

T.C

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI**

**YAKÛB AFVÎ VE
HEDİYYETÜ'S-SÂLİKÎN ADLI ESERİ
(İnceleme – Metin – Sadeleştirme)**

Yüksek Lisans Tezi

Metin KOCA

Danışman:

Prof. Dr. Ali BOLAT

Samsun, 2018

T.C
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI

YAKÛB AFVÎ VE
HEDİYYETÜ'S-SÂLİKÎN ADLI ESERİ
(İnceleme – Metin – Sadeleştirme)

Yüksek Lisans Tezi

Metin KOCA

Danışman:

Prof. Dr. Ali BOLAT

Samsun, 2018

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

21/03/2018

Metin KOCA

TEZ KABUL VE ONAYI

Metin KOCA tarafından hazırlanan **Yakûb Afvî ve Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eseri (İnceleme – Metin – Sadeleştirme)** başlıklı bu çalışma,/...../2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: _____

Üye : _____

Üye : _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

___/___/2018

Enstitü Müdürü

ÖZET

YAKÛB AFVÎ VE HEDİYYETÜ’S-SÂLİKÎN ADLI ESERİ

(İnceleme – Metin – Sadeleştirme)

Metin KOCA

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Mart/2018

Danışman: Prof. Dr. Ali BOLAT

Yakûb Afvî, yaşadığı dönemde Osmanlı toplumunun manevî ve fikrî hayatına yön vermiş, şair ve âlim bir Celvetî sûfîsidir. İstanbul’da doğmuştur. Şeyhi, Selâmi Ali Efendi’nin halifelerinden olan Bilecikli Osman Efendi’dir. Onun isteği ile vaizlik görevini bırakmış ve onun halifesi olmuştur. Şeyhinin vefatından kısa bir süre önce de irşad görevini üstlenmiştir.

Tasavvufî kimliğinin yanında ilme, fikre, edebiyata ve vaaz kürsülerine yakınlığı olan Afvî, Hediyyetü’s-Sâlikîn, Hulâsatü’l-Beyân fî Mezhebi’n-Nu‘mân, Tuhfetü’l-Vu‘âz fî Nehci’l-İttiâz, Lem’a-i Nûrânîyye fî-Şerh-i Kelimât-i Hüdâiyye, Hediyyetü’l-Vu‘âz fî Nehci’l-İttiâz, el-Vesîletü’l-Uzmâ ilâ Hazreti’n-Nebîyyi’l-Müctebâ, Netîcetü’t-Tefâsîr veya Tefsîru Sure-i Yûsuf adlı eserleriyle temayüz etmiştir.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden, Yakûb Afvî’nin Hediyyetü’s-Sâlikîn adlı eseri üç bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde Celvetiyye Tarikatı’nın nasıl doğduğu, ikinci bölümde tarikat yolcusunun çıkmış olduğu yolda karşılaşacağı makamlar, üçüncü bölümde ise müridin dikkat etmesi gereken kurallar anlatılmıştır. Sonuç bölümünde ise mürşidin vasıflarının anlatıldığı eserin inceleme, transkripsiyon, sadeleştirme üzerinde durulmuş ve günümüz Türkçesine kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Yakûb Afvî, Tasavvuf, Tarikat, Celvetiyye, Hediyyetü’s-Sâlikîn.

ABSTRACT

YAKÛB AFVÎ and HIS WORK CALLED HEDİYYETÜ'S-SÂLIKÎN

Metin KOCA

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Basic İslamic Sciences, M.A, March/2018

Supervisor: Prof. Dr. Ali BOLAT

Yakûb Afvî is a poet, scholar and a Celveti sufi who has directed to the spiritual and intellectual life of Ottoman society in the period of he lived. He was born in Istanbul. His sheikh is Mr. Osman, who is one of the caliphs of Mr Selami Ali, was born in Bilecik. He left preacher duty with the request of his sheikh and became his caliph. He assumed the service of Irshad shortly before the death of his sheikh.

Afvi who is interested in science, literary and artistic works, preaching as well as Sufism has many literary works such as Hediyyetü's-Sâlikîn, Hulâsatü'l-Beyân fî Mezhebi'n-Nu'mân, Tuhfetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz, Lem'a-i Nûrâniyye fî-Şerh-i Kelimât-i Hüdâiyye, Hediyyetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz, el-Vesîletü'l-Uzmâ ilâ Hazreti'n-Nebii'l-Müctebâ, Netîcetü't-Tefâsîr veya Tefsîru Sure-i Yûsuf.

As a part of this study, his work named Hediyyetü's-Salikin has three chapters and a conclusion. In the first section it is mentioned how the Celveti Tariqa is emerged, the second chapter deals with the levels that the tariqa passengers will face on their way out and the third chapter describes rules that murids should be follow. In the conclusion part, it is focused on examination, transcription and simplification of the work which described the qualifications of Mursid and it is aimed to bring the work to today's Turkish.

Keywords: Yakûb Afvî, Tasavvuf, Sufi Order, Celvetiyye, Hediyyetü's-Sâlikîn.

ÖNSÖZ

Bireylerin ve toplumların kimliklerinin oluşmasında, sosyal ve kültürel hayatta toplulukların şekillenmesinde önemli tesiri olan tasavvufî düşünce, ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar her dönemde, varlığını sürdürdüğü topraklarda insanları eğitmiş, yetiştirmiş, etkilemiş, arındırmış daha da önemlisi toplumlara yön vermiş ve hedefler göstermiştir. Kişilere ve zamana göre çeşitli tanımları dile getirilen Tasavvufî düşünce sistemleştikten sonra, İslâmi bir ilim haline gelmiştir. Her ne kadar bir ilim olarak bahsedilse de tasavvufî düşüncenin aslı hayatın bizzat içerisinde ve dinamik yönü olan bir düşüncedir. Başka bir ifadeyle tasavvuf kâl değil hal ilmidir.

Peygamber Efendimiz devrine kadar uzanan, sonraki dönemlerde de müstakilleşip günümüze kadar bütün toplumlarda, en azından toplumların bir bölümünün sahiplendiği, yaşayış tarzı olarak da geri kalan çoğunluğun da etkilendiği, bir düşünce ve hayat tarzıdır tasavvufî düşünce. Başlangıçta âbid, zâhid sonraları ise sûfî, mutasavvıf gibi isimlerle anılan bu yolun temsilcileri eliyle tasavvuf daha sonraları İslam'ın Türkler arasında ve Anadolu'da yayılmasında önemli katkıları olmuştur.

Asırlardır varlığını koruyan, toplumlara yön veren tasavvuf kültürü, Anadolu coğrafyasında yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu'ya gelen veya bu topraklarda doğan tarikatlar bu coğrafyada her dönem etkili olmuşlardır. Bu zengin kültürün önemli bir parçası olan Celvetiyye'nin 18. yüzyıldaki önemli şahsiyetlerinden bir tanesi de Yakûb Afvî'dir. İşte bu çalışmamızda Afvî'nin tarikatın âdâb ve erkânını açıklamak için kaleme aldığı eserlerinden olan Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserinin incelenmesi ve günümüz Türkçesine kazandırılması hedeflenmiştir.

Çalışmamız bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmamızın amacı, sınırları, Yakûb Afvî'nin yaşadığı dönem ve Celvetilik hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Yakûb Afvî, hayatı ve eserleri tanıtılmıştır. İkinci bölümde de Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserinin inceleme, transkripsiyon ve sadeleştirilmesi üzerinde durulmuştur.

Yakûb Afvî ve Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eseri isimli bu çalışmamızda konumuzun şekillenmesinden başlayarak çalışma süresince yapıcı, yol gösterici destek ve uyarılarıyla danışmanlığımı yapan değerli hocam Prof. Dr. Ali BOLAT Bey'e teşekkürlerimi arz ederim.

Metin KOCA

Samsun 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	IX

GİRİŞ

1. Araştırmanın Önemi, Amacı, Yöntemi ve Kaynakları.....	1
2. Yakûb Afvî'nin Yaşadığı Dönem	3
3. Celvetiyye Tarikati'nin Tarihçesi	6

BİRİNCİ BÖLÜM

YAKÛB AFVÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Yakûb Afvî'nin Hayatı	12
1.1.1. Doğumu, Ailesi ve Tahsili.....	12
1.1.2. İlmi ve Edebi Şahsiyeti.....	13
1.1.3. Tasavvufa İntisabı ve Tarikat Silsilesi.....	14
1.1.4. Vefatı ve Kabri	17
1.2. Yakûb Afvî'nin Eserleri.....	18
1.2.1. Tuhfetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-ittiâz	18
1.2.2. Hulâsatü'l-Beyân fî Mezhebi'n-Nu'mân	19
1.2.3. Netîcetü't-Tefâsîr veya Tefsîru Sûre-i Yûsuf	19
1.2.4. Lem'a-i Nûrâniyye fî-Şerh-i Kelimât-i Hüdâiyye	20
1.2.5. Hediyyetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz	21
1.2.6. el-Vesîletü'l-Uzmâ ilâ Hazreti'n-Nebiyyi'l-Müctebâ	21
1.2.7. Hediyyetü's-Sâlikîn	22

İKİNCİ BÖLÜM

YAKÛB AFVÎ'NİN HEDİYYETÜ'S-SÂLİKÎN ADLI ESERİ

2.1. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Nüshaları ve İçeriği	24
2.2. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Transkripsiyon ve Sadeleştirme Metodu	30
2.3. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Transkripsiyonu	33
2.4. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Sadeleştirilmesi.....	60
SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	88
EKLER	94
1. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Yazma Nüshası (1)	94
2. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Yazma Nüshası (2)	114
3. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Yazma Nüshası (3)	136
ÖZGEÇMİŞ	154

KISALTMALAR

b : ibn, bin

bkz. : Bakınız

böl. : Bölümü

C : Cilt

Çev. : Çeviren

DİA. : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

DİB. : Diyanet İşleri Başkanlığı

h. : Hicri

haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

Krş. : Karşılaştırınız

ktp. : Kütüphane

m. : Mîlâdî

nr. : numara

nşr. : Neşreden

ö. : ölüm tarihi

r.a. : Radiyallahu anh

s. : Sayfa

s.a.v. : Sallallahü aleyhi ve's-sellem

ss. : Sayfalar arası

TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı

thk. : Tahkik eden

ty. : Baskı tarihi yok

Ün. : Üniversite

vd. : Ve diğerleri

v. : Vefatı

vr. : Varak

yy. : Yayın yeri yok

GİRİŞ

1. Araştırmanın Önemi, Amacı, Yöntemi ve Kaynakları

Tasavvufi düşünce ve bu düşüncenin hayata aktarılması, yaşanması Peygamberimiz (s.a.v.) dönemine kadar götürülebilir. O dönemden günümüze ulaşana kadar tasavvufi kültür var olduğu coğrafyaların sosyal, kültürel, ekonomik ve de siyasi alanlarında etkili olmuştur. Hicri II. asırdan sonra sistemleşmeye, kısa bir zaman diliminin ardından müesseseleşmeye başlayan tasavvuf kendi kurumlarını kurmuştur.

Anadolu'nun İslam'la tanışması ve İslam'ın Anadolu'da kısa bir zaman diliminde yaygınlaşması ve benimsenmesinde tasavvuf kültürü önemli bir etkindir. Anadolu coğrafyasında tasavvufi düşünceyi temsil eden önemli akımlardan bir tanesi de Celvetiyye Tarikatı'dır. Çalışmamıza Celvetiyye Tarikatı'nın XVIII. yüzyılda önemli simalarından biri kabul edilen ve yaşadığı dönemde Celvetiyye Tarikatı'na düşüncesi ve eserleriyle önemli katkılar sunmuş bir şahsiyet olarak Yakûb Afvî'yi konu edindik.

Araştırmamızın amacı Yakûb Afvî'nin tarikatın şeyhi olarak yaşadığı dönemde kaleme aldığı Celvetiyye Tarikatı'nın âdâb ve erkânını tesbit için hazırlamış olduğu Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserini ele alarak incelemek ve sadeleştirmek olacaktır. Çalışmamıza konu edindiğimiz Yakûb Afvî ve Hediyyetü's-Sâlikîn isimli eseri Celvetiyye Tarikatı'nın bir dönemine ışık tutan ve tarikata intisap edenlere yol gösteren bir eser olması açısından önemlidir.

Çalışmamızda yöntemimiz giriş bölümünde, kısa da olsa Yakûb Afvî'nin yaşadığı dönemin şartlarına ve genel hatlarıyla mensubu olduğu Celvetiyye Tarikatı'na değinmek olacaktır. Birinci bölümde Yakûb Afvî'nin hayatı ve eserleri hakkında genel değerlendirme yapılacak ikinci bölümde ise Yakûb Afvî'nin Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserinin transkripsiyonu ve sadeleştirilmesi yapıp, eserin orijinal metinlerini vererek çalışma tamamlanacaktır.

Çalışmamıza kaynak olarak, Yakûb Afvî'nin hayatı, eserleri ve görüşleri ile ilgili bir değerlendirmede bulunurken öncelikle müellifimizin kendi eserleri, müellifin yaşadığı döneme ve bu döneme yakın olan döneme ait kaynaklara müracaat edilmiştir. Bunların yanında günümüzde yazılan ve müellifimizden bahseden eserlerin

incelenmesi ve araştırılması yönüne de gidilmiştir. Çalışmamızın temelini ise Yakûb Afvî'nin Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eseri oluşturması bakımından zikredilen eserin yazma ve matbu nüshaları ele alınmış olup yazmalar ve matbu eserde olan farklılıklara değinilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın vücuda getirilmesinde Yakûb Afvî'nin eserleri öncelikli olmuştur. Bunun dışında Yakûb Afvî ile ilgili olarak döneme ışık tutan tabakat türü kaynaklardan istifade edilmiştir.

Bu kaynaklardan birtanesi Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin (ö. 968/1561) Osmanlı ulema ve meşâyihine dair biyografik eseri olan eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye'ye yapılan zeyillerden bir tanesi olan Tekmiletü's-Şakâik fî Hakk-ı Ehlil Hakâik'de, Fındıklılı İsmet Efendi (ö. 1904) Yakûb Afvî ile ilgili bilgi vermektedir.

Hüseyin Ayvasarâyî'nin (ö. 1201/1786) Hadîkatü'l-Cevâmî adlı eserinde İstanbul'da bulunan camileri, meşhur isimleriyle birlikte alfabetik olarak ele almıştır. Bu eserde Yakûb Afvî'nin hayatına dair genel bilgiler verilmiştir.

Müstakimzâde'nin (ö. 1202/1787) kaleme aldığı Menâkıb-i Melâmiyye-i Bayrâmiyye adlı eserinde Hacı Bayram-ı Veli, halifeleri ve önde gelen şeyhlerin hayatları ele alınmış ayrıca Hacı Bayram-ı Veli'den başlayarak müellifin yaşadığı döneme kadar ki Celveti silsilesi verilmiştir.

Aynı müellife ait olan Mecelletü'n-Nisâb fî'n-Niseb ve'l-Künâ ve'l-Elkâb, biyografî tarzında kaleme alınan eser Kâtip Çelebi'nin Süllemü'l-Vusûl adlı eserinin zeyli olup Yakûb Afvî hakkında kısa da olsa bilgi verilmiştir.

Bursalı Mehmed Tahir Bey (ö. 1325/1925) tarafından yazılan Osmanlı Müellifleri'nde Yakûb Afvî'nin hayatına ve eserlerine dair bilgiler verilmektedir.

Hüseyin Vassaf Efendi'nin (ö. 1348/1948) terâcim ve ahvâl kitapları içerisinde önemli bir yere sahip olan çok sayıda şahsiyet hakkında bilgi verdiği Sefîne-i Evliyâyı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr adlı eserinde detaylı bir şekilde olmasa da Yakûb Afvî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgiler mevcuttur.

Silsilenâme ve icâzetnâmeler, sûfîlerin mensub oldukları tarikat ve o tarîkatin şahısları hakkında önemli bilgiler bulabileceğimiz eserlerdir. İsmail Hakkı Bursevî'nin

(ö. 1137/1725) Kitâbu's-Silsileti'l-Celvetiyye'si başta olmak üzere silsilenâme kitaplarından faydalandık. Bunun yanısıra konumuza ilişkin olarak günümüzde kaleme alınan çalışmalardan da istifade ettik. Sözgelimi Ahmet Ateşyürek'in Yakûb Afvî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı adlı çalışması Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılan bir yüksek lisans tezidir. Ramazan Muslu'nun Osmanlı Toplumunda Tasavvuf' adındaki doktora tezinde de Afvî ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir.

Müellifimizin Celvetiyye Tarikatı'na mensubiyeti ve XVII. yüzyılın sonlarında ve XVIII. yüzyılın başlarında yaşamış olması nedeni ile Celvetiyye ile ilgili kaynaklara da değinmemiz gerekmektedir. Bu noktada Celvetiyye'nin tarihçesi, âdab ve erkânına dair kaynaklardan olan İsmail Hakkı Bursevi'nin zikredilen eseri ile Hasan Kamil Yılmaz'ın Aziz Mahmud Hüdayî ve Celvetiyye Tarikatı adlı doktora çalışması bu konuda yararlandığımız diğer kaynaklardandır.

2. Yakûb Afvî'nin Yaşadığı Dönem

Osmanlı Devleti XVIII. asırda siyasi nüfuzunu kaybetmeye ve ekonomik sıkıntılarla sarsılmaya başlamıştır. Bu durum edebiyat, sanat, din ve tasavvuf alanındaki çalışmaları da etkilemiştir. Tekke-medrese mensupları arasındaki sert tartışmalar geçici bir süre rafa kaldırılmış, tarikatlerin devlet ve halk nezdindeki itibarı korunmaya çalışılmıştır. Tasavvuf erbâbı şeyhülislam, kadı ve müderrislerle genellikle iyi ilişkiler kurmuştur.

Bu asırda şeyhlerin hizmet verdiği ve halk ile bütünleştiği merkezlerin başında yine tekkeler gelmektedir. Tekkeler, vakıfların mâli güçleri ile orantılı olarak, misafirhâne, aşevi, düşkünler barınağı, kütüphaneler, ilim merkezleri ve hastahaneler olarak halka hizmet vermişlerdir.¹

Bu yüzyılda uzun süren savaşlar ve iç isyanlar sosyal yapıda önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Tımar sisteminin bozulması, nüfus artışı, daha güvenli yerler olarak köylerden şehirlere göçün hızlanması beraberinde yeni sorunları ortaya çıkarmış, içte ve dışta istikrar ve başarı yakalanamamış, devlet bir takım ıslah ve yenilik hareketlerine giderek durumu düzeltmeye çalışmıştır.

¹ Mustafa Kara, *Tekkeler ve Zaviyeler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990, s. 50.

Islahların başında, Dâmat İbrahim Paşa'nın öncülüğünde sulh ve sükûnu sağlamak, Avrupa'daki gelişmeler alınarak sosyal, kültürel, iktisâdi ve askeri düzenlemeleri gerçekleştirmek için yapılan Lâle Devri'ndeki ıslahatlar (1718-1730) gelir. Sadrazam bir yandan kültür ve kalkınma hamlelerini atmış, diğer yandan da köşkler, saraylar, camiler, medreseler, bahçeler ve çeşmeler yaptırmıştır. Bunlardan Kâğıthane'de yaptırdığı “Sâdâbâd” adı verilen köşkler dikkat çekicidir. Buralarda çeşitli lâle çiçek bahçelerinde eğlenceler tertip edilmekteydi. Bütün bu gelişmeleri dışarıdan izleyen medrese ve tekke çevreleri, giderek yaygınlaşan bu eğlenceleri hoş görmüyor ve kabul etmiyordu.²

Devletin ileri gelenleri, bir taraftan bu tür eğlenceleri teşvik ederken diğer taraftan isrâfî önlemek ve haksız kazançlara engel olmak maksadıyla bazı sosyal düzenleme ve kısıtlamalara gidiyor halkın ahlakını bozan bir takım davranışların ortadan kaldırılması için de fermanlar yayınlıyorlardı. Ancak aynı zamanda idareciler yenilikleri gerçekleştirmek maksadıyla eğlencelere destek veriyorlardı.³

Yakûb Afvî'nin yaşadığı dönemlerde Osmanlı Devleti'nin ekonomik bakımdan pek çok sıkıntıyla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Özellikle II. Viyana bozgunundan sonra yıllarca süren harp ve mağlubiyetler, devletin ictimâî ve iktisâdi bünyesini sarsmış ve para kaynaklarını kurutmuştur. Birçok cephede devam eden savaşlar sebebiyle hazinede para kalmamış, imdâd-ı seferiyye adıyla halktan sürekli para tedariki ve ek vergiler alınması yoluna gidilmiştir. Ardarda gelen mağlubiyetler, Rumeli'de büyük toprak kayıplarına sebep olduğu gibi devletin avâriz, nüzûl ve cizye gibi vergilerinin azalmasına da sebep olmuştur. Ayrıca içeride meydana gelen eşkiyalık hareketleri ve isyanların da hazine gelirleri üzerinde menfi tesiri olmuştur.⁴

Bu bozulmanın emâreleri daha önceki asırlardan itibaren görülmeye başlamıştı. Nitekim XVI. asrın sonlarına doğru hem müderris kalitesi itibariyle, hem de tedrîsât ve talebe bakımından medreseler bozulmaya başlamış ve seneler geçtikçe bu bozukluk artarak devam etmiştir. Medreselerin bozulmasında tefekkürü faaliyete geçirecek olan matematik, kelam ve felsefe gibi aklî ilimlerin terk edilmesinin de tesiri vardır. Ayrıca

² Münir Aktepe, “Ahmed (III)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, s. 37.

³ İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1978, s. 148.

⁴ Ziya Karamürsel, *Osmanlı Mâli Tarihi Hakkında Tetkikler*, C. III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1940, s. 55; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 488.

medreseler kanununa aykırı olarak meydana gelen müdahaleler, bir kısım ulema çocuklarına onbeş yaşından evvel müderrislik ruûsları verilmesi, medreselerin düzeni kalmayarak talebelerin usulsüzce ilim görmeden müderris olmaları ve tayin edilmeleri medreselerin bozulmasında etkili olan sebeplerdendir.⁵

XVII. asırda medrese ve müderrisler kemmiyet itibariyle hayli bir yekûn tutmakla birlikte keyfiyyet bakımından yüksek ihatalı mütefekkir ulemânın azlığı, ilmi seviyenin düşüklüğü, medrese teşkilatının bozularak çocuk yaştaki mollazâdelerin bilgisiz olarak yüksek makamları elde etmeleri gibi haller alıp yürümüştür. Bu asırda önceki asırlara nazaran sayı itibariyle pek çok eser kaleme alınmış ise de bunların içinde ilmî kıymeti haiz olanlar pek azdır. Bu da ilmî hüviyet sahibi büyük âlimlerin az olmasından, yetişememesinden ve bu gibilerin yerlerini ehliyetsizlerin işgal etmesinden ileri gelmektedir. Dini ilimlerde durum böyle olduğu gibi müsbet ilimler de medreselerden kaldırılmıştır. Buna mukâbil Avrupa'da matbaanın îcadı ve müsbet ilimlerin yayılması, oralarda hummalı bir ilim hareketi meydana getirmiştir.⁶ Tüm bu olumsuzluklar yanında XVII. yüzyılda ilmi faaliyet olarak bir tercüme heyeti oluşturulmuştur.⁷ Bu çöküşe bir çözüm olarak XVIII. yüzyılda I. Mahmud müderrislik yolunun bozulduğunu, iltimas ve himâye yoluyla ehliyetsiz kimselerin müderris olduklarını belirterek medreselere ehil kimselerin getirilmesini emretmiş ve bu şekilde medreselerde bir ıslah teşebbüsü yaşanmıştır.⁸

Ancak askeri, idari ve ilmi alanlarda hedeflenen ıslahat çalışmaları arzu edilen sonucu vermemiş, ülkenin ihtiyaç duyduğu ilim, kültür ve sanat hayatında da benzer problemler yaşanmıştır.⁹

Yakûb Afvî, Osmanlı Devleti'nde siyasi ve iktisadi bakımdan duraklamanın gerilemeye döndüğü, sosyal sıkıntıların yaşandığı, bazı dini ve fikri konuların gündeme getirilmesinin bile çatışma ve kavgaya yol açma ihtimalinin bulunduğu bir devirde yaşamıştır.

⁵ İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 67.

⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 490.

⁷ Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18.yüzyıl)*, İnsan Yayınları, İstanbul 2002, s. 38.

⁸ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, s. 254.

⁹ Nihat Sami Banarlı, *XVIII. Asır Türk Edebiyat Tarihi*, C. II, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1971, s. 42.

3. Celvetiyye Tarikatı'nın Tarihçesi

Tasavvuf, Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'de, Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'in yaşantısında ve hadislerinde Allah'ın rızası, insanın dünyasını îmar ve âhiretini de kazanma adına uyması gereken ahlaki doğruları daha iyi anlaması bundan da önemlisi, bu doğruları yaşaması adına benimsemiş olduğu bir hayat felsefesi olarak tanımlanabilir.

Tasavvufun mahiyeti hakkında çok farklı görüşler vardır. Kimilerine göre bir fikir akımı, diğer bir görüşe göre inanç coşkunuğu, kimilerine göre tarikat demektir. Yüzyıllardır birçok filozof, şair, derviş tasavvuf yolunu benimsemişlerdir. Bunlar tasavvufu yaşayış ve düşünce olarak kendilerine rehber edinmişlerdir.¹⁰

Tarikatların ortaya çıkışı ve yayılışında iki esaslı faktörün rol oynadığı görülmektedir. Bunlardan birincisi manevi faktördür ki, o da sahabe devrinden ilk sufilerin yaşadığı zamana kadar olan dönemde manevi hususiyetlerin manevi şahıslarda tezahür etmesidir. İkincisi ise sosyal faktördür, bu da tasavvufun zamanla halk tabakasına yayılarak tasavvufun kitleleşmesidir. Bu iki faktör sayesinde tasavvuf halka mâl olarak tarikatlar teessüs etmiştir.¹¹

Bu toprakların kültürel ve dini hayatı içerisinde önemli bir yer işgal eden Celvetiyye Tarikatı da genel kabule göre Halvetiyye Tarikatı'ndan ayrılarak kurulmuştur.

Celvet ve halvet kelimeleri, başlangıçta bir makam ve meşreb ifade ederken, daha sonraları iki ayrı tarikatın adı olmuştur. Celvetiyye, celvetî bir eğitim yolu olarak benimseyenlerin yoluna verilen isimdir. Celvet, sâlikin benliğinden arınmış bir halde, ilâhi vasıflara bezenmiş olarak, halvetten çıkıp insanlara karışması anlamına gelir. Bu da îtibarî olan her şeyi çıkarmak, hakikat elbisesini giymek demektir. Halvet ile celvet arasında anlam ve imlâ açısından sadece noktadan başka bir fark yoktur. Celvet halvetin bir kolu gibidir.¹²

¹⁰ Ahmet Kabaklı, *Tasavvuf, Tarikat, Edebiyat*, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, s. 9.

¹¹ Hasan Kamil Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikati*, Erkam Yayınları, İstanbul 2001, s. 144.

¹² Mustafa Kara, *Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa 1993, s. 143.

Celvetiyye Tarikatı'nın ilk kurucusu olarak değişik isimler ileri sürülür. Genel kabule göre Celvetiyye Tarikatı Aziz Mahmud Hüdayî ile teşekkül etmiştir. Farklı rivayetleri Bursalı İsmâil Hakkı¹³ (ö. 1137/1725); Celvetiyye Tarikatı, İbrahim Zâhid-i Geylânî¹⁴ (ö. 700/1300) devrinde hilâl; Üftâde¹⁵ zamanında ay; Hüdayî¹⁶ döneminde ise dolunay durumundadır diyerek telif etme yoluna gitmiştir.¹⁷

Celvetiyye ile Halvetiyye zuhurları itibariyle İbrahim Zâhid Geylânî'de birleştikleri gibi daha sonraki silsilelerinde de bir yakınlık göze çarpmaktadır. Halvetiyye Tarikatı'nın Celvetiyye'ye silsile itibariyle olan yakınlığının yanı sıra gâye ve amaç bakımından da birbiriyle örtüştüğü görülmektedir. Bunun en belirgin örneği her iki tarikanın benimsedikleri tevhid ve esmâ zikirleridir.¹⁸

¹³ Bursalı İsmâil Hakkı (ö. 1137/1725) Celvetî şeyhi, müfessir, şair. Uzun süre Bursa'da yaşadığı için Bursevî, bir süre Üsküdar'da ikamet ettiğinden Üsküdarî, Celvetiyye tarikatına mensup olduğu için Celvetî nisbelerini kullanmış, özellikle Bursevî nisbesiyle meşhur olmuştur. Eserlerinin çoğu Türkçe, kırk kadarı Arapça'dır. Türkçe ve Arapça'nın karışık olarak kullanıldığı çalışmaları da vardır. Onun manzum eserlerinin yanı sıra mensur eserlerinin içinde de çok sayıda şiiri yer almaktadır. Ali Namlı, "İsmâil Hakkı Bursevî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIII, İstanbul 2001, s. 103.

¹⁴ Ebü's-Safe Tâcüddin İbrahim b. Rüşen Emîr b. Bâbil (ö. 700/1301). Zâhidiyye tarikatının pîri, esmâ zikri ile seyr ü sülûk usulünü tesbit eden mutasavvıf. İbrâhim Zâhid'in tarikat silsilesi Cemâleddîn-i Tebrîzî, Şehâbeddin Mahmûd, Rûkneddîn-i Sücâsî, Kutbüddîn-i Ebherî vasıtasıyla Ebü'n-Necîb es-Sühreverdi'ye ulaşır. Geylânî, Allah'ın bin bir isminin özü olarak kabul ettiği on iki isimden oluşan esmâ zikriyle seyr ü sülûk metodunu uygulayan ilk sûfidir. Bu on iki ismin ilk yedisine "esmâ-i seb'â" (lâ ilâhe illallah, Allah, hû, hak, hay, kayyûm, kahhâr), diğerlerine de "esmâ-i hamse" (samed, ehad, vâhid, fettâh, vehhâb) adı verilir. Esmâ-i bekâiyye de denilen bu beş ismi sıra ve mertebelere riayet ederek zikreder; çıktığı basamakları birer birer inip fark âleminde karar kılar ve bu inişle bekâ billâh makamına ulaşmış olur. İbrâhim Zâhid'in bu isimleri zikrederek halvete girdiği, fenâ ve ardından bekâ mertebelerine ulaşip celvete erdiği kabul edilir. Bu bakımdan Celvetiyye tarikatı ilk olarak ona nisbet edilmektedir. Mustafa Bahadıroğlu, "İbrâhim Zâhid-i Geylânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXI, İstanbul 2000, s. 360.

¹⁵ Adı Mehmed, lakabı Muhyiddin, şiirlerinde ise "Üftâde" mahlasıyla tanınır (ö. 988/1580) ve Aziz Mahmud Hüdayî'nin şeyhidir. Üftâde'nin tarikat silsilesi Hızır Dede ve Akbıyık Sultan vasıtasıyla Hacı Bayrâm-ı Velî'ye ulaşır. Celvetiyye tarikatı Aziz Mahmud Hüdayî'ye nisbet edilmekteyse de seyr ü sülûk usulü bakımından celveti esas alan Üftâde'dir. Bu sebeple onun Celvetiyye'nin pîri olduğu da söylenebilir. Nihat Azamat, "Üftâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXXII, İstanbul 2012, s. 283.

¹⁶ Aziz Mahmud Hüdayî (ö. 1038/1628). Celvetiyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, şair. Kurucusu bulunduğu Celvetiyye tarikatı Selâmiyye, Hakkıyye, Fenâiyye, Hâşimiyye adlı dört kola ayrılmıştır. Gerek devrinde gerekse daha sonra yazılan tarih ve bibliyografya kitaplarında "kutbü'l-aktâb, sahib-i zaman, mürşid-i kâmil" gibi ünvanlarla anılması ölümünden sonrada şöhretinin devam ettiğini gösterir. Arapça ve Türkçe otuz kadar eseri vardır. Hasan Kamil Yılmaz, "Aziz Mahmud Hüdayî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, IV, s. 340.

¹⁷ Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2011, s. 284.

¹⁸ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdayî ve Celveti Tarikatı*, s. 226.

Esas itibariyle Halvetiyye'nin bir kolu olan Celvetiyye'nin silsilesi, İbrahim Zâhid-i Geylânî'de aynı tarikatın kolları olan Zâhidiyye, Safiyyüddin-i Erdebîlî'de¹⁹ (ö. 735/1334) Safeviyye, Hacı Bayram-ı Velî'de²⁰ (ö. 833/1430) Bayrâmiyye ile birleşmektedir. Tarikatın kurucusu Aziz Mahmud Hüdâyî'nin (ö. 1038/1628) şeyhi Üftâde'nin (ö.988/1580) Sümbül Sinan'a²¹ (ö. 936/1529), kendisinin de Nûreddinzâde (ö. 981/1573) gibi Halvetî ricâline mensup olmaları, Celvetiyye'nin Halvetiyye ile ilgisini ortaya koymaktadır.

Nitekim Hüdâyî de “Bizim tarîkimiz hem Halvetî hem Celvetî'dir” diyerek tarikatının Halvetiyye ile iç içe olduğuna işaret eder. Öte yandan Celvetiyye'nin Bayramiyye ile de doğrudan ilgisi vardır. Nitekim bir Celveti olan Yakûb Afvî Celvetiyye'nin Bayramiyye'den doğduğunu söyler. Aziz Mahmud Hüdâyî'nin tarikat silsilesi Üftâde, Hızır Dede (ö. 918/1512), Akbıyık Sultan²² (ö. 860/1456) vasıtasıyla Hacı Bayram-ı Velî'ye ulaştığından Celvetiyye Bayramiyye'nin bir şubesi sayılır. Öte yandan Bayramiyye silsilesinin Nakşibendiyye ile münasebeti dolayısıyla Celvetiyye bu tarikattan da bazı izler taşır. Mesela Nakşibendiyye'deki “nazar berkadem”, “halvet der-encümen” ve “hâfî zikir” Celvetiyye'de de vardır.²³

Bütün tarikatlarda olduğu gibi Celvetiyye'de de müridin Rabbine ulaşabilmesi için bir mürşid-i kâmile bağlanma zorunluluğu vardır. Mürid, mürşidine intisap ettikten sonra, mürşidinin tâlimatına uygun olarak zikir ve manevî mücahedeye başlar.

¹⁹ Ebü'l-Feth Safiyyüddîn İshâk b. Eminiddîn Cebîrîl b. Sâlih b. Kutbiddîn Ebî Bekr Erdebîlî (ö. 735/1334) Safeviyye tarikatının kurucusu ve Safevî Devleti'ni kuran ailenin atası. Zâhidiyye tarikatının kurucusu sayılan İbrâhim Zâhid-i Geylânî'nin yanında seyrüsülûkünü tamamlamıştır. Reşat Öngören, “Safiyyüddîn-i Erdebîlî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXV, İstanbul 2008, s. 478.

²⁰ Hacı Bayrâm-ı Velî (ö. 833/1430) Bayramiyye tarikatının kurucusu. Anadolu topraklarında doğup büyüyen bir Türk mutasavvıfı tarafından kurulmuş ilk tarikat olan Bayramiyye'nin pîri Hacı Bayrâm-ı Velî, XIV. yüzyılın ilk yarısında Orhan Gazi döneminde Ankara'da doğdu. Tarikat silsilesi mürşidi Somuncu Baba, Ali Erdebîlî, Sadreddîn-i Erdebîlî vasıtasıyla Safeviyye tarikatının piri Safiyyüddîn-i Erdebîlî'ye ulaşır. Nihat Azamat, “Hacı Bayrâm-ı Velî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIV, İstanbul 1996, s. 447.

²¹ Halvetiyye tarikatının Sümbüliyye kolunun kurucusudur. (ö. 936/1529) Merzifon'da doğdu. Asıl adı Yûsuf Sinan'dır. Sümbül lakabı ona şeyhi Cemâl-i Halvetî tarafından verilmiştir. II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî Sultan Süleyman dönemlerini idrak eden Sümbül Efendi, Muharrem 936'da (Eylül 1529) vefat etti. Hür Mahmut Yücer, “Sümbül Sinan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 136.

²² II. Murad ve Fâtih devri şeyhlerinden. Asıl adının Ahmed Şemseddin veya Abdullah olduğu rivayet edilir. (ö. 860/1456) Kaynaklarda genellikle keşf ve kerâmet sahibi bir meczup olarak tanıtılır ve şeyhi Hacı Bayrâm-ı Velî ile ilgili bazı menkıbeleri nakledilir. Hasan Kâmil Yılmaz, “Akbıyık Sultan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, s. 223.

²³ Hasan Kâmil Yılmaz, “Celvetiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VII, İstanbul 1993, s. 274.

İlk ve en önemli zikir, Kelime-i Tevhid'tir. Yani “Lâ ilâhe illallâh” sözüdür. Buna Tevhid Zikri denir. Mürid ilk zamanlar Tevhid Zikri'ni yaparken “Lâ ma'bûde illallâh” manasını düşünür. İkinci merteye de Kelime-i Tevhid'i “Lâ maksûde illallâh” manasıyla zikreder. Üçüncü mertebede ise “Lâ mevcûde illallâh” manasıyla zikreder. Mürid Tevhid Nûru zâhir oluncaya kadar bu zikre devam eder. Celvetiyye Tarikatı'nda ikinci önemli zikir “Esmâ-i Seb'a” zikridir. Allah'ın söz konusu yedi ismi şerifi sırasıyla şunlardır. “Lâ ilâhe illallâh, Allah, Hû, Hakk, Hayy, Kayyum, Kahhar”. Bu yedi isim, nefsin yedi makamına tekâbül etmektedir.²⁴

Celvetiler, dizleri üzerinde durarak zikrederler. Buna “Nısf-ı Kıyam” veya “Hızır Kıyamı” denir. Bir rivayete göre, kuud tevhidi sırasında Aziz Mahmud Hüdâyî postunda otururken bir anda zikir meclisine Hz. Peygamberimiz (s.a.v.)'in bir başka rivayete göre de Hz. Hızır (a.s.)'in teşrif buyurduğunu kalp gözü ile görüp ayağa kalkmak istemiş, fakat Hz. Peygamberimiz (s.a.v.) kalkmamasını işaret edince, dizleri üzerinde yarı kalkmış olarak kalmış ve zikre öylece devam etmiştir. O günden sonra bu şekilde zikir Celvetiyye'de teâmül haline gelmiştir.²⁵

Celvetiyye'de sülûkün dört mertebesi vardır: Tabîat, nefis, rûh ve sır. Tabîat mertebesinde sâlik, tabiatın gereği olan yeme, içme ve cinsî münasebetten mücâhede yoluyla uzaklaşmaya çalışmalıdır. Mürid kısıtlı bir şekilde yer, içer ve belli bir süre evlenmez, nefis mertebesinde nefsdan kaynaklanan kötü huy ve sıfatlarını terk etmeye çalışır.

Ruh mertebesinde sâlik, nefsin kötü huylarının tasallutundan kurtulup rûhu ile irtibata geçmiş sayılır. Sâlik rûh mertebesinde mârifet ve ilâhî aşkı elde ettikten sonra sır mertebesine yükselir. Bu mertebenin gereği mâsivadan ilgiyi kesmek, Hak'tan başkasına gönül vermemektir.²⁶

Bu dört makamın her birini ayrı ayrı sembolik renklerle yorumlayan Hüdâyî'ye göre tabîat mertebesinin rengi siyahtır; siyah bedenın aslı olan toprağın sembolüdür. Nefis mertebesinin rengi olan kırmızı, havanın sembolüdür. Ruh mertebesi sarı renk ile temsil edilir ve ateşe tekâbül eder. Sır mertebesi ise saydam olup suyu temsil eder.

²⁴ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikati*, s. 185.

²⁵ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikati*, s. 222.

²⁶ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikati*, s. 216.

Böylece dört makam ve mertebe “anasır-ı erbaa” ile temsil edilmiş olur. Sâlik bu mertebeleri aşınca kendi vücudu ortadan kalkar, geriye vâcibü’l-vücûd olan Hakk’ın vücûdu kalır. Celveti dervişi, bu usûl üzere sülûkünü tamamladıktan sonra şeyhi tarafından halife tâyin edilerek kendisine irşad görevi verilir.

Celvetî tâcî on üç terkli olup kubbesi siyaha yakın koyu yeşildir; ortasında aynı renk bir düğme vardır. Celveti Âsitanesi’ne mensup dervişlerin giydikleri tâcın destarının ucu tuğ gibi ön taraftan gösterilir ve bu cemalet alameti sayılır. Tâcın on üç terkinden on ikisi kelime-i tevhidin harflerine, on iki imama ve esma-i seb’adan mazhar olunan isme delalet eder. Bir başka rivayete göre on üç terk on iki imam ile Hüdayî’nin kutbiyetine işaret olup tâcın tepesindeki düğme, Nübüvvet-i Muhammediyye’nin ifadesidir. Tâcın ön kısmı mihrabî ve minberî, arka tarafı da kafesî biçimde sarılır ki bu şekil diğer tarikat tâclarının hiç birinde yoktur. Celveti Asitanesi’ne devam eden muhiplere intisaplarından önce beyaz destarlı tâc giydirilirdi. Tepesi siyah olmakla birlikte destarının sarılma şekli ilmiye sarığına benzediğinden bu tâcî giyen muhiplere “Celveti Sofusu” denilmiştir. Tarikata intisap edip derviş olanlar yeşil destar sararlardı.²⁷

Birçok tarikatta olduğu gibi Celvetiyye Tarikatı’nda de usul ve metod farklılığı sebebi ile şubeler meydana gelmiştir. Bunlar Bursalı İsmâil Hakkı Bursevî’ye (ö. 1137/1725) nispet edilen Hakkıyye; Selâmî Alî Efendi’ye²⁸ (ö. 1103/1691) nispet edilen Selâmiyye; Selâmî Alî Efendi’nin halifesi olan Kütahya’lı Fenâî Alî Efendi’ye²⁹ (ö. 1158/1745) nispet edilen Fenâiyye ve Bandırmalı-zâde Mustafa Haşim Baba’ya³⁰ (ö. 1130/1738) nispet edilen Hâşimiyye şubesidir.³¹

²⁷ Yılmaz, “Celvetiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, VII, s. 274.

²⁸ Selâmi Ali Efendi Celvetiyye Tarikatı’nın Selâmiyye kolunun pîri kabul edilir. Bosnalı Mehmed Fevzi Efendi, Fenâî Mustafa Efendi, Bilecikli Osman Efendi, Fenâî Ali Efendi ve Niksarî Mehmed Efendi, Selâmi Ali Efendi’nin yetiştirdiği halifelerin önde gelenleridir. İhsan Kara, “Selâmi Ali Efendi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVI, İstanbul 2009, s. 349.

²⁹ Celvetiyye Tarikatı şeyhlerindendir. Kütahya’da doğdu. Asıl adı Ali, mahlası Fenâî’dir. (ö. 1158/1745) Fenâî Ali Efendi, Celvetiyye Tarikatı usulünde ictihadda bulunarak Celvetî tacının terkerlerinin sayısını besmelenin harflerinin sayısına yani on dokuza çıkarmıştır. Tacın tepe kısmı turuncu, diğer tarafları yeşildir. Fenâî Ali Efendi’ye Celvetiyye’nin bir kolu olan Fenâiyye adlı bir tarikat nisbet edilmişse de bu kol müstakil bir tarikat haline dönüşmemiştir. Cemal Bayak, “Fenâî Ali Efendi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XII, İstanbul 1995, s. 335.

³⁰ Celvetiyye Tarikatı’nın Hâşimiyye kolunun kurucusudur. (ö. 1197/1783) Melâmîmeşrep bir sûfî olarak bilinen Hâşim Baba’nın bazı Melâmîler’ce kutup diye tanındığı rivayet edilirse de bu doğru

Celvetiyye'nin Üsküdar'daki merkez dergâhında Hüdâyî'nin vefatından sonra tekkelerin kapatılmasına kadar yirmi üç şeyh postnişin olmuştur. Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından kurulmuş ve çok kısa zamanda gelişmeye başlamış olan tarikat bilhassa XVIII. yüzyılda İstanbul, Bursa, Balıkesir, Edirne ve Balkanlar'da çok hızlı gelişme sürecine girmiştir. Dergâhın son şeyhi Abdülgafir Âbid Efendi'dir (ö. 1946).³²

değildir. Hâşim Baba çok yönlü şahsiyeti sebebiyle bir yerde karar kılmamış ve her grup tarafından genellikle dışlanmış. Bu yüzden ne Bektaşîler'e Bektaşîliği'ni ne de Celvetîler'e Celvetîliği'ni kabul ettirebilmiştir. Hâşim Baba'nın Celvetî âsitânesi şeyhlerince dışlanması üzerine vefatından sonra mensupları kendisine Hâşimiyye adlı bir tarikat nisbet etmişlerdir. Hasan Kamil Yılmaz, "Hâşim Baba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XVI, İstanbul 1997, s. 407.

³¹ Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, s. 486; Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikatı*, s. 243; Yılmaz, "Celvetiyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, VII, s. 274.

³² Yılmaz, "Celvetiyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, VII, s. 275.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAKÛB AFVÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Yakûb Afvî'nin Hayatı

1.1.1. Doğumu, Ailesi ve Tahsili

Yakûb Afvî İstanbul'un Topkapı semtinde 1089/1678 tarihinde dünyaya gelmiştir.³³ Tam ismini Tuhfetü'l-Vuâz adlı eserinde Yakûb b. Mustafa b. Hüseyin³⁴ olarak zikreder. Yakûb Afvî'nin Tabibzâde Zâkir Mehmed Şükrü'nün³⁵ eseri olan Mecmûa-ı Takaya'sında "Uzvi",³⁶ Müstakimzâde Süleyman Sadeddin'in Menâkib-i Melâmiyye-i Bayrâmiyye adlı eserinde "Gafûrî",³⁷ kendi eseri olan Hediyyetü's-Sâlikîn'de "es-Selâmî"³⁸ ve "Afvî"³⁹ gibi değişik lakablarla anıldığı görülmektedir. Kendi eserlerinde "Afvî" ve "Selâmî" mahlaslarını aynı anda kullandığını da görüyoruz.⁴⁰

Afvî'nin doğumu İstanbul olmakla birlikte Bursalı Mehmet Tâhir ailesinin Amasya'dan İstanbul'a geldiğini bildirmektedir.⁴¹

³³ Fındıklılı İsmet Efendi, *Tekmiletü's-Şekâik fî Hakkı Ehli'l-Hakâik*, Abdulkadir Özcan (nşr.), Çağrı Yayınları, İstanbul 1989, C. V, s. 436.

³⁴ Yakûb Afvî, *Tuhfetü'l-Vuâz fî Nehci'l-İttiâz*, Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 623, vr. 1a.

³⁵ İstanbul tekkeleri ve tarikat silsilelerine dair çalışmaları olan müellifin hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Kendisinin eserlerinden birine düştüğü vakıf kaydında adı Tabibzâde Derviş Mehmed Şükrü İbn İsmâil olarak verilmiştir. Yine kendi kayıtlarından 15 Mayıs 1874 tarihinde Maliye kâtibi olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. İsmail Erol Erünsal, "Mehmed Şükrü", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXVIII, Ankara 2003, s. 534.

³⁶ Zâkir Şükrü Efendi, *Mecmûa-i Tekâyâ*, M. Serhan Tayşi (haz.), K. Kreiser, Berlin 1980. s. 73.

³⁷ Süleyman Sadeddin Müstakimzâde, *Menâkib-i Melâmiye-i Bayrâmiye*, Süleymâniye Kütüphanesi Nâfiz Paşa Bölümü, No: 628, vr. 1a; Mehmet Süreyya, *Sicilli Osmânî*, Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye, İstanbul 1890, C. IV, s. 649.

³⁸ Yakûb Afvî, *Hediyyetü's-Sâlikîn*, Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi, No: 1924, vr. 2a; Süleymâniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 2715, vr. 1a; Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdayi Efendi Bölümü, No: 375, vr. 1a; Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Şer'iyye Bölümü, No: 992, İstanbul 1329/1913, s. 1.

³⁹ Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 444.

⁴⁰ Afvî, *Hediyyetü's-Sâlikîn*, vr. 1a.

⁴¹ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333, s. 140.

Babası Celvetiyye'nin Selâmiyye koluna mensup Amasyalı Mustafa Fenâî Efendi'dir (ö. 1115/1703). Kendisi de Afvî gibi Celvetiyye Tarikatı'nın Selâmiyye kolunun kurucusu olan Selâmi Ali Efendi'nin (ö. 1103/1691) halifelerindendir. Bursalı Mehmet Tahir Osmanlı Müellifleri'nde Afvî'nin babası Amasyalı Fenâî Mustafa Efendi'nin (ö. 1115/1703) tasavvufa girmeden önce Yeniçerilerin yirminci bölümünün odabaşısı olduğundan dolayı "Odabaşı Şeyhi" diye de tanındığını ifade eder.⁴² Mustafa Fenâî Efendi Beşiktaşlı Yahya Efendi'nin⁴³ (ö. 978/1569)'nin türbesi yakınlarında yaptırdığı dergâhında 1115/1703 yılında vefat etmiştir.⁴⁴

Afvî İstanbul'da farklı camilerde vâiz olarak insanları aydınlatmış ve bilgilendirmiştir. Özellikle Üsküdar'da bulunan Yeni Vâlide Sultan ve Şehzâde camilerinde "kürsü şeyhi" olarak görev almıştır.⁴⁵ Kaynaklarda Yakûb Afvî'nin ailesi hakkında detaylı bir bilgi bulunmamakla birlikte Osmaniye vaizi Şeyh Hüseyin Üsküdâri ve Selâmi Ali Efendi Tekkesi şeyhi Ahmed Efendi'nin (ö. 1196/1782) Afvî'nin iki oğlu olduğu bilgisi bulunmaktadır.⁴⁶

1.1.2. İlmî ve Edebi Şahsiyeti

Yakûb Afvî'nin ilim hayatı ile ilgili kaynaklarda ayrıntılı bir bilgi olamamakla birlikte babasından ve döneminin âlimlerinden ilim tahsil etmiş ve Üsküdar Atpazarı Celvetî Tekkesi postnişini Bilecikli Şeyh Osman Efendi'ye intisap etmiş, onun yanında seyr u sülûkünü tamamlamış ve kendisinin halifesi ve damadı olmuştur.⁴⁷ Afvî, tasavvuf yoluna girmezden önce zâhiri ilimleri tahsil etmiş ondan sonra manevî ilimlere yönelmiştir.⁴⁸

Eserlerinin çoğunluğunu Arapça, iki eserini ise Türkçe olarak yazmıştır. Yâkub Afvî'nin eserleri genellikle vaaz ve nasihat tarzındadır. Tefsire dair eseri de bulunmakta ve bu eserinde ayetlerin yer yer Türkçe karşılıklarını da vermektedir.

⁴² Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 140.

⁴³ Müderris, şair ve sûfî (ö. 978/1571). Daha çok bir şeyh olarak tanınan Yahyâ Efendi'nin tarikatı konusunda Üveysî olduğu dışında kaynaklarda bilgi yoktur. Yaygın görüş Hızır ile görüşerek ondan icâzet aldığı yönündedir. Haşim Şahin, "Yahya Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXXIII, İstanbul 2013, s. 244.

⁴⁴ Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 436; Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 140.

⁴⁵ Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 438; Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 201.

⁴⁶ Mehmed Şükrü Efendi, *Silsilenâme-i Sâdât-ı Süfiyye*, Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâî Efendi Bölümü, No: 1098, vr. 14b; Mehmet Mermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C. I, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 2001, s. 101.

⁴⁷ Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 436; Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 201.

⁴⁸ Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, s. 444.

Neticetü't-Tefâsir fî Sûre-i Yusuf adlı eserinde farklı müfessirleri kaynak göstererek Yusuf suresi ile ilgili görüşlerini bir araya getirmiştir.⁴⁹ Afvî tasavvufi şahsiyetinin yanı sıra şiirle de ilgilenmiştir.⁵⁰ Bursalı Mehmet Tâhir, Afvî'ye atfedilen “Divançe” adlı bir eserden bahseder.⁵¹

Aziz Mahmud Hüdâyî'nin eserlerine yapmış olduğu şerhler mevcuttur. Afvî'nin Lem'a-ı Nûrâniyye isimli eseri bu tarz bir eserdir. Aynı eserde Afvî'ye ait bir de güfte bulunmaktadır.⁵²

1.1.3. Tasavvufa İntisabı ve Tarikat Silsilesi

Afvî'nin şeyhi Selâmî Ali Efendi'nin halifelerinden bir tanesi olan Bilecikli Şeyh Osman Efendi'dir (ö. 1140/1728). Osman Efendi Celvetî tekkesinde postnişin olduğu sırada Afvî kendisine biat etmiş ve Osman Efendi'ye damat olmuştur. Şeyhinin kızıyla evli olduğundan dolayı “damat” lakabının da kendisi için kullanıldığı görülmektedir. Afvî şeyhi ve babası olan Osman Efendi'den tarikatın âdab ve erkânını alıp eğitimini tamamladıktan sonra kendisine şeyhi tarafından hilafet verilmiş, vefatından bir müddet önce de şeyhinin onayı ile Üsküdar'da Yeni Valide Sultan ve Şehzade camileri kürsü şeyhliklerinde yapmış olduğu görevlerinden ayrılıp Hüdâyî Âsitânesi'nde postnişin olarak irşad görevini üstlenmiş, 1149/1736 yılında vefat edene kadar dokuz sene bu göreve devam etmiştir.⁵³ Yakûb Afvî'nin hilafete geçişinin nasıl olduğunu çalışmamızın asıl konusu olan eserinde inceleyeceğiz.

Yakûb Afvî, bizim çalışmamızın ana konusu olan Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserin incelenmesinde ayrıntıları ile ele alacağımız açıklamasında Celvetiyye Tarikatı'nın başlangıcını Hacı Bayram-ı Veli'ye kadar götürmektedir. Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserinde silsilenin Hacı Bayram-ı Veli'nin müridlerinden olan Hızır Dede vasıtasıyla Üftâde'ye kadar ulaştığını bildirir.⁵⁴

⁴⁹ Yakûb Afvî, *Neticetü't-Tefâsir fî Sûre-i Yusuf*, Köprülü Kütüphanesi Hacı Ahmet Paşa Bölümü, No: 19/1, Matabaa-i Âmire, İstanbul 1266/1850, s. 116.

⁵⁰ Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, s. 660.

⁵¹ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 141.

⁵² Yakûb Afvî, *Lem'a-i Nûrâniyye fî Şerhi Kelimâti Hüdâiyye*, Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, No: 392/1; Koyunoğlu Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, No: 11183; Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, No: 269/3; Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, No: 2919; Süleymaniye Kütüphanesi Arslan Kaynardağ Koleksiyonu, No: 110/1.

⁵³ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 140; Müstakimzâde, *Menâkib-i Melâmiye-i Bayrâmiye*, vr. 7a; Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik fî Hakki Ehli'l-Hakâik*, C. V, s. 437.

⁵⁴ Afvî, *Hediyyetü's-Sâlikîn*, vr. 6a.

Afvî'nin tarikat silsilesini veren kaynakların çoğunluğu çalışmamıza konu olan eserinden istifade ederek vermişlerdir.

Celveti Silsilesini Afvî şu şekilde bildirmektedir:

1. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) (v. 11/632),
2. Hz. Ali (r.a.) (ö. 48/668),
3. Hasan-ı Basri (ö. 110/728),
4. Habib-i A'cemi (ö. 150/767),
5. Dâvud-u Tâi (ö. 184/800),
6. Ma'ruf-u Kerhi (ö. 200/815),
7. Seriiyy-i Sakati (ö. 253/867),
8. Cüneyd-i Bağdadi (ö. 297/909),
9. Mîmşad-ı Dineverdi (ö. 299/912),
10. Muhammed Dîneverî (ö. 367/977),
11. Muhammed el-Bekrî (ö. 400/1009),
12. Kadı Vahyuddin (ö. 452/1060),
13. Ömer el-Bekri (ö. 487/1094),
14. Ebu'n-Necib Ziyâeddin es-Sühreverdi (ö. 563/1167),
15. Kutbeddin el-Ebheri (ö. 623/1226),
16. Şihabüddin et-Tebrizi (ö. 638/1240),
17. Cemâleddîn et-Tebrîzî (ö. 672/1273),
18. İbrahim Zahid-i Gilani (ö. 700/1300),
19. Safiyyüddin-ü Erdebili (ö. 735/1334),
20. Saderddin Erdebili (ö. 794/1392),

21. Alaaddin Ali Erdebili (ö. 833/1429),
22. Hamidüddin Aksarayı (ö. 815/1412),
23. Hacı Bayram-ı Veli (ö. 833/1429),
24. Akbıyık Meczub (ö. 860/1455),
25. Hızır Dede (ö. 918/1512),
26. Muhammed Muhyiddin Üftâde (ö. 988/1580),
27. Aziz Mahmud Hüdayî (ö. 1038/1628).⁵⁵

Hüdayî Âsitanesin’de Post-Nişin olan isimleri ve tarihlerini Hasan Kamil Yılmaz Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı adlı eserinde şu şekilde sıralamaktadır:

1. Balıkesirli Muk’ad Ahmed Efendi (1049/1639),
2. Hüdâyî’nin Torunu Mes’ud Efendi (1067/1657),
3. Tophaneli Ehl-i Cennet Fenâyî (1075/1664),
4. Gelibolulu Gafuri Mahmud Efendi (1078/1667),
5. Devâtî zâde Mehmed Tâlib Efendi (1090/1679),
6. Menteşeli Selâmi Ali Efendi (1093/1682)’de nefy,
7. Bafra (Samsun)lı Halil Efendi (1094/1683)’de Mısır’a nefy,
8. Erzincanlı Mustafa Efendi (1094/1683)’de ref,
9. Menteşeli Selâmi Ali Efendi (ikinci defa) (v. 1104/1692),
10. Abdulhayy Saçlı İbrahim Efendi (1117/1705),
11. Erzincanlı Mustafa Efendi (ikinci defa) (1123/1711),
12. Filibeli Mehmed Sabûri Dede Çelebei (1130/1717),

⁵⁵ Afvî, *Hediyyetü’s-Sâlikîn*, vr. 2a; Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikatı*, s. 108.

13. Bilecikli Seyyid Osman Efendi (1140/1727),

14. Afvî Yakûb Efendi (1149/1736),

15. Edirneli Yusuf Efendi (1153/1740),

16. Niksarlı Mehmed Efendi (1159/1746),

17. Bursalı Mustafa Efendi (1188/1774),

18. Mudanyalı Büyük Ruşen Efendi (1198/1783) de ref ve nefy,

19. Dülger (Neccar) zâde Mehmed Sıddık Efendi 1199'da ref,

20. Mudanyalı Büyük Ruşen Efendi (ikinci defa) (v. 1209/1794),

21. Mehmed Şihabeddin Efendi (1234/1819),

22. Abdurrahman Nasib Efendi (1258/1842),

23. Mehmed Ruşen Tevfik Efendi (1309/1891),

24. Mehmed Şihabeddin Efendi (1330/1911),

25. Mehmed Gülşen Efendi (1341/1923),

26. Abdulğafur Âbid Efendi (1946).⁵⁶

1.1.4. Vefatı ve Kabri

Yakûb Afvî, 1149/1736 yılı Ramazan ayının on beşinde vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine Karaca Ahmet mezarlığında Karaca Ahmet Sultan'ın⁵⁷ türbesi yakınlarında

⁵⁶ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikatı*, s. 159.

⁵⁷ Abdalân-ı Rûm zümresine mensup Türkmen dervişi ve halk hekimi. Hacı Bektaş Vilâyetnâmesi'nde Karaca Ahmed'in Anadolu erenlerinin gözcüsü ve Sivrihisarlı Şeyh Nûreddin'in müridi olduğu ifade edilmektedir. Karaca Ahmed, Rumeli'deki fetihlere katıldıktan sonra Anadolu'nun pek çok yöresini dolaşarak hem hastaları tedavi etmiş, hem de kurmuş olduğu tekkeler vasıtasıyla Anadolu'nun İslâmlaşma'sına katkıda bulunmuştur. Anadolu'nun İslâmlaşmasında önemli katkıları olan abdalân-ı Rûm zümresinden menkıbevî bir şahsiyet olmasından dolayı çeşitli yerlerde yedi ayrı türbesi bulunmaktadır. Üsküdar'da kabristan içindeki türbesi de bunlardan biridir. Haşim Şahin, "Karaca Ahmed", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIV, İstanbul 2001, s. 375.

aynı zamanda Hattat Hamdullah Efendi'nin⁵⁸ kabrine de yakın bir yerde defnedilmiştir.⁵⁹

Afvî'nin kaynaklarda geçen bir halifesine rastlayamadık; ancak kendisinden hemen sonra Hüdâyî Âsitanesine post-nişin olan Saçlı İbrahim Efendi'nin oğlu Abdulhayy Efendi'nin (ö. 1117/1705) halifesi Edirneli Yusuf Efendi'dir (ö. 1153/1740).⁶⁰

Afvî'nin mezar taşındaki Hüdâyî'ye halife olduğu, geceleri uykusuz, gündüzleri oruçlu olduğu ve dünya lezzetlerini arzu etmediğini belirten satırlar onun yaşamını özetleyen ifadelerdir.⁶¹

1.2. Yakûb Afvî'nin Eserleri

Yakûb Afvî'nin tasavvufî ve vaaz tarzı eserlerinin yanısıra şiirleri, bunlardan oluşan ilahileri⁶² ve güfteleri⁶³ mevcut olup, bu durum onun çok yönlü kişiliğine de işaret etmektedir.⁶⁴

1.2.1. Tuhfetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-ittiâz⁶⁵

Afvî'nin vaaz içerikli bir eseri olup dili Arapça'dır. Eser 99 bölümden oluşmakta ve her bölüm başlığı bir ayet olmak üzere kaleme alınmıştır. İlk bölümde Bakara suresi 21. ayet, son bölümde ise Neml suresi 25. ayet konu edilmiştir. Özellikle vaaz edeceklere hediye olunması için kaleme alınmış, farklı konulara değinilmiş, eserde meşhur tefsir ve hadis kaynaklarından da faydalanılmıştır.⁶⁶

⁵⁸ Osmanlı hat ekolünün kurucusudur. (ö. 926/1520) Amasyalı Sühreverdîyye şeyhi Mustafa Dede'nin oğludur. Hamdullah Efendi'nin sanat hayatında Amasya ve İstanbul olmak üzere iki dönem vardır. Yâkût üslûbunun hâkim olduğu başlangıç devri yazılarını Amasya'da, kendi üslûbunu ortaya koyduğu eserlerini ise İstanbul'da vermiştir. Muhittin Serin, "Hamdullah Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XV, İstanbul 1997, s. 452.

⁵⁹ Müstakimzâde, *Mecelletü'n-Nisâb fî'n-Niseb ve'l-Künâ ve'l-Elkâb*, Süleymaniye Kütüphanesi Halef Efendi Bölümü, No: 628, vr. 321b; Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz (haz.), C. III, İstanbul Kitapevi, İstanbul 2006, s. 23; Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 438; Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 141.

⁶⁰ Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikati*, s. 162.

⁶¹ Fındıklılı, *Tekmiletü's-Şekâik*, C. V, s. 439.

⁶² Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁶³ Hüseyin Ayyansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih*, Fahri Çetin Derin ve Vahid Çabuk (haz.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1985, s. 239.

⁶⁴ Muslu, *Osmanlı Döneminde Tasavvuf*, s. 477.

⁶⁵ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁶⁶ Yakûb Afvî, *Tuhfetü'l-Vuâz*, vr. 1a.

Bu eserin düzeni ve içeriğinde Afvî'nin vaaz kürsülerinden gelmesinin de etkisi ile vaaz formatını görmekteyiz. Afvî'nin bir diğer eseri olan Hediyyetü'l-Vu'az ile olan benzerlikten dolayı bazen ikisinin aynı eser olduğu sanılmıştır.⁶⁷ Eserin müellif nüshası Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü'nde 623 numara ile kayıtlı olup 105 varaktan oluşmaktadır.

1.2.2. Hulâsatü'l-Beyân fî Mezhebi'n-Nu'mân⁶⁸

Hanefi mezhebi kurucusu İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe ve mezhebi hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler için yazılmış bir eserdir. Eser Arapça olarak kaleme alınmıştır. İki bölüm ve hâtimeden oluşur. İlk bölümde Ebû Hanîfe'nin ilminden, yaşadığı dönemden, hocalarından ve yetiştirdiği talebelerinden bahseder ve ardından fıkhi konularla ilgi onun getirdiği görüşlere yer verilir. İkinci bölümde ise müellif Ebû Hanîfe'nin zâhid ve âbid kişiliğinden, onun tasavvuf büyükleri ile olan ilişkilerinden bahseder. Eser müctehidlerden bahseden kısa bir hâtime ile de son bulur.⁶⁹

Eserin yazma nüshası Süleymâniye Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümünde 392/3 numarada yer almakta olup 3 varaktan ibarettir. Eseri Hasan Efendizâde Mehmed Azîz, 17 Sefer 1149 (27 Haziran 1736) tarihinde istinsah etmiştir.⁷⁰

1.2.3. Netîcetü't-Tefâsîr veya Tefsîru Sûre-i Yûsuf⁷¹

Yakûb Afvî'nin Yusuf suresini farklı müfessirlerin tefsirlerinden derlediği görüşleri bir araya toplayarak oluşturduğu bir çalışmadır. Eserin dili Arapça'dır. Müellif hamdele ve salveleden sonra Yusuf suresi ile ilgili bir hadis ile tefsire başlar. Eserin giriş bölümünde surenin iniş sebebi ve sureye dair bilgiler verir.⁷² Daha sonra huruf-u mukatta'a ve müteşabih ayetlere dair bilgiler verir. Afvî bu eserinde rivayet tefsir ekolünü kullanmış, bunun yanında dirayet tefsirinden örnekler de vermiştir.

Genel anlamda eserlerinde alıntı yaptığı kaynaklarını belirten Afvî bu eserinde de kullanmış olduğu tefsir kaynaklarını eserin sonunda belirtmiştir.⁷³ 1133

⁶⁷ Muslu, *Osmanlı Döneminde Tasavvuf*, s. 477.

⁶⁸ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁶⁹ Afvî, *Hulâsatü'l-Beyân fî Mezhebi Ebî Hanîfe en-Nu'mân*, Süleymâniye Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, No: 392/3, vr. 51b.

⁷⁰ Afvî, *Hulâsatü'l-Beyân fî Mezhebi Ebî Hanîfe en-Nu'mân*, vr. 48b.

⁷¹ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁷² Afvî, *Netîcetü't-Tefâsîr*, Köprülü Kütüphanesi Hacı Ahmet Paşa Bölümü, No: 19/1, vr. 1b.

⁷³ Afvî, *Netîcetü't-Tefâsîr*, vr. 132a.

Muharrem’de (Kasım 1720) tamamlamış olan eserin müellif nüshası Köprülü Kütüphanesi Hacı Ahmet Paşa Bölümü 19/1 de Tefsîru Sûre-i Yûsuf ismiyle kayıtlı ve 132 varaktan oluşmakta olup Neticetü’t-Tefâsir fî Sûre-i Yûsuf adıyla 1266, 1279 ve 1318 yıllarında basılmıştır.⁷⁴

1.2.4. Lem’a-i Nûrâniyye fî-Şerh-i Kelimât-i Hüdâiyye⁷⁵

Yakûb Afvî, bu eserini Aziz Mahmud Hüdâyî’nin “Ezelden aşk ile biz yâne geldik” diye başlayan beş beyitlik şiirini açıklamak için kaleme almıştır.⁷⁶

Eserin dili Türkçe olup üç bölüm bir hâtimeden oluşmaktadır. Müellif ilk bölümde sâliklerin durumlarını anlatır, ikinci bölümde “âlem” kelimesinin manalarını ve bunla ilgili görüşleri verir, üçüncü bölümde ise Hüdâyî’nin şiirini açıklar. Sonuç bölümünde ise bazı tasavvufî terimleri açıklar. Eserin nüshaları hakkında tesbitlerimiz şu şekildedir;

1. Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü 392/1, vr. 1a-6b. Müstensih, Mehmet Aziz Hasan Efendizâde, istinsah tarihi 27 Zilhicce 1148 (9 Mayıs 1736),
2. Koyunoğlu Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, 11183, vr. 1a-8b. Müstensih, Mehmet Aziz Hasan Efendizâde, istinsah tarihi 11 Rebîu’l-âhir 1149 (19 Ağustos 1736),
3. Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, 269/3, vr. 6b-24b. İstinsah tarihi, 9 Sefer 1182 (25 Haziran 1768). Müstensih belli değildir,
4. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 2919, vr. 4a-9a, İstinsah tarihi 1236 (1820). Müstensih belli değil,
5. Süleymaniye Kütüphanesi Arslan Kaynaradağ Koleksiyonu 110/1, vr. 1b-18b.

⁷⁴ 1266’da Matbaa-i Âmire’de Muhammed Recâî tarafından; 1279’da Matbaa-i Âmire’de Umûm Meârif nâzırı olan Seyyid Ahmed Kemal Efendi tarafından; 1318’de Arif Efendi Matbaası’nda Hakkaklar çarşısında Sahaf Lohçalı Hafız Ali tarafından bastırılmıştır.

⁷⁵ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁷⁶ Afvî, *Lem’a-i Nûrâniyye fî Şerhi Kelimât-i Hüdâiyye*, vr. 3a.

1.2.5. Hediyyetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz⁷⁷

Yakûb Afvî'nin bu eseri sevenlerine ve vaaz edecek kimselere hediye olmak üzere vaaz üslubunda kaleme alınmıştır. Burada müellif vaazlarda kullanılabilecek tarzda farklı konulara değinmiş, tefsir ve hadis kaynaklarından yararlanmıştır. 42 bölümden oluşan eserin her bir başlığı bir ayetten müteşekkildir. Eserin dili Arapça olup 1131/1718 tarihinde istinsah edilmiştir.⁷⁸

Eserin genel anlamda konusu Hz. Peygamber ve mübârek aylar, günler ve gecelerdir. İlk bölüm ve devam eden üç bölümde konu Hz. Peygamber'in fazileti ve âlemin yaratılışı olup daha sonra Peygamberimizin doğumundan başlayarak hayatı ayetler ışığında anlatılmıştır. Son bölümde ise aşure günü yani on muharrem ele alınmıştır. Eserde usul olarak hadislerle yer verildiği de gözlenmektedir.⁷⁹ Eserin müellif nüshası Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümünde 336 numara ile kayıtlı olup 106 varaktan oluşmaktadır.

1.2.6. el-Vesiletü'l-Uzmâ ilâ Hazreti'n-Nebiyyi'l-Müctebâ⁸⁰

Yakûb Afvî'nin bu eseri de Peygamberimize salât ve selâm getirmenin önemi üzerinedir. Beş bölüm ve bir sonuç olarak yazılmış olan eserin dili Arapça'dır. İlk bölüm salât kelimesinin manalarını ve bu konudaki hadisleri içerir. Hadisler alfabetik olarak sıralanmıştır. Burada Afvî konu ile ilgili ayetleri farklı görüşleri ele alarak değerlendirmiştir.⁸¹

İkinci bölümde müellif salât ve selam getirmenin fazileti, gerekliliği ve faydaları konularını işlemiştir.⁸² Üçüncü bölümde konu ile alakalı belirli zaman ve durumlarda salavat getirmeye, şefaât konusuna ve çeşitlerine değinmiştir.⁸³ Dördüncü bölümde konu ile ilgili menkıbelere ve beşinci bölümde yine salâvat ile ilgili çeşitli konulara

⁷⁷ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁷⁸ Afvî, *Hediyyetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz*, Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, No: 336, vr. 1a-b.

⁷⁹ Afvî, *Hediyyetü'l-Vu'âz*, vr. 6b, 11b, 14a.

⁸⁰ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁸¹ Afvî, *el-Vesiletü'l-Uzmâ ilâ Hazreti'l-Müctebâ*, Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü, No: 392/2; Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye Bölümü, No: 746; Esad Efendi Bölümü, No: 1798, vr. 1b.

⁸² Afvî, *el-Vesiletü'l-Uzmâ*, vr. 5a.

⁸³ Afvî, *el-Vesiletü'l-Uzmâ*, vr. 19b.

yer vermiştir. Sonuç bölümünde ise Peygamberimizin adı anıldığında gösterilmesi gereken saygıdan, edepten ve Peygamberimizin mucizelerinden bahsetmiştir.⁸⁴

Eserin yazma nüshaları;

1. Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü 392/2 numarada kayıtlı olup 39 varaktan oluşmaktadır. Hasan Efendizâde Aziz Efendi tarafından 29 Zilkâde 1148 (11 Nisan 1736)'da istinsah edilmiştir.

2. Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye Bölümü 746 numaradadır.

3. Esad Efendi Bölümü 1798 numarada olup Afvî'nin bu eserini Sahaflar şeyhi olarak tanınan Seyyid Ahmed b. Abdullah tercüme etmiştir. Eserin tercümesinin yazma nüshaları ise Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü, 285 ve 3624'de bulunmaktadır.

1.2.7. Hediyyetü's-Sâlikîn⁸⁵

Celvetiyye Tarikatı'nın âyin ve üslubunun anlatıldığı, bu yola giren insanlara yol göstermek için kaleme alınmış bir eserdir. Eser üç bölüm ve bir hatimeden oluşmaktadır. Afvî'nin ifadesiyle okuyanların kolay anlaması için Türkçe kaleme alınmıştır.⁸⁶ Birinci bölümde Celvetiyye Tarikatı'nın nasıl doğduğundan, ikinci bölümde tarikat yolcusunun çıkmış olduğu bu yolda karşılaşıacağı makamlardan, üçüncü bölümde ise dikkat edilmesi gereken kurallardan bahseder. Mürşidin vasıflarını anlattığı sonuç bölümü ile eser son bulur.

Eserin üç yazma nüshası bulunmaktadır:

1. Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi 1924 numarada olup 20 varaktan oluşmaktadır. Ferağ kaydında risâlenin 13 Cemâziye'l-âhir 1142'de (3 Ocak 1730) tamamlandığı belirtilmektedir.

2. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Bölümü 2715 numarada olup 20 varaktan oluşmaktadır.

⁸⁴ Afvî, *el-Vesiletü'l-Uzmâ*, vr. 60a.

⁸⁵ Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, C. III, s. 44; Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

⁸⁶ Afvî, *Hediyyetü's-Sâlikîn*, vr.1a.

3. Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Bölümü 375 numarada olup 18 varak olarak bulunmaktadır.

Eserin matbu nüshası bir tanedir. Mehmed Gülşen Efendi tarafından 1331/1913'de Bahriye Matbaası'nda bastırılmıştır. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Şer'iyye Bölümünde 992 numarada bulunmaktadır.

Çalışmamızda bu dört nüshayı da karşılaştırmalı olarak inceleyeceğiz.

Yâkub Afvî'nin belirtmiş olduğumuz bu eserlerinin yanında vaazlarını bir araya toplamış olduğu "Kenzü'l-Vâizîn", Mesâbîhu's-Sünne isimli hadis kitabına yazdığı bir şerh olan "el-Mefâtîh ale'l-Mesâbîh", Hüdâyî'nin Tecelliyât isimli eserinin girişine yapmış olduğu ilavelerden oluşan "Îlhâkât ale't-Tecelliyât"⁸⁷ isimli bir risalesi ve bazı yazma eserlerinin içerisinde şiirlerinin olduğu nakledilmekle birlikte eserlerin nüshalarını tesbit edemedik.

⁸⁷ Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 202.

İKİNCİ BÖLÜM

YAKÛB AFVÎ'NİN HEDİYYETÜ'S-SÂLİKÎN ADLI ESERİ

2.1. Hediyeetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Nüshaları ve İçeriği

Yakûb Afvî'nin Hediyeetü's-Sâlikîn adlı eserinin üç yazma bir de matbu nüshası bulunmaktadır.

A. Eserin yazma nüshasının bir tanesi Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesinde kayıtlarda 1924 numarada bulunmakta ve 20 varaktan oluşmaktadır. Ferağ kaydında risalenin 13 Cemâziye'l-âhir 1142'de (3 Ocak 1730) tamamlandığı belirtilmektedir. Eser kütüphane kayıtlarında şu şekilde kayıt altındadır:

Eserin Adı: HEDİYYETÜ'S-SALİKÎN.

Müellifi: AFVÎ, YAKUB b. ŞEYH FENÂYÎ MUSTAFA EFENDÎ el-CELVETÎ es-SELÂMÎ (vft. H. 1149/M.1736), (Kütahyalı) hicri 1142.

Kütüphane: Kütahya İl Halk Kütüphanesi.

Demirbaş: 1924.

Özellikleri: [Kitap] [El Yazısı: Kâğıt; Abâdi] [Nesih: Osmanlıca].

Tasnifi: TASAVVUF.

Tasnif Numarası: 297,4.

Fiziksel Nitelikleri: 1-20 vr.; 145x200mm; 70x148mm, 19 satır; sırtı ve kenarı bez ortası şemseli ebruli cilt.

Geliş Yeri: Kütahya Mollabey Kütüphanesi.

Hattatı: Salih Abdullah Efendi.

Eserin Tamamlandığı Tarih: 13 Cemâziye'l-âhir 1142 (3 Ocak 1730).

Çalışmamızda bu nüsha asıl nüshayı temsilen (A) harfi ile rumuzlandırılmış olup varak numaraları varakların bitiminde köşeli parantez içinde [A, vr. 1a-20b] rumuzu ile belirtilmiştir.

B. Bir diğer yazma nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 2715'de bulunmaktadır.

Eser Adı: HEDİYYETÜ's-SALİKİN.

Yazarı Adı: YAKÛB AFVÎ.

Fiziksel Nitelik: 1-20 vr.; 19 st. ; 204x139mm, 150x88mm.

Konu Başlıkları: TASAVVUF.

Sınıflama: 297,7.

Demirbaş: 02715-001.

Bölüm: HACI MAHMUD EFENDİ.

Özellikler: [Kitap] [El Yazısı: Kâğıt] [Nesih: Türkçe].

Müstensih: Belli değil.

Çalışmamızda bu nüsha (B) harfi ile rumuzlandırılmış olup varak numaraları varakların bitiminde köşeli parantez içinde [B, vr. 1a-20b] rumuzu ile belirtilmiştir.

C. Bir diğer yazma nüsha Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde şu şekilde yer almaktadır.

Eserin Adı: HEDİYYETÜ's-SALİKİN.

Yazar: Adı: AFVÎ-YAKUB b. FENAÎ MUSTAFA EFENDİ.

Fiziksel Nitelik: 1-18 vr. ; 17 satır; 215x162mm, 173x97mm.

Bölüm: HÜDAÎ EFENDİ.

Demirbaş: 375-1, Özellikler: Arapça- Rik'a.

Müstensih: Belli değil.

Çalışmamızda bu nüsha (C) harfi ile rumuzlandırılmış olup varak numaraları varakların bitiminde [C, vr. 1a-18b] rumuzu ile belirtilmiştir.

D. Eserin matbu nüshası Millet Kütüphanesi'nde kayıtlarda şu şekilde yer almaktadır:

Yazar Adı: Ya'kûb Afvî.

Yayın Yeri: İstanbul.

Yayınlayan: Bahriye Matbaası.

Yayın Tarihi: 1329 H.

Fiziksel Nitelik: 1-23 s. ; K.B. Sırtı bez, yüzü kâğıt kaplı.

Konu Başlıkları: Tasavvuf.

Sınıflama: 297,3.

Demirbaş: AEsry 992/1.

Bölüm: A.E. Şeriiye.

Özellikler: [Kitap] [Basılı: Kâğıt] [Arapça: Türkçe].

Cilt/Kopya: k.1.

Sağlama Şekli: Derleme.

Çalışmamızda bu nüsha (D) harfi ile rumuzlandırılmış olup sayfa sayıları [D, s. 1-23] şeklinde ifade edilmiştir. Eserin nüshalarını değerlendirirken (A) nüshasını esas almakla birlikte dört nüshayı da karşılaştırmalı olarak okuyarak farklılıkları, fazlalıkları ve eksiklikleri dipnotlar ile ifade etmek suretiyle belirttik.

Hediiyetü's-Sâlikîn adlı eserin içeriği ile ilgili şunları söyleyebiliriz; Yakûb Afvî Celvetiyye Tarikatı'na şeyh olduğu zaman dervişlerin ve bu yola girmek isteyenlerin sayısının çok; fakat tarikat âdâbını ve erkânını bilenlerin sayısının az olduğunu görmüş ve Celvetiyye'nin âyin ve usulünü anlatmak ve açıklamak üzere bu risalesini kaleme almıştır.

Hediyyetü's-Sâlikîn üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tarikatın niçin gerekli olduğunu delilleri ile beraber izah etmiş (A, vr. 5b), ikinci bölümde dervişlerin uyması gereken kuralları ve yapmaları gereken davranışları, yerine getirmeleri gereken ibadetleri açıklamış (A, vr. 8b), üçüncü bölümde ise halife ve şeyhlerin yapmaları gereken, üzerlerine düşen sorumluluklardan bahsetmiştir (A, vr. 18a). Eserin sonunda da Üsküdar'da bulunan âriflerin kutbu ve âşıkların başı ve sâliklerin efendisi diye nitelendirdiği Aziz Mahmud Hüdâyi Efendi'den kendisine kadar olan şeyhleri zikretmiştir (A, vr. 20a).

Yakûb Afvî; Celvetiyye Tarikatı'nı yolların en şerefliyelerinden ve izzetlilerinden bir tanesi olarak görür. Peygamber Efendimizin hadis-i şeriflerinden hareketle her insana bir terbiye edici, irşad edici bir mürşidin gerekli olduğu görüşündedir (A, vr. 2a).

Bu noktada öncelikli olarak müridin biat etmiş olduğu mürşidine vermiş olduğu söze, her ne olursa olsun, sıkıntılı zamanlarda da ferah bulduğu dönemlerde de sadık kalması gerektiğinden bahseder.

Bu yolda sebat edenlerden başkasının kazanamayacağına vurgu yapar (A, vr. 2a).

Ardından Hz. Peygamber'den itibaren tarikat silsilesini anlatır ve Hacı Bayram-ı Veli'den sonra bu tarikatın doğduğunu ve geliştiğini ifade eder (A, vr. 2b).

Ona göre Hacı Bayram-ı Veli, Muk'ad Kara Hızır Dede ve Akbıyık Sultan isimli iki şahsa gündüzleri Kelime-i Tevhid, geceleri ise esmâ zikirleri öğretmiştir. Muk'ad Kara Hızır Dede'den bu usulü Üftâde hazretleri, ondan da Aziz Mahmud Hüdâyi hazretleri almıştır (A, vr. 3a).

Müridin yerine getirmesi gereken ödevleri Yakûb Afvî şu şekilde sıralar: Gündüzleri; 700 kere “Lâ ilâhe illallâh” 100 kere “Esteğfirullâhe min külli mâ kerihellâh” 100 defa “Salevât-i şerife” zikirlerini yerine getirir. Ardından işrak ve kuşluk namazını eda eder. Ona göre sâlik devamlı abdestli olmalı ve her abdest sonrası abdest namazını kılmalıdır; geceleri de kalkıp teheccüt namazını eda etmelidir (A, vr. 3b).

Sâlik Pazartesi, Perşembe ve her ayın on üç, on dört ve on beşinci günlerini oruçlu geçirmeli, Recep, Şaban ve Ramazan aylarında oruçlarını tutmalı, yine Şevvalden altı gün, Zilhicceden dokuz gün ve Muharremden on günü oruçlu olmalıdır (A, vr. 3b).

Bunlardan sonra şeyhi izin verirse sâlik esmâullah zikirlerine başlar ki; öncelikli olarak “Lafzatullah” zikrini çoğaltabildiği kadar arttırmalıdır. Sonra “Hû”, “Hay” ve “Kayyûm” zikirleri ile tamamlanır (A, vr. 4a).

Dil yorulsa bile zikir esnasında kalp yorulmaz dolayısıyla gönle zikir yerleşirse ahlakı güzelleştirir ve tevhid sırrına mazhar olunur, önemli olanın da bu olduğunu, yoksa tarikatın tâc ve elbisesini giymenin çokta önemli olmadığını ifade eder (A, vr. 5a).

Tasavvuf kültüründe şeriate ve onun kurallarına bağlılığa vurgu yapan Yakûb Afvî şeriat kurallarının ve hükümlerinin yok sayılmasının mümkün olamayacağından bahseder (A, vr. 5b).

Bütün tarikatların amaçlarının bir olduğunu, bunların sayısının çok olabileceğini bunların da dinin haricinde olan bir şeyi kabul etmediklerini ifade eder. Müridler bu yolda dinin zâhirine uygun olmayan bir şeyi görürlerse teviline bakmalılar ya da bilmiyorum demelidirler der (A, vr. 5b).

Yakûb Afvî Fahrettin-i Razi⁸⁸ ve İmam-ı Suyuti'nin⁸⁹ eserlerinden de alıntılar yaparak tasavvufta zâhir batın ilişkisinde ki dengeden bahseder (A, vr. 6a).

Celvetiyye Tarikatı'nda yerine getirilmesi gereken esmâ-i şerif ile ilgili zikirler ile meşgul olunurken erişilen mertebeleri Aziz Mahmud Hüdâyi'den alıntılar yaparak açıklar (A, vr. 8a).

⁸⁸ Ebu Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî (ö. 606/1210). Kelam, felsefe, tefsir ve usul-i fıkıh alanındaki çalışmalarıyla tanınan Eş'arî âlimidir. Râzî'nin tasavvufa ilgi duyduğu, bunda çoğunlukla Eş'arî âlimlerinin tasavvufa meyletmiş olmalarının yanı sıra babasının da aynı yolu seçmesinin ve büyük çapta faydalandığı Gazzâlî'nin önemli tesiri olduğu belirtilmektedir. Yusuf Şevki Yavuz, “Fahreddin er-Râzî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XII, İstanbul 1995, s. 89.

⁸⁹ Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudeyrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö. 911/1505). Tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı âlimi. Halit Özkan, “Süyûtî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 189.

Mürîd çıkmış olduğu bu yolda tarikatın kurallarını, şeyhinin emir ve yasaklarını bilmeli ve hayatını ona göre şekillendirmelidir. Bu noktada Cüneyd-i Bağdâdî'nin⁹⁰ tavsiyelerini nakleder (A, vr. 9b-11a).

Yakûb Afvî, Aziz Mahmud Hüdâyî'nin tâcının on üç terkli, Selâmi Ali Efendi'nin tâcının ise on yedi terkli olduğunu ifade eder. Her ikisinde de bu terklerin on ikisinin kelime-i tevhidin harf sayısına işaret olduğunu vurgular. Hüdâyî'de bir terkin Selâmi Ali Efendi'de beş terkin ise esmâullahtan galip ve mazhar olduğu isimlere işaret olduğunu anlatır (A, vr.12b).

Afvî'nin yapmacık tavırlardan uzak durulması gerektiğini ifade etmesi, fazla konuşmaktan kaçınmayı tavsiye etmesi, mevlevilerin virdi gibi gönlünü tamamen Hakk'a yönelinceye kadar dönmeyi ve bunu yaparken zikir ile yapmayı tavsiye etmesi, elbise ile ilgili herkesin serbest bırakılması gerektiğini ayrıca tarikate özel bir elbise giymenin şart olmadığını, elbiselere bakılarak halkın hangi sınıfa dâhil olduğunu anlaşılmasının bir öneminin olmadığını ifade etmesi, kendisinin Melâmî meşrep olduğunu göstermektedir (A, vr.14a).

Halifeler ve şeyhlerin dikkat etmesi gereken konular hususunda, müridlerden yaşı çok ileri olan ve genç olanlara dördüncü isim olan Hakk isminden ileri ders verilmemesi konusunda uyarır. Cimri, kötü huyları olan ve kadir kıymet bilmeyen kimselere hilafet verilmemesi gerektiğini anlatır ve bunun gerekçelerinden bahseder. Afvî vekâlet görevini üstlenen bir kimsenin çok konuşarak, vaaz ederek değil de görevli olduğu yerde oturarak gönlünden Allah dışındakileri çıkarmaya gayret göstermesi gerekliliğinden bahseder. Kendisine bir sıkıntı, keder bulaşırsa Allah'a yönelerek aşmalıdır. Rüya tabir etmekten kaçınmamalı fakat çok fazla uzatmamalıdır. Çünkü ona göre çok söz rûhaniyyeti giderir (A, vr.14b).

Ayrıca halife kalbine mahlûkattan hiç kimseyi hatta şeyhini bile sokmamalıdır. Tevekkülü her daim diri tutmalı ve kimseye muhtaç olmadığını unutmamalıdır.

⁹⁰ Ebü'l-Kâsım Cüneyd b. Muhammed el-Hazzâz el-Kavârîrî (ö. 297/909). İlk devir sûfilîğinin en güçlü temsilcilerinden olan meşhur sûfî. Cüneyd tasavvuf terimlerini, usul ve esaslarını tesbit ederek tasavvufun ortaya çıkışını sağlayan büyük sûfilerden biridir. Hz. Peygamber'in sünnetine sarılma ve onu örnek alma yolu dışındaki yollardan hiçbirisiyle Hakk'a ulaşamayacağını belirtir ve "Yolumuz Kitap ve Sünnet'le kayıtlıdır", "Tasavvuf ilmi Kur'an ve hadisle sınırlıdır" derdi. Süleyman Ateş, "Cüneyd-i Bağdâdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VIII, İstanbul 1993, s. 121.

Mürşid daima müridlerine sözleriyle ve de davranışıyla örnek olmalıdır (A, vr.15b). Hilâfetin halîfetullâh, halîfe-i Rasûl ve halîfe-i şeyhden oluştuğundan bahseden Yakûb Afvî bu kısımların alametlerinden bahseder (A, vr.17a).

Bu içerikle eserin tam anlamıyla bir âdab kitabı olduğunu söyleyebiliriz.

2.2. Hediyyetü's-Sâlikîn Adlı Eserin Transkripsiyon ve Sadeleştirme Metodu

Hediyyetü's-Sâlikîn isimli eserin transkripsiyon ve sadeleştirme çalışması esnasında yazımda ve usulde dikkat ettiğimiz hususlar şunlardır:

Temel ilkemiz mümkün olduğu kadar takibi kolay bir transkripsiyon ile Osmanlıca metni bozmamaya, Arapça ve Farsça kökenli Türkçeleşmiş kelimeleri Türkçe kökenli kelimeler gibi okumamaya ki, eserin sadeleştirilme bölümünde bunu fazlasıyla yapacağız, bu noktada mümkün mertebe metne bağlı kalarak, metni okuduğumuz gibi yazmaya gayret gösterdik. Bu noktada İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi'nin kullanmış olduğu transkripsiyon alfabesini kullanmayı uygun gördük:

1. ء	'	12. س	S/s	23. ل	L l
2. ب	B b	13. ش	Ş/ş	24. م	M m
3. ت	T t	14. ص	Ş/s	25. ن	N n
4. ث	Ŝ ŝ	15. ض	Ḍ ḍ	26. و	V v
5. ج	C c	16. ط	Ṭ ṭ	27. ه	H h
6. ح	Ḥ ḥ	17. ظ	Ẓ ẓ	28. ی	Y y
7. خ	Ḫ ḫ	18. ع	‘	29. پ	P/p
8. د	D d	19. غ	Ġ ġ	30. چ	Ç/ç
9. ذ	Ẓ ẓ	20. ف	F f	31. ژ	J/j
10. ر	R/r	21. ق	Q q	32. گ	G/g
11. ز	Z/z	22. ك	K k		

Esasen “ث” ve “ذ” harfleri ikisi de peltek harf oldukları için eski transkripsiyon alfabelerinde harfin altına küçük yatay çizgi bulunurdu. Fakat günümüzde yaygınlaşan fontlarda altı çizili “S” bulunmamaktadır. Biz de peltek harfler için en uygun karakter olarak “Ŝ/ŝ, Ẓ/ẓ” yi tercih ettik. “ص” harfi altı noktalı “Ṣ/ṣ” şekline gösterilmiştir.

Fakat bu noktada bizim kullandığımız “Ş” harfi ile karışmaktadır. Bu sıkıntıyı gidermek için “ص” harfini biz “Ş/s” şeklinde kullanmayı uygun gördük.

Uzun okunan (a), (u), (i) harflerini göstermek için (^) işaretini kullandık.

Hece sonundaki ayın ve hemzelerle bir sessizden sonra hece başında bulunan ayın ve hemzeler, sakın ayın ve hemzeleri (’, ‘) işaretleri ile gösterdik, kelime sonundaki sakın ayınlar yine aynı işaretle belirtilirken, hemzeleri belirtmedik. Kelime başında bulunan ayın harfleri kesre harekeli ise (ı) harfiyle, hemze harfi kesreli ise (i) harfiyle gösterdik.

Farsça ve Osmanlıca kelimelere özgü bazı sesleri p, ç, j, n, g harfleri ile belirttik.

Metindeki âyet, hadis, önemli şahıslara ait sözler, şiirler ve tasavvufi bazı terimleri tırnak (“ ”) işareti arasında, italik yazı karakteri ile kaynakları varsa aynı usul ile dipnotlar ile ve de eserin sadeleştirme bölümünde tekrar âyet ve hadis tahriri yapmak suretiyle gösterdik.

Nüshalarda rakamlar yazı ile verilmişse biz de yazı ile rakamlar ile yazılmışsa bizde metne bağlı kalarak rakam ile gösterdik.

Harf-i ta’rif şemsî harflerde küçük harfle ve “el-” şeklinde, ulama halinde kesmeyle ayrılarak “ve’l-” şeklinde, şemsi harflerle birlikte idğamla “eş-şems” şeklinde kullandık.

Arapça’da istiğla harfleri olarak bilinen kalın harflerin üstün halinde (a) sesi, kesre halinde (ı) sesi ve ötre halinde (u) sesi ile diğer harflerde ise fetha halinde (e) sesi, kesre halinde (i) sesi ve ötre halinde (ü) sesi ile ifade etmeye çalıştık.

Eserde okuyamadığımız kelimeleri ve cümleleri köşeli parantez içerisinde [..?] şeklinde; emin olamadığımız kelimeleri [?] şeklinde; nüshalarda silinmiş olan yerleri ...(silinmiş) şeklinde gösterdik.

Elimizde bulunan matbu nüshada, yazmaların üçünde de yer alan hâtime bölümü alınmamış, eser hâtimededen önceki “ve dahi nice tahrîr olunacak şeyler var idî lâkin zikir olunân kifâyet mikdârı olduğundan bu kadarla iktifâ olundu. Ve’l-hamdü lillâhi rabbi’l-âlemîn” cümlesiyle bitmiştir.

Üç yazmada ise hâtime mevcuttur. Yazmaların üçü de “Cenâb-ı Hakk azze ismühû cümlemizi î mân-ı kâmil ile hitâm eyleib maksad-ı esnâya vüsûl ile mesûd buuralar, âmin” cümlesiyle sona ermektedir.

B nüshası diye isimlendirdiğimiz yazma nüsha da “Na’t-i Pâk-i Muhammed Mustafâ aleyhi efdalu’s-salavâti ve etemmâhâ” cümlesiyle devam eden bir ilave mevcuttur, C nüshası diye isimlendirdiğimiz yazma nüshada ise “Âsitâne-i Aliyye’de şeyh olan zâtları beyan” cümlesiyle devam eden bir ilave bulunmaktadır.

Yazma nüshadalarda bulunan ilaveleri incelediğimizde gördüğümüz bazı farklılıklar mevcuttur. Sözgelimi B nüshasında “Na’t-i Pâk-i Muhammed Mustafâ aleyhi efdalu’s-salavâti ve etemmâhâ” ifadeleri ile başlayan bir nât ve sonrasında şeytana karşı âdemoğlunun sabrının altı mertebe ile sınırlandırıldığı ve bu maddelerin neler olduğu anlatılır. Ehli sünnet ve cemâat mezhebine göre kulların fiilleri ve cennet ehlinin konuşacağı dilin ne olacağı ile ilgili soru ve cevapları sonrasında ise nefsin mertebelerinden bahseden bir bölüm sonunda ise Celvetî, Halvetî, Bayrâmî, Nakşibendî, Kâdirî, Mevlevî, Sa’dî, Rûfâî, Bedevî, Uşşâkî, Gülşenî, Bektâşî tarikatlarının isimleri zikredilir.

C nüshasında ise “Asitâne-i Aliyye’de şeyh olan zâtları beyân” ifadeleri ile başlar ve Azîz Mahmûd Hüdâyî Efendi, Ahmed Efendi 1049 senesinde vefât etti, Mes’ûd Efendi 1067, Muhammed Cennet Efendi 1075, Gafûrî Mahmûd Efendi 1077, Devât-î zâde Mehmed Efendi 1090, Selâmî Alî Efendi, Halîl Efendi, Erzincânî Mustafa Efendi 1112, yine Selâmî Alî Efendi 1114, Abdû’l-Hayy Efendi 1117, yine Erzincânî Efendi 1123, Dede Çelebî Muhammed Efendi 1130, es-Seyyid Osmân Efendi 1140, Yakûb Efendi 1149 bu risalenin müellifidir, Yûsuf Efendi 1153, Niksârî Muhammed Efendi 1159, altı sene şeyhlik vazifesini yapıp oğlu Mustafâ Efendi’yi 1159 senesinde kendi yerine geçirip receb ayının on beşinde bu dünyadan ebedi âleme göçtüler. Allah onların cümlesine rahmet eylesin. Bunlardan sonra Mehmed Rûşen Efendi geçmiştir ifadeleri ile devam eder. Celvetî, Halvetî, Bayrâmî, Nakşibendî, Kâdirî, Mevlevî, Sâ’dî, Rûfâî, Bedevî, Uşşâkî, Gülşenî tarikatlarının isimleri zikredilir sonunda da “Münâcaât-ı Hazreti Veysel Karanî razî ilâhe” ifadelerini anlatan ifadelerle son bulur.

Bu ilaveleri incelediğimizde bunların müellif tarafından yazılan eserin içinde olmadığı kanaatine vardık. Dolayısıyla biz müellifin üç yazma nüshasında da bulunan,

kendisinin de eserinin başında “Ve bu risâle üç bâb ve bir hâtîme üzere tertîb olundu” ifadeleri ile verdiği bilgilerden hareketle, hâtîme bölümünün sonu ile çalışmamızı sınırlandırdık.

Eserin latin harfleri ile yazımı esnasında belirtmiş olduğumuz üç yazma ve bir matbu nüshayıda karşılaştırmalı okumalar yaptık. Dipnotlarda dört nüshanın farklılıklarını tırnak (“ ”) işareti ve italik yazı karakteri ile belirtmeye çalıştık.

Yazma nüshalarda bulunan sayfa yanlarındaki açıklamaları metin içerisinde ilgili yerde dipnot vermek suretiyle gösterdik.

Eserin sadeleştirmesi esnasında günümüz Türkçe kelimeler ile anlaşılır ifadeler kullanmaya ve açıklama yapılması gerekli görülen yerlerde metne bağlı kalmak kaydı ile açıklamalar yapmaya çalıştık.

2.3. Hediyyetü’s-Sâlikîn Adlı Eserin Transkripsiyonu⁹¹

Ta’rîfû’l-Veliyyi

Arrafe Sa’dü’d-Dîn el-veliyye fî şerhi’l-aķâidi bıķavlihi el-veliyyü hüve âfin billâhi keyfe mâ yümkinü biķasbi’z-zâti ve’s-sıfâti’l-müvâzibü fi’t-tâati ve’l-ibâdâti’l-münhemiki ani’l-muķarramâti ve’s-şehvâti ve’l-lezâti’l-müdebbiri mine’d-dünyâ el-müķbilü ile’l-uķbâ el-müdimü fi żikri’l-mevlâ ve kezâ Aliyyü’l-Kârî⁹² ve mâ fî

⁹¹ Afvî, *Hediyyetü’s-Sâlikîn*; Celvetiyye’nin ortaya çıkışını, seyr-u sülûk usulünü ve âdâbını anlatan bir eser olup, eserin üç tane yazma nüshası bir tane matbu nüshası bulunmaktadır. Yazma nüshaların bir tanesi Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesinde kayıtlarda 1924 numarada yer almakta ve 20 varaktan oluşmaktadır. Bu nüsha asıl nüshayı temsilen (A) harfi ile rumuzlandırıp varak numaralarını varakların bitiminde köşeli parantez içinde [A, vr. 1a-20b] rumuzu ile belirttik. Bir diğer yazma nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi, No: 2715’de bulunmaktadır. Bu nüsha (B) harfi ile rumuzlandırıp varak numaralarını varakların bitiminde köşeli parantez içinde [B, vr. 1a-20b] rumuzu ile belirttik. Bir diğer yazma nüsha Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hüdayi Efendi, No: 375’de bulunmaktadır. Bu nüsha (C) harfi ile rumuzlandırıp varak numaralarını varakların bitiminde köşeli parantez ile [C, vr. 1a-18b] rumuzu ile belirttik. Eserin matbu nüshası bir tanedir; Millet Kütüphanesi Ali Emîri Şer’iyye, No: 992, İstanbul 1329/1913 (D) harfi ile rumuzlandırıp sayfa numaralarını sayfaların bitiminde köşeli parantez ile [D, s. 1-23] şeklinde ifade belirttik; Matbunun 1. sayfasında başlık olarak “*Hediyyetü’s-Sâlikîn*” ifadesinden sonra; “*Ka’betü’l-Uşşâķ Seyyidü’s-Sâlikîn Cenâb-ı Pîr Aziz Maķmûd Hüdâyî kaddesellâhü sirrahü’l-âli ĥaķretlerinin âsitâne-i seâdetleri seccâde-i nişîn kirâmından eş-Şeyh Ya’ķûb Afvî ķuddise sirruhü ĥaķretlerinin cümle-i âsâr-ı aliyyelerinden hediyyetü’s-sâlikîn nâm-ı risâle-i mergûbedir ki istifâde-i iķvân maķşadıyla tab’ edilmiştir ve minellâhi’t-tevfîķ baķriye maķbaası, 3 zi’l-kâde sene 1331.*” ifadeleri yer almaktadır. İkinci sayfanın başlığında ise “*Hediyyetü’s-Sâlikîn li’s-Şeyh Ya’ķûb Afvî*” ifadesi bulunmaktadır.

⁹² Ebü’l-Hasen Nûreddin Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî (ö. 1014/1605) Tanınmış Hanefî fakihî, muhaddis, müfessir ve kıraat âlimi. İslami ilimlerin her dalında 180’e yakın eser bırakmıştır.

hezihi'r-risâleti's-şerîfeti'l-mübeyyineti li't-ţarîkı'l-Ahmediyyeti'l-letî seleke ileyhâ eşhâbü'l-kemeleti ve evliyâü'l-ümmeleti ve eşfiyâü'l-mileleti ve meşâyihu't-ţarîkati ve erbâbü'l-hakîkati ve ülü'l-ulûmi'z-zâhiriyyeti ve'l-bâtıniyyeti ve'l-vâsılüne ilâ esrâri hadreti Rabbi'l-Âlemîne ve'l-mütele'z-żîżüne bileżâizi şuhbeti habîbi hâlîki'l-kevneyni ve'l-mütehalliküne bi ahlâkillâhi Teâlâ fi'l-hakîkati ve'l-müteddibüne bi âdâbi şâhibi's-şerîati ve'l-müteṭahhirüne bi'l-ahlâki'l-ḥamîdeti mine'l-ahlâki'z-żemîmeti ve'l-mütemessiküne bi zimâmi's-şerîati ve'l-hakîkati ve'l-âhiżüne hezihi't-ţarîkati'l-Ahmediyyeti min şâhibi's-şefâati teselsületen mütteşiletin min tefsîri meânî heze ta'rîfü'l-câmi'i licem'i'l-ümûri's-şerîati usûliyyeten ve fûrûiyyeten el-mânü an düḥûli'l-ümûri'l-mâniati livûsûli esrâri'l-hakîkati ve likâi şuhbeti şâhibi's-şerîati medlûlü heze't-te'rîfi fi hakḳi erbâbi'l-keşîfi⁹³ [A, vr. 1a]

Bismillâhirrahmânirrahîm... şehidet ževâtü'l-muḥdeşâti alâ kemâli kudretihî ve ülühiyyeti ve dellet eczâü'l-erdîne alâ nihâyeti ilmihî ve celâleti ḥikmetihî fesübḥâne men ceale ḥulliṣa ibâdihi mezâhiri şifâtihî ve esmâihî ve's-salâtü ve's-selâmü ale'l-mazheri't-tâmmi Muḥammedeni'l-leżi hüve'l-evvelü fi ḥalkihî ve'n-nûri fi žâtihî ve alâ âlihî ve eşhâbihi'l-leżineḥüm hüdâtü dînihî ve şerîatihî ve ba'dü; Bu abdi ḍaifi âciz ḥakîr Şeyḥ Ya'kûb Afvî ibn eş-Şeyḥ Fenâi Mustafa Efendi ḳaddesellâhü sirrahüm tevfiḳi sübhâniyle sinîni adîde ulûmü zâhireye iştiğâl edip ifâde ve istifâde ešnâsında cezebâti Rabbâniyyeye zuḥûr edip efdal-i ṭuruk olan ṭarîḳ-i Celvetiyyeye sülûk-i müyesser olub inâyet-i bârî feyd-i yâb oldukda te'yîn-i Rabbâniyle Seyyidü's-Sâlikîn ve Ḳuṭbü'l-Vâsılîn Hüdâyî Azîz Maḥmûd ḳuddise sirruhû ḥadretlerînin âsitânei seâdetlerine Şeyḥ olub himmetler ḳâsır ve ricâlden fütûr ziyâde olduğundan ṭarîkati aliyyeye tâlib ḳatî nâdir olub evvelen daḥî sûretleri iktifâ edib mücerred da'vâda olemalarıyla eizzei ṭarîkatdan mütevârîs erkân ve ıstılâhatı bilir cânibi âdeme teveccüh eyleyib bi'l-küllîye indirâsî ḥavfından işbu usûl-i Celvetiyyeye beyânına teşaddî ve ihfân-ı âhirete hediye olub bu risâlenin ismine hediye'tü's-sâlikîn dînilmişdir ve fâidesi cümleye olsun için lisân-i türkiyle beyân olundu me'mûr ve müstefid olan ihvân düâ ḥayreyleye bu abd-i ḥakîri yâd edib me'cûr olan ve bu risâle üç bâb ve bir ḥâtîme üzere tertîb olundu vellâhü'l-müveffîḳ ve'l-mürşid; Bâb-ı evvel, ṭarîḳ-i

Ahmet Özel, "Ali el-Karî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, s. 403.

⁹³ A, vr. 1a'da varagın sağ üst köşesinde tam okunamamakla birlikte "Gör ha âḳıl olan ne velî delî olur" yazmaktadır.

Celvetiyye'nin mebdini ve usûlünü ve ba'dı umûr-i mühimmeyi beyân ider me'lûm olsun ki tarîk⁹⁴ [A, vr. 1b]

Bismillâhîrrahmânirrahîm,

Elhamdülillâhi'l-mübdi'l-mu'îdî'l-fe'âlû'l-limâ yürîdü'l-hâdî şafvete'l-abîdi ile'l-menheci'r-raşîdi ve'l-mesleki's-sedîd'l-mün'imi aleyhim ba'de şehâdeti't-tevhîdi, bi hîrâseti aķâidihim an zulumâtî't-teşkîki ve't-terdîdi, es-sâiki lehüm ilâ ittibâi Rasûlihi'l-Muşţafâ aleyhi efđalü's-salavâtî ve etemmâhâ ve iķtifâ-i şahbihi'l-ekramîne'l-mükerramîn bi't-te'yîdi ve't-tesdîdi, el-mütecellâ lehüm fî zâtihî ve efâlihî bi mehâsini evsâfihî'l-lefî lâ yûdrikühâ illâ men elķa's-sem'a ve hüve şehîdü'l-muarrifi⁹⁵ iyyâhüm zâtehû ve şîfâtehû bilâ keyfin lineyli'l mezîd ve ba'dü bu abd-i âciz-i nahîf ĥaķîr Şeyh Ya'ķûb Afvî bin eş-Şeyh Fenâyî Muştafâ Efendî el-Celvetî es-Selâmî kaddesellâhü sirrahüm fağl-ı kerîm müteâle mazhar olub sinîn-i adîde ulûm-u zâhirede müteârif olanlar taĥsîl olunub [B, vr. 1a] ilm-i bâtından dahî müstefîd olmağın Lütf-ü Rabbânî ve İhsân-ı Sübhâniyle Seyyidü's-Sâlikîn ve Kûţbü'l-Vâsılîn, es-Seyyid eş-Şeyh Hüdâyî Azîz Maĥmûd Efendi ĥuddise sirruhû⁹⁶ ĥadretlerinin âsitâne-i seâdetlerine şeyh ta'yîn olunub [A, vr. 2a] tarîkat-ı aliyyeye tâlib ve râğib “*Küllü âmin terzelûn*”⁹⁷ feĥvâsınca ĥat'î nâdir bulunub âdâb-ı tarîkat⁹⁸ ve erkân-ı ma'rifet ıstılâhâtî mûnderis olmağā garîb ve müddeîler vefret üzere olub, lâkin inde'l-ârifîn ĥâlî olmaları nümâyân [C, vr. 1a] olduğunda tarîk-ı Celvetî'nin âyîn ve uslûbunu tafđîl⁹⁹ eyleyûb ihvân-ı âĥirete hediye olunub işbu risâlenin ismine Hediyyetü's-Sâlikîn dinilmiştir.

⁹⁴ A, vr. 1a ve A, vr. 1b'de olan bölümler diğeri iki yazmada ve matbuda bulunmamaktadır.

⁹⁵ Kâf, 50/37, Hayrettin Karaman, vd., *Kur'an Yolu Meâlî*, 1. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2016, s. 519, “إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ”, “Akli olan veya şuurlu olarak söze kulak veren kimse için bunda büyük ibret vardır”.

⁹⁶ D, s. 2'de ilave olarak “*el-meğbûdü*”.

⁹⁷ Muhammed b. İsmâil Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, “Fiten”, C. XIV, Muhammed Zuheyr b. Nâsır en-Nâsır (thk.), Dâru Tavkî'n-Necât, H. 1422. s. 49, “*Her yıl kötüleşıyorsunuz, geriye gidiyorsunuz*” ifadesi farklı lafızlarla “اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقُوا رَبَّكُمْ”, “Öyle bir zaman gelecek ki, Rabbinizle karşılaşıncaya kadar bir sonraki zaman bir öncekinden kötü olacak” ifadesi ile geçmektedir.

⁹⁸ A, vr. 2b'de ilk iki satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğeri yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde “*tarîkat-ı aliyyeye tâlib ve râğib “Küllü âmin terzelûn” feĥvâsınca ĥat'î nâdir bulunub âdâb-ı tarîkat*” olduğu anlaşılmaktadır.

⁹⁹ B, vr. 1b'de “*taĥsil*”, C, vr. 1b'de “*tafsîl*” geçmektedir.

Me'mûldur ki, müstefîd olan ihvân duâ-i hayırdan ferâmûş etmeyib “*Kemâ tedînü tûdânü*”¹⁰⁰ misdâkınca¹⁰¹ hayır ile yâd [D, s. 2] ideler ve fâidesi cümleye olsun için lisân-ı Türkîyle beyan olundu ve bu risâle üç bab ve bir hâtîme üzere tertib olundu vallâhu'l-muvaffîk ve'l-mürşid.

Bâb-ı Evvel

Tarîk-ı Celvetiyye'nin mebdei daîhi buna müteallik olan ba'dı umûru beyân ider; Ma'lum olsun ki tarîk-ı Hakk'a sâlik olmak isteyenlere işbu tarîk-ı Celvetî eşref-i turuk ve eazz-i sebil olmağın akl-ı kâşir kifâyet [B, vr. 1b] etmeyib tâlibleri matlûba îsâl îder, bir mürşid-i kâmil lâzım olmuştur hattâ şadr-ı kâinât mefhar-i mevcûdât Habîb-i Ekrem sallallâhu aleyhi ve sellem hadretleri “*Innellâhe eddebenî* [A, vr. 2b] *fe ehsene te'dîbi*”¹⁰² buyurmuşlar.

Pes mürîd-i müsterşide lâzım oldu ki evvelâ meşâyıh'dan zâhirî ve bâtinî ma'mûr bir günlü¹⁰³ karar ettiği şeyh'den bey'at edib ahdini gâyetle muhkem tûtub serrâda ve darrâda şiddette ve rehâda evvel ahdini nakd etmeyüb bey'adde şâbit ola.

Zîra “*Men şebete nebet*” denilmiştir.

Yohsa mücerrred inâbet ve bey'at fâide vîrmeyib ta'yin olunan evrâdı terk eylediğinde envâ-i mağarrat muğarrerdir ve gerekdir ki iş bu tarîkat-ı aliyyenin [C, vr. 1b] esrâr ve haşâyıkını i'tirâf eyleyib münkirinin daîl ve taarruğlarına nazâr edib rabt-ı kalbine hâlel getirmeye.

¹⁰⁰ Zümer, 39/70, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâlî*, s. 465, “وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ”, “Herkesine yaptığıının karşılığı tastamam ödenir. Allah onların yaptıklarını en iyi bilmektedir”; Ma'mer b. Râşid el-Ezdî, *el-Câmi*, “Gıybet”, C XI, Habibu'r-Rahman el-Azami (thk.), el-Meclisu'l-İlmî, Pakistan H. 1403, s. 178, “الْبِرُّ لَا يَبُلُّ، وَالْإِثْمُ لَا يُنْسَى، وَالنَّيَّانُ لَا يَمُوتُ، فَكُنْ كَمَا شِئْتَ كَمَا تَدِينُ تَدَانُ”, “İyilik tükenmez, günah unutulmaz, deyyan olan, lütuf sahibi ve her amelin karşılığını eksiksiz veren ölmez, dilediğin gibi ol, ne edersen onu bulursun”.

¹⁰¹ B, vr. 1b ve C, vr. 1b'de yandaki şerh: “*ed-Dînü bi'l-kesri tâatün ve cezâün ve mükâfâtün yukâlû dâne dînen ey cezâün ve kemâ tedînü tedânün, ey kemâ tûcâzî tûcazi bi fi'like ve bi hasbi ma amilte ve gavlûhu teâla eyyine'l-medinüne, ey müceyyizzün ahterî.*”.

¹⁰² İsmail b. Muhammed Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs*, C. I, Abdulhamit b. Ahmed b. Yusuf b. Hendâvî (thk.), Mektebetu'l-Asriyye, H. 1420, s. 80, “إن الله أدبني فأحسن تأديبي، ثم أمرني بمكارم الأخلاق”, “*Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti*”.

¹⁰³ A, vr. 3a'da ilk iki satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde “*fe ehsene te'dîbi*” buyurmuşlar pes mürîd-i müsterşide lâzım olduğu evvelâ meşâyıh'dan zâhirî ve bâtinî ma'mûr bir günlü” olduğu anlaşılmaktadır.

Zîrâ mahd-ı cehlden neş'et îden ancak i'tirâddır ve tarîk-ı Celvetî cümle turukdan sonra zühûr etmiştir lâkin cümlesinden efdaldır ve a'lâdır ve bu esrârın menba'ı fahr-ı kâinâtdır ve ittisâli Cenâb-ı Hakk'a'dır şol vecihle ki beyan olunur.

Evvelâ Rasûl-i Ekrem sallallâhu aleyhi ve sellem hadretleri Cebrâil aleyhi's-selâmdan ahz eyledi onlar dahî [B, vr. 2a] Hakk Teâlâ'nın emriyle tebliğ eyledî Rasûl-i Ekrem sallallâhu aleyhi ve sellem hadretlerinden Hadreti Alî kerremallâhu vechu ahz eyledi onlardan¹⁰⁴ Hasan Basrî aldı¹⁰⁵ [A, vr. 3a] onlardan Habîb-i Acemî¹⁰⁶ aldı ondan Dâvud-u Tâî¹⁰⁷ aldı ondan¹⁰⁸ Ma'rûf [D, s. 3] Kerhî¹⁰⁹ aldı ondan Seriyi Sekatî¹¹⁰ aldı ondan Cüneyd-i Bağdâdî aldı ondan Mîmşâh Dîneverî aldı ondan Maḥmûd Dîneveri aldı ondan Muhammed Kübrâ aldı¹¹¹ ondan Vahyu'd-dîn aldı ondan Cemâleddîn et-Tebrîzî aldı ondan Şihâbüddîn Muhammed et-Tebrîzî aldı ondan

¹⁰⁴ D, s. 3'de ilave olarak "Kümeyl ibn Ziyâd" geçmektedir. Kümeyl b. Ziyâd (Abdirrahman) b. Nehik (Nüheyk) b. Heysem en-Nehâi el-Kûfî (ö. 82/701). Hz. Ali'ye yakınlığı ile tanınan âbid. Kümeyl b. Ziyâd tarikatlar ve tarikat silsileleri bakımından önemli bir şahsiyettir. Mustafa Öz, "Kümeyl b. Ziyâd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXVI, Ankara 2002, s. 550.

¹⁰⁵ Ebû Saîd el-Hasen b. Yesâr el-Basrî (ö. 110/728). Basralı meşhur tâbiî, âlim ve zâhid. Fütüvvet ehli, cesaret ve cömertliği sebebiyle Hasan-ı Basri'yi "Seyyidü'l-Fityân" olarak kabul etmiştir. Süleyman Uludağ, "Hasan-ı Basrî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XVI, İstanbul 1997, s. 292.

¹⁰⁶ Ebû Muhammed Habîb b. İsa b. Muhammed el-Acemî el-Fârisî (ö. 130/747-748). Basralı zâhid. Hasan-ı Basri'den ilim tahsil etmiştir. Habib'in tasavvuf tarihi açısından önemi, zühd döneminden sonraki asırlarda teşekkül eden tarikatların silsilelerinde Hasan-ı Basri'den sonra yer almasıdır. Bu silsilelerde Dâvud et-Tâî onun müridi olarak görülür. Erhan Yetik, "Habîb el-Acemî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XIV, İstanbul 1996, s. 370.

¹⁰⁷ Ebû Süleymân Dâvud b. Nusayr et-Tâî (ö. 165/781) ilk dönem sûfi ve zâhidlerindendir. En tanınmış müridi olan Ma'ruf-i Kerhî müşidini, "Tâî kadar dünyaya değer vermeyen birini görmedim" diyerek tanıtır. Mustafa Kara, "Dâvud et-Tâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, IX, İstanbul 1994, s. 49.

¹⁰⁸ A, vr. 3b'de ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "Acemî aldî, ondan Dâvud-u Tâî aldî, ondan" olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁰⁹ Ebû'l-Mahfûz Ma'ruf b. Fîrûzân el-Kerhî (ö. 200/815-16). Iraklı zâhid ve sûfi. Onun talebelerinden en önde geleni, birçok silsilenin kendisiyle devam ettiği Cüneyd-i Bağdâdî'nin şeyhi Seri es-Sakatî'dir. Reşat Öngören, "Ma'ruf-i Kerhî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, Ankara 2003, s. 68.

¹¹⁰ Ebû'l-Hasan Serî b. El-Mugallîs es-Sakatî (ö. 251/865). Bağdatlı ilk sûfilerdendir. Sakatî müridler için zühd ve tasavvuf yoluna intisap etmeden önce hadis tahsilinin gerekli olduğunu, aksi halde dini hayatın gevşekliğe sürükleneceği görüşündedir. Onun tasavvuf anlayışında şer'î ve zâhirî hükümlere riâyet esastır. Cüneyd-i Bağdâdî'yi yetiştirerek kendisinden sonraki sûfiler üzerinde etkili olmuştur. Süleyman Uludağ, "Serî es-Sakatî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVI, İstanbul 2009, s. 565.

¹¹¹ D, s. 4'de kişi isimleri ve sıralamaları yazmalardan farklı olduğu için matbudaki sıralamanın dipnotta verilmesi uygun görüldü. "...ondan Vaşıyyiddin el-Kâfî, ondan Umer-i Bekri ondan Abdulkâhir es-Sühreverdi ondan Kuṭbuddin el-Ebheri ondan Rukneddin Muhammed en-Nuḥasî ondan Şihabüddin Muhammed et-Tebrîzî ondan Cemaleddin-i Tebrîzî ondan İbrahim Zâhid-i Kîlânî ondan Şafıyyüddîn-i Erdebilî ondan Şadreddin Musa-yı Erdebilî ondan Havâce Ali Erdebilî ondan İbrahim el-Ma'rûf şâh Erdebilî ondan Ḥamidüddîn-i Akşarâyî ondan Hâcî Bayrâm-ı Velî ahz eyledi.".

Rukneddîn en-Nucânî aldı ondan Kûṭbeddîn el-Ebherî aldı ondan Necîb Sühreverdî aldı ondan Şeyḥ Umer el-Bekrî aldı ondan Şeyḥ İbrâhîm ez-Zâhid el-Kîlânî aldı ondan Şafîyyüddîn el-Erdebîlî aldı ondan Şadreddin el-Erdebîlî¹¹² aldı ondan Hâvâce Ali el-Erdebîlî¹¹³ aldı ondan Şeyḥ Hamîdüddîn el-Aksarâyî¹¹⁴ [C, vr. 2a] aldı ondan Hâcî Bayrâm-ı Velî ḥaḍretlerî aldı.

Buraya gelince ṭarîḳ-ı esmâ ile sa'y eylemişler ṭarîḳ-ı Celvetînin zuhûru Hâcî Bayrâm-ı Velî'den olmuşdur kendi müridlerinden Muḳ'ad Kâra Hıdır Efendi¹¹⁵ dimekle [B, vr. 2b] ma'rûf ve Âḳ Bıyık dimekle ma'ruf îkî zâta gündüz kelime-i tevḥîd ve geceleri de esmâyı vechi ânı üzere telkîn eyleyûb ḥalîfe eylemişlerdir.

Âḳ Bıyık mazḥar-ı cezbe olmağın onların tarafından ṭarîḳ-ı Celvetî neşv ü nemâ bulmayıb Bursa'da Muḳ'ad Kâra Hıdır Efendi'den [A, vr. 3b] Üftâde eş-Şeyḥ Muḥammed Efendi bey'at eyleyib usûl-i ṭarîḳatî aḥz îdüb mâye-i Muḥammediyyeye¹¹⁶ mazḥar olub ûnlardan dahî seyyidü's-sâlikîn ve kûṭbü'l-vâsılîn eş-Şeyḥ Hüdâyî Mahmûd Efendi ḳuddise sırruhü'l-Azîz ḥaḍretleri Bursa'da müderris ve Câmî-i Kebîr gurbunda maḥkemede niyâbet ḥidmetinde iken cezbe-i raḥmâniyye zuhûr îdub her şeyden fâriğ olub¹¹⁷ Ḥaḍret-i Üftâde Muḥammed Efendi'den bey'at edib tekmîl-i sülûk ve mürşid-i kâmil olmuşlardı.

¹¹² Sadreddin-i Erdebili (ö. 794/1392) Safiyyüddin-i Erdebili'nin oğludur. Reşat Öngören, "Safeviyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXV, İstanbul 2008, s. 460.

¹¹³ Ebü'l- Hasan Alâüddin Hâce Ali b. Sadriddin Mûsâ Erdebîlî (ö. 832/1429). Safeviyye tarikatının şeyhlerinden biridir. Nihat Azamat, "Erdebili, Alâeddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XI, İstanbul 1995, s.279.

¹¹⁴ Hamîdüddin Aksarâyî (ö. 815/1412) Safevi şeyhi. Hacı Bayram-ı Velî'nin mürşididir. Türk tasavvuf tarihinde Safevi-Erdebili geleneğini Anadolu'ya taşıyan bir mutasavvıf olarak önemli bir yere sahip olan Somuncu Baba ismiyle de anılan Aksarâyî'nin benimsemiş olduğu tasavvuf düşüncesinde melâmetî anlayış ön plana çıkar. Haşim Şahin, "Somuncu Baba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVII, İstanbul 2009, s. 377.

¹¹⁵ Muḳ'ad Kara Hızır Dede (ö. 918/1512) Bayramî şeyhidir. Hasan Kamil Yılmaz, "Celvetiyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VII, İstanbul s. 274.

¹¹⁶ A, vr. 4a'da ilk iki satır yıpranmadan dolayı okunamamakta olup diğer yazma ve matbu eser karşılaştırılınca okunamayan yerde "Üftâde eş-Şeyḥ Muḥammed Efendi bey'at eyleyib usul-i ṭarîḳatî aḥz edib mâye-i Muḥammediyyeye" yazdığı anlaşılmaktadır.

¹¹⁷ A, vr. 4a metinde "olub" ifadesinin üstü çizilip yan taraf a şu ifadeler yazılmıştır. "iken cezbe-i Raḥmâniyye zuhûr edib her şeyden fâriğ olub".

Sinîni adîde fakr u fenâda olub sonra¹¹⁸ kerem-i sübhâniyle Üsküdâr'da neşv ü nemâ bulub şark ve garba sit-i şeriflerînî Cenâb-ı Haqq îsâl eyleyib maḥbûb-ı kulûb-ı mü'minîn olmuşlar.

Pes işbu tarîkat-ı aliyyede iltizâm olunan her gün yedi yüz kelime-i tevhiddir bu edna mertebedir ne kadar ziyâde ederse lutuf çokdur dararı yokdur.

Ve yüz kerre estegfirullâhe [C, vr. 2b] min [B, vr. 3a] külli mâ kerihellâh diyeler ve yüz kerre şalevât-ı şerîfe¹¹⁹ getireler ve dört rek'ât güneş doğub vaqt-i kerâhet çıktıktan [D, s. 4] sonra şalât-ı işrâk kılmak gerek ve kuşluk vaktinde altı yâhud sekiz rek'ât duha namazı kılmak gerek ve dâimâ abdestli olub her abdest aldıkda şükr-ü vuḍûi [A, vr. 4a] iki rek'ât namâz kılmak gerekdir ve gecelerde bir miḳdar uyudukdan sonra kalkıb on iki rek'ât teheccüd namazı kılmak gerek.

Haftada bazarertesi¹²⁰ pencşenbe bu iki günde oruç tutmak gerekdir ve eyyâm-ı bîḳ¹²¹ her ayın on üçü on dördü on beşi sâim olmak efdâldir¹²² Receb ve Şa'bân dahî mea Ramadân sâim olmak lâzımdır Şevvâlden altı gün Zî'l-ḥicceden dokuz gün Muharremden on gün sâim olmak gerektir bunları iltizâm iden âdem¹²³ tarîk-ı Celvetûde olub menâfi-i tarîkî kûrmesinde şübhe yokdur ve Cenâb-ı Haqq ğınâ ile tecellî etmesi muḳarrerdir ḥâssa-i tarîk-ı Celvetûdir.

Gicede olan virdini bir mâni'-i zuhur ile eda etmese gündüz güneş doğduktan sonra öyle vaktine değin bu aralıkta virdini¹²⁴ eda ider gicede olan gibi ecridir. Rasûl-i Ekrem aleyhi's-selâm ḥadretlerinden böylece ḥadîs-i şerîf vârid [B, vr. 3b] olmuşdur.¹²⁵

Bu minval üzere iştiğal olunub izn-i Rabbânî zuhûr idib ḳalbi şeyḫden esmâullâha iştiğâle izn olduğda evvelâ [C, vr. 3a] ism-i Celâl ki lafzatullâhdır

¹¹⁸ D, s. 4'de "sonra" yerine "ba'dehû".

¹¹⁹ D, s. 4'de "şalevât-ı şerîfe" yerine "şalât ve selâm".

¹²⁰ A, vr. 4b'de ilk iki satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "namâz kılmak gerekdir ve gecelerde bir miḳdar uyudukdan sonra kalkıb on iki rek'ât teheccüd namazı kılmak gerek haftada bazarertesi" olduğu anlaşılmaktadır.

¹²¹ D, s. 5'de ilave olarak "tuta".

¹²² D, s. 5'de ilave olarak "ve yılda üç ay sâim ola ki".

¹²³ D, s. 5'de "âdem" yerine "kimse".

¹²⁴ B, vr. 3b'de "virdini" yerine "evrâdını", D, s. 5'de ilave olarak "evrâd-ı yevmiyesini eder".

¹²⁵ D, s. 5'de "böylece ḥadîs-i şerîf vârid" yerine "bir hadisi şerîf böylece varid".

gicelerde ihfâ¹²⁶ ile şugl oluna aded-i ta'yîni yokdur esnâ-i şugulde gâdab-ı nefis zuhûr ider def' ile muqayyed oluna sonra¹²⁷ Hû ismî ta'yîn oluna bu isimde hilm zuhûr ider sokra¹²⁸ ism-i Hakık ta'yîn oluna bû ihfâ ile şugl oluna sonra¹²⁹ [A, vr. 4b] Yâ Hay ta'yîn oluna esmâ-i bâtineden¹³⁰ olduğundan Yâ ile şugl olunub bu daği ihfa ile şugl oluna.

Şonra¹³¹ Kâyyûm ismi şugl¹³² oluna ihfâ ile tekmîl-i ubûdiyyet bu isimle zuhûr ider zîra bu isme mazhâr sultân-ı kevneyn aleyhi efdalü's-sâlevât hadretlerîdir bu zîkr olunan esmâ ile tarîk-ı Celvetî kemâlinî bulur [D, s. 5] ism-i Kâhhâra ba'dı kümmel iştiğâl etmediler hâssası lafza-i Celâlde bulunur deyu.

Ve ba'zı sa'y-i kalîl olanlara Kâyyûm'dan sonra Vedûd ismine izin virilmesi pîrân tarikatından şeyhimin şeyhi eş-Şeyh Selâmî Efendi merhumdan nakl-i şahih vardır¹³³ sülûk teknilinden sonra Yâ Vedûd Yâ Mecîd Yâ Alîm, Yâ Fettâh Yâ Kâbid Yâ Bâsî [B, vr. 4a] Yâ Rabb Yâ Şamed Yâ Müheymin Yâ Kâdir Yâ Kâvî Yâ Azîz Yâ Mürîd Yâ Rahmân Yâ Zâhir Yâ Bâtin Yâ Selâm Yâ Mü'min¹³⁴ ikişer ikişer iştiğâl olursa mecmû-u esmâullâhdan tahalluk ve taḥaṣṣun ve taḥakkuk mertebesinden hissedâr olunmak mukarrerdir.

Ve ma'lûm olsun ki tarîk-ı [C, vr. 3b] Celvetîyye'den murâd ancak kulluktur hâl zuhûr eyledikde acz zuhûr ider onun için gerek Üftâde Efendi hadretlerinin ve gerek Azîz Maḥmûd Efendi hadretlerinin¹³⁵ ilâhiyyâtında dâimâ acz ızhâr olunmuştur ve fahr sûretinde olanlar daği Cenâb-ı Hakık'a nisbet üzere olmuştur [A, vr. 5a] ammâ tarîk-ı Halvetîyye'den murâd irfandır¹³⁶ hâl zâhir olduğda¹³⁷ mâlik olduklarını ızhârdır.

¹²⁶ D, s. 5'de "ihfa" yerine "hafa".

¹²⁷ D, s. 5'de "sonra" yerine "ba'dehü".

¹²⁸ A, vr. 4b'de sayfa kenarında "gecelerde cehr ile riyâ kâşından berî şugl oluna"; D, s. 5'de "sonra" yerine "ba'dehü".

¹²⁹ D, s. 5'de "sonra" yerine "ba'dehü".

¹³⁰ A, vr. 5a'da ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "ta'yîn oluna esmâ-i bâtineden" olduğu anlaşılmaktadır.

¹³¹ D, s. 5'de "sonra" yerine "ba'dehü".

¹³² D, s. 5'de "şugl" yerine "ta'yîn".

¹³³ D, s. 6'da "vâridir" yerine "ile menkuldür".

¹³⁴ D, s. 6'da ilave olarak "ismine".

¹³⁵ D, s. 6'da "Azîz Maḥmûd Efendi" yerine "Hüdâyî kaddesellahü sirrahümâ".

¹³⁶ C, vr. 4a'da "muḥarriřandır" yerine "irfandır".

Onun için onların ilâhiyyâtı dâima üvünmek ve iftihârdır bu ise kula münâsib değildir¹³⁸ işbu sır fehm olunduğda tarîk-ı Celvetîyye'nin a'lâ ve eşref¹³⁹ olduğu bu vechle dahî numayan olur ve bu tarîk ricali ziyâde kûllukda olub ve uzlet ve inkıtâ' olmak gerekdir ve bunda erbaîn ve halvet yokdur zîrâ ricâlî tarîk-ı Celvetî kesrette vahdet ve halvet ehlidir¹⁴⁰ erbaîn ve halvete hâcet yoktur ve bu tarîkde keşf ve kerâmet matlûb [B, vr. 4b] değildir ve ızharı ve zuhuru makbûl değildir nitekim kutb-u tasavvufun ekşerisinde¹⁴¹ tahkîk olunmuşdur hemân günûlden sevâbı tîrâ idûb dâimâ Allah¹⁴² Teâlâ'nın fikrinde ve zikrinde¹⁴³ olmak gerekdir.

Ve kelime-i tevhidî dilden bırakmayıp sa'y oluna ki kalbe vâsıl olub biran gafletde olmaya zîrâ devâm-ı zîkr kalble olur lisân yurulur ve âhar kelâm söyler emmâ kalb dâimâ zikirde olmak mümkündür ve bu tarîkde tekmîl-i esmâya nazar olunmâz ancak tehzîb-i ahlâka ve şemerât-ı tevhide [C, vr. 4a] nazar olunur.

Ve illâ mücerred tekmîl iddiâsı zerre fâide vermez ve bu tarîkin tâc ve kisvesini giymek¹⁴⁴ rûkn-ü tarîk değildir [A, vr. 5b] lâkin giyildikde terakkiye sebebedir ve nîçe¹⁴⁵ meâşiden içtinâbe bâîsdir ve bu tarîkde dûtûn içmek ve kahve içmek mâni'-i¹⁴⁶ sülûkdür ve vuşlat bununla olmadığı nümâyândır [D, s.6] ehli yanında emr-i darûrîdir ve mecmû'-u tarîkler matlûbları Cenâb-ı Hakk ülmada birdir lâkin "*et-Turuk-u ilallâhi biadedi enfâsi'l-halâiki*" fehvâsınca her biri bir güne sa'y idib cümlesi hadd-i şer'ide oldiler zîrâ şeriaten tîsarı giden yol cahîme vâsıl olur.

Her ne zaman ki hâlât ve âsârdan hilâf-ı şer'-i şerîf şey zâhir ola red [B, vr.5a] idib kabûl etmemek lâzımdır kümmel-i tarîk bunun üzerine olmuşlardır ve ba'dı meşâyıhdan şâdir olan kelimât ki zâhiri hilâf gürünür te'vîl ve tevcîh¹⁴⁷ mümkün

¹³⁷ A, vr. 5b'de ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "*murâd irfandır hâl zâhir olduğda*" olduğu anlaşılmaktadır.

¹³⁸ D, s. 6'da "*ammâ tarîk-ı Halvetî'den murâd muherrişandır hâl zâhir olduğda mâlik olduklarını ızhârdır. Onun için onların ilâhiyyâtı dâima öğünmek ve iftihârdır bu ise kula münâsib değildir.*" Bu cümle üç yazmada olmasına rağmen matbu da yoktur.

¹³⁹ D, s. 5'de "*eşref*" yerine "*şeref*".

¹⁴⁰ D, s. 6'da ilave olarak "*çünkü bu tarîkin feyz-i erbeîn ve halvete maksur olmadığı gibi*".

¹⁴¹ D, s. 6'da ilave olarak "*mağallinde*".

¹⁴² D, s. 6'da "*Allah*" yerine "*Hakk*".

¹⁴³ D, s. 6'da "*fikrinde ve zikrinde*" yerine "*zikrinde ve fikrinde*".

¹⁴⁴ D, s. 6'da ilave olarak "*terakkiye sebebtir*".

¹⁴⁵ A, vr. 6a'da ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "*lâkin giydikde terakkiye sebebedir ve nice*" olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁴⁶ D, s. 6'da ilave olarak "*ibâdet ve mâni-i*".

¹⁴⁷ D, s. 7'de "*te'vîl ve tevcih*" yerine "*tevcih ve te'vîl*".

olduğda teşaddî oluna olmadıkda ıslâhıyla me'mûr olunmadığı halde bilemedim demek a'lâdır.

Ve onların bu misilli kelimâtta maşadları¹⁴⁸ ağıârı tard ve men' ve esrâr-ı ilâhiyyeye lâıyk olmayanlardan setrdir ne anki kâmiller ehl-i haqîkat olub şeriat-ı garrayı tahkîr ve ibtal ideler mümkün değıldir.

Ve ma'lum olsun ki tarîkı ve bey'ati inkâr Kur'an-ı Kerimi ve Hadîs-i Şerifi inkârdır İmâm-ı Fahr-ı Râzî "*Li küllin cealnâ minküm şiraten ve minhâcâ*"¹⁴⁹ nazm-ı keriminde [A, vr. 6a] beyân ider şeriaten murâd [C, vr. 4b] şeriat-ı garrâdır minhacadan murad tarîkattir ve İmâm-ı Suyûfî Cem'ü'l-Cevâmî' adlı kitabında Hâdret-i Alî kerremellâhü vecheden rivâyet ider Sultân-ı Kevneyn sallallâhü aleyhi ve sellem hâdretleri buyurmuşdur "*İlmü'l-bâtını sırrun min sırrillâhi ve hükümün min hükmillâhi azze ve celle yekzîfuhû fî kulûbi men yeşâü min ibâdihi*"¹⁵⁰ ya'ni ilm-i bâtın ki ilm-i tarîkattir Allah¹⁵¹ Teâlâ'nın sırrından bir büyük sırdır ve hükümünden bir büyük hükümdür. Cenâb-ı Haqq kullarından [B, vr. 5b] dilediğı kulların kalblerine ilkâ ve ihsân ider dimekdir.

Öyle olunca inkâr-ı mağd-ı cehl ve haatâ-i azîm olduğı¹⁵² nümayandır lâkin şer'ide toğrı kabûl olunur hilâfı kabûl olunmaz nitekim yukârda beyan olundu hemân Cenâb-ı Haq her halde tevfiq-i şerîfini refik idib istikâmette cümlemizi dâim ide âmîn [D, s. 7] Yâ Müîn Yâ Rabbe'l-Âlemîn ve Yâ Hayra'n-Nâsırîn.¹⁵³

Bâb-ı Sânî

Tarîk-ı Celvetiyye'de iştiğâl olunan esmâ hasebiyle maşâmât-ı ârifini beyân ider; Ma'lum olsun¹⁵⁴ ki Seyyidü's-Sâlikîn ve Kuşbü'l-Vâsılîn Hüdâyî Azîz Maşmûd¹⁵⁵ Efendi quddise sirruhû hâdretleri¹⁵⁶ buyurmuşlar ki;

¹⁴⁸ D, s. 7'de "maşatları" yerine "muradları".

¹⁴⁹ Maide, 5/48, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 115, "إِكْلٍ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا", "Her birinize bir şeriat ve bir yol yöntem verdik".

¹⁵⁰ Celâluddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Suyûfî, *el-Fethu'l-Kebîr fî Dammi'z-Ziyâdeti ile'l-Câmiu's-Sağîr*, C. II, Dâru'l-Fikr, Beyrut H. 1423, s. 219, "عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحُكْمٌ مِنْ حُكْمِ اللَّهِ يُقْضَى فِيهِ", "Batın ilmi Allah'ın kullarından dilediğinin kalbine ilka eylediğı sırlardan bir sır, hükümlerden bir hükümdür".

¹⁵¹ D, s. 7'de "Allah" yerine "Haqq".

¹⁵² D, s. 7'de ilave olarak "gün gibi zâhir".

¹⁵³ A, vr. 6b'de geçen "Yâ Müîn Yâ Rabbe'l-Âlemîn ve Yâ Hayra'n-Nâsırîn" diğeri nüshalarda ve matbuda bulunmamaktadır.

¹⁵⁴ D, s. 8'de "olsun" yerine "ola".

Sâlikin evvel makamı seyrullâhdır zîkrullâhı çok etmek gerek ve tevbe ve telkîn gerek ve kalbini [A, vr. 6b] şeyhe teslim ve gıdasını az idib tevhîd nâriyla ahlâk-ı zemîmelere¹⁵⁷ yanıp ahlâk-ı hamîde zâhire ola mürîdin talebiyle ve şeyhin hüsn-ü¹⁵⁸ himmetiyle nefsi-i levvâme nûru zâhir ola, lâ ilâhe illallah kelimesine mudâvemetle nefsi-i havâtır idib cemî'-i eşyâda tevhîd [C, vr. 5a] şadası sem'ine vâsıl ola belki her eşyânın kendi diliyle tevhîdine vâkıf ola¹⁵⁹ ondan tevhîd kalbe [B, vr. 6a] teşîr idib nefsi-i gidib işbât-ı mahd kâla esmâullâh tedricle tûlû' idib zîkr-i kalbi hâsıl ola ikinci makâma vâsıl ola.

Bu makâmda nefsi¹⁶⁰ nefsi-i levvâme olub muhabbetullâh hâsıl ola ve aşk-ı Hüdâyâ vâsıl olub gönül makamı seyr ilallâh olub her nefes girib çıktıkda Allah ismiyle girib çıka lisân fâriğ olsa kalb zâkir ola aşka vâsıl olub günlü sivâdan geçib aşk-ı Hâk ile semâvâtı seyr eyleyib her neye nazar iderse Hâk'la nazar idib Hâk'ı hâdîr bilib kendini hudûr-u Hâk'da bilib nefsinin rûh önünde akl-ı meâd delîl olub İslâm'a getirib zevcine muftî' olan imrae muftî'¹⁶¹ gibi nefsi tezvîc idüb nefsi-i levvâme rûha tâbi' olub ikisinin izdivâcından ma'rifet [A, vr. 7a] doğub nefis nice ma'rifeti dahî hâmil olub¹⁶² ağırlandı tecerrud-i hevâkîr ve tezevvüc-ü rûh ile muqayyed olub rûh emriyle me'mûre ve sâliha olub tıfl-ı ma'rifeti doğurub tîrîkât südüyle besleyib ayaklandırb feyd-i ezeli mektebinde yazılan ta'lim-i sübhâni ile muallem ve müzekkî olub ikisi dahî tîrîkât [D, s. 8] sırrıyla mesrûr olub¹⁶³ kalbe ilme'l-yakîn hâsıl ola makâm-ı şidka vâsıl ola.

Üçüncü makâm seyr ilallâh [B, vr. 6b] makâmıdır [C, vr. 5b] bu makâmda envâ-i kerâmât ve mükâşefât-ı zâhire olub bu makâmın ehline ilhâm çok ola zîrâ nefis tazelikden geçer ma'rifete müteallik şeyle meşğul olub uşlanır nefsi-i mülhime nûru zâhir olub kalbe Hâk'dan envâ-i ilhâm zühûr ider kalbine her nefes girib çıktıkça Hû ismiyle girib çıka kalbe kalıb teveccühde olub perîşânlık gidib cem'iyet-i hâtır gelir gönül melekût-u semavâtı rûh nefis ile meâ seyr ider akl-ı meâd refîk olub rûh ve nefis

¹⁵⁵ D, s. 8'de "Hüdâyî Azîz Maḥmûd" yerine "Azîz Maḥmud Hüdâyî".

¹⁵⁶ D, s. 8'de "kuddise sirruhü ḥadretleri" yerine "kaddesellahu sirrahu'l-âlâ".

¹⁵⁷ D, s. 8'de "zemimlere" yerine "zemime".

¹⁵⁸ D, s. 8'de "hüsn-ü" kelimesi yok.

¹⁵⁹ B, vr. 6a, C, vr. 5b ve D, s. 8'de ilave olarak "cem'i eşyâda tevḥîd zühûruna vâkıf ola" geçmektedir.

¹⁶⁰ D, s. 8'de "nefsi" yerine "nefis".

¹⁶¹ D, s. 8'de "muftî'i" kelimesi yok.

¹⁶² A, vr. 7b'de ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğer yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde "ma'rifeti dahî hâmil olub" olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁶³ A, vr. 7b'de yan tarafta geçen ibare "ikisi dahî tîrîkât sırrıyla mesrûr olub".

ve akıl ve kalb cümlesi mâ'rifiyle âlem-i melekuti seyr iderler ve cümlesinin muradı Hakk olur bu arada ihlâs nuru zâhir olub ayne'l-yakîn hâsıl olub nûr-u Muhammediyye vâsıl olur.

Dürdüncü maḳâm seyr meallâh maḳâmıdır nefis burada muṭmainne olur rûḥa [A, vr. 7b] muvafaḳatı ziyâde olur ve muḥkem olur ümmü ma'rifet olmağa şâlih ola sâlik bunda ihlâs bulur ve beşeriyetden fenâ bulub nûr-u Muhammediyyeye vâsıl olub cem'î-i eşyâda kudret-i Hakk'ı müşâhede ider nefes girib çıkdıkda Hakk ismiyle girib çıka sâlik bu arada istiğrâka varıb güya ki nûr-u zâta ğarḳ olub ayne'l-yakîn maḳâmına vâsıl olur mâsivâ güzünden ğâib [B, vr. 7a] mensûr¹⁶⁴ olub kendü vücûdunu dâhi Hakk müşâhede idib küfür ve ilhâda varır buradan kendini alamayan bilâşek¹⁶⁵ olur [C, vr. 6a] ukûbete lâyık olur.

Mansûr¹⁶⁶ dâhi bu mecrada¹⁶⁷ ğarḳ olub ene'l-Hak deyib ḥalâs olmamışdır bu maḳamda ihtilâtdan hażer gerekdir mürşidinden ğayriyle muḳârenet gerekmez câiz değildir zîrâ tarîkatte mürşid tabîbdır ecze-i ilahiyyeye vâsıl olmuşdur eğer mürşide muḳârin olmazsa cezbede ḳalıb kendüne gelib bir kimseye fâidesi olmaz bundan ileri fenâ-i vücûda vâsıl olur ki rıdâ ve teslîm maḳâmıdır.

Beşinci maḳâm seyr fillâh maḳâmıdır fânî olub burada akıl ve fehmi münker olub fenâyî [A, vr. 8a] vücûda [D, s. 9] vâsıl olur müşâhede maḳâmıdır nefes girib çıkdıkça Hay ismiyle girib çıka beşeriyetten fenâ bulub hayât-ı ebediyye bilir sırr-ı Muhammedîyyeye vâsıl olur nefsi nefis-i râdıyye olub sır ve rıdâ maḳâmı tûlû' ider esrâr-ı ilâhiyyeye muṭṭalî' olub şühudu kemâle erib vahdet-i tevḥide ğarḳ olur ilm-i eşyâ' ve esmâ' ilm-i enbiyâ' hâsıl olur irşâdda kemâl bulub nûr-u zâta vâsıl olur¹⁶⁸ ve her¹⁶⁹ eşyâya muṭṭalî' olur.

Altıncı maḳamda nefes girib çıkdıkça Kayyûm ismiyle girib [B, vr. 7b] çıka maḳâmı seyr-i Rahmânda¹⁷⁰ kâim olub fenâ ender fenâ bula bekâ nûriyle şifâ bula cümle mevcûdâtı seyriyleye Hakk dâbıtı ve hafîdi olub ehl-i tasarruf ola yanında

¹⁶⁴ B, vr. 7b'de, C, vr. 6a'da ve D, s. 9'da "mensûr" kelimesi bulunmamaktadır.

¹⁶⁵ B, vr. 7b'de, C, vr. 6a'da ve D, s. 9'da "bilâşek" yerine "helâk".

¹⁶⁶ Ebû'l-Mugîs el-Hüseyn b. Mansûr el-Beyzâvî (ö. 309/922). Hallac-ı Mansur'un vahdet-i vücûd inancıyla ilgisi konusunda değişik görüşler vardır. Genellikle vahdet-i vücûd inancına bağlı olanlar onu bu görüşün temsilcilerinden sayarlar. Süleyman Uludağ, "Hallac-ı Mansûr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XV, İstanbul 1997, s. 380.

¹⁶⁷ C, vr. 6b ve D, s. 9'da "mecrada" yerine "bahirde".

¹⁶⁸ D, s. 10'da "olur" kelimesi yok.

¹⁶⁹ D, s. 10'da ilave olarak "sırr-ı".

¹⁷⁰ D, s. 10'da "Rahmanda" yerine "Rahmanidir onda".

dünyâ ve ahîret berâber olub [C, vr. 6b] müşâhede ve muâmele ehli olan temkîn bulub televvünden halâs ola şâh ve geda yanında berâber¹⁷¹ ola hakke'l-yakîn maqâmına vâsıl ola nefsi nefsi-i marđıye ola.

Yedinci maqâm seyr billâh maqâmıdır burada kendini yok ider varlığını haşa bilir mazâhir-i¹⁷² eşyâya muṭṭalî‘ olur bu daḥî hakke'l-kakîn maqâmıdır şerîat ve tarîkat ve hakîkat bunda cem‘ olur nefes girib çıkdıkça [A, vr. 8b] Kahhâr ismiyle girib¹⁷³ çıka celâl-i zât bunda gâlib olub bu maqâma vâsıl olan kimse gâyetle tezellülde ve temellükde olmak gerekdir bundan ileri bekâyı zâtdır onu keşfetmek haşadır nefsi-i kâmil maqâmıdır.

Ve her esmâ ki tûlû‘ eyler cümlesi bu maqâmdan müteferriktir insan bu maqamların taallukîyle beşeriyetden hürûç ile melekiyyete terakkî eder ve ma‘lûm olsun ki işbu merâtibin ba‘dında iş‘âr olunan hâlât-î inkâr olunmayıp emr-i zevkî olduğundan “*Men lem yezuk lem ya ‘rif*” fehvâsınca ehline havâle lâzımdır ve mümkün [B, vr. 8a] vâcib olmaz her halde mümkün imkandan halâs olmaz.

Pes gâlaṭ edib mümkün vüçüb iddiâsında olduğda helâk muḳarrerdir nitekim Mansûr helâk olmuşdur hemân cümleden murâd kulluḳdur bu ise maḥd-ı¹⁷⁴ tezellül ve tevâdu‘dan ibârettir ve sâliklere cem‘ ve tefrîkten haberdâr olmak [C, vr. 7a] lâzımdır nitekim [D, s. 10] Pîr-i Tarîkımız Seyyidü’s-Sâlikîn¹⁷⁵ Kuṭbü’l-Vâsılîn Hüdâyî Maḥmûd Efendi ḳuddise sırruhu’l-azîz ḥaḍretleri cem‘ ve tefrîk beyânında necâtü’l-ğarîḳ nâmında bir risâle-i celîle taḥrîr edib buyurmuşlar;

“*Yolunda sâdıḳı iş bu risâle, Beğim irşad ide*¹⁷⁶ *râh-ı vişâle*

Ger ehl-i ḫalvet [A, vr. 9a] *ker celvet ûl, Eker izân iderse kûstere yûl*

Ûna ma ‘lûm ola ḫâl-i tarîḳin, ire ayne ve gide noḳda-i ḡayn”

Pes bir miḳdâr bundan daḥî beyân oluna zîrâ buyurmuşlar ki;¹⁷⁷

“*Şunun kim cem ‘i yok irfânı yokdur, Şunun kim farkı yok ilhâdı çokdur*”.

¹⁷¹ D, s. 10’da “beraber ola” yerine “bir ola”.

¹⁷² D, s. 10’da “mazâhir-i” yerine “ve daḥî”.

¹⁷³ A, vr. 9a’da ilk satır yıpranmadan dolayı okunamamakta diğerk yazma ve matbu karşılaştırılınca okunamayan yerde “Kahhâr ismiyle girib” olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁷⁴ D, s. 10’da “maḥd-ı” kelimesi yok.

¹⁷⁵ D, s. 11’de “Kuṭbü’l-Vâsılîn” yerine “Cenab-ı Hüdâyî Aziz Maḥmud ḥaḍretleri”.

¹⁷⁶ D, s. 11’de “beyim irşad ide” yerine “irşad ide beyim”.

¹⁷⁷ D, s. 11’de ilave olarak “Aziz Maḥmud Hüdâyî”.

Pes ma'lûm olsun ki işlâhi şûfîyyede fark dedikleri kulluk kendine nisbet olunan işler namâz gibi oruç¹⁷⁸ dahî insana lâıık olan haller cümlesine fark ta'bır iderler cem' dedikleri kula nisbet olunmayıb ancak Cenâb-ı Hâk'dan zuhûr eden maħd-ı lutf [B, vr. 8b] ve sâir şeyler kul olana bu ikisinden lâzımdır zîrâ farkı olmayanın kulluğu yoktur ve cem'i olmayanın ma'rifeti yoktur fatiha-i şerîfede “ıyyâke ne'büdü” farka işâretidir “ve ıyyâke nestâın”¹⁷⁹ cem'e işâretidir hâşıl-ı kelim cem' ve farkdan murâd kul Hâk ile halkdan maħcûb olmaya keẗâlık halkla dahî Hâk'dan vahdetle keşretten ve keşretle vahdetten maħcûb olmayıb ma'rifetle ubûdiyyeti cem' edib fenâdan sonra beķâ husûliyle cem'i mehâlikden¹⁸⁰ kurtula. [C, vr. 7b]

“Hûş anla beyim iş bu kelâmı, Tâ bulasın tarîkatde âli maķâmı”.

Vallâhü hüve'l-hâdî.

Bâb-ı Şâliş

Sâlike [A, vr. 9b] âdâb beyân ider ve sâlik olanlara lâzımdır ki;

Sülûk eylediği tarîķi Hâk tarîķ i'tikâd idib âdâbını riâyetde ğâyet ihtimâm ide ve mürîd şeyhinden sırrını¹⁸¹ [D, s. 11] ketm etmeyib şeyhin buyurmadığı nesnelerden kaçib buyurduğu emirden ğayrı¹⁸² ve şeyhinin telķin ettiği žikirden ğayrı meşğûl olmaya ve dahî açlığa uykusuzluğa ve sükûta ve halkdan uzlete ve inķitâyâ müdâvemet ide nitekim Cüneyd-i Bağdâdî kuddise sırruhû¹⁸³ sülûkden fâide tahşiline sekiz şart beyan ider ki şurûţ-u Cüneydiyye [B, vr. 9a] dimekle meşhûrdur; Evvelâ devâm-ı vuđû' ğınâyâ dahî sebebdır ve dâimâ defterîne şevâb yazılır; İkinci¹⁸⁴ devâm-ı halvetdir keşret ve vahdedte fikri Allâh¹⁸⁵ Teâlâ ola; Üçüncü¹⁸⁶ devâm-ı şavm; Dördüncü¹⁸⁷ devâm-ı sükût; Beşinci¹⁸⁸ devâm-ı žikir; Altıncı¹⁸⁹ devâm-ı def'-i havâdır

¹⁷⁸ D, s. 11'de “oruç” yerine “şavm”.

¹⁷⁹ Fatiha, 1/5, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 1, “إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ”, “(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz”.

¹⁸⁰ D, s. 11'de “kurtula” yerine “reħa bula”.

¹⁸¹ D, s. 11'de “sırrını” yerine “esrarını”.

¹⁸² D, s. 12'de ilave olarak “şeye”.

¹⁸³ D, s. 12'de ilave olarak “hâdretleri”.

¹⁸⁴ D, s. 12'de “ikinci” yerine “şâniyen”.

¹⁸⁵ D, s. 12'de “Allah” yerine “Hâk”.

¹⁸⁶ D, s. 12'de “üçüncü” yerine “şâlisen”.

¹⁸⁷ D, s. 12'de “dördüncü” yerine “râbian”.

¹⁸⁸ D, s. 12'de “beşinci” yerine “hâmisan”.

¹⁸⁹ D, s. 12'de “altıncı” yerine “sâdisen”.

gerek hayır gerek şer; Yedinci¹⁹⁰ pâk-i i'tikâd¹⁹¹ ve kemâl-i teslim ile qalbini şeyhine¹⁹² rabd ide şol mertebe ki cümle âlem meşâyih olsa bu fakire feyz ancak bû¹⁹³ şeyhimden olur gayrîdan olmaz¹⁹⁴ deyû zîrâ mürîdin qalbi gayriye [A, vr. 10a] mâdem ki meyl ide bâtinî vahdeti bulmaz; Sekizinci¹⁹⁵ şart Allah'a¹⁹⁶ ve şeyhe i'tirâdı terk idib kabû ve bastı hâlîkdan bilib teslim-i tam göstere ve hâlvat ve inkıât vak'tinde kimse ile sohbet etmeye.

Ve şeyhi hüdûruna abdestsiz [C, vr. 8a] varmaya pâk tahâretle varıb dizini öpüb¹⁹⁷ otura şeyh teveccühde olursa kaç'â kelâm etmeye sonra maksudunu arı idi zinhar gördüğü vâkıâ'dan bir nesne ketm etmeye ziyâde dahî etmeye¹⁹⁸ emanettir şâhibine îsâl ide eğer ta'bîr iderse cân kulağıyla dinleye eğer ta'bîr etmez ise¹⁹⁹ ibrâm etmeye zîrâ kendüne fâide-i kâh böyle [B, vr. 9b] olur.²⁰⁰ Ve şeyh hüdûrunda etrâfına bakınmaya ve gider olduğda birkaç adım geri geri gide birden arkasını dönmeye. Ve şeyh ayak üzerinde iken mürid oturmaya ve her ne zaman şeyhini gördükde ayağa kalka. Ve şeyh selam verdikde iki ellerini göğsüne koyub tevâdu' ile selâmın ala ve mürid kendi selam verir iken dahî²⁰¹ böyle ide. Ve halka-i zikrin gayrı yerde şeyhe [D, s. 12] arkasını²⁰² dönmeye. Ve şeyh ile beraber yürümeye. Ve şeyhin seccadesine başmaya ve yerine oturmaya. [A, vr. 10b] Ve isti'mâl eylediği nesneyi mürid isti'mâl etmeye. Ve şeyhin eline bir şey verdikde muqaddem öpüb ba'de vere. Ve şeyhinin kendüne verdiği şeyi²⁰³ gayet ta'zım ile alıb hıfz ide. Ve yakın ve ırak²⁰⁴ izinsiz bir yere gitmeye eğer şeyhi hücreinde bulmaz ise kapıdan teveccüh-i qalb ile istîzân ide ba'de gide. Ve bir müşkili olduğunda şeyhin cânibine teveccüh ide rabt-ı kalbinde kusuru yoksa müşkili feth olur inşirâh hâsıl olur dâima rıdâ-i şeyhi göz ede ve her ne hiżmet teklif ederse te'hîr etmeye. [C, vr. 8b]

¹⁹⁰ D, s. 12'de "yedinci" yerine "sâbian".

¹⁹¹ D, s. 12'de "pâk-i i'tikad" yerine "i'tikadî pak".

¹⁹² D, s. 12'de "şeyhine" yerine "mürşidine".

¹⁹³ D, s. 12'de "bu" yerine "benim".

¹⁹⁴ D, s. 12'de ilave olarak "i'tikat ede".

¹⁹⁵ D, s. 12'de "sekizinci" yerine "sâminen".

¹⁹⁶ D, s. 12'de "Allah" yerine "Hakk".

¹⁹⁷ D, s. 12'de ilave olarak "ba'dehu".

¹⁹⁸ D, s. 12'de ilave olarak "zîrâ".

¹⁹⁹ D, s. 12'de ilave olarak "ta'bîr eyle deyu".

²⁰⁰ D, s. 12'de ilave olarak "onu sâlik anlamaz mürşid bilir".

²⁰¹ D, s. 12'de ilave olarak "yine".

²⁰² D, s. 12'de "şeyhe arkasını" yerine "arkasını şeyhe".

²⁰³ D, s. 13'de "şeyi" yerine "nesneyi".

²⁰⁴ D, s. 13'de ilave olarak "bir mahalle kittiğinde".

Ve cümle maşlahatlar üzerine takdim eyleye ve sebebini sual etmeye zîrâ kutb-u taşavvufda taḥrîr olundu bir âdem şeyhine bir ḥusûs [B, vr. 10a] için niçin dise felâḥ bulmaz demişler. Ve mürid her ne kadar ḥaḳḳı kendi cânibinde daḥî fehm ederse²⁰⁵ şeyhin sözünü red etmeye zîrâ i'tirâd olur bu ise tarîkâtte ḥarâmıdır zîrâ mürid budur ki kendi irâdesi fenâ bulmuş ola eğer irâdesi olur ise ol ehl-i nefis ve mürîd-i hevâ olur ehl-i Ḥaḳḳ olmaz. Ve daḥî dervîşe vacibdir ki ḥalini gayra ifşâ etmeyib ve şeyhin esrarını ḥıfzda ihtimâm ide zîrâ maḥlûḳ [A, vr. 11a] sırrına emin olmayan ḥâlik sırrına emin olmaz. Ve tarîḳ içinde her ne teklif olunursa icrâya sa'y edib güç demeye zîrâ tarîḳ-ı ahîret mücâhede ile olur raḥatla olmaz²⁰⁶ raḥat isteyen menzilden kalır. Ve ḥalkın kendine şalâḥ ile nazarlarına ve duâ istemelerine mağrur olmaya zîrâ mağrur olsa felâḥ bulmaz nefsin ḥazırıdır.²⁰⁷ Ve kıble tarafına tükürmeye ḥusûsan şeyh ḥudûrunda eğer balgâḡ gelirse rıfḳla maḳremeye ala yutulması evlâ demişler kıbleye ve güneşe ve aya karşı tebevṵl etmeye. Ve abdesti kıbleye karşı ala. Ve şeyh ḥâzır olmadığı yerde cem'ıyyet²⁰⁸ ile zikir etmeyeler ve zikirde şayha etmeyeler [B, vr. 10b] edeb üzere ola meğer kaṭ'â kendüne mâlik olmayıb [D, s. 13] muḍṭar ola. Ve lisanını fâidesiz [C, vr. 9a] sözlerden gâyetle ḥıfz ide. Ve yalan söylemeden ziyâde²⁰⁹ şaḳına. Ve her işittiğini söylemeye. Ve riyâdate teẖzîb-i aḥlâḳ idib aḥlâḳ-ı ḥamîde taḥşîline sa'y ideler. Ve nefislerini her ḥalde muḥâsebe edeler. Ve kimseye sû-i zan etmeyeler. Ve bir kimseye ḥaḳâretle²¹⁰ bakmayalar. Ve cümle muḥarremâtan ve nefsin aḡrâz-ı fâsidesinden ziyâde ḥazır ideler. [A, vr. 11b] Ve cömerdlük ve aṭâya sa'y ideler. Ve ardından çağrıldığında bütün cesediyle dönüb baḳa yalnız başını döndürmeye. Ve her halde gerek kendilerini ve gerek gayriya adâlet ideler.

Ve tevekkülde olub Cenâb-ı Ḥaḳḳ erzâḳa ḍâmin olduğuna i'timâd-ı tam ideler ümerâ' avâm kapılarına varmadan gâyet ihtiraz ideler meğer²¹¹ gâyetle ḥâcet ola. Ve taşarrufu Cenâb-ı Ḥaḳḳ'ın iddiğine inanıb "*Lâ mânia limâ a'tayte velâ muḡṭfiye limâ menâ'te*"²¹² haber-i şaḥîḥine i'timâd²¹³ idib qalblerini aḡyârdan alıb dâima zikr-i

²⁰⁵ D, s. 13'de ilave olarak "yine".

²⁰⁶ D, s. 13'de "raḥat ile olmaz" kısmı yok.

²⁰⁷ D, s. 13'de ilave olara "haz ettiḡi şeydir".

²⁰⁸ D, s. 13'de "cem'ıyyet" yerine "cem' olub tevḥîd etmeye yâni mürîde memnudur".

²⁰⁹ D, s. 14'de "ziyade" yerine "gâyet ihtiraz ide".

²¹⁰ D, s. 14'de ilave olarak "nazarıyla".

²¹¹ D, s. 14'de ilave olarak "ziyade zaruret".

²¹² Buhârî, el-Câmiu's-Sahîḥ, "Ezan", C. I, s. 168, "لَا مَانِعَ لِمَا أُعْطِيَ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعَتْ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ"، "Ya Rabbi! Verdiḡin nimeti engelleyecek hiç kimse yoktur, alıḳoyduḡunu verecek hiçbir güç yoktur, hiç kimsenin cömertliḡi fayda vermez zira cömertlik sana mahsustur".

²¹³ D, s. 14'de "i'timâd" yerine "i'tikâd".

Mevlâ'da olub kaç'-i merâtib ideler. Ve darûretsiz çarşılara çıkıp gezmeyeler azîm zararlar muhakkağdır²¹⁴ hemân uzletde dâim olalar. [B, vr. 11a] Ve adâvet üzere olanlardan intikâm kaydında olmayıb ibâdât ve tââtinde terakkiye sa'y idib afviyle muqayyed ola²¹⁵ evlâ olan budur eğer adüv hâlinde olmazsa Cenâb-ı Hakk cezâ eder şübhesi olmaya. Ve sâlike lâzımdır Rasûl-i Ekrem Habîb-i²¹⁶ Muhterem şallallâhu aleyhi ve sellem hadretlerinin sünnet-i şerîfesine gâyetle riâyet edib ve aşhâb-ı kirâmına dahî tâbî' olub [C, vr. 9b] ehl-i bidatden uzlet ve ehl-i tarîk ve ehl-i [A, vr. 12a] sünnet ile şöhet ve muhabbet üzere olub tevhid ve envâ-ı mücâhedât ile kalbini Hakk'a ulaştırmaya sa'y ideler. Ve esnâ-i sülûkde ba'dı elem ve keder ârıd olduğunda tarîkdan nükûl etmeyib ecel-i müsemma gelince envâ-i ibâdâta müdâvemet üzere olalar. Ve her mü'mine lâzımdır ki akrânını²¹⁷ ibâdetde geçmeye sa'y eyleyeler nitekim Cenâb-ı Hakk²¹⁸ buyurmuşdur "*Sâbikû ilâ mağfiretin*"²¹⁹ pes [D, s. 14] aşhâb-ı kirâm envâ-i mücâhedâtı ihtiyâr edib ve kendileriden gayriya bildirmezler idi ki²²⁰ gayriler ol ibâdâtdan gâfil olub kendisi gayrileri keçib kemâl-i rıdâya mazhar ola. Ve dahî²²¹ "*Külû mine't-tayyibâtî*"²²² âyetine²²³ imtisâl edib helâl²²⁴ yemeye sa'y ideler.

Ve tarîk-i Celvetî [B, vr. 11b] demek kul şîfâtullah ile muttasîf olacak tarîk demektir pes şunlar ki Celvetîyim der lâzım olan onlara bu sırdan haberdar olduğunda şîfâtullâhi fehm edib ittisâfa sa'y eyleyib tahşîl-i şemerât edeler ve lâzımdır ki "*Hayru'l-umûri evsatuhâ kilâ't-terâfeyni zemimün*"²²⁵ fehvâsınca ekl ve şurbda vasağa i'tibar edeler ki ziyade aç ve ziyade tok olmaya ve şol zaman ki tabiatda ziyade kuvvet buluna ol vakit şahibini şehvâta çekmesi muqarrerdir pes ilaç budur ki ekl ve şurbi [A, vr. 12b] gâyet az²²⁶ edib riyâdet ve mücâhede ve ibâdetle nice zaman meşgul olub

²¹⁴ D, s. 14'de "*muhakkağdır*" yerine "*der kardır*".

²¹⁵ D, s. 14'de ilave olarak "*a'lâ*".

²¹⁶ D, s. 14'de "*habib-i*" yerine "*nebiyyi-i*".

²¹⁷ D, s. 14'de "*akran*" yerine "*akrarını*".

²¹⁸ D, s. 14'de "*Cenâb-ı Hakk*" yerine "*Kur'an-ı Kerim'inde gavlühu Teâlâ*".

²¹⁹ Hadid, 57/21, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 539, "سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ", "*Rabbimizin bağışlamasına erişebilmek için yarışın*".

²²⁰ D, s. 15'de ilave olarak "*iğlam etmezlerdi ki*".

²²¹ D, s. 15'de ilave olarak "*gavlühu Teâlâ*".

²²² Tâ Hâ, 20/81, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 316, "كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ", "*İyi ve temiz şeylerden yeyin*".

²²³ D, s. 15'de "*ayetine*" yerine "*gavli-şerîfine*".

²²⁴ D, s. 15'de ilave olarak "*ekil ve şurb*".

²²⁵ İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed b. İbrahim, *el-Kitâbu'l-Musannef fi'l-Ehâisi ve'l-Âsâr*, "Zühed", C. VII, Kemâl Yûsuf el-Hût (thk.), Mektebetu'r-Ruşd, Riyad H. 1409, s. 179, "خَيْرُ الْأُمُور", "*İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır*".

²²⁶ D, s. 15'de "*az*" yerine "*galil*".

tabiatı kahr ile şehvâtdan hâlâs ola.²²⁷ [C, vr. 10a] Ve dahî libâsda vasaṭa i‘tibâr edib avâm-ı nâs gibi²²⁸ yerde sürünür libâs giymeden haṣer edib tobuḳda olmak dahî ifrâtdır dizde olmak tefrittir hayr²²⁹ olan kebbe ve hırḳa ve ḳaftân baldırda ola ve taḳ giymek ṭarîḳde teraḳḳiye sebebdır ve tâcın tereki²³⁰ Ḳuṭbü’l-Vâsılîn ve Seyyidü’s-Sâlikîn²³¹ Ka‘betü’l-Uşşâḳ eş-Şeyḥ Azîz²³² Hüdâyi Maḥmud Efendi ḳuddise sirruhu ḥaḍretlerinin muḥtârları²³³ on üç terekdir on ikisi lâ ilâhe illallah ḥurûfî on iki olduğundan tevḥide işârettir bir tereki [B, vr. 12a] esmâullahdan ḡâlib ve mazḥar oldukları isme işârettir.

“Beyim kûş idû ben bû sırrî, Kezme ṭarîḳ içre serserî”.

Ve pîrân²³⁴ ṭarîḳatından eş-Şeyḥ Azîz²³⁵ Selâmi Ali Efendi ḳuddise sirruhu’l-Azîz ḥaḍretlerinin muḥtârları tâcın terkinde on yedi olub lâkin cürmünün miḳdârı on üç²³⁶ miḳdârınca olmaḳdır ki on ikisi yine tevḥide işârettir beşi dahî esmâullahdan mazḥar oldukları beş isme işârettir. Ve dahî²³⁷ bey‘atden sonra ta‘yîn olunan evrâdı [D, s. 15] sürüb şerîat amellerinde ḳuşur etmeyib [A, vr. 13a] müdâvim olduğunda işbu ṭarîḳ fuḳarâsında ad olunur. Meşela bir âdem günde yüz²³⁸ istiḡfar ve yüz²³⁹ şalavât-ı şerîfe ve yediyüz tevḥîd²⁴⁰ ve işrâḳ ve²⁴¹ duḥâ ve teheccüd namazlarını kılib ve isneyn ve ḥamîs²⁴² şâim olub şerîat-ı muṭahharaya ḡâyetle riâyet eyledikde ṭarîḳ-ı Celvetîyye’de sûfî olub meclisden [C, vr. 10b] men‘ olunmayib müsteḥaḳ olduğü miḳdara²⁴³ riâyet olunub²⁴⁴ “el-Mer’ü mea men eḥabbe”²⁴⁵ feḥvâsınca dünyâda ve ukbâda böyle olmaḳ muḳarrerdır eḡer bunlarda ḳuşur ederse meclisden men‘ olunub lâkin derinde adâvet ṭutulmaya ve ḡıkr olunan evrâdı ve envâ-i mücâhedesini arttırırssa

²²⁷ D, s. 15’de “ola” yerine “edeler”.

²²⁸ D, s. 15’de ilave olarak “ucu”.

²²⁹ D, s. 15’de “hayır” yeine “hayırlı”.

²³⁰ D, s. 15’de “tâcın tereḡi” yerine “ṭarîḳat tâcının tereḡi”.

²³¹ D, s. 15’de “seyyidü’s-sâlin” yok.

²³² D, s. 15’de “eş-şeyḥ Aziz” yok “ḥaḍret-i hüdayi efendimizin” var.

²³³ D, s. 15’de “muḥtârları” yerine “muḥtarı”.

²³⁴ D, s. 15’de “pîrân” yerine “ricâl”.

²³⁵ D, s. 15’de “Aziz” yok.

²³⁶ D, s. 15’de ilave olarak “terk”.

²³⁷ D, s. 15’da ilave olarak “tevbe”.

²³⁸ D, s. 16’da ilave olarak “kere”.

²³⁹ D, s. 16’da ilave olarak “kere”.

²⁴⁰ D, s. 16’da “tevḥid” yerine “kelime-i tevḥid”.

²⁴¹ D, s. 16’da “duḥâ” yerine “şalat-ı duḥâ”.

²⁴² D, s. 16’da ilave olarak “günlerinde”.

²⁴³ D, s. 16’da “müsteḥaḳ olduğü miḳtara” yerine “isti‘dât ve istiḥkâkına göre”.

²⁴⁴ D, s. 16’da “olunub” yerine “olunur”.

²⁴⁵ Buhârî, el-Câmiu’s-Sahîh, “Edeb”, C. VIII, s. 39, “الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ”, “Kişi sevdiği ile beraberdir”.

terakki bulub makbul olur eğer hemen²⁴⁶ bunlar ile [B, vr. 12b] kanaât edib ziyâdeye himmet etmese yine makbûldür mezmum olmaz evkât-ı hamse akabinde olan usûle ve geceler ihyâsına ve²⁴⁷ meclislere hâdir olmak ve tarikat kisbetini²⁴⁸ giymek erkân-ı tarîkatden değildir²⁴⁹ belki terakkiye sebebdır mümkün olub iderse güzeldir etmezse zem olunmaz.²⁵⁰

Ve dahî meşâyıha lâzımdır ki sâliklerden şol âdem ki ihtiyâr yâhûd ziyâde tâze ya ehl-ü iyal şâhibi olmakla hilâfete lâyık [A, vr. 13b] olmayalar. Onları dördüncü isme ki Hakk ismidir onda koyub öyle ve esmâya izin verseler eğer sa'y iderse vefâ ümid olunduğunda vermeyeler ve istikâmeti ve sıdkı ve nefis ve tabiat darlığından halâs olmadıkça hilâfet vermeyeler zîrâ sonra seccâdesini terk edib âleme fitne olur²⁵¹ “ve'l-fitnetü eşeddü mine'l-ıkatl”²⁵² âyetine nâzır olalar. Ve dünya tahsilinde ve muhabbetinde olanlara hilâfet vermek haramdır hilâfet şunlara²⁵³ helaldır ki dünya ve uqbâdan gönlünü alıb âlem-i ma'nâ ki melekût ceberût lâhût üç âlemdir bunlara âşık olub [C, vr. 11a] cümle sivâdan geçib zevk bula ve kaşdı ancak ma'rifetullah²⁵⁴ ve kullukda olub ve niceleri²⁵⁵ dahî kulluğa²⁵⁶ kandırmağa ola böyle olanlara²⁵⁷ hilâfet vereler eğer [B, vr. 13a] böyle olmazsa²⁵⁸ [D, s. 16] vermeyeler zîrâ makâm-ı enbiyâdır ve ni'met-i uzmâdır kadrini bilmeyen kimseye²⁵⁹ vermeyeler.

Ve dahî hilâfet ni'metine mazhar olana²⁶⁰ lâzımdır ki fuğara cem'ine ve halka vaaz etmeye ragbet etmeyib hemen ta'yin olunan mevzî'de oturub Hakk'dan gayrıyı kalbine getirmemeye çalışa²⁶¹ kısmet-i ezeliyyeden²⁶² hissedâr olanlar²⁶³ kendisini bulub râm-ı Hakk'a sâlik [A, vr. 14a] olurlar ol zaman onları men' etmeyib bey'at vere

²⁴⁶ D, s. 16'da ilave olarak “ancak”.

²⁴⁷ D, s. 16'da ilave olarak “tevhid”.

²⁴⁸ D, s. 16'da “kisbetini” yerine “tâc ve hırkasını”.

²⁴⁹ D, s. 16'da “erkân-ı tarîkatden değildir” yerine “tezayüd-i feyz”.

²⁵⁰ D, s. 16'da “mümkün olub ederse güzeldir etmezse zem olunmaz” cümlesi yok.

²⁵¹ D, s. 16'da ilave olarak “gavlühü teâlâ”.

²⁵² Bakara, 2/191, Karaman vd., Kur'an Yolu Meâlî, s. 29, “وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ”, “Fitne öldürmekten daha kötüdür”.

²⁵³ D, s. 16'da “şunlara” yerine “şol kimseye”.

²⁵⁴ D, s. 16'da ilave olarak “ola”.

²⁵⁵ D, s. 16'da “niceleri” yerine “nice kimselei de”.

²⁵⁶ D, s. 16'da ilave olarak “teşvik ve terğib ede”.

²⁵⁷ D, s. 16'da “olanlara” yerine “böyle olan kimseye”.

²⁵⁸ D, s. 16'da ilave olarak “eğer bu tabiatte olmayıb bahîl ve mümsik olursa hilafet”.

²⁵⁹ D, s. 17'de “kimseye” yerine “hasis ve nâkıs”.

²⁶⁰ D, s. 17'de “olana” yerine “olanlara”.

²⁶¹ D, s. 17'de “çalışa” yerine “çalışalar”.

²⁶² D, s. 17'de ilave olarak “behre ve mend ve”.

²⁶³ D, s. 17'ile ilave olarak “ber-takrîb gelib”.

ve evkât-ı hamse usûlüne ba'dı ihyâlara gelmek ile²⁶⁴ ve ba'zı mücâhede ve perhiz ile emretmeyeler tâ²⁶⁵ kendisi müstaîd olub taraf-ı Hakk'dan teveccüh olunca vaktinde zuhur edib²⁶⁶ kendi tâlib olur²⁶⁷ hâsılı²⁶⁸ “*velâ tüşşit vehdinâ*”²⁶⁹ âyetine nâzır olub güç etmeyib âsanlığa delâlet edeler zîrâ emr-i sülûk emr-i ihtiyâridir herkesi ihtiyârına koyub ziyâde teklif olunmaya.

Ve dahî lâzımdır ki ziyâde sûretten ve ziyâde hareketten ve²⁷⁰ sohbetden hâzer edeler eğer bir²⁷¹ keder ârıd olub yâhud tevhidî hayret verse yâhud gönlü maıluıdan bir sûrete düş olsa mevlevî virdi²⁷² gibi devr²⁷³ eyleyeler tâ yorulunca ve gönlü bütün Hakk'a teveccüh²⁷⁴ edince eğer gündüz [B, vr. 13b] ederse tevhid ile ide eğer gece [C, vr. 11b] ederse isimle²⁷⁵ ide cümle esmâ birdir her hangisi olsa olur zıkr olunan mevânî'-i def' olub azim menfaatler hâsıl olur.²⁷⁶ Ve libas husûsunda herkesi hâline koyalar aba ve kebbe giymek şart değildir nitekim beyan olundu hemen gönlü sıdıkla Allâh'u Azîmu's-Şâna²⁷⁷ teveccüh ede avam libâsında dahî cümle merâtib husûla gelir libasın hükmü bu husûsda yokdur hemen tevhide ziyâde şugl ideler ki cümle dertlere derman tevhid ile olur.

Ve hırûfuna riâyetde [A, vr. 14b] ihtimâm edib bozmayalar meselâ “*lâ ilâhe*”²⁷⁸ diyecek yerde “*lâ yilâhe*” demek gibi esmâullah²⁷⁹ dahî böyle riâyet oluna cehele ve süfehânın esmâullahı tahrif [D, s. 17] ve tağıyir ile iştigâline nazar etmeyib böyle meclislere varmadan gâyetle hâzer edeler zîrâ günahda berâber olur. Ve hilâfet hizmetine²⁸⁰ me'mûr olanlar²⁸¹ bu hizmeti büyük bilib edâya²⁸² çalışa bunun için

²⁶⁴ D, s. 17'de “*Ve evkât-ı hamse usulüne ba'zı ihyâlara gelmek ile*” cümlesi yok.

²⁶⁵ D, s. 17'de ilave olarak “*şol vakte dek ki*”.

²⁶⁶ D, s. 17'de ilave olarak “*mürîd*”.

²⁶⁷ D, s. 17'de ilave olarak “*emre nehve hâcet kalmaz*”.

²⁶⁸ D, s. 17'de ilave olarak “*gavlühu teâlâ*”.

²⁶⁹ Sâd, 38/22, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 453, “وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا”, “*Doğruluktan sapma bize de doğru yolu göster*”.

²⁷⁰ D, s. 17'de ilave olarak “*ziyâde*”.

²⁷¹ D, s. 17'de ilave olarak “*elem ve*”.

²⁷² D, s. 17'de “*virdi*” yerine “*devri*”.

²⁷³ B, vr. 13b'de “*devr*” yerine “*viridr*”.

²⁷⁴ D, s. 17'de “*teveccüh*” yerine “*teveccüh-i tam*”.

²⁷⁵ D, s. 17'de “*isimle*” yerine “*esmâullahın hangisini murâd ederse eylesin cümle esmâullah birdir*”.

²⁷⁶ D, s. 17'de “*olur*” yerine “*ola*”.

²⁷⁷ D, s. 17'de “*Allâh'u Azîmu's-Şâna*” yerine “*Allah'ına*”.

²⁷⁸ D, s. 17'de “*lâ ilâhe*” yerine “*lâ ilâhe illallah*”.

²⁷⁹ D, s. 17'de “*esmâullah*” yerine “*esmâullahdan*”.

²⁸⁰ D, s. 18'de “*Ve hilâfet hizmetine*” yerine “*Hâsılı tahsilini kurutmaz ve hilâfet makâmında olub bu hizmete*”.

²⁸¹ D, s. 18'de “*olanlar*” yerine “*olan kimse*”.

aslâ²⁸³ ecr-i dünyevi²⁸⁴ kaydında olmaya²⁸⁵ ve bu ešnâda ba'dı elem ârıd olursa ihtiyâc gibi ve marağ gibi ve halkdan ba'dı sözler gibi ve sũ-i zan gibi aslâ ğam çekmeyib belki Allah²⁸⁶ Teâlâ'ya şükür eyleyib güne gün ibâdetlere²⁸⁷ çalışa zîrâ büyük ihsandır ululara olan muâmeledir²⁸⁸ hattâ [B, vr. 14a] meşâyıh'dan niceleri bu cins şeyi zuhûr etdikde bükâ edib derlermiş ki “*Ya Rabbi! Dostlarına ettiğın muâmeleyi bu fakire eyledin*” imdi²⁸⁹ saâdet bilib şükür ede²⁹⁰ lâkin yine kendine [C, vr. 12a] kuşur nisbet edib “*Bu belâ banâ kendi kesbimdir*” deyi tevâzu‘ ve meskeneti elden bırakmaya.

Eğer tarîk ehlinden ba'dı kimse zuhûr edib onun tarîkine ve hiğmetine mâni‘ olursa lâzım olan oldur ki ol kimsenin merâtib-i tevħidden hangi maķamdadır bulub kendini ol maķamdan a'lâya [A, vr. 15a] sa'y etdire eğer a'lâya kâdir olmazsa ol düşman olanın maķâmında ziyâde çalışıb tevħide meşğul ola tâ kendisi ol aduvden kavi²⁹¹ olub aduvvünün da'fî zâhir olunca hemen Hakk'dan ğayrıyı gönlüne getirmeyib dâimâ huğûr meallâhda ola.

Ve lâzımdır ki tarîkate giren²⁹² fuķarânın vâķiasını ta'birde²⁹³ çok söylemeden ğâyet ihtirâz ideler zîrâ kendüne zarardır²⁹⁴ ruħaniyetini giderir²⁹⁵ ve teraķķiden geri kor²⁹⁶ hemen kifâyet miķdârı bir kaç kelimadan sonra şöħbet etmeye²⁹⁷ bir fâtiħa ile kaldıra. Her kim hülâfa huğûruna gele²⁹⁸ bir [B, vr. 14b] fâtiħa ile yollayalar²⁹⁹ ve dünyâdan³⁰⁰ [D, s. 18] bir şey geldiğinde eline almayıb bir yere götûrüb³⁰¹ iķtidâ eyledikde ol maħalden şarf ede.³⁰² Ve dahî hûlefâyâ lâzımdır ki maħlûķdan bir şey

²⁸² D, s. 18'de “edaya” yerine “uħdesinden kelmeye”.

²⁸³ D, s. 18'de “asla” yerine “kat'a”.

²⁸⁴ D, s. 18'de ilave olarak “mükâfat”.

²⁸⁵ D, s. 18'de yazmalarda olmayan “zîrâ pîrân hağerâtundan ba'dı zevât-ı kiram; ‘Bendeyim tâcir değilim ben ticâret bilmezem’ diye buyurmuşlardır” cümlesi vardır.

²⁸⁶ D, s. 18'de “Allah” yerine “Hakk”.

²⁸⁷ D, s. 18'de “ibadetlere” yerine “ibâdete”.

²⁸⁸ D, s. 18'de ilave olarak “muâmele-i azime ve atıye-i cesimedir”.

²⁸⁹ D, s. 18'de ilave olarak “bu muameleyi”.

²⁹⁰ D, s. 18'de “ide” yerine “ideler”.

²⁹¹ D, s. 18'de ilave olarak “ğâlib”.

²⁹² D, s. 18'de “giren” yerine “duħul eden”.

²⁹³ D, s. 18'de ilave olarak “ta'bîr etmekte dûr ve dirâz kelâm etmeyeler çok kelâm Ķur'an'da yarařır”.

²⁹⁴ D, s. 18'de ilave olarak “kârdır”.

²⁹⁵ D, s. 18'de “kiderir” yerine “selb eder”.

²⁹⁶ D, s. 18'de “gör” yerine “kalır”.

²⁹⁷ D, s. 18'de “etmeye” yerine “etmeyeler”.

²⁹⁸ D, s. 18'de “kele” yerine “keldükde”.

²⁹⁹ D, s. 18'de ilave olarak “fatıhasız göndermeyeler”.

³⁰⁰ D, s. 18'de “dunyadan” yerine “dünyaya müteallik”.

³⁰¹ D, s. 19'da “koyub” yerine “koydurub”.

³⁰² D, s. 19'da “ide” yerine “ideler”.

kalbine getirmeyib hattâ mürşidi olan şeyhi bile hatırına getirmekden hażer gerekdir. Ve Cenâb-ı Hakk’a hüsn-ü zan edib bana dâimâ lütf ve ihsân eder ve tevfiķ-i şerîfini refiķ eder deyu i’tikâdda ola tâ ki “*Ene inde zanni abdî bi*”³⁰³ kelâm-ı laţîfine mazhâr ola ve kalbine gelen hâtırayı fikir [C, vr. 12b] ede eğer din ve tarîkâta nâfi’ ise rahmânîdir amel ede ve eğer dünyâyâ müteallik ve tabîata³⁰⁴ ve hevâyâ muvâfiķ ve din ve tarîkâta zararlı ise şeytânîdir [A, vr. 15b] amel etmeye.

Ve şabır ve tevekkül ve kemâl-i fenâda olub Cenâb-ı Hakk’ın kemâl-i tasarrufuna i’tikâdda olub³⁰⁵ mahlûkdan bir şeyi ümid etmeye ki zîrâ ma’nâda cümle halk yokdur yokdan ne zuhûr ider ya’ni cümle mahlûk³⁰⁶ Cenâb-ı Hakk’ın icâdıyla mevcûddur ve cümlesi onun kabî-ı tasarrufundadır öyle olunca bir kimse kendisi kendi başına iş görmeyince hakîkatte vücûd bulmadı imdi sa’y oluna ki bu sır kendine zuhur edib zevķ-i huzurda³⁰⁷ ola. Pes şabır [B, vr. 15a] cümle enbiyânın ve evliyâullâhın şânıdır ki aslâ bu âlemi mülke nazar etmeyib bunda fakr u mezelleti ve Hakk yolunda mücâhede-i ihtiyâr³⁰⁸ edib kalbleriyle âlem-i melekûta ki âlem-i rûh ve âlem-i ma’nâdır olţarafe seyr ve zevķ³⁰⁹ kâşında oldular.

Ve tevekkül dahî onların sıfatıdır ki Cenâb-ı Hakk için halk etdi ve bunca lütf eyledi yine gayra muhtâc etmez deyi i’tikâd edib hemen kuşûri kendilerinde bilib cümle umûrini Cenâb-ı Hakk’a ısmarlayıb³¹⁰ tâatde olmuşlardır. Ve sa’y eyleyib mahlûkdan her³¹¹ zerre vücûdu neden olur ve beķâsı³¹² ne iledir bu şühûde vâsıl olduķdan sonra sırrıyla zât-ı Hakk’ın vahdetini şühûd edib cümle kâinâtı [A, vr. 16a] icad etmesini ve bir şeyin aslâ bir şeyde [C, vr. 13a] alâkası olmayıb heb tasarruf-u Hakk’ın vücûd-u hakîķiyle mevcûd Cenâb-ı Hakk’dan gayrı olmayıb hemen [D, s. 19] vücûd ve hüküm ve tasarruf ve cümle zâhir ve bâtın onunla kâim olduķu nümâyân olub³¹³ sırr-ı fenâyı ve beķâyı fehm eyleyeler lâkin burada nice kimseler i’tikâdda³¹⁴

³⁰³ Buhârî, el-Câmiu’s-Sahîh, “Tevhid”, C. IX, s. 121, “أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي”, “Ben kulumun beni düşündüğü hal üzereyim”.

³⁰⁴ D, s. 19’da “tabiata” yerine “tabiat-ı hevâyâ”.

³⁰⁵ D, s. 19’da ilave olarak “bir ferdin tasarrufuna kudreti olmadığına i’timâd eyleye”.

³⁰⁶ D, s. 19’da “mahlûk” yerine “mahlukât”.

³⁰⁷ D, s. 19’da “zevk-u huzurda” yerine “zevk ve huzurda”.

³⁰⁸ D, s. 19’da “mücâhede-i ihtiyâr” yerine “mücâhedenin envâmı”.

³⁰⁹ C, vr. 13a’da “zevk” yerine “zûķ”.

³¹⁰ D, s. 19’da “ısmarlayıb” yerine “tefviz edib”.

³¹¹ D, s. 19’da ilave olarak “ne”.

³¹² D, s. 19’da ilave olarak “ne ile olur”.

³¹³ D, s. 20’de “olub” yerine “nümâyândır ve dahî”.

³¹⁴ D, s. 20’de “i’tikâdda” yerine “i’tikatlarını”.

fesâda varib ilhâd ve zındık yolunu buldular³¹⁵ işbu ma'nâyı hoş fehm etmek gerek Cenâb-ı Hakk³¹⁶ hulûlden ve ittihâddan ve maḥlûka benzemedi³¹⁷ [B, vr. 15b] ve mekandan ve zamandan münezzehdir.

Pes zât ve şîfâtında şeriki ve nâzırı yokdur ezelîdir ebedîdir Hayy ve Kayyûmdur i'tikâden ehl-i sünnet ve cemeat³¹⁸ bunun üzerine olmuştur³¹⁹ böyle fehm edib sırr-ı vahdeti şerîate muḥâlîf i'tikâd etmeden ḡâyetle ḥâzer edib³²⁰ şerîati ma'mûr kimseden kâlini aḥz edib ve kalbi âgah mürşidden ḥâlini taḥsîl³²¹ etmeke ihtimâm edeler. el-Hâsıl işbu tarîkat-ı aliyyede şerîat-ı Ahmediyyeye muḥâlîf aslâ bir şey yokdur ancak ḥatâ hilâf anlayıb ve ehli olana muḥâren olunmadığıdır.³²² Pes lâzım olan oldur ki işbu esrârı hilâf anlamayıb hoşca fehm edib evliyâullâh hakkında sû-i zanda [A, vr. 16b] olunmaya zîrâ onlara sû-i zan edib adâvetde olanlar hakkında sû-i ḥâtîme beliiyesi meâzallâh³²³ bu vaîd³²⁴ olmuştur “*Men âdâlî veliyyen feḡad bârazenî bi'l-ḡarbi*”³²⁵ ḡadîs-i ḡudsîsinde İmâm-ı Tayyibî ve sâir ehl-i ḡadîs beyân ettiler ki evliyâullâha [C, vr. 13b] adâvet sû-i ḡâtîmeye sebep olur³²⁶ imdi³²⁷ ḡâyetle ḡâzer gerekdir ḡaldı ki ba'dı meşâyıḡ-ı kirâmın kelimâtından nice hilâf-ı şer'î sûretinde ibrâz olunmuş onların ḡaraḡları ecnebîden esrâr-ı tarîkatı³²⁸ sırdır nitekim bâb-ı evvelde [B, vr. 16a] ḡeçdi³²⁹ herkesin ondan ḡissesi yokdur ve her birinin şer'a muvâfıḡ maḡmil-i şaḡihî vardır ehl-i insâf katında nümâyândır lâkin naẓar-ı inkârıyla bakılıb maḡmil bulamayıb ḡatâya ḡaml ederler ḡusûsan bilmeyib ve anlamadığını bu mişilli maḡâmda ıslâḡ ile me'mûr olmadıkda iştiḡâl abeş olub ḡünâhı muḡarrerdur hemen insâf ehli³³⁰ bilmem deyib³³¹ böylece sükut lâzım oldüğünü i'tirâf etmek gerekdir ve nice kelimât [D, s. 20] daḡî

³¹⁵ D, s. 20'de “buldular” yerine “tutdular”.

³¹⁶ D, s. 20'de ilave olarak “celle ve alâ”

³¹⁷ D, s. 20'de “benzemedi” yerine “benzemekten”.

³¹⁸ D, s. 20'de “ve cemaat” ibaresi yok.

³¹⁹ D, s. 20'de “üzerine olmuştur” yerine “üzerinedir”.

³²⁰ D, s. 20'de “i'tikâd etmeden ḡâyetle ḡâzer edib” yerine “bir başka yol zannetmeye ve âḡur-i tarîḡ i'tikâd etmekden ḡâyet ihtirâz ede ve bir”.

³²¹ D, s. 20'de “taḡsil” yerine “taḡhiḡ”.

³²² D, s. 20'de “olunmadığıdır” yerine “olmadığıdır”.

³²³ D, s. 20'de ilave okarak “Teâlâ”.

³²⁴ D, s. 20'de “vaîd” yerine “vead”.

³²⁵ Ahmed b. El-Huseyn b. Alî b. Beyḡâkî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, “Salâtü'l-İstiskâ”, C. III, Muhammed Abdulkâdir el-Atâ (thk.), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut H. 1424, s. 482, “*مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ بَارَزَنِي*”, “*Kim benim dostuma düşmanlık ederse bana açıkça savaḡ ilan etmiş olur*”.

³²⁶ D, s. 20'de “sebeb olur” yerine “sebebdir”.

³²⁷ D, s. 20'de ilave olarak “bu fiilden”

³²⁸ D, s. 20'de “tarîkatı” yerine “tarîḡını”.

³²⁹ D, s. 20'de “ḡeçti” yerine “ḡeçmiş idi”.

³³⁰ D, s. 20'de ilave olarak “olan zâta lâyıḡ olan”.

³³¹ D, s. 20'de ilave olarak “sükût etmek lâzımdır”.

vârid olmuştur ki onların şâhibleri ehl-i kemâl değildir³³² ve maḥmil-i şâḥiḥ daḥî mümkün olmamıştır öyle olanlar bi'l-küllîyye merdûd olması muḥarrerdir.

Ve meşâyîḥa lâzımdır ki mürîd olan kimselerin i'tikâdını yoklayıp [A, vr. 17a] ehl-i sünnet ve cemâat³³³ i'tikâdına tatbîk edip darûriyyât-ı dinden olan mesâilî ta'lîm edeler³³⁴ zîrâ aslında bu i'tikâdı bilmeyen sonra ilhâda düşmesi muḥakkaktır bu ḥuşûsa ihtimâm vâcibdir meâzallâh sûret-i Ḥaḥ'dan ḍalâlete uğratmak gâyetle meẓmumdur. Ḥâsılı sülûkden muḥaddem ilm-i ḥâlini bilmek gerekir³³⁵ ve illâ ḥasârât muḥarrerdir³³⁶ onun için İmâm-ı Gazzâlî³³⁷ İḥyâsında beyân eder ki³³⁸ “Bir âdem aslında ilim taḥşîl etmeyip sülûk etse³³⁹ [C, vr. 14a] sonra³⁴⁰ [B, vr. 16b] ba'dı³⁴¹ keşf-i tarîḳ ile nice³⁴² şeyler feth olsa helâk olması muḥarrerdir zîrâ bu ešnâda iblisin telbisliḡi çokdur ḥatâ-i azîme giriftâr etmesi muḥarrerdir imdi ilm-i zâhir elde gerek tâ ki³⁴³ necât bula” bunun için³⁴⁴ İmâm-ı Şa'rânî³⁴⁵ Tenbîhü'l-Muḡassirîn adlı kitabında beyan eder ki “Kur'ân ve Ḥadîs-i Şerîf'den haberdar olmayan şeyḡ ve mürşid olamaz câhillere tâbî' olanlar dünyâda câhil ahirette daḥî câhildir”.

Ve daḥî ḥülefâya lâzımdır ki şeyḡinin ta'yîn eylediḡi maḥalden ayrılmaya meḡer yine³⁴⁶ şeyḡi izin vere yâḥud bi'd-darûre nakl iktidâ ede selâmet ve envâ-i fütûḥ³⁴⁷ ondâdır eḡer kendi reyî ile ol maḥalden nakil ederse felâḥ bulmaması muḥarrerdir [A, vr. 17b] nice böyle müşâhede olunmuştur. Ve ḥilâfet³⁴⁸ üç kısımdır bir kısmı³⁴⁹

³³² D, s. 21'de “değildir” yerine “değillerdir”.

³³³ D, s. 21'de “ve cemeat” ibaresi yok.

³³⁴ D, s. 21'de “edeler” yerine “ede”.

³³⁵ D, s. 21'de “gerekir” yerine “lâzımdır”.

³³⁶ D, s. 21'de “ḥasârât muḥaddedir” yerine “ve illa terki evlâdır”.

³³⁷ Hücetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî (ö. 505/1111). Eş'ârî kelamcısı, Şâfiî fakihî, mutasavvîf, filozoflara yönelttiḡi eleştirilerle tanınan İslâm düşünürü. Mustafa Çaḡrı, “Gazzâlî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XIII, İstanbul 1996, s. 489

³³⁸ D, s. 21'de “beyan ider ki” yerine “buyurur”.

³³⁹ D, s. 21'de “etse” yerine “eylese”.

³⁴⁰ D, s. 21'de “şukra” yerine “ba'dehü”.

³⁴¹ D, s. 21'de “ba'dı” kelimesi yok.

³⁴² D, s. 21'de “nice” yerine “ba'dı”.

³⁴³ D, s. 21'de “İblis'in telbisliḡi çokdur ḥatâ-i azîme kiriftâr etmesi muḥaddedir. İmdi ilm-i zâhir elde kerek tâki” yerine “İblis iḡva eder haberi ulmaz ki”.

³⁴⁴ D, s. 21'de “bunun için” yerine “unun için”.

³⁴⁵ Ebû'l-Mevâhib (Ebû Abdîrrahmân) Abûlvehhâb b. Ahmed b. Alî eş-Şa'rânî el Mısırî (ö. 973/1565). Mısırlı âlim ve sûfî. Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini benimsemiş ve onun fikirlerini savunmuştur. Hayri Kaplan, “Şa'rânî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 347.

³⁴⁶ D, s. 21'de “yine” kelimesi yok.

³⁴⁷ D, s. 21'de “envâ-i” kelimesi yok.

³⁴⁸ D, s. 21'de ilave olarak “daḥî”.

halîfetullahdır ki irşâdda kâmil olub ta'yîn-i Rabbâniyye ile istiḥdâm olunur bir kısmı³⁵⁰ halîfe-i Rasûl aleyhisselâmdır³⁵¹ isti'dâdına göre³⁵² bir kısmı³⁵³ daḥî halîfe-i şeyḥdir. Bu üç kısmın nice alâmâtı vardır ki ehl-i katında ma'lûmdur imdi sa'y lâzımdır ki kişi halîfetullah olub mazhar-ı esmâ ve şîfât [B, vr. 17a] olub tarîkında kemâl bula ve nîceleri sûret uğrusi daḥî bulunub asla usul-ü tarîkden ḥaberdâr olmayıb zâhiri ḥarâb bâtını ḥarâb irşâd [D, s. 21] da'vâsında olmuşlardır onlara mashâra-i şeytân denir maḳsadları celb-i dünyâdır [C, vr. 14b] nice aḥmak âdemler onların kıyâfetlerine kabılıb cahillerinden³⁵⁴ tâbî' olub iki cihân ḥasâratine uğramaları muḥkkaḳdır³⁵⁵ bu bâbda mîzân şerîat-i muṭahharadır hemân aḥkâm-ı şerîatte tekâsül ve müsâmaḥa iden kimse mürşid deḡildir dâll ve muḡıll³⁵⁶ olduğuna iştibâh olunmayıb yanına³⁵⁷ uğramamak lâzımdır ki her kim şerîat aḥkâmına riâyet ve ta'zîm ederse mürşid olur.

Ve daḥî ḥülefâyâ lâzımdır ki şavm-ı visâlden ihtirâz edeler hemen³⁵⁸ mümkün olursa eyyâm-ı menhiyyeden mâ adâde bütün [A, vr. 18a] sene şâim olalar eḡer mümkün olmazsa şavm-ı Dâvûd edeler³⁵⁹ bu daḥî olmazsa bab-ı evvelde zîkr olunan oruçlar daḥî kifâyet eder cümleden maḳsûd ḳalbini sivâdan alıb dâimâ Cenâb-ı Ḥaḳḳ'ın fikrinde olmaḳdır işbu sır ne vechile zuhûr ederse ḥuşûlüne sa'y edeler ve her amelde ḥulûs arâyıb öylece edeler zîrâ Resûl-i Ekrem sallallâhu aleyhi ve sellem ḥaḡretleri³⁶⁰ buyurdular “*Aḥlis* [B, vr. 17b] *yekfike'l-ḳalîlü*”³⁶¹ pes ḥulûs ile olan az amel³⁶² kifâyet eder bu ḥuşûsda ziyâde ihtimâm ederler selef-i şâlihîn bu yolda ziyâde çalışıb merâtib-i âliyyeye ulaşıldılar. Ve daḥî işbu tarîk-ı Celvetî meşâyıḡ ve eazze-i kiramı yanlarında etvâr ve devâir-i nefis işlâḡatı isti'mâl olunmayıb meşâyıḡ-ı

³⁴⁹ D, s. 21'de ilave olarak “*kısm-ı evvel ḥaḡfetullahdır, kısm-ı sâni ḥalîfe-i Rasûldür, kısm-ı şâlis ḥalîfe-i şeyḥdir, evvel ki*”.

³⁵⁰ D, s. 21'de ilave olarak “*ikinci nevi*”.

³⁵¹ D, s. 21'de “*aleyhisselâmdır*” yerine “*ki*”.

³⁵² D, s. 21'de ilave olarak “*feyz âlûr*”.

³⁵³ D, s. 21'de ilave olarak “*üçüncü nevi*”.

³⁵⁴ D, s. 22'de ilave olarak “*nâşî*”.

³⁵⁵ D, s. 22'de “*muḥakkaḳdır*” yerine “*muḳarrerdir*”.

³⁵⁶ D, s. 22'de “*dâlle ve muḡılle*” yerine “*hem dâl hem muḡıll*”.

³⁵⁷ D, s. 22'de ilave olarak “*varmak dekil belki ismini dâḡi zîkr itmek şe'mete sebeb ûlûr*”.

³⁵⁸ D, s. 22'de “*ideler hemân*” yerine “*ile*”.

³⁵⁹ D, s. 22'de “*şavm-ı Dâvûd ideler*” yerine “*şavm-ı Dâvûd'a müdâvemet ideler*”.

³⁶⁰ D, s. 22de “*sallallâhu aleyhi ve sellem ḥaḡretleri*” yerine “*aleyhi's-selâtü ve's-selâm*”.

³⁶¹ Muhammed b. Alî b. El-Huseyn b. Bişr Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Rasûl s.a.s.*, C. I, Abdurrahman Amîra (thk.), Dâru'l-Cîl, Beyrut, s. 91, “*أَخْلَصَ يَكْفِيكَ الْقَلِيلُ مِنَ الْعَمَلِ*”, “*Sen yeterki ihlaslı şamimi ol, sana az amelde yeter*”.

³⁶² D, s. 22'de “*âz amel*” yerine “*amel-i kalîl*”.

Halvetiyye'ye mahsûsa olmağın işbu risâlede mufaşsal zîkr olunmadı hemen maṭlûb³⁶³ kalbi Cenâb-ı Hâk'la olmaktır.

Pes sa'y oluna ki bu maṭlûba³⁶⁴ [C, vr. 15a] vâsıl olub ḥayât-ı ebediyyeye ve vücûd-i Hâkânîyyeye mazhar oluna³⁶⁵ ve meşâyıḥ-ı kirâmın kabirlerini ziyâret eyledikde ḥayâtlarında ne vecihle riâyet ederse öyle ta'zîm ile ziyâret edib şerîat-ı garrâya muḥâlif [A, vr. 18b] vaḍ' ve hareket edib ezâ ve cefâ etmeyeler ve daḥi mâ'lûm olsun ki işbu risâlede zîkr olunan ıstılâḥâtı ve erkân-ı tarîkatı³⁶⁶ bilib mürşid budur deyib meşâyıḥdan birine mürâcaat etmeden Celvetî olmak³⁶⁷ mülâḥazasında olunmaya elbette işbu erkânı bir [D, s. 22] şeyḥ-ı kâminden kabul edib serrâ ve ḍarrâda rıdâsını gözedib ḥilâfete mazhâr olursa febiḥâ³⁶⁸ olmadıkda daḥi zümre-i fuḳarâdan sayılıb eazze-i kirâmın şefâatlerine ve menâfi-i³⁶⁹ [B, vr. 18a] himmetlerine mazhar olması bâbında sa'y lâzımdır ve daḥi nice taḥrîr olunacak şeyler var idi lâkin zîkr olunan kifâyet miḳdârı olduğundan bu kadarla iktifâ olundu. Ve'l-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn.³⁷⁰ [D, s. 23]

Hâtıme

Üsküdar'da vâkıâ Kutbü'l-Ârifîn ve Tâcü'l-Âşîkîn ve Seyyidü's-Sâlikîn eş-Şeyḥ Azîz Hüdâyî Maḥmûd Efendi³⁷¹ kuddise sırruhü'l-azîz ḥaḍretlerinin asitâne-i pir dıyâlarında seccâde-i nişîn olan meşâyıḥ-ı kirâmı beyân eder.

İbtidâ Ḥaḍreti Azîz kendîleri kırk sene miḳdârı asitâne-i saâdetlerinde irşâd-ı uşşâk ve salikîn eyleyib bin otuz sekiz târîḥinde azm-ı dâr-ı beḳâ eylemişlerdir ömr-ü şerîfleri doksan ikiye bâliğ olmuşdı [C, vr. 15b] ba'de ḥulefâ-i kirâmlarından [A, vr. 19a] Balıkesir'li Muḳ'ad Aḥmed Efendi ḥalife olub nice müddet maḳâm-ı irşâdda olub Ḥaḍreti Azîz'in ḥafidi Mes'ûd Efendiyi terbiye edib kendisi azm-ı dâr-ı beḳâ eyledikde Mes'ûd Efendi seccâde-i nişîn olmuşdur ba'de Cennet Efendi seccâde-i

³⁶³ D, s. 22'de ilave olarak "olan".

³⁶⁴ D, s. 22'de ilave olarak "nâil ve".

³⁶⁵ D, s. 22'de "oluna" yerine "ola".

³⁶⁶ D, s. 22'de "ıstılâḥâtı ve erkân-ı tarîkatı" yerine "erkân-ı tarîkatı ve ıstılâḥâtı".

³⁶⁷ D, s. 22'de "etmeden Celvetî olmak" yerine "etmek mülâḥazasında olunmaya".

³⁶⁸ D, s. 23'de "febiḥâ" yerine "fiḥâ".

³⁶⁹ D, s. 23'de ilave olarak "kesîre".

³⁷⁰ "Ve'l-ḥamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn." Matbuda bulunmakta fakat yazma nüshaların hiçbirinde bulunmamaktadır.

³⁷¹ B, vr. 18b'de varak kenarı; "Azîz Maḥmûd Efendi kuddise sırruhu, Muḳ'ad Aḥmed Efendi vefat-ı sene 1149, Mes'ûd Efendi 1067, Cennet Muḥammed Efendi 1075, Ğafûri Maḥmûd Efendi 1077, Devâtî Zâde Muḥammed Efendi 1090, Selâmî Ali Efendi."

nişin olmuştur ba'de Ğafûrî Maḥmûd Efendi seccâde-i nişin olmuştur ba'de Devâtî Zâde Efendi ba'de Şeyḥ Selâmî Alî Efendi kuddise sırrahû seccâde-i nişin olmuştur [B, vr. 18b] üç sene miḳdârı şeyḥ olub kendileri ḥüsn-ü rıdâlarıyla Şâmsûnî Ḥalîl Efendi³⁷² yerlerine ik'âd edib Ḥalîl Efendî'nin Erzincânî alıb şeyḥ olub ba'de yine Selâmî Efendi Erzincânî'den alıb birkaç sene şeyḥ olub azm-ı dâr-ı bekâ eyledikde Şaçlı İbrâhîm Efendi zâde Abdü'l-Ḥay Efendi şeyḥ olub azm-ı dâr-ı bekâ eyledikde yine Erzincânî şeyḥ olub vefâtından sonra Dede Çelebî şeyḥ olmuştur vefâtından sonra Şeyḥim Azîzim es-Seyyid Osmân Efendi kuddise sırrahu'l-Azîz Ḥaḍretleri seccâde-i nişin olub onbir sene miḳdârı maḳâm-ı irşâd-ı Azîzde olub bin yüz kırk Ramâdan-ı şerîfinde ilhâm-ı Rabb ve işâret-i [A, vr. 19b] Ḥaḍreti pîr ile bu abd-i âcizi yerlerine ik'âd edib bir hafta sonra azm-ı dâr-ı bekâ eylemişlerdir. Cenâb-ı Ḥaḳḳ cümlesinin ervâḥ-ı ṭayyibelerini şâd eyleyib [C, vr. 16a] esrarından cümleye ḥisseler iḥsân eyleye âmin.

Ve Ḥaḍret-i Azîz Hüdâyî Maḥmûd Efendi asırlarında ḳuṭub olduklarında iştibâh olmayıb inde'l-ḥavâşşı ve'l-avâmmı meşḥûr ve mütevâtirdir ve ḥârîḳü'l-âde [B, vr. 19a] zamân saâdetlerinde nice eşyâ zuhûr ettiḡi daḡı meşḥûrdur ve bu âlem-i fânîden bekâya irtihâllerinden sonra izn-i Ḥaḳḳ ile nice taṣarrufât-ı zuhuri vâki'dir nitekim Ḳaḍı Beyḍâvî sûre-i Nâziât'de “*Fe'l-müdebbirâti emran*”³⁷³ nazm-ı celîlinde murâd nüfus-ı fâḍile ki evliyâullahdır onlar cesedlerinden mufâreḳat eyledikde ḥaḍâir-i ḳuds maḳâmında tedbîrât umûriyle istiḥdâm olunmalarını taṣrîḥ eylemiştir ve âşârı müşaheddir ḥattâ bu abd-ı faḳîr bin yüz otuz beş muḥarremü'l-ḥarami ḫilâlinde vâḳıamda Şeyḥim Azîzim Osmân Efendi kuddise sirruhû ḥaḍretlerinin vâsıtasıyla Azîz Hüdâyî Efendi Ḥaḍretleri'nin türbe-i şerîfelerine varıb Azîzimiz bu faḳire ḫıṭâb etti ki içerde Azîz var ḥaḳîḳat [A, vr. 20a] içeri girdikde merḳad-ı şerîflerinin başları ucunda oturmuşlar bu abd-ı faḳîr mübârek düst-u şeriflerini bûs etdikde ḳabıya nazâr edib şeyḫimize ḫıṭâb buyurdular senin dediḡin beşden sonra olur fi'l-ḥaḳîḳa maḳâmlarında meşîḥate işâret olub beş sene sonra Ramaḍân-ı şerîfde zuhûr etdi ve yine bin [B, vr. 19b] yüz otuz dokuz Zi'l-ḳâ'desinin onbirinci gecesı vâḳıamızda türbe-i şerifelerine

³⁷² B, vr. 19a'da varak kenarı; “*Ḥalîl Efendi, Erzincânî Mustafâ Efendi yine Selâmi Ali Efendi 1104, Abdü'l-Ḥayy Efendi 1117 yine Erzincânî Efendi 1133, Dede Çelebi Muḥammed Efendi 1130, es-Seyyid Osmân Efendi 1140, Ya'kûb Efendi müellif inde'r-risâle 1149, ba'dehû Yusuf Efendi 1153, Niksârî Muḥammed Efendi 1159 altı sene seccâde-i nişin olub uğlu Mustafâ Efendi bin yüz elli dokuz senesinde ik'âd ve iclas edib receb-i şerîfin on beşinde dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâya rıḫlet buyurdular. Raḥmetullahi aleyhim ecmaîn*”.

³⁷³ Nâziat, 79/5, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâlî*, s. 582, “فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا”, “*Emri uygun yol ve yöntemle yerine getirenlere*”.

[C, vr. 16b] varib kendileriyle vâfir kelimâtından sonra buyurdular sen benim zâviyeme şeyh olursun bin yüz kırk senesi Ramadân-ı şerîfinde zühûr edib tefsîr-i şerîf mütâlâ ederken “*Efemen ve adnâhü va ‘den hasenen fehüve lâkîhi*”³⁷⁴ nazm-ı celîli mülâhaza olunurken şeyhimizin bu abd-i fakîri seccâdelerine iclâs etmeleri haberi gelib eazze-i kirâmın merâtıb-ı âliyyelerinden âsâr-ı nümâyân ve müekked olmuştur.

Ve bunları nakilden maksad meşâyıh-ı kirâma muhabbet ve hizmet zâyî‘ olmayıb süveri ve ma‘nevî nef‘âlar muqarrer olduğunu ihvân-ı dîne i‘lâm ve muhabbete teşvîkdir. Cenâb-ı Hakk azze ismühû cümlemizi îmân-ı kâmil ile hatm eyleyib maksad-ı esnâya vusul ile mes‘ûd buyurular âmin.³⁷⁵ [A, vr. 20B] [B, vr. 20a] [C, vr. 17a].

2.4. Hediye-tü’s-Sâlikîn Adlı Eserin Sadeleştirilmesi

Veli’nin Tanımı

Sa’düddin Veli’yi Şerhü’l-Akâid’de şu sözü ile tarif etmiştir: Zât ve sıfatlarına göre bilinmesi nasıl mümkünse öylece Allah’ı bilen, taat ve ibadetlerde devamlı olan üzerine çok düşen, haramlardan ve şehvi isteklerden lezzetlerden kaçınan, dünyaya sırt dönüp ukbaya yönelen ve Mevlâ’nın zihninde daim olan kişidir. Aliyyü’l-Kari’de de böyledir. Bütün ashabının ve ümmetin evliyalarının, esfiyalarının, tarikat meşâyihinin, hakikat erbabının, zâhiri ve batini ilim sahiplerinin, âlemlerin Rabbi hazretlerinin sırlarına ulaşanların, iki kâinatın hâlikinin habibinin sohbetinin lezzetlerini tadanların, Allah Teâla’nın ahlakıyla hakikatle ahlaklanmış olanların, şeriat sahibinin âdabıyla edeplenmiş olanların, övülmüş ahlak ile yerilmiş ahlaktan temizlenenlerin, şeriatin ve hakikatin ipine sınıksız sarılanların ve muttasıl bir silsile ile bu tarikati Ahmediyye’yi şefaat sahibinden alanların süluk ettiği tarikati Ahmediyye’yi açıklayan bu kıymetli risaledeki usul ve fîrû açısından şeriatin işlerini, unsurunu ve ahvalini cem etmeyi kuşatıcı hakikatin sırlarına ulaşmayı ve şeriat sahibiyle sohbetine kavuşmayı engelleyen işleri de dışarda tutan bu tarifin manalarının tefsiri vardır. Bu tarifde ifade edilen konular keşf erbabı hakkındadır.

³⁷⁴ Kass, 28/61, Karaman vd., *Kur’an Yolu Meâli*, s. 392 , “أَقْمَنُ وَعْدَنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ”, “Kendisine güzel bir şey vaad ettiğimiz ve vaadedildiği şeye kavuşacak olan kimse”.

³⁷⁵ A, vr. 20b’de varak kenarında “*gad hatmü’l-keâm fi’s-sâlihi aşer min cemâdiye’l-âhîrati liseneti işneteyni ve erbaîn ve mietün ve elfün*” kaydı yer almakta ayrıca eserin ferağ kaydında “*min kütübü’l-fakîr Sâlih Abdüllâh min fûkarâi haqreti Aziz kuddise sirruhû*” ve “*Tarîk-i fakîr fûtam tab’ tâbi’ nefsi râm olmaz gînâ kılsam taleb-i esbâb cem’iyyet tamam olmaz*” ifadeleri bulunmaktadır.

Bismillahirrahmânirrahîm (silinmiş) Sonradan yaratılmışlar ve O'nun kudretinin kemaline şahit olmuştur. Yeryüzünün her bir cüzü O'nun ilminin nihayeti hikmetinin büyüklüğüne delalet etti, kullarının en halis olanlarını esmâsının ve sıfatlarının ortaya çıkarttığı eksiklerden tenzih ederim, salatü selam mazharı tam olan Muhammed'in ki, Allah'ın yaratmasında evvel kıldığı ve zâtında nur olandır ve onun âl ve ashabının üzerine olsun ki onlar onun şeriatinin ve dininin önde gidenleridir, ondan sonra şöyle ki.

Bu hakir, âciz ve zayıf halimle, Mustafa Fenayi Efendi'nin oğlu Şeyh Yakub Afvi (kaddesellahü sirrahüm) tevfiği sübhaniyle senelerce zahiri ilimler ile meşgul olup istifade ettikleri esnada ilahi cezveler meydana gelmiş ve tarikat yollarının en üstünü olan Celvetiyye tarikatına girmiştir. Allah'ın yardımıyla feyze gark olduktan sonra Allah'ın tayini ile sâliklerin efendisi ve kenisine vasıl olanların merkezinde bulunan Hüdayi Aziz Mahmud (kuddise sırruhu) hazretlerinin kıymetli Âsitanesine şeyh olmuştur. Himmeleri eksik ve kişiliğinde de çokça gevşeme olanlardan dolayı bu yüce tarikati kesinlikle isteyen kişi az olmuştur. Çünkü önceden şekil ile yetinen, yalnız davada olmaları ile en saygın tarikatın süregelen usulünü ve ıstılâhatını bilirdi. Hiçbir tarafa yönelmeden birçok korkudan dolayı ders çıkarılacak bu Celvetiyye usulünü açıklamaya başlamak ve diğer kardeşlere hediye olması için bu kitabın adına "*Hediyyetü's-Sâlikîn*" denilmiştir. Bu kitaptan herkes faydalansın diye Türkçe bir dil ile açıklanmıştır. Emir olunup istifade eden kardeşlerimiz hayır dua ile bu hakir kulu anarlarsa sevap olur. Bu risale üç bölüm ve bir hâtime olmak üzere düzenlenmiştir. Allah irşad eden ve başarılı kılandır. Birinci bölüm; Celvetiyye Tarikatı'nın başlangıcı usulünü ve bazı mühim emirleri açıklar. Bilinsin ki tarik:

Bismillahirrahmanirrahim,

Hamd, her şeyi yoktan var eden, yarattıklarını yok edip ölümlelerinden sonra tekrar diriltecek olan, dilediğini yapan, seçkin kullarının sıfatını bilip onlar için dosdoğru ve sapasağlam yolu lütufla ve güzellikle gösteren, Allah'ın tek olduğuna şahadet ettikten sonra tevhidin farkına varan, inançlarını her türlü şek ve şüphe karanlıklarından korumak suretiyle kendilerine istikamet ve ilahi destekle ikram sunulan, inancını koruyan, şüphe karanlıklarından ve eski batıl inançlarına dönmekten muhafaza eden ve onları Hz. Muhammed Mustafa'ya ki, o en güzel salâvata layıktır, duanın en yüce ve mükemmeli kendisine olsun, şerefli ashabının yolunu izleyerek

seçilmiş elçinin yoluna sevkeden, tam olarak ona uymaya yönlendiren ve ashabı kiram ile onu teyid edip yüceler makamına ulaştıran, onu şahsında, işlerinde ve güzel özelliklerinde kulak verenlere en güzel örnek, rehber kılan, ilahi buyruğa kulak veren³⁷⁶ kimsenin idrak edeceği isim ve güzel sıfatlarının manalarını ilham eden, zatını ve sıfatlarını nicelik ve nitelik olmaksızın kendilerine bildirip daha fazlasına ulaştıran, Allah'a aittir.

Bu âciz, zayıf, hâkir, hor görülmüş kul, Celveti Tarikatı'nın Selâmi kolundan Mustafa oğlu Şeyh Yakûb Afvî Efendi, başkasında olmayan fazilet ve kerâmete mazhar olup, yüksek merhametini gösterip, bilinen çok senelerde müsbet ilimlerde yeterli bilgiye sahip olacak kadar ilim tahsilinde bulunmuş ve gizli ilimlerden de istifade etmeye Allah'ın bir lütfu ve ilahi bir ihsan ile tarikat yolcularının efendisi ve ermiş olanların en büyüğü es-Seyyid eş-Şeyh Hüdâyî Aziz Mahmud Efendi, Allah onun sırrını yüce tutsun, hazretlerinin İstanbul Üsküdar'daki dergâhına şeyh tayin edilip yüce tarikatın başına geçmeye talip ve istekli olduğu halde “*Kıyamete kadar her yıl kötüye gideceksiniz*”³⁷⁷ sonraki gelenler öncekilere göre daha sıkıntılıdır, ifadelerinin tarikat ve marifet erbabının söylemiyle bu makamın gerektirdiği şartları taşıyan, nadiren bulunup tarikat adabı ve tarikat üzerine olan şartları bilip öğrenmiş olması ve bu durumu iddia edenlerin tek başına olmaları, fakat derinlemesine bilenler katında olmaları görülen biri olduğundan Celveti Tarikatı'nın işlerini usulüne uygun olarak yürütmek ve görmek için seçildi ve Celveti Tarikatı ehlinin uhrevi işlerini düzene koymak, ayinlerini ve üsluplarını öğretmek, uygulatıp anlatmaya layık olup daha sonra gelecek olan tarikat nesillerine hediye edilmek üzere yazılan bu risaleye “*Hediyetü's-Sâlikîn*” denilmiştir.

Ümid edilmektedir ki istifade eden kardeşlerimiz hayırlı dualarında bizleri unutmayıp “*Yaptığının karşılığını görürsünüz*”³⁷⁸ iyilik yapan, güzel işler yapan onu

³⁷⁶ Kâf, 50/37, Karaman, vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 519, “إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ”, “Akli olan veya şuurlu olarak söze kulak veren kimse için bunda büyük ibret vardır”.

³⁷⁷ Buhari, *el-Câmiu's-Sahîh*, “Fiten”, C. XIV, s. 49, “Her yıl kötüleşiyorsunuz, geriye gidiyorsunuz” ifadesi farklı lafızlarla “اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقُوا رَبَّكُمْ”, “Öyle bir zaman gelecek ki, Rabbinizle karşılaşınca kadar bir sonraki zaman bir öncekinden kötü olacak” ifadesi ile geçmektedir.

³⁷⁸ Zümer, 39/70, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 465, “وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ”, “Herkesine yaptığıının karşılığı tastamam ödenir. Allah onların yaptıklarını en iyi bilmektedir”; el-Ezdî, *el-Câmi*, “Gıybet”, C XI, s. 178, “الْبِرُّ لَا يَبُلَى، وَالْإِثْمُ لَا يُنْسَى، وَالْذِّيَانُ لَا يَمُوتُ، فَكُنْ كَمَا شِئْتَ كَمَا تَدِينُ نَدَانُ”, “İyilik tükenmez, günah unutulmaz, deyyan olan, lütuf sahibi ve her amelin karşılığını eksiksiz veren ölmez, dilediğin gibi ol, ne edersen onu bulursun”.

görür sözünce bizleri hayır ile dinin emrettiği gibi dosdoğru ansınlar, hatırlasınlar ve dua etisnler. Herkesin anlaması ve bilmesi, herkese faydası olması için Türk dili ile açıklandı ve yazıldı. Bu risale üç bölüm ve bir sonuç olmak üzere düzenlendi. Allah irşad eden ve başarılı kılandır.

Birinci Bölüm

Celveti Tarikatı'nın başlangıcını, bu meseleye ait temel emirleri, esas ve işleri açıklar. Bilinmelidir ki, Hak yoluna girmek, bu yolda yürümek ve bu yolu bilmek isteyenler şerefli ve izzetli Celveti Tarikatı'nın yüce yoluna, girmek isteyenlere noksan aklı yetmediği için bu risale talimleri matluba ulaştırır. Bunun için olgun bir mürşid lazımdır. Hatta tâki kâinatın gönlü, varoluşumuzun övünç kaynağı merhametli Allah Teâla'nın habibi, sevgilisi, sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem hazretleri *“Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti”*³⁷⁹ buyurmuşlardır.

Tarikatte ilerlemek isteyen müride evvela şeyhinden zahiri ve batini ilimlerle mücehhez bir şeyhe, huzurlu bir gönlü olduğu karar kıldığı bir şeyhe tabî olup sözünde sağlam olup, ona gayet sadakatle bağlanıp, bollukta ve darlıkta şiddetli sıkıntı da ve rahatlıkta önce anlaşmasını bozmayıp şeyhine karşı iyi niyet ve sadakatini bozmayıp verdiği sözleri harfiyyen yerine getirmeli ve anlaşmasına sadık kalmalıdır.

Zira sebat eden büyür, sebat gösteren kazanır, gelişir ve kemale erer denilmiştir.

Yoksa bunun aksi hali bir fayda vermediği gibi belirlenen evradı terketmek yapmayanlara yalnız inabe ve bağlılık tek başına fayda vermediği gibi çeşitli darlıklar, zorluklar ve bir sürü zararı dokunur. Bu yüce tarikatta gereklidir ki, sâlikler tarikate ait sırları ve onda gerçekleşen hakikatlerini bilsinler ve tasavvufu, tarikatı inkâr eden farklı görüşte olanların sözlerine, saldırılarına karşı dikkat kesilip tarikatlerine gönülden bağlantısına muhabbetlerine bir zarar getirmesinler.

Zira cahillerin orta yerinden çıkan, cahillerin tek yaptığı şey ancak itiraz etmektir, Celvetiyye yolu diğer tarikatlerden sonra ortaya çıkmıştır, lâkin hepsinden üstündür ve yücedir. Bunun sebebi ve sırrı Fahr-i Kâinat Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem dayanmasıdır. Ve bunun hemen bitişik olduğu sebep Cenâb-ı Allah'tır. Şu şekilde açıklanır ki.

³⁷⁹ el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ ve Muzilu'l-İlbâs*, C. I, s. 80, “إن الله أدبني فأحسن تأديبي”, *“Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti”*.

Bu yolun usul ve kaidelerini ilk defa Rasul-i Ekrem sallallahü aleyhi ve sellam hazretleri Allah Teâlâ'dan Cebrail aleyhisselam vasıtası ile alıp tebliğ etti. Rasul-i Ekrem sallallahü aleyhi ve sellem hazretlerinden Hz. Ali kerremallahu veche aldı, ondan Kümeyl oğlu Ziyad aldı, ondan Hasan-ı Basri aldı, onlardan Habîb el-Acemî aldı, ondan Dâvud et-Tâî aldı, ondan Ma'ruf-i Kerhî aldı, ondan Serî es-Sakatî aldı, ondan Cüneyd-i Bağdâdî aldı, ondan Mimşâd-ı Dîneveri aldı, ondan Mahmûd-u Dîneveri aldı, ondan Muhammed-i Bekri aldı, ondan Vahyüddin aldı, ondan Cemâleddin-i Tebrîzî aldı, ondan Şehâbeddin Mahmûd et-Tebrizi aldı, ondan Rükneddîn en-Nucâni aldı, ondan Kutbüddîn-i Ebherî aldı, ondan Necîb es-Sühreverdi aldı, ondan Şeyh Ömer el-Bekri aldı, ondan Şeyh İbrahim Zâhid-i Geylânî aldı, ondan Safiyyüddin-i Erdebili aldı, ondan Sadreddin el-Erdebili aldı, ondan Hâce Ali el-Erdebili aldı, ondan Şeyh Hamîdüddin el-Aksarâyi aldı, ondan Hâcî Bayrâm-ı Velî hazretleri aldı.

Buraya gelince tarikat ismini kazanmış oldu ve tarikat ismiyle anılmaya başlamışlardır. Celvetiyye Tarikatı'nın ortaya çıkışı Hacı Bayram-ı Velî'den olmuştur. Kendi müridlerinden olan Muk'ad Kara Hızır Dede Efendi adıyla meşhur ve Ak Bıyık adıyla tanınan iki kişiye gündüzleri kelime-i tevhid ve geceleri de esmâullah zikirleri olmak üzere, vazife verip onları kendinden sonra gelecek kişiler olarak yani halife olarak tayin ettiler.

Ak Bıyık'ın manevi coşmuşluk hali olan mazhar-ı cezbe de olması sebebiyle Celvetî tarika sahip, Ak Bıyık tarafından neşv ü nema bulmaması, Bursa'da bulunan Muk'ad Kara Hızır Efendi'den Üftade eş-Şeyh Mehmed Efendi biat edip tarikat usulünü alıp Muhammedî bir güce sahip oldu. Ve onlardan da tasavvuf yolunun efendisi, tarikat yolunda ermişlerin en büyüğü Şeyh Hudayi Mahmud Efendi hazretleri ki, Allah onun sırrını yüce kılsın, Bursa'da müderris ve Cami-i Kebir yakınlarında mahkemede kadılık makamında vekillik hizmetinde iken, Allah tarafından manevi coşkunluk hali görüldü ve her şeyden vazgeçip Hazreti Üftâde Efendi'den biat edip, el alıp tarikat yolundaki ilerleyişini ve ehline lazım olan şartları tamamlayıp kâmil bir mürşid olmuşlardır.

Önceden geçirdiği senelerde fena ve yoksun bir halde bulunup sonra Allah'ın takdiri ve lütfuyla Üsküdar'da hayat sürmeye başlamışlardır. Doğu ve batı da tarikat yolunun yayılmasını Allah'a havale edip bütün müminlerin kalplerinde muhabbet sahibi olmuşlardır.

İşte bu yüce tarikatte yapılması gereken, lazım olan; her gün yedi yüz kelime-i tevhittir. Bu tarikatteki en düşük mertebedir. Bu zikri, bu makamda ne kadar çoğaltırsa lutfu ve ikramı o kadar çoktur aksi bir zararı yoktur.

Yüz kere esteğfirullâh min külli mâ kerihellâh desinler. Yüz kere salavât-ı şerîfe getirsinler. Güneş doğup kerahat vakti çıktıktan sonra, dört rekat işrâk namazını kılmak gerekir. Ardından kuşluk vaktinde altı veya sekiz rekat duhâ namazı kılmak gerekir. Daima abdestli olmak ve her abdest aldığı anda iki rekat abdest için şükür namazı kılması gerekir. Geceleri bir miktar uyuduktan sonra kalkıp oniki rekat teheccüd namazı kılması gerekir.

Haftada pazartesi ve perşembe günleri, yani haftada iki gün oruç tutması gerekir. Her ayın onüçü, ondördü, onbeşidir ki, bu üç günü oruçlu olmak faziletlidir. Receb, Şâban ve Ramazan oruçlu olmak lazımdır. Şevvalden altı gün, Zilhicceden dokuz gün ve Muharremden on gün oruçlu olmak gerekir. Bunları gerekli gören ve bunlara devam eden kimse Celvetiyye Tarikatı'nda olur ve tarikatından fayadalanmasında, yarar sağlamasında şüphe yoktur. Ve Cenâb-ı Hakk çokça tecelli edecektir. Celvetî yolunun özü de budur.

Geceleri yapması gereken virdini bir engel sebebiyle yerine getiremezse, gündüz güneş doğduktan sonra öğle vaktine kadar olan arada yerine getirir. Gece vaktinde yapmış gibi sayılır ve sevabı tamdır. Rasul-i Ekrem aleyhisselam hazretlerinden buna dair hadis-i şerif nakledilmiştir.

Bu şekilde meşguliyette olup, Allah'tan izin gelip kalbinde şeyhine rabıtan sonra, Allah'ın isimleri ile kalbi meşgul olduğunda, ilk olarak ism-i Celâl ki lafzatullah'tır ve gecelerde gizli şekilde meşgul bulunsun, bu işte sayı sınırlaması yoktur. Allah'ın isimleri ile zikir halindeyken nefsi zorlanır, sinirlenir ve öfkelenir. Nefsinden gelen bu halleri def etmek ile uğraşsın. Sonrasında kendisine Hû ismi belirlenmektedir. Geceleri sesli ve gösteriştan uzak kalmak şartıyla zikrinde meşgul olsun. Bu ismi şerifte iken hilm, yumuşaklık hali gelir. Sonra kendisine Hak ismi belirlenmektedir. Bu zikirde de gizli şekilde yapılsın. Sonra kendisine Yâ Hay ismi verilir. Gizli okunan isim-i şeriflerden olduğu için yâ ile meşgul olunup bu dahi ihfa ile gizli olarak söylenmektedir.

Sonra kendisi Kayyûm ism-i şerifleriyle meşgul olmalıdır bu ismin gizlice zikredilmesiyle tekmîl-i Ubudiyyet zuhur eder. Zira bu isme mazhar olan iki cihan

sultanı, en güzel salâvata layık olan Efendimiz hazretleridir. Bu çekilen esma tesbihatı ile Celvetiyye Tarikatı tam manasıyla tamamlanmış olur. Kahhar ism-i şerifini bazı tarikat yolundaki müridler zikir olarak tercih etmediler. Bunun gibi ism-i şeriflerin hepsi Celal lafzı şerifinde bulunduğu için.

Tarikatta ilerlemesi az olan bazı müridlere Kayyûm'dan sonra Vedûd ismine izin verilmesi pîrân tarikatından Şeyhimin Şeyhi Selami Efendi merhumdan gelen sağlam rivayettir. Tarikat yolunda ilerlemenin tamamlanmasından sonra Yâ Vedûd, Yâ Mecîd, Yâ Alîm, Yâ Fettâh, Yâ Kâbız, Yâ Bâsıt, Yâ Rabb, Yâ Samed, Yâ Müheymin, Yâ Kâdir, Yâ Kavi, Yâ Azîz, Yâ Mürîd, Yâ Rahmân, Yâ Zâhir, Yâ Bâtın, Yâ Selâm, Yâ Mü'min ismi şerifleri ile meşgul olunarak ikişerli olarak zikredilecek olursa Allah'ın isimlerinin hepsini zikretmiş, hepsinin özünü almış ve hepsinin ecrinden hissedar olunması takdir edilmiştir.

Bilinmelidir ki Celveti Tarîkatı'nda istenilen, hedeflenen şey ancak güzel bir kul olmaktır. Tarikat yolundaki hallerini gören kişi, nefsinin eksikliklerini ve acziyetini de görür. Bu şekilde Üftade Efendi ve Aziz Mahmud Efendi hazretlerinin görüşlerinde acz gösterilmiştir. Allah yolundaki manevi hallerinde daima acziyyet hali görülmüştür. Övünülecek makama ulaşanların hâli Cenab-ı Hakk'a aittir lâkin Halveti Tarikatı'ndan maksat irfan, yani her işin hikmetinin de, Allah'ın muradını da anlayacak derecede manevi ilim sahibi olan kimselerdir. Bu makama ulaşanlar bu hallerini açığa çıkarırlar yani hâl ortaya çıkdıkça bu hallerini gösterirler.

Bu sebepten, halvetilerin manevi halleri daima övünmek ve iftihar etmek üzere olduğu için, bu durum kula münasip değildir. İşte bu sır kavrandığında Celveti Tarikatı'nın en üstün ve en şerefli olduğu bu sayede bile kolaylıkla anlaşılabilir. Bu tarikat mensuplarının sıradan bir kul olup, yalnız başına uzlet ve suskun, nerede duracağını bilen biri olması gerekir. Bu tarikatte erbaîn yani kırk gün çilehaneye girip nefsini kırmak ve halvet yani nefsini olgunlaştıranaya kadar ve daha sonrasında da yalnız başına kalma hallerine gerek yoktur. Celvetî tarikinde kesretle vahdet ve halvet ehlidir. Bu tarikatte gerçekleşen hadiseleri önceden bilip haber vermek ve Allah tarafından olağanüstü şeylerin meydana gelmesi kula müsaade etme hallerinin talep edilmesi doğru değildir ve bu hallere sahip olanların keşif ve kerametini açığa çıkarması ve açıklaması uygun görülmemiştir. Nitekim bu husus tasavvuf büyüklerinin tamamına yakınında bu şekilde hakikat bulmuştur. Her an

gönlünden sevap yönünü düşünmeden, daima fikrinde ve zikrinde Allah Teâlâ'nın olması gerekir.

Kelime-i tevhidi dilinden düşürmeyip ilerleme yolunda olsunlar. Bu hal, kalbe kadar ulaşmalı ve gaflet, gevşeklik, bu hali önemsemeyip bazen terk etme hali üzere bir an bile olmamalıdır. Çünkü devamlı zikir kalp ile olur. Dil zikirden yorulur ve sonrasında başka şeyler söyler. Amma kalbin daima zikir üzere olması mümkündür ve buna binaen bu tarikatte zikrettiği ism-i şerife bakılmaz ancak ahlak düzgünlüğüne, ism-i şerifin tevhidin semaratın kattığı maneviyata bakılır.

Kendisinin özellikle çektiği zikrine iddialı bir şekilde dile getirmesi herhangi bir fayda sağlamaz. Bu tarikatın sarığını ve simgesi haline gelmiş olan giysisini giymek tarikatın bir rüknü değildir. Fakat giyildiği zaman tarikatte ilerlemeye sebeptir. Ve bu sayede günaha giden yolların birçoğundan sakınılmış olur. Bu tarikatte tütün içmek ve kahve içmek tarikatte ilerlemesinde engel teşkil ettiği gibi bunların kullanılmasıyla maksada erişilemeyeceği açıkça ortadadır. Fakat tütün ve kahve içenlerin yaptığı zararlı bir iştir ehli yanında zaruridir. Tarikatların hepsinin ve müridlerin istedikleri şeyin ortak noktası Cenab-ı Allah'a ulaşmaktır. *"Allah'a ulaştıran yollar kullar sayısındadır"* yaratılanların nefesi adedindedir. Allah'a giden yollar sözünün içerdiği manaya göre her birisi bir güne yerleşip kendine mahsus zikirlerini yapıp şeriatin çizgisinden dışarı çıkmadılar. Zira şeriatten çıkan yol cahim yani cehenneme ateşine götürür.

Ne zaman ki, tarikat içerisindeki hallerde, fiillerde ve davranışlarda şeriata zıt olan bir şey görülürse, yoluna devam etmeli farklılıklara itibar etmemeli, bu gibi şeyleri kabul etmeyip reddetmek gereklidir. Tarikat büyükleri bu hususun üzerinde durup bu şekilde ilerlemişlerdir. Bazı şeyhlerden ilk baktığımızda şeriata zıt gibi görünen kelimeler duyulur. Bunları şeriata uyarlayıp yorumlamak, açıklanması mümkün olursa açıklamak ve bir şekle sokmak mümkün ise böyle yapmak gerekir eğer bu ifadeyi düzeltme vazifesi verilmemiş ve şeriata göre yorumlanamamışsa, bilmiyorum demek en iyisidir.

Onların bu gibi kelimelerden kastettikleri şey, tarikat ve tasavvufun hakikatını bilmeyenleri, gereksiz görenleri, karşı çıkanları uzaklaştırmak ve men etmek, ilahi manevi sırlara layık olmayanlardan bu sırları, tasavvufu ve tarikatı gizlemek suretiyle korumaktır, yoksa tarikat yolunu tam manasıyla bitirmiş manasına gelen kâmil

kimselerin ulaştığı hakikatleri küçümsemek ve hakikat ehli mertebesinde olup şariat kurallarını kötüleyip, hakaret edip ve şariat hükümlerini yok saymaları mümkün değildir.

Bilinmelidir ki, bu yolu ve bu yola girmek için biat etmeyi inkâr etmek, Kur'an-ı Kerim'i ve Hadis-i Şerif'in inkârıdır. İmâm-ı Fahreddin Râzî “Sizden her biriniz için şariat ve yol tayin ettik”³⁸⁰ ayet-i kerimesini açıklar ki, “şeriaten murad şariat-ı garradır, minhecadan murad tarikatdır” der ve İmâm-ı Suyûtî Cem'ü'l-Cevâmî' adlı kitabında Hz. Ali kerremallâhü vecheden rivâyet eder ki, iki cihan sultanı olan efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem hazretlerî buyurmuştur: “Batın ilmi, Allah'ın sırlarından bir sır, Allah'ın hükümlerinden bir hükümdür. Allah onu kullarından dilediğinin kalbine ilham eder”³⁸¹ yani ilmi batın, gizli ilim ki, tarikattır. Allah Teâlâ'nın sırrından büyük bir sır ve hükmünden büyük bir hükümdür. Cenab-ı Allah kullarından dilediği kullarının kalplerine yerleştirir ve ihsan eder demektir.

Öyle olunca tarikat ve tasavvufu inkâr-ı mahz-ı cehil büyük bir hata olduğu gün gibi açık ve bellidir. Nitekim yukarıda bu husus açıklanmıştır. Cenab-ı Allah bir an önce her halimizde bizleri muvafık kılıp yardım eyleyip bizleri istikamet üzere doğru yoldan ayırmasın âmin.

İkinci Bölüm

Celveti Tarikatı'nda esmâ-i şerif ile ilgili zikirler vasıtasıyla erişilen makâmâtı ârifini ve yerine getirilmesi gereken hususları açıklar. Bilinmelidir ki, tarikat yolunda olanların efendisi ve ermişlerin en büyüklerinden olan Aziz Mahmud Hüdayi Efendi hazretleri (kuddise sırruhu) buyurmuşlardır ki: Sâliklerin ilk makamı seyrullahtır. Bu makamda Allah'ı çokça zikretmeli, tevbe ve telkin etmeli, nefsin uyarıp ona sahip çıkmalı ve şeyhe teslimiyet üzere olmalıdır. Yeme ve içmeyi azatmalı, tevhid ateşiyle yani Allah'a ulaşmak için ondan başka herşeyi kalpten çıkarma duygusuyla kötü ahlaklarına yanıp onları silip yok edip onlara pişman olup ahlak-ı hamide yani övülmüş güzel ahlak sahibi kişinin hali kendisinde görülmelidir. Lâ ilâhe illallâh kelimesi ile olan zikrine devam etmekle nefy-i havatır yani gönlüne gelen bütün hisleri

³⁸⁰ Maide, 5/48, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 115, “لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا”, “Her birinize bir şariat ve bir yol yöntem verdik”.

³⁸¹ Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, C. II, s. 219, “عَلَّمَ الْبَاطِنَ سِرًّا مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحَكَّمَ مِنْ حُكْمِ اللَّهِ يَقْدِفُهُ فَيَقْلُوبُ مَنْ” “Batın ilmi Allah'ın kullarından dilediğinin kalbine ilka eylediği sırlardan bir sır, hükümlerden bir hükümdür”.

beşeri sıfatları uzaklaştırmak suretiyle bütün varlıklarda ve eşyada tevhid yani zikrini çektikleri sesi duymaya erişilir. Belki de her tür varlığın kendine has çektiği tevhid zikrine vakıf olur. Tüm yaratılmış varlıklardaki tevhid halini görmesine şahit olur ve bundan sebep tevhid hali kalbine ve gönlüne tesir eder bu sayede kalbe gelenlerle meşguliyet hali gider ve kalb ısbat-ı mahz denilen arınmış ve ilahi hallere mazhar olmasına müsait olma halinde olur. Böyle olunca zikredilecek olan Allah'ın isimleri dereceli olarak kalbine doğup kalp ile yapılan zikir haline gelir ve ikinci makama ulaşmış olur.

Bu makamda müridin nefsi, nefsi levvâme olur ve gönlünde muhabbetullah yani Allah'a ait sevgi ve muhabbet besleme hali meydana gelir ve aşk-ı hüdaya yani hakiki Allah aşkına erişir ki bu gönlünün makamı seyr ilallah olur ve her nefes alıp vermesi Allah ismi ile gerçekleşir. Lisan zikirden uzaklaşırsa arzu ettiği ilahi aşka kavuşup gönlü Allah'dan gayrı herşeyden sıyrılıp Allah aşkı ile gökleri seyredip her neye ve her nereye baksa Hakk ile bakar, baktığı şeyde Hakk olan Allah'ın tecellisini görür. Kendisini Allah'ın huzurunda hisseder. Nefsini ruhun karşısında aklın ulaşacağı nihai sınırın acizliği misali müslümanlaştırıp kocasına itaat eden itaatkâr kadın gibi nefsini bağlar işte bağlanmış olan bu nefsi levvame ruhuna tâbi edip ikisinin birlikteliğinden mârifet doğar nefis doğmuş ve doğacak olan bu marifetlerle ağır başlı olur adeta ruhu ile evlenmiş kabul edilir ve bu sayede temizlenmiş ve sâfi doğal ihtiyaçlarını isteyen nefis konumunda olur artık nefsini ruhu yönetir ve nefsi ruhuna karşı sâliha bir kadın gibi iteatkâr ve hayırlı olur doğurmuş olduğu marifetleri tarikat sütü ile besler, büyüüp yürümeye başladığında feyz-i ezeli yani sonsuz manevi haz mektebinde talim-i sübhan yani Allah Teâlâ'yı zikretme dersleri ile ders görür ve kendisini maddi ve manevi temize çıkarır. Bunlarla tarikatin sırlarına kavuşmuş olur ve kalbi ilmeli yakın yani hadiselerin gerçekleşme sebebini anlama mertebesine gelir. Ulaştığı bu makam ise makamı sıdktır yani doğruların sadıkların makamıdır.

Üçüncü makam seyr ilallah makamıdır. Bu makamda çok çeşitli kerametler ve keşifler görülür. Bu makam sahiplerine ilham çokça gelir. Zira nefis yenilenmiş taze halinden geçer ve marifete yönelik şeylerle meşgul olup uslanır. Bu sayede nefsi mülhime mertebesinin nuru görülür. Kalbine Allah'dan çok çeşitli ilhamların geldiği görülür. Her nefes alıp verdiğinde Hu ismi şerifini kalbinde zikreder böylece kalp ilhamlara açık halde olur ve perişanlık hali gider, adeta Allah katında hatırı sayılır bir kalbe dönüşür. Gönül melekût ve semâvât ile beraber seyredir. Aklın yetmediği yer ile

adeta arkadaş olup ruh, nefis, akıl ve kalp hepsi birden melekler âlemini derinlemesine seyr ederler. Hepsinin gayesi muradı Hakk olan Allah'a ulaşmak olur. Bu arada ihlâsın nuru kişide görülür aynel yakın mertebesine varıp Muhammedî bir nura ve bir hissiyata ulaşır.

Dördüncü makam seyr maallah makamıdır. Bu makamda müridin nefsi, nefsi mutmainne olur. Nefsin ruha muvafakatı artar, sağlamlaşır. Tatmin olan nefis ziyadesiyle sağlam ve başarılı olmuştur. Artık salih bir kişi olur böylece huşulu ve ihlaslı olur. Beşerilikten sıyrılıp nûr u Muhammediyyeye vasıl olmuştur. Bütün varlıklarda, yaratılmışlarda Allah'ın kudretine şahit olur. Her nefes alıp verdiğinde Hakk ismi ile nefes alıp verir. Tarikat yolcusu bu mertebede manevi dalışlara kavuşur. Sanki istiğrağa vasıl olur Hakk'ın nuruna gark olup aynel yakın makamına ulaşır. Allah'ın dışındaki her şey manasına gelen mâsivadan geçer ve kendi varlığında bile Hakk'ı müşahade eder bu vaziyette küfür ve dinden çıkmaya kadar varır. Eğer bu halinden kendini alamayıp burada kalırsa helak olur ve ceza verilmeye layık olur.

Hallâc-ı Mansûr'da bu denizde boğulup ene'l-Hakk dedi. Bundan kurtulamadı. Bu makamın karışık hallerinden sakınmak gerekir. Mürşidden başka hiçbir yerden ve hiçbir şeyden yönlendirme beklemesi gerekmez. Bu caiz değildir. Çünkü tarikatte mürşid doktordur cezbei ilahiyyeye ulaşmıştır. Eğer mürşidinden yönlendirme beklemezse cezbe yani manevi coşkunluk halinde kalır kendine gelince bile kimseye bir faydası olmaz. Bundan sonrasında fena yani yok olacağını bilme hali vücudunda görülür. Burada rıza yani Allah'ın her işine ve her hükmüne razı olma hali ve bu rızaya teslim olma hali makamları gelir.

Beşinci makam seyr fillah makamıdır. Bu makam geçicidir. Her nefes alıp verdiğinde Hayy ismi şerifi ile nefes alıp vermeli. Bu sayede beşeriyetten fena bulur. Yani kendisi diğer insanlar gibi öldükten sonra değeri, kıymeti, ismi, hizmetleri ve varsa bir takım kerametleri hala devam eder. Hem Allah katında hem de diğer âlemlerde maddi ve manevi varlığını sürdürür. Sırr-ı Muhammediyye'ye yani Peygamber Efendimize verilmiş olan ilimlere erişir. Nefsinde nefsi raziyye mertebesi görülür. Bununla beraber ilahi sırların bilgisine de ulaşmış olur. Bu sayede gördüğü her şey Allah Teâlâ'yı şuhûda erişmiştir. Böylece vahdet-i tevhide yani tek olan Allah'ın bütünüyle her varlıkta birliğinin görülmesine sahip bir hale dâhil olmuş olur. İlmi esmâi yani Allah'ın isimleri olmak üzere bütün isimlerin manasını, etkisini, hissini ve hakikatini kabul etmek ve yani Peygamberlere verilmiş olan bütün

yaratılmış varlıkların kendilerine ait olan özelliklerinin ve bilgilerinin ilimleri verilir. İrşadda kemal bulur yani tarikatteki gelişimini tam manasıyla tamamlamış olur ve Allah'ın zatının nuruna erişir ve bütün varlıkların bilgisine ulaşır.

Altıncı makamda her nefes alıp verdiği Kayyûm ismi ile alıp verir makamı seyri Rahman makamında bulunur fena eder fena bulur. Beka nuruyla gönlü şifa bulur. Bütün yaratılmış olan her şeyi seyrederek. Adeta Allah Teâlâ'nın kolluk kuvveti ve muhafızı gibi olur ve ehli tasarruf yani bir oluş, bir yaptırım gücüne sahip olur. Onun indinde dünya ve ahiret bir olup, müşâhede ve muâmele ehli olan temkin bulur, değişimden kurtulur ve gözünde şah da dilenci de bir olur. Bu sayede hakka'l-yakîn makamına ulaşmış ve nefside nefsi marziyye olmuştur.

Yedinci makam seyr billâh makamıdır. Bu esnada kendi vücudiyyetini manen yok sayar varlığını hata kabul eder. Mezahir-i eşyaya yani yaratılmış varlıklarda açığa çıkan bütün hakikatlere muttali olur. Bu da hakkel yakın makamı demektir. Şeriat, tarikat ve hakikat bu makamda birleşmiş olur. Her nefes alıp verdiği Kahhar ismini söylemelidir ki ismi şerif ile üstün gelmeli ve bu makama erişen kimse gayet kendini hor ve hakir bir halde görmeli ve bundan ileri zâtın bekasıdır ve onu keşfetmeye çalışmak hatadır bu ulaştığı makam nefsi kâmil makamıdır.

Her ism-i şerif zikri doğduğu yani çekilmeye başladığında zatı bekadan ayrı tutulmuştur. İnsan eğer bu makama dâhil olursa bu makamların sebebiyle beşeri, insani hususiyetlerinden çıkar ve melekler âleminin özelliklerine yükselmiş olur. Yani nefsi artık yok olmuştur ve Allah'ın rızası olmayan hiçbirşeyi yapamaz, adeta melek gibi olur. Bilinmelidir ki sözü edilen bu mertebelerin bazısında değinilen hallerin reddedilmesi gerekmeyip, keyfi bir iş olduğundan “*Tatmayan bilmez*” sözü gereği bu makamın halleri ehil kimselere havale edilmelidir. Mümkün olan varlık imkân dairesinden çıkamaz mümkün vücub olmaz yani insan ilahlaşmaz.

Fakat bu konudaki yanlış ısrarında devam edip mümkün olan varlık vaciplik iddiasında bulunursa helak olması kaçınılmazdır. Nitekim Hallac-ı Mansur bu sebepten helak olmuştur. İşte bütün bunların hepsinden maksat kulluktur. Bu kulluğun göstergesi de katıksız sade bir mahcubiyet hali ve tevazu yani alçakgönüllülükten ibarettir. Ve bu yolun yolcularının cem ve tefrik denilen iki hasletten haberleri olmalıdır. Nitekim tarikatimizin piri tarikat yolcularının efendisi erenlerin en büyüklerinden olan Hüdayi Mahmud Efendi (kaddese sırrahü'l-aziz) hazretleri cem ve

tefriki beyan etmek üzere “Necatü'l-Garik” isminde güzel bir kitapçık kayda geçirip, buyurmuşlardır ki;

“Bu risale yoluna bağlı olanlara gerek, kavuşmak için dilin irşat etmek gerek

İster halvet ehli ister celvet ehli ol, eğer bilmek isterse göstere ona yol

Ona bildirmiş olur senin yolun halin, nağme ayna ise gider noktası ğaynın”

Bu konu hakkında yine Aziz Mahmud Hüdayi buyurmuşlardır ki;

“O kimseki cem makamında değil irfanı yoktur, farkı yoksada ilhadı çoktur”

Bilinmelidir ki sûfîlerin kullandıkları fark kelimesinin manası kulluk adına kendilerine nisbet edilen namaz, oruç gibi işlerdir ve insana layık olan davranışların hepsine birden bu ifade kullanılır. Cem dedikleri ise kula nisbet olunmayan sadece Allah Teâlâ’dan zuhur eden kendi lütfundan olan güzelliklerdir, kul olana bu iksinden de lazımdır. Zira farkı olmayanın kulluğu yoktur ve cemi olmayanın marifeti yoktur. Fatiha suresinde “iyyake ne’büdü” ile farka işaret edilir “ve iyyake nesteîn”³⁸² de ise cem’e işaret edilir. Sözün özü, cem ile farkdan kastedilen kul Hakk ile halktan ayrı olmamalı aynı şekilde halkla beraber Hakk’dan ayrı çoklukta birlikte birlikle çoklukta olmamalı, kul olduğunu bilip Allah’a iteat edip O’na teslim olmalı, geçici dünyadan sonra ebedi âleme hâsıl olmalı bu şekilde cem’in helakından emin olmalı.

“İyi anla beyim bu sözleri, bulasın bu yolda yüce makâmı”

Allah hidayet yolunu gösterendir.

Üçüncü Bölüm

Tarikat yolunda olanların uymaları gereken davranış kurallarını açıklar;

Bilinmelidir ki tarikat yolunda olanların kendilerine seçmiş oldukları bu yolun doğru yol olduğuna kesinlikle inanmaları ve bu yolda uyulması gereken kurallar hususunda çok dikkatli olmaları ve bunları bilmeleri ve bunlara uymaları gerekmektedir. Mürid şeyhinden sırlarını gizlememeli, şeyhinin istemediği davranışlardan uzak durmalı, istediği şeylere riayet edip belirtmiş olduğu zikirden başka şeyler ile meşgul olmamalıdır. Açlığa, uykusuzluğa, sessizliğe ve insanlardan uzaklaşıp sade bir hayat yaşamaya devam etmelidir. Nitekim Cüneyd-i Bağdâdi

³⁸² Fatiha, 1/5, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, “(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz”.

(kuddise sırruhu) Cüneydiyye'nin şartları demekle meşhur ve tarikat yolunun yolcularına faydalı olması için bunları açıklar ki bunlardan; Birincisi: Devamlı abdestli olmak ki zenginliğe sebeptir ve daima defterine sevap yazılır. İkincisi: Devamlı yalnızlıktır, kalabalıkta ve yalnızlıkta fikri daima Allah olmalıdır. Üçüncüsü: Devamlı oruçlu olmaktır. Dördüncüsü: Devamlı susmaktır. Beşincisi: Devamlı zikirdir. Altıncısı: Hayırda da olsa şerde de olsa devamlı kötülükleri akıldan çıkarmaktır. Yedincisi: Temiz bir inançla ve tam bir teslimiyetle kalbini şeyhine öyle bir bağlamalı ki; Cümle âlem şeyh olsa bana fayda verecek ancak benim şeyhimdir, başkasından fayda olmaz diye inanmalıdır bu şekilde bağlanmalıdır. Zira müridin kalbi başkasına meyl ederse gerçek manada tevhidin sırlarına ulaşamaz ve bulamaz. Sekizinci: Allah'a ve şeyhe itiraz edilmemeli, ölümü ve hayatı Allah'tan bilip buna tam manasıyla teslimiyet göstermelidir. İnsanlardan uzaklaşıp yalnız başına bir kenara çekilip dua ve zikir ile meşgul olur iken kimse ile konuşmamalıdır.

Şeyhinin huzuruna abdestsiz gelmemeli, güzel bir temizlik ve abdest ile yanına varıp dizini öpüp sonra oturmalıdır. Şeyhin yüzü belli bir tarafa doğru yönelmişse ve kendisine bakmıyorsa asla söz söylememeli sonra söylemek istediği şey ne ise onu söylemelidir. Asla gördüğü hallerden bir durumu gizlememeli ve ilave yapmamalı çünkü emanettir, sahibine ulaştırmalıdır. Eğer yorumlar ise can kulağıyla dinlemeli yorumlamaz ise yorumla diyerek zorlamamalı çünkü yorumlamaması müride faydalı olandır. Mürid anlamaz mürşid bilir. Şeyhinin huzurunda iken asla etrafına bakmamalı gideceği zaman birden sırtını şeyhine dönmemeli önce birkaç adım geri geri gitmeli sonra dönmelidir. Şeyhi ayakta iken müridi oturmamalı ve şeyhini gördüğü her yerde ve her zaman da ayağa kalkmalıdır. Şeyhi selam verdiği zaman iki elini göğsüne koyup tevazu ile selamını almalıdır. Mürid şeyhine selam verdiği zaman da aynı şekilde selam vermelidir. Zikir halkasından başka bir yerde şeyhine arkasını dönmemelidir. Şeyh ile beraber yürümemelidir. Şeyhinin seccadesine basmamalı ve onun yerine oturmamalıdır. Şeyhinin kullanmış olduğu nesneleri kullanmamalıdır. Şeyhine bir şey vereceği zaman önce onu öpüp sonra vermelidir. Şeyhin kendisine vermiş olduğu bir nesneyi saygı ile alıp korumalıdır. Yakın olsun uzak olsun bir yere gideceği zaman izinsiz gitmemelidir. Şayet şeyhi odasında bulunmaz ise kapıdan kalbi ile şeyhinden izin isteyip sonra oradan ayrılıp gitmelidir. Bir sıkıntısı olduğu zaman şeyh yönüne kalben yönelmeli kalbi rabıtasında kalbindeki sadakatinde bir kusuru yok

ise, müşkili anlaşılır ve sıkıntısı giderilir ve kalbi farah bulur. Daima şeyhinin rızasını gözetmeli ve şeyhi ne hizmet teklif ederse geciktirmeden yerine getirmelidir.

Şeyhinin bütün isteklerini yerine getirmeli ve sebebini sormamalıdır. Zira tasavvuf kitaplarında yazmaktadır ki bir adam şeyhine bir husus için “*niçin*” dese felah bulmaz demişlerdir. Mürid her ne kadar hakkı, doğruyu, gerçeği kendi anlasa bile yine de şeyhinin sözünü kesmemeli, reddetmemelidir. Zira böyle bir davranış itiraz olur, bu da tarikatte haramdır. Zira mürid o kimsedir ki, kendi iradesi yok olmuş kimsedir eğer iradesi olursa nefsinin arzularına uymuş, davranışlarını şeyhinin değil de, nefsinin ve beşeri görüş ve arzularına göre şekillendirmiş olur, böyle olunca hakikate vasıl olamaz. Dervişe vaciptir ki; halini şeyhinden başkasına anlatmamalı ve şeyhinin sırlarını kimseyle paylaşmamalı kendisinde saklamalıdır. Zira yaratılmışların sırrına emin olmayan yaratanın sırrına emin olamaz. Tarikat içinde her ne teklif edilirse onu yerine getirmek için çaba sarf etmeli asla zor dememelidir. Zira ahiret hayatı güçlüklerle karşı mücadele ile olur, rahat ile olmaz, rahat isteyen menzilden geri kalır varacağı yere varamaz. Halkın kendisine kurtarıcı gözüyle bakmaları ve kendisinden dua istemelerinden dolayı gururlanmamalıdır. Zira gururlanırsa felah bulmaz ve kurtulamaz çünkü gururlanmak ve övülmek nefsin arzuladığı şeydir. Kible yönüne doğru tükürmemelidir. Özellikle şeyhinin huzurunda iken balkam gelirse çıkarılmamalı ve yutulması evla denilmiştir. Kibleye, güneşe ve aya karşı küçük abdestini yapmamalıdır. Abdestini kibleye karşı almalıdır. Şeyhinin hazır bulunmadığı yerde toplu halde zikir yapmak müride yasaktır. Zikir esnasında sayha etmeyeler edep üzerine olmalıdırlar, kendine sahip olamazsa zor duruma düşer, çaresiz kalır. Dilini faydasız sözlerden önemle korumalıdır. Yalan konuşmaktan kesinlikle kaçınmalıdır. Her işittiğini söylememelidir. Nefsini dünyevi işlerden arındırarak güzel ahlak sahibi olmaya çalışmalı ve övülmüş, methedilmiş ahlaka erişmek için çaba göstermelidirler. Nefsini her zaman ve her durumda muhasebe etmelidirler. Hiç kimse hakkında kötü, çirkin düşünceler içerisinde olmamalıdırlar. Hiç kimseye hakaret nazarıyla, hor ve hakir gözle bakmamalıdırlar. Bütün haramlardan ve nefsin faydasız ve kötü isteklerinden ziyadesiyle sakınmalıdırlar. Cömertlik ve iyilik yapmaya gayret etmelidirler. Arkalarından çağrıldıkları zaman yalnız başlarını döndürmemeli, bütün vücuduyla birlikte dönmelidirler. Her durumda hem kendilerine hemde başkalarına adaletle davranmalıdırlar.

Her durumda tevekküle devam etmeli, rızık verenin Allah olduğunu asla unutmadan buna tam manasıyla inanıp, güvenmelidirler. Fazlasıyla zaruret ve ihtiyaç olsa bile devlet büyüklerinin ve halkın kapılarına gidip istemekten son derece sakınmalıdırlar. Kullarına tasarrufun Allah katından olduğuna inanıp “*Senin verdiğini engelleyecek ve senin vermediğini verecek hiç kimse yoktur*”³⁸³ hadisine inanıp, itikat edip kalbini boş şeylerden arındırıp daima Allah’ı zikir ile meşgul olup yüksek mertebelere erişmeye çalışmalıdırlar. Zaruretsiz olarak çarşılara çıkıp gezmemelidirler. Bunda büyük zararlar vardır. Hemen uzlet haline dönüp zikre devam etmelidirler. Düşmanlık edenlere karşı intikam peşinde olmamalıdırlar. İbadetler ve Allah’ın emirlerini yerine getirme hususunda sebat göstermeli ve hiçbir şarta bağlı olmadan af ile muamele etmelidir, doğru olan budur. Şayet düşmanlarına karşı kin ve düşmanlık beslemez ve işi Allah’a bırakırsa şüphe etmemelidir ki Allah onların cezasını verir. Müride gerekli olan şeylerden birisi de, Rasul-i Ekrem Nebiyyi Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem hazretlerinin sünneti şerifine özen gösterip riayet etmektir. Ashab-ı kirama tabii olmalı, bidat ehlinden uzak durmalıdır. Tarikat ve sünnet ehli ile sohbet ve muhabbet üzere olmalıdır. Tevhid ve mücahedât ile kalbini Hakk’a ulaştırmaya çalışmalıdır. Çıkmış olduğu bu ahlaki eğitim yolunda sıkıntılar ve hüznler meydana gelirse yoludan dönmeyip ömrünün sonuna kadar ibadetlerine devam etmelidirler. Her mümine lazım olan şey, akranlarını ibadet yönünden geçmeye çalışmaktır nitekim Allah Teâlâ “*Rabbinizin mağfiretini kazanmak için koşun, gayret edin*”³⁸⁴ buyurmuştur. Ashabı kiram çeşitli yollarla hayra koşmayı seçmişler fakat yaptıkları hayırları kimseye bildirmemişlerdir ki, başkaları yapmış oldukları o ibadetlerden yapmasın, böylelikle onları geçip tam bir rızaya kavuşmuş olsunlar. Yine Allah Teâlâ’nın “*Size verilen güzel rızıklardan yiyiniz*”³⁸⁵ buyruğuna uyup helal yemeye ve içmeye çalışmalıdırlar.

Celvetî yolu demek kulun Allah’ın sıfatları ile hem hal olacağı yol demektir. Celvetîyim diyenlerin yapması gereken şey bu sırdan haberdar olup, bu sırrı anlayıp ilâhî sıfatlarla sıfatlanmaya çalışmak ve bunun meyvelerini toplamaktır. Yine lazımdır

³⁸³ Buhârî, el-Câmiu’s-Sahîh, “Ezan”, C, I, s. 168, “لَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ ”, “Ya Rabbi! Verdiğin nimeti engelleyecek hiç kimse yûktur, alıkoyduğunu verecek hiçbir küç yûktur, hiç kimsenin cûmertliği fayda vermez zira cûmertlik sana mahsustur”.

³⁸⁴ Hadid, 57/21, Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, s. 539, “سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ”, “Rabbinizin bağışlamasına erişebilmek için yarışın”.

³⁸⁵ Tâ Hâ, 20/81, Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, s. 316, “كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ”, “İyi ve temiz şeylerden yeyin”.

ki, “İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır, aşırı uçlar yerilmiştir”³⁸⁶ hükmünce yemede ve içmede orta yolu tutmak gereklidir ki, fazlasıyla aç veya tok olmamak lazımdır. Yeme ve içmede aşırılığa gidildiği zaman vücutta oluşan fazla enerjiden dolayı doğal sonucu olarak kişiyi şehvete çekmesi kesindir. Bunun ilacı, yeme ve içmede az ile yetinmek ve aşırı gitmemek suretiyle nefsin isteklerini engelleyip nefisle mücadele etmek ve ibadetlerle meşgul olarak Hakk’ın yardımıyla nefsi ezmek, nefsin arzularını kırmak suretiyle nefsi dizginlemek ve bu şekilde şehvetlerden kaçınmaktır. Elbise giyinmek hususunda orta yolu tutmak gerekir. Diğer insanlar gibi elbiselerin ucu yerde sürünür bir şekilde elbise giymekten kaçınmak gerekir. Elbise boyunun topukta olması ifrat, dizde olması ise tefrittir. Hayırlı olan cübbe, hırka ve kaftanın uzunluğunun baldırda olmasıdır. Tarikate ait tac yani külah ve sarık giymek gelişme, ilerleme ve yükselmeye sebeptir. Tarikat tacının tereğinde salıkların efendisi, Kâbe aşığı Şeyh Aziz Mahmud Hüdayi Efendi hazretlerinin tercih ettiği on üç terektir. On ikisi, lâ ilâhe illallah kelimesindeki harflerin sayısı on iki olduğundan tevhide işaret, bir tereği ise Allah’ın isimlerinden baskın olan ve erişmiş oldukları isme işaretler.

“Beyim işid benden bu sırrı, gezme bu yolda başıboş serseri”

Tarikat şeyhlerinden Şeyh Aziz Selami Efendi (kuddise sırruhu) hazretleri tâcının tereğinde on yedi terek tercih etmiştir. Fakat gücünün miktarı on üç terek miktarınca olmaktadır, on ikisi yine tevhidin harflerine işaret beşi ise Allah’ın isimlerinden erişmiş oldukları beş isme işaretler. Bağlılığını bildirerek biat ettikten sonra belirlenen zikir, dua ve ödevleri yapıp dinin emirleri ve nehiyleri hususunda kusur etmeden devam edenler bu tarikatın müridlerinden sayılırlar. Mesela bir adam günde yüz kere istiğfar, yüz kere salâvat-ı şerife, yedi yüz kere kelime-i tevhid zikrini yerine getirir, işrak ve duha namazlarını kılar, pazartesi ve perşembe günleri oruçlu olur, şeriatı mutahharaya uyup dikkat ederse Celveti Tarikatı’nda tasavvuf ehli yani sûfî olup, meclislerden uzaklaştırılmayıp yetenek, güç ve çalışmasına göre kabul görür. “Kişi sevdiği ile beraberdir”³⁸⁷ buyruğunca dünyada ve ahirette sevdikleri ile beraber olur. Şayet belirtilen bu hususlarda kusur ederse meclislerden uzaklaştırılır. Fakat kalbinde düşmanlık tutmamalıdır. Bahsi geçen zikirlerini, görevlerini ve ödevlerini artırır ise ilerleme ve gelişme gösterir ve kabul edilir. Bunlar ile yetinip

³⁸⁶ İbn Ebî Şeybe, *el-Kitâbu'l-Musannef*, C. VII, s. 179, “خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا”, “İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır”.

³⁸⁷ Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, “Edeb”, C. VIII, s. 39, “الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ”, “Kişi sevdiği ile beraberdir”.

artırmaya bile yine de kabul olunur yerilmez. Beş vakit sonunda olan tarikat ödevleri, gece ihyası, tevhid meclislerine katılması ve tarikatın tac ve hırkasını giymesi tarikat erkânından değildir lakin ilerlemeye, yükselmeye ve gelişmeye sebeptir. Şayet mümkün olup yaparsa güzeldir yapmazsa yerilmez, hor görülmez.

Mürşidlerde olması gereken özellikler; Müridlerden yaşlı veya çok genç veya çoluk çocuk sahibi olanlara halifelik yani vekillik vermemelidirler. Onlara dördüncü isme ki Hakk ismidir oradan ileriye izin vermemelidirler. Yaşlı ihtiyar ve çok genç olanları halifeliğe getirmemelidirler çünkü istikameti, sadakati, nefis ve durumu iyi olmaz. Zira sonra işini yarım bırakıp insanlara fitne olur. Bu hususda Allah Teâlâ'nın *"Fitne adam öldürmekten daha kötüdür"*³⁸⁸ ayetini dikkate almalıdırlar. Dünya tahsilinde, dünya malını kazanma yolunda çokça gayret harcayanlara ve dünya ve içinde olanlara karşı muhabbeti olan kimselere hilafet vermek haramdır. Hilafet şunlara helaldir ki: Dünya ve ahiretten gönlünü çekip mana âlemine yani melekût ceberut ve lâhût. Bunlara âşık olup, bunun dışındaki herşeyden vazgeçip bununla zevk bulmalıdır. Bunlara helaldir. Bu esnada kasdı ancak marifet ve her işte Allah rızasına uygun hareket edip, bu şekilde amel eden bir kul olabilmek ve başka kimselerede bu şekilde kulluğa teşvik etmek olmalıdır. Böyle olan kimselere hilafet verilebilir. Eğer böyle bir yapıda olmaz da, başıboş ve cimri biri olursa böyle kimselere hilafet verilmemelidir. Zira nebiler makamıdır ve büyük bir nimettir, kadrini kıymetini bilmeyen cimri, eksik ve kusurlu olan kimselere verilmemelidir.

Hilafet nimetine mazhar olanlar, fakirlerle bir araya gelmeye ve halka vaaz etmeye rağbet etmemelidir. Kendisine verilen yerde oturup Hakk'dan başkasını kalbine getirmemeye çalışmalıdır. Ezeli hisseden pay sahibi olanlar kendisini bulup Hakk'ın yoluna girmiş olurlar. O zaman onları engellemeyip onlara çalışma usullerini, bu yolda yapmaları gereken vazifeleri kendilerine vermelidir. Beş vakit erbabına bir takım ihya, mücahede ve perhiz emredilmez. Ne zaman kendisi hazır olup Hakk tarafından teveccüh olduğu zaman mürid kendisi bunlara istek duyar ise o zaman emreder, nehyede gerek kalmaz. Sözün kısası *"Zulmetme ve bize doğru yolu göster"*³⁸⁹ ayetine bakıp güçleştirmeyip, zorlaştırmayıp kolay olana klavuzluk

³⁸⁸ Bakara, 2/191, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 29, "وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ", *"Fitne öldürmekten daha kötüdür"*.

³⁸⁹ Sâd, 38/22, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 453, "وَلَا تُضِلُّوا وَهْدَنَا", *"Doğruluktan sapma bize de doğru yolu göster"*.

etmelidir. Çünkü bu iş yani müridlik kişinin kendi isteği ile yapacağı bir iştir. Herkesi kendi isteği ile başbaşa bırakıp bunun üzerinde bir yükümlülük verilmemelidir ve istenmemelidir. Yine çok fazlaca yapmacık davranmaktan, görüntüden, hareketten ve sohbetten sakınılmalıdır. Eğer bir elem keder olur veya tevhidi şaşkınlık olursa veya gönlünü yaratılmışlardan birine kaptırırsa Mevlevilerin virdlerinde döndüğü gibi yoruluncaya ve gönlü tamamen Hakk'a yönelinceye kadar dönerler. Eğer bunu gündüz yapar ise tevhid ile yapmalıdır, şayet gece yapar ise Allah'ın isimleri ile ki; hangisini murâd ederse eylesin cümle esmâullah birdir, hangisi ile zikredilirse Allah'a giden yolda engeller kaldırılır, pek çok yararlar elde edilir. Elbise ile ilgili herkes serbest bırakılmalıdır. Tarikate özel olarak yakasız kolsuz uzun cübbe ve üstüne uzun bir özel elbise giymek şart değildir. Bunun niçin böyle olduğu daha önce açıklandı. Hemen içten ve samimi bir şekilde Allah'u Azimü's-Şana yönelmelidir. Avam libasını dahi giyse bütün mertebeler elde edilebilir. Elbisenin hükmü bu konuda yoktur. Yapılması gereken hemen tevhid ile çok fazlaca meşgul olmalıdır ki, bütün dertlere tevhid derman olur.

Zikir yapılırken zikir evradının harflerine özen gösterip aslını bozmamak gerekir. Mesela lâ ilâhe diyecek yerde li yılahe demek gibi. Allah'ın isimlerinde de bunu gözetmek gerekir, harflerin doğru kullanışlarına özen gösterilmelidir. Birtakım cahil, müsrif ve günahkâr olanların Allah'ın isimlerini tahrif, tağyir ve tahriflerini dikkate almayıp koruyup, böylelerinin meclislerine katılmaktan sakınılmalıdır. Zira bu meclislerde bulunmak günaha ortak olmak anlamına gelir. Hilafet makamıyla görevlendirilenler bu makamı ve burda hizmet etmeyi büyük bir nimet bilerek gereğini yerine getirmek için çok çalışmalı ve bunun için kesinlikle bir dünyevi karşılık derdinde olmamalıdır. Bu görevi yerine getirdiği esnada ihtiyaç, hastalık ve insanlardan duyacağı bazı olumsuz, kötü, yalan sözler gibi sıkıntılara ve acılara mübtela olursa, asla keder ve ümitsizliğe düşmemeli aksine Allah Teâlâ'ya şükredip günlük ibadetlerini yerine getirmeye çalışmalıdır çünkü bu görev ve çekilen sıkıntılar aslında Allah Teâlâ'dan bahşedilmiş büyük bir ihsan ve taltiftir. Bu yüce insanların bir yazgısı, onların makamlarına göre kendilerine yapılan büyük bir muameledir. Hatta şeyhlerden birçoğu bu tür şeyler ortaya çıkınca ağlayarak derlermiş ki; *“Ya Rabbi! Dostlarına layık gördüğün muameleyi bu fakire de layık gördün.”* Dolayısıyla böyle bir muameleyi kendisi için bir saadet bilip şükretmelidir. Fakat yine de kendisinde bir

kusur arayıp, “*Bu bela, musibet benim kendi yapıp ettiklerim yüzünden başıma gelmiştir*” diye tevazu ile kendisini aciz görmeyi elden bırakmamalıdır.

Şayet tarikat ehlinden bir kimse ortaya çıkıp da onun tuttuğu yol ve yöntemine, tarikine ve hizmetine engel olursa, onun yapması gereken şey; bu kimsenin tevhid ile ilgili hangi düzeyde olduğunu, hangi makamda olduğunu tespit edip, kendisini onun bulunduğu makamdan daha üst bir makama çıkarmak için gayret sarf etmesi gerekir. Eğer yüksek makama çıkmaya gücü yetmezse, o düşmanlık yapanın bulunduğu makamın üstüne daha fazla çalışıp, tevhitle meşgul olmalı ki, kendisi o düşmandan daha güçlü olsun ve galip olsun. Eğer düşmanın bir zaafı ortaya çıkarsa hemen Hakk’dan başkasını gönlüne getirmeyip, sürekli Allah ile beraber ve O’nun huzurunda olmalıdır.

Tarikata giren fukaranın yani bu yolda ilerlemek isteyenlerin haline dair bir takım olayları çok konuşmaktan, dile getirmekten son derece kaçınmaları gerekir. Çünkü bu, kendisinin zararındır, maneviyatını giderir ve ilerlemesinden alıkoyar. Yeterli miktarda birkaç kelam ile yetinip sonrasında sohbet etmeyip, bir fatiha ile uğurlanmalı, huzurdan kaldırılmalıdır. Halifenin huzuruna gelen bir kimse de mutlaka bir fatiha okuyup huzurdan yollanmalıdır. Dünyalık bir şey gelirse eline almayıp biryere kaldırarak gerekli olunca bulunduğu yerden alınıp harcanmalıdır. Hatta halifenin hiçbir insanı ve yaratılmış hiçbirşeyi gönlünden geçirmemesi gerekir velev ki hatırına getireceği bu kişi mürşidi olan şeyhi de olsa, bundan sakınması gerekir. Cenab-ı Hakk’a hüsnü zanda bulunup, bana daima lütuf ve ihsanda bulunur, muvaffakiyetten ayırmaz diye inanmalı ki “*Ben kulumun zannı üzereyim*”³⁹⁰ hadisi kutsisinin anlamına ve lütfuna nail olsun ve gönlüne düşenleri ve aklına gelenleri tefekkür edebilsin. Şayet aklına gelenler din ve tarikata faydalı ise rahmani yani Allah’tandır dolayısıyla onunla amel etmelidir. Eğer dünya ile ilgili, heva ve hevese uygun ise yani nefsanî ise ve din ile tarikate zararlı ve şeytani demektir o zaman amel etmemelidir.

Sabırlı, mütevekkil ve dünya ilgilerini tam anlamıyla ortadan kaldırarak Allah Teâlâ’nın bütün tasarrufatı elinde bulundurduğuna inanıp, yaratılmışlardan hiç bir şey beklememelidir. Çünkü halk aslında tamamıyla yoktur, dolayısıyla yoktan ne ortaya

³⁹⁰ Buhârî, *el-Câmiu’s-Sahîh*, “Tevhid”, C. IX, s. 121, “أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي”, “*Ben kulumun beni düşündüğü hal üzereyim*”.

çıkabilir. Yani bütün yaratılmışlar, Cenab-ı Hakk'ın yaratmasıyla var olmuş ve hepsi de O'nun tasarrufunda ve O'nun yetkisi altındadır. Durum böyle olunca, bir kimse kendi başına iş göremiyorsa, o vakit hakikatte de varlığı yok demektir. Bütün bunlardan sonra gayret edip, bu sırrı kendisinde ortaya çıkarıp, bulunduğu halin zevkine varmalı ve daima Hakk'ın huzurunda olmalıdır. Zira sabır bütün peygamberlerin ve evliyanın öne çıkan özelliklerinden biridir. Onlar bu dünya hayatının mülküne asla dönüp bakmadılar bu hususda fakirliği, zillet ve Hakk yolunda mücahedeyi seçtiler. Kalplerini daima ruh ve mana âlemi olan semavi âleme yönelterek, onu temaşa ederek, onun zevkine varmayı arzulamışlardır.

Yine tevekkülde peygamberlerin sıfatlarından birisidir. Peygamberler Cenab-ı Hakk nasıl yaratmış ve bunca lütufta bulunmuşsa aynı şekilde başkasına muhtaç etmez diye inanmışlardır. Eğer aksi bir durum varsa kusuru kendilerinde bilerek bütün işlerini Allah'a havale ederek ibadet ve taatte bulunmuşlardır. Gayret edip, çalışıp mahlûkattan her biri nasıl varlık buldu, varlığının idamesi nasıl ve ne iledir anlamaya çalışır. Bu gerçeği görüp, bu gerçeğe eriştikten sonra müşahedenin mahalli olan sır ile Hakk'ın zatını, birliğini görüp bütün kâinatı var etmesini ve bir şeyin başka bir şeyle ilgsinin olmayıp bütünüyle Hakk'ın tasarrufuyla hakiki bir şekilde var olduğunu, Cenab-ı Hakk'dan başkasından olmayıp bütün varlık ve hüküm, zahir ve batının O'nunla kaim olduğu açık olup sırr-ı fenayı ve bekâyı sırrını anlamalıdırlar. Fakat bu konuda pek çok kimse itikadını bozmuş, ilhad ve zındık yolunu bulmuştur. Yukarda söz konusu edilen manayı güzelce anlamak gerekir, Cenab-ı Hakk hululden, ittihaddan yani varlıklara ve mahlûka benzemeden ve mekândan ve zamandan münezzehtir.

Hâsılı Allah'ın zatı ve sıfatlarında ortağı ve benzeri yoktur. Ezelidir ve ebedidir. Hayy ve Kayyum'dur. Ehli sünnet ve cemaat itikadı bu minvaldedir. Bu şekilde anlayıp vahdetin sırrını şeriate aykırı olacak şekilde itikaddan son derece sakınmalı şeriatı ilimle donanmış kimseden sözlerini alıp kalbi uyanık mürşidden de halini almaya önem göstermelidir. Sonuç olarak bu yüce tarıkatta Hz. Peygamber (s.a.v.)'in getirmiş olduğu şeriate aykırı hiçbirşey asla yoktur. Ancak burada yapılan bir yanlış, aykırı bir anlayış varsa bu, işin ehli olanlarla beraber olunmamasındandır. Bundan dolayı gerekli olan şey anlaşılmayan bazı konular hususunda bu sırları hakikate aykırı, yanlış anlamayıp güzelce idrak edip ve doğru anlamak gerekmektedir. Yanlış anlamalar neticesinde Allah dostları hakkında kötü düşünceler beslenilmemelidir. Çünkü onlar hakkında kötü düşünüp onlara düşmanlık yapanlarla ilgili Allah korusun

kötü bir sona düşer olunacağına dair kutsi hadisde haber verilmiş bir tehdit vardır *“Kim benim bir dostuma, velime düşmanlık yaparsa bilsin ki bana savaş açmıştır”*³⁹¹ İmam-ı Tayyibî ve diğer hadis âlimleri bu hadisi Allah’ın veli kullarına düşmanlığın, kişinin akıbetinin kötü olacağı şeklinde açıklamışlar ki bunu yapmaktan sakınmak gerekir. Kaldiki bazı meşâyih-ı kiramın sözlerinde şeriate aykırı, muhalif gibi görünen nice şeyler varid olmuştur fakat onların asıl amaçları bu yolun yabancıları olan kimselerden tarikatla ilgili sırları saklamaktır. Nitekim bu husus ilk bölümde geçmişti, herkes bunları anlayamaz, herkesin bunları anlayacak ilmi yeterliliği yoktur. Şeriate aykırı gibi görünen bu sözlerin her birinin, dinin temelleri dediğimiz temellere uygun olan sahih bir ibareye hamledilen mana ihtimallerinden bir yorumu vardır. Merhamet ve adalet dairesinde hareket edenler katında bu manalar açıktır. Fakat bu yolu tanımayanlar, inkâr nazarıyla bakanlar, ön yargılı bir şekilde yaklaşanlar, zahirde şeriate aykırı gibi görünen bu sözlerde bir dayanak ve temel bulamazlar, dolayısıyla bu sözlerini hataya haml ederler, yanlış bulurlar, yorumlamazlar, bu sözlerin hatalı ve sakıncalı olduğu şeklindeki yorumlarını kabul ederler. Özellikle böylesi bir makamda ıslah ile görevli olmadığı halde bilmeyip anlamadığı konularla ilgilenmek lüzumsuz ve gayesiz, hem abes hem de günaha sebep olan bir iştir. Merhamet ve adalet çerçevesinde olan insanlara yakışan böylesi bir durumda bilmem deyip bu konuda böylece susulması gerektiğini kabul etmektir. Bilmedikleri konularda konuşmamaları gerektiğini ve de bilmediklerini hem kendilerine hem de karşısındakilere itiraf edebilmelidirler. Bununla birlikte nice sözlerde söylenmiştir ki, bu sözleri söyleyenler tarikatte pişip olgunlaşmış ve kemâle ermiş insanlar değildirler ve bu yüzden söyledikleri bu sözlerin ve verdikleri hükümlerin doğru bir şekilde yorumu yapılamamıştır, dinin temellerini oluşturan sahih kaynaklara nisbet edilememiştir. Bu şekilde olan sözlerin ve sahiplerinin hepsinin reddedilmesi gerekir.

Meşâyihâ gerekli olan, kendisine mürid olan kimselerin itikada dair bilgilerini kontrol edip, ehli sünnet ve cemaat inancına uygun hale getirip inanılması, iman edilmesi zorunlu olan dinin esasları yani Allah Teâlâ’ya, ahiret gününe, meleklerle, peygamberlere, kitaplara ve hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna inanmak hususunda olan meseleleri müritlere öğretmeleri, bu konular hakkında müridlerini yetiştirmelidirler. Çünkü bu itikadi konuları, inanç esaslarını bilmeyenlerin sonra

³⁹¹ Beyhâkî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, “Salâtü’l-İstiskâ”, C. III, s. 482, “مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آَارَزَنِي بِالْحَرْبِ”, “Kim benim dostuma düşmanlık ederse bana açıkça savaş ilan etmiş olur”.

yanlışa düşmeleri, kendilerine ve başkalarına zulmetmeleri, imanlarını zedelemeleri ve dinden çıkmaları kaçınılmaz bir son olur. Bu konuya özen göstermek zaruridir ve vaciptir. Allah korusun Hakk yolundan çıkıp, iman ve islamdan ayrılmak, hak ve hakikatten sapmak mümkündür. Bir yolu takip etmeden, bir tarikate bağlanmadan önce ibadet usullerini ve kaidelerini, dinin emir ve yasaklarını bilmek gereklidir aksi takdirde ziyan ve zarar kaçınılmazdır. Onun için İmâm-ı Gazzâlî İhyâ'sında açıklar ki: *“Bir kimse aslından ilim tahsil etmeyip sülûk etse sonra bazı ilham yolu ile nice bazı şeyler elde etmiş olsa helak olması kesindir. Çünkü bu esnada şeytanın hilesi çoktur ve büyük hatalara düşmüş olması kesindir, bu yüzden ilm-i zâhir elde etmek gerekir ki kurtuluşa ersin”* aynı şekilde İmâm-ı Şa'rânî *Tenbîhü'l-Mukassirîn* isimli kitabında açıklar ki *“Kur'an ve Hadis-i Şerif'ten haberdar olmayan şeyh ve mürşid olamaz. Cahillere uyanlar dünyada da cahil ahirette de cahildirler”*.

Yine halifelere gereklidir ki, şeyhinin belirlediği mekândan şeyhi izin verene kadar veya zorunlu haller dışında selâmet ve envâ-i fütûh bu hareket tarzındadır. Şayet kendi isteği ile zorda kalmadan şeyhinin belirlemiş olduğu yerden ayrılırsa kurtuluşa eremez. Böyle nice olaylara şahit olunmuştur.

Hilafet üç kısımdır;

Bir kısmı halifetullahtır yani Allah'ın halifesidir. Mürşid-i kâmil olup, irşad konusunda olgunlaşmış, ilahi bir tayin ile bu makama namzet olunur. Bu hususda görevlendirilmesi ilahidir. Bir kısmı halife-i Rasûl (s.a.v.)'dir. Rasûlullah'ın halifesidir. Allah Teâla'nın kendisine vermiş olduğu ihsana, kabiliyetine göre seçilir. Bir kısmı halife-i şeyhdir. Şeyhin halifesidir. Bu üç kısmın birçok alametleri vardır ki erbabınca malumdur. Fakat bir kişinin çalışması gayret etmesi gerekir ki, Allah'ın halifesi olup, kendisinde Allah'ın esması ve sıfatları tecelli edip kemale ersin. Bununla birlikte nice kimse görünüş itibari ile hakdan görünüp asla tarikatın usulünden haberi olmayıp içi dışı harap, berbat olduğu halde irşad iddiasında bulunmuşlardır. Bunlara *“Şeytana râm olmuşlar”* denir ki, bunların asıl maksadı dünyalık elde etmektir. Pek çok ahmak insanın onların kılık kıyafetine kapılıp bilgisizliklerinden dolayı bunların peşinden gidip hem bu dünyalarında hemde ahiretlerinde hüsrana uğramaları kesindir. Bu konuda ölçü şeriat kurallarıdır ki, şeriatin hükümleri konusunda gevşeklik ve müsamaha gösteren kimse mürşid değildir. Böyle bir kimsenin hem sapıtmış hem de başkalarını saptıran birisi olduğunda hiç şüphe etmeyip, yanına bile uğramamak

gerekir. Kim de şeriatin hükümlerine riayet edip, saygı gösterip ve bu saygıda kusur etmezse mürşid olmuş olur.

Yine halifelerin visal orucundan sakınmaları gerekir. Şayet mümkün ise oruç tutulması yasak olan günlerin dışında bütün seneyi oruçlu geçirsinler. Eğer mümkün olmazsa savm-ı Dâvûd orucunu tutsunlar. Bu da mümkün olmazsa birinci bölümde söylenen oruçlar bile yeterli olur. Bütün bu söylenen şeylerden amaç kalbini Allah dışındaki herşeyden arındırıp, daima Cenab-ı Hakk'ı düşünmektir. Bu sır hangi şekilde ortaya çıkarsa onu elde etmeye çalışmalıdır. Aynı zamanda her amelde ihlâsı elden bırakmamak gerekir. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.) *“İhlâslı olana az amel kâfi gelir”*³⁹² buyurmuştur. Bu konuda olabildiğince önem göstermelidirler. Bizden önceki ehl-i sünnet ve cemaatin ilk rehberleri, ashabın ileri gelenleri ve tebe-i tâbiînden olan Müslümanlar bu uğurda fazlasıyla çalışıp, yüksek mertebelere ulaşmışlardır. Celveti Tarikati'nin şeyhleri ve büyükleri nezdinde edvâr ve devâir-i nefis ıstılahı kullanılmaz bu tabirler halveti şeyhlerine mahsustur. Bu risalede bu konu hakkında ayrıntılı bir şekilde bahsedilmedi çünkü arzulanan kalbin bir an önce Cenâb-ı Hakk'la olmasıdır.

Hâsılı, gayret etmek gereklidir ki, bu amaca ulaşp, ebedi hayata ve hakiki varlığa mazhar olunabilsin. Şeyhlerin kabirleri ziyaret edildiğinde, hayatta nasıl kusur etmeyip saygıya özen gösteriliyorsa, aynı şekilde ziyaret edilip, dinin kurallarına aykırı bir durum ve harekette bulunup da eza ve cefa etmemelidirler. Aynı şekilde bilinmelidir ki, bu risalede bahsedilen ıstılahları ve tarikat erkânını bilip, işte mürşid budur diye birine müracat etmeden Celveti olmak düşüncesinde olunulmamalıdır. Elbette bu erkânı bir kâmil şeyhden kabul edip, bollukta ve darlıkta rızasını gözetip, hilafete mazhar olursa, bu sayılanlar kendisinde olmadığında fakirler zümresinden sayılıp, yüce ve ulu insanların şefaathlerine ve himmetlerinin faydalarına nail olması için gayret gerekir. Daha pek çok yazılacak şeyler vardı fakat söylenilenler yeterli olduğundan bu kadarıyla yetiniyoruz. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

³⁹² et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Rasûl s.a.s.*, C. I, s. 91, “أَخْلَصَ بِكَفِّكَ الْقَلِيلَ مِنَ الْعَمَلِ”, “*Sen yeterki ihlaslı samimi ol, sana az amelde yeter*”.

Hâtîme; Üsküdar'da bulunan âriflerin kutbu, âşıkların başı ve salıkların efendisi Aziz Mahmut Hüdâyi Efendi'nin,³⁹³ sırrı, âsîâne tarikatının nurlu piri olan şeyhleri açıklar;

Başlangıçta hazreti Aziz kırk sene kadar âsîâne tarikatının bünyesinde Uşşaki olarak irşat etmiş ve sâlikîn eyleyub şerefli ömrü doksan iki yılına denk gelmiş olarak hicri bin otuz sekiz tarihinde ebedi âleme göçmüştür.

Daha sonra değerli haliferinden Balıkesirli Muk'ad Ahmet Efendi kendisine halife olmuş çok seneler irşat vazifesinde bulunarak hazreti Aziz'in torunu Mesud efendiyi yetiştirip kendisinin yerine bırakarak bu dünyadan ebedi âleme göçmüştür Mesud Efendi seccade nişin olmuştur.

Daha sonra bu tarikata sırasıyla Cennet Muhammed Efendi ondan sonra Gafûrî Mahmut Efendi ondan sonra Devâtî zâde Muhammed Efendî hazretleri ondan sonra Şeyh Selâmî Alî Efendî hazretleri halife olmuşlardır.

Üç sene kadar şeyh olarak devam ettikten sonra kendi rızasıyla Samsunlu Halil Efendi'yi³⁹⁴ yerine getirmiştir. Halil Efendi'de Erzincanlı Mustafa Efendi'yi alıp şeyh kılmıştır. Daha sonra yine Selami Efendi şeyhliği Erzincanlı Mustafa Efendi'den alarak birkaç yıl daha devam ederken şeyhliği Saçlı İbrahim Efendi zâde Abdü'l-Hayy Efendiye bırakarak vefat etmiştir. Bu zâtın vefatından sonra yine Erzincânî şeyh olmuş olup vefatından sonra Dede Çelebi Muhammed Efendi şeyh olmuştur.

Vefatından sonra şeyhim hocam es-Seyyid Osman Efendi (kuddise sırruhu'l azîz) hazretleri on bir sene kadar şeyh olarak irşat vazifesine devam ederken hicri bin yüz kırk Ramazan ayında Allah'ın ilhâmı ve şeyhim hazreti pirin bizzat talebi ile kendi yerlerine bu aciz kulu layık görerek bir hafta sonra ebedi âleme irtihal eylemişlerdir. Allah Teâla hepsinin güzel ruhlarını şâd eyleyip sırlarından herkesi hissedar eylesin.

Aziz Hüdayi Mahmud Efendi hazretleri yaşadığı dönemde kutup olduğuna şüphe olmadığı âvam ve havâs indinde bilinen bir gerçek olup, bize kadar bu şekilde sahih

³⁹³ B, vr. 18b'de varak kenarı; "Azîz Mahmûd Efendi (k.s), Muk'ad Ahmed Efendi vefat yılı 1149, Mes'ûd Efendi 1067, Cennet Muhammed Efendi 1075, Gafûrî Mahmûd Efendi 1077, Devâtî zâde Muhammed Efendi 1090, Selâmî Alî Efendi".

³⁹⁴ C, vr. 19a'da varak kenarı; "Halil Efendi, Erzincânî Mustafâ Efendi yine Selâmî Alî Efendi 1104, Abdü'l-Hayy Efendi 1117 yine Erzincânî Efendi 1133, Dede Çelebî Muhammed Efendi 1130, es-Seyyîd Osmân Efendi 1140, Ya'kûb Efendi 1149 bu risalenin müellifi, sonra Yûsuf Efendi 1153, Niksarî Muhammed Efendi 1159 altı sene şeyhlik görevini yapıp oğlu Mustafâ Efendi bin yüz elli dokuz senesinde yerine geçirip receb-i şerîfin on beşinde bu dünyadan ahiret yurduna göç eylediler. Allah cümlesine rahmet eylesin".

haberler ile geldiği kesindir. Yine yaşadığı güzel zamanda olağanüstü birçok olaylar meydana geldiği de yaygındır. Ve yine vefatlarından sonra Allah'ın izni ile birçok kerameti meydana gelmiştir.

Nitekim Kadı Beyzavi Nâziat suresindeki “*Derken işi düzenleyenlere*”³⁹⁵ ayetindeki kastedilenin fâzıl olanın etkisinin onların Allah'ın dostları olduğunu bildirir. Onların ruhu cesetlerinden çıktıkları zaman tedbiren mukaddes bahçeler anlamındaki makamlarda hizmet etmeleri açıklanmıştır.

Eserleri olan kerametle görülmüştür ki, âbidler şahittir ki bu aciz fakir kul hicri bin yüz otuz beş senesinin Muharrem ayının hilalinde ki olayımda şeyhim Osman Efendi hazretlerinin vasıtasıyla Aziz Hüdayi Efendi hazretlerinin türbelerine gidip Azizimiz bu fakirle konuştu ki içerde Aziz var.

Gerçekten bunun üzerine de içeri girdiğimde kabrinin baş tarafında oturmuşlar ve beni içeri buyur ettiğinde kapıya bakarak şeyhime şöyle dedi. “*Senin dediğin beşten sonra olur*”. Makamlarında şeyhlik yolunda bir işaret aldıktan beş sene sonra Ramazanı şerif ayından bu gerçekleşti. Ve yine bin yüz otuz dokuz senesinin zi'l-ka'de ayının on birinci gecesindeki vâkıâmızda türbelerine gidip kendileri ile birçok kelam ettikten sonra “*Sen benim zaviyeme şeyh olursun*” buyurdular.

Bin yüz kırk senesinin Ramazan ayında tefsir dersi esnasında “*İmdi kendisine güzel bir söz verdiğimiz ve muhakkak o söz verilene kavuşacak olan kimse, şu kimse gibi midir?*”³⁹⁶ âyetini müzakere edip düşünürken şeyhim, ben aciz fakiri seccadelerine oturtmaya layık gördüğü haberi gelmiş ve Hüdâyi'nin yüksek mertebelerinin işaretleri ortaya çıkmıştır.

Bunları anlatmaktan amacım kıymetli şeyhlere sevgi ve hizmetin boşa gitmeyeceği maddi ve manevi yararların önemli olduğunu din kardeşlerime bildirmek ve onları sevmeye teşviktir.

Allah Teâlâ hepimize kâmil bir iman ile son nefesi vermeyi nasip eyleyip kendisine ulaşmış mesut olanlardan buyursun, âmin.

³⁹⁵ Nâziat, 79/5, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 582, “فَالْمَدِيرَاتِ أُمْرًا”, “Emri uygun yol ve yöntemle yerine getirenlere”.

³⁹⁶ Kass, 28/61, Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 392, “وَعَدْنَاهُ أَقْمَنَ حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ وَعَدًا”, “Kendisine güzel bir şey vaad ettiğimiz ve vaadedildiği şeye kavuşacak olan kimse”.

SONUÇ

Bireylerin içinde yaşamış olduğu toplumlar onların hayatlarının şekillenmesinde önemli rol oynar. Bazı insanlar da içinde yaşamış oldukları toplulukları şekillendirirler. Tasavvufi düşüncüyü temsil eden önemli şahsiyetler de, bu ilmin ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar her dönemde, varlığını sürdürdüğü topraklarda insanları eğitmiş, yetiştirmiş, etkilemiş, arındırmış daha da önemlisi toplumlara yön vermiş, hedefler göstermiştir.

Bu geleneği 18. yüzyılda temsil eden şahsiyetlerden biri olan Yakûb Afvî, yaşadığı dönemde Celvetiyye Tarikatı'na, düşüncesi ve eserleriyle önemli katkılar sunmuş bir şahsiyettir. Afvî Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserini yaşadığı dönemde müridlerine Celvetiyye'nin âdâb ve erkânını açıklamak için kaleme almıştır. Bizim bu çalışmayı yapmamızdaki hedefimiz Afvî'nin Hediyyetü's-Sâlikîn isimli eserinin incelenmesi, sadeleştirilmesi ve günümüz Türkçesine kazandırılması olmuştur.

Çalışmamızda yöntemimiz kısa da olsa Afvî'nin yaşadığı döneme, mensubu olduğu Celvetiyye Tarikatı'na değinmek, Afvî'nin hayatı ve eserleri hakkında genel bir değerlendirmeden sonra, Hediyyetü's-Sâlikîn adlı eserinin transkripsiyonu ve sadeleştirilmesini yapıp, eserin orijinal metnini vermek olmuştur.

Yakûb Afvî Celvetî şeyhi olduğu zaman dervişlerin ve bu yola girmek isteyenlerin sayısının çok olduğunu, fakat tarikat âdabını ve erkânını bilenlerin sayısının az olduğunu görmüş ve Celvetiyye'nin usûl ve âdabını anlatmak ve açıklamak amacıyla bu eserini yazmıştır.

Hediyyetü's-Sâlikîn üç bölüm ve bir hâtimeden oluşmaktadır. Birinci bölümde tarikatın niçin gerekli olduğunu delilleri ile beraber izah etmeye çalışmış, ikinci bölümde dervişlerin uyması gereken kuralları ve yapmaları gereken davranışları, ibadetleri açıklamış, üçüncü bölümde ise halife ve şeyhlerin uymaları gereken kurallardan, üzerlerine düşen sorumluluklardan bahsetmiştir. Hâtime kısmında ise, Üsküdar'da bulunan, âriflerin kutbu ve âşıkların başı ve sâliklerin efendisi diye tarif ettiği Aziz Mahmud Hüdâyî Efendi'den kendisine kadar olan şeyhleri zikretmiştir.

Celvetiyye Tarikatı'nı yolların en şerefliyelerinden ve izzetlilerinden bir tanesi olarak gören Yakûb Afvî, Peygamber Efendimizin hadis-i şeriflerinden hareketle her

insana bir terbiye edici, irşad edici bir mürşidin gerekli olduğu görüşündedir. Bu noktada öncelikli olarak müridin biat etmiş olduğu mürşidine vermiş olduğu söze, her ne olursa olsun, sıkıntılı zamanlarda da huzur bulduğu dönemlerde de sâdık kalması gerektiğinden bahseder.

Mürid olan bir kimsenin yapması gereken zikirlerden, kılması gereken namazlardan, gece ibadetlerinden ve tutması gereken oruçlardan da bahseden Yakûb Afvî, bütün tarikatların amaçlarının bir olduğunu, bunların sayısının çok olabileceğini, bununla beraber dinin genel esasları haricinde olan bir şeyi kabul etmediklerini ifade eder.

Bu itibarla Afvî, bir tarikatın şeyhi vasfıyla o tarikatın usul ve âdâbına dair bilgi verdiği bu eserde mensup olduğu tarikatın katı bir savunuculuğunu yapmaması dikkate şayandır. Dolayısıyla onun tasavvuf kültüründe “Allah’a giden yollar gökteki yıldızlar kadardır” şeklinde ifadelendirilen genel kabulü benimsediğini ve bu anlamda mutedil bir çizgi takip ettiğini ifade etmemiz mümkündür.

Yakûb Afvî’nin araştırmamıza konu olan eserinde referansta bulunduğu tasavvufî şahsiyetler gözönünde bulundurulduğunda, onun tasavvuf ve tarikat anlayışının temkin üzere şekillendiği söylenebilir. Bu yaklaşım, onun aynı zamanda içinde bulunduğu Celvetiyye’nin de temel özelliği olarak karşımıza çıkar. Müridlerine olan tavsiyelerini mutlaka bir ayet veya hadis ile irtibatlandırması da aynı hassasiyetin bir yansıması olarak anlaşılmalıdır.

Bu itibarla 18. yüzyılın tasavvufî şahsiyetlerinden biri olan Yakûb Afvî, Kur’an ve Sünnet’in çizdiği çerçevede bir sülûk âdâbı ortaya koymuştur denilebilir.

KAYNAKÇA

el-Aclûnî, İsmail b. Muhammed (ö. 1162/1749), *Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs*, I-II Cilt, Abdulhamit b. Ahmed b. Yusuf b. Hendâvî (thk.), Mektebetu'l-Asriyye, yy. 1420.

Afvî, Yakûb (ö. 1149/1736), *el-Vesiletü'l-Uzmâ ilâ Hazreti'l-Müctebâ*, Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 392/2.

_____; *Hediyyetü'l-Vu'âz fî Nehci'l-İttiâz*, Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 336.

_____; *Hediyyetü's-Sâlikîn*;

a. Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi, No: 1924.

b. Süleymâniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 2715.

c. Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 375.

d. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Şer'iyye Bölümü, No: 992, Bahriye Matbaası, İstanbul 1329.

_____; *Hülâsâtü'l-Beyân fî-Mezhebi'n-Nu'mân*, Süleymâniye Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 392/3.

_____; *Lem'a-i Nûrâniyye fî-Şerh-i Kelimât-i Hüdâiyye*;

a. Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, 392/1.

b. Koyunoğlu Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, 11183.

c. Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, 269/3.

d. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, 2919.

e. Süleymaniye Kütüphanesi, Arslan Kaynardağ Koleksiyonu, 110/1.

_____; *Netîcetü't-Tefâsîr veya Tefsîru Sûre-i Yûsuf*, Köprülü Kütüphanesi, Hacı Ahmet Paşa Bölümü, 19/1, Matabaa-i Âmire, 1266, 1279, Arif Efendi Matbaası, 1318.

_____; *Tuhfetü'l-Vuâz fî Nehci'l-İttiâz*, Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi Bölümü, No: 623.

Aktepe, Münir, "Ahmed (III)", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, ss. 34-38.

- Ateş, Süleyman, “Cüneyd-i Bağdâdî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VIII, İstanbul 1993, ss. 119-121.
- Ateşyürek, Ahmet, *Yâkûb Afvî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2003, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ayvansarâyî, Hüseyin (ö. 1201/1787), *Mecmûa-i Tevârih*, Fahri Çetin Derin, Vahid Çabuk (haz.), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1985.
- Azamat, Nihat, “Erdebili, Alâeddin”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XI, İstanbul 1995, s.279.
- _____; “Hacı Bayrâm-ı Velî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIV, İstanbul 1996, ss. 443-454.
- _____; “Üftâde”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXXII, İstanbul 2012, ss. 282-284.
- Bahadıroğlu, Mustafa, “İbrâhim Zâhid-i Geylânî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXI, İstanbul 2000, ss. 359-360.
- Banarlı, Nihat Sami, *XVIII. Asır Türk Edebiyat Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1971.
- Bayak, Cemal, “Fenâî Ali Efendi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XII, İstanbul 1995, ss. 335-336.
- Beyhâkî, Ahmed b. El-Huseyn b. Alî b. *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I-X, Muhammed Abdulkâdir el-Atâ (thk.), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1424.
- Buhari, Muhammed b. İsmail (ö. 256/869), *el-Câmiu's-Sahîh*, I-IX, Muhammed Zuheyr b. Nâsır en-Nâsır (thk.), Dâru Tavkî'n-Necât, yy. 1422.
- Bursalı, Mehmed Tâhir (ö. 1926), *Osmanlı Müellifleri*, I-III, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333.
- Celâluddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Suyûtî (ö. 911/1505) , *el-Fethu'l-Kebîr fî Dammi'z-Ziyâdât ile'l-Câmiu's-Sağîr*, I-III, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1423.
- Çağrııcı, Mustafa, “Gazzâlî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XIII, İstanbul 1996, ss. 489-534.

- Erünsal, İsmail Erol, “Mehmed Şükrü”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXVIII, Ankara 2003, ss. 533-534.
- el-Ezdî, Ma‘mer b. Râşid (ö. 153/770), *el-Câmi*, I-XII, Habîbu’Rahman el-Azami (thk.), el-Meclisu’l-İlmî, Pakistan 1403.
- Fındıklılı İsmet Efendi (ö. 1904), *Tekmiletü’s-Şekâik fî Hakkı Ehli’l-Hakâik*, Çağrı Yayınları, Abdulkadir Özcan (nşr.), İstanbul 1989.
- Haskan, Mehmet Mermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, I-III, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 2001.
- Hüseyin Vassaf (ö. 1929), *Sefîne-i Evliyâ*, Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz (haz.), I-V, İstanbul Kitapevi, İstanbul 2006.
- İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed b. İbrahim (ö. 235/849), *el-Kitâbu’l-Musannef fî’l-Ehâisi ve’l-Âsâr*, I-VII, Kemâl Yûsuf el-Hût (thk.), Mektebetu’r-Ruşd, Riyad 1409.
- Kaplan, Hayri, “Şa‘rânî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, ss. 347-350.
- Kara, İhsan, “Selâmi Ali Efendi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVI, İstanbul 2009, ss. 348-352.
- Kara, Mustafa, *Bursa’da Tarikatlar ve Tekkeler*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa 1993.
- _____; *Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2011.
- _____; *Tekkeler ve Zaviyeler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990.
- _____; “Dâvûd et-Tâî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, IX, İstanbul 1994, ss. 48-49.
- Karaman, Hayrettin, vd., *Kur’an Yolu Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2016.
- Kabaklı, Ahmet, *Tasavvuf, Tarikat, Edebiyat*, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.
- Karal, Engin Ziya, “Ahmed III”, *İslam Ansiklopedrîsi*, I, MEB Yayınları, İstanbul 1988. ss.165-168.

- Karamürsel, Ziya, *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1940.
- Mehmet Süreyya, *Sicilli Osmânî*, I-VI, Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye, İstanbul 1890.
- Mehmed Şükrü Efendi, *Silsilenâme-i Sâdât-ı Sûfiyye*, Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâî Efendi Bölümü, No: 1098.
- Muslu, Ramazan, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, (18.yüzyıl)*, İnsan Yayınları, İstanbul 2002.
- Müstakimzâde, Süleyman Sadeddin (ö. 1202/1788), *Mecelletü 'n-Nisâb fi 'n-Niseb ve 'l-Künâ ve 'l-Elkâb*, Süleymaniye Kütüphanesi, Halef Efendi Bölümü, No: 628.
- _____; *Menâkıb-ı Melâmiyye-i Bayrâmiyye*, Süleymâniye Kütüphanesi, Nâfiz Paşa Bölümü, No: 628.
- Namlı, Ali, “İsmâîl Hakkı Bursevî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIII, İstanbul 2001, ss. 102-111.
- Öngören, Reşat, “Ma’ruf-i Kerhî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, Ankara 2003, ss. 6-69.
- _____; “Safiyyüddîn-i Erdebîlî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXV, İstanbul 2008, ss. 476-478.
- _____; “Safeviyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXV, İstanbul 2008, ss. 460-462.
- Öz, Mustafa, “Kümeyl b. Ziyâd”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXVI, Ankara 2002, ss. 550.
- Özel, Ahmet, “Ali el-Karî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, ss. 403-405.
- Özkan, Halit, “Süyûtî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, ss. 188-204.
- Serin, Muhittin, “Hamdullah Efendi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XV, İstanbul 1997, ss. 449-452.
- Şahin, Haşim, “Yahya Efendi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXXIII, İstanbul 2013, ss. 243-244.

- _____; “Karaca Ahmed”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXIV, İstanbul 2001, ss. 374-377.
- _____; “Somuncu Baba”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVII, İstanbul 2009, ss. 377-378.
- et-Tirmizî, Muhammed b. Alî b. El-Huseyn b. Bişr Hakîm (ö. 320/932), *Nevâdiru'l-Usûl fî Ehâdîsi'r-Rasûl*, I-IV, Abdurrahman Amîra (thk.), Dâru'l-Cîl, Beyrut ty.
- Uludağ, Süleyman, “Hasan-ı Basrî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XVI, İstanbul 1977, ss. 291-306.
- _____; “Serî es-Sakatî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVI, İstanbul 2009, ss. 564-565.
- _____; “Hallac-ı Mansûr”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XV, İstanbul 1997, ss. 387-381.
- Uzunçarşılı, İsmâil Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1978.
- _____; *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1984.
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Fahreddin er-Râzî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XII, İstanbul 1995, ss. 89-94.
- Yetik, Erhan, “Habîb el-Acemî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XIV, İstanbul 1996, s. 370.
- Yılmaz, Hasan Kamil, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celveti Tarikatı*, Erkam Yayınları, İstanbul 2001.
- _____; “Akbiyyık Sultan”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, II, İstanbul 1989, s. 223.
- _____; “Celvetiyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VII, İstanbul 1993, ss. 273-275.
- _____; “Aziz Mahmud Hüdâyî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, IV, ss. 338-343.

_____; “Hâşim Baba”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XVI, İstanbul 1997, ss. 406-407.

Yücer, Hür Mahmut, “Sünbül Sinan”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXXVIII, İstanbul 2010, ss. 135-140.

Zâkir Şükrü Efendi, *Mecmûa-i Tekâyâ*, M. Serhan Tayşi (haz.), K. Kreiser, Berlin 1980.

EKLER

1. Hediye'tü's-Sâlikîn Adlı Eserin Yazma Nüshası (1)

بمعین
شغل اولوب بویه فی اختصاره شغل اولنه صکر
قیوم اسید شغل اولنه اختصاره تکلیف میوه بیت کوه
ظهور ایدر زیر بواسطه مظهر سلطان کون بیه
افضل گفتوات حضرت بیه بود کز اولشان اسیدله
طریق جود کانی بولور اسم قناره یعنی کل شغل
آمد بر خاسته سی لفظ جلاله بولور دیو و بعضی
سعی قلیل اولند قیوم دن صکر و ده واسطه دن
ویرلسی بیه ان طریقته ن شیخانی شیخ سلا و
مرحوم دن نقل صحیح وارد رسا کز تکلیف و تکلیف
یا جمیع یا جم یا قنار یا قناری یا اسلا یا رب یا صهر یا
یا قاهر یا قوی یا سیرین یا مرید یا رحمن یا ظاهری یا باطن
یا سلام یا مؤمن یا کثیر یا کثیر یا شفا اولنج جمیع
اسماء الله دن تخلف و تحقیق و تحقیق مریب سندن حقیقه
دار اولوب مقرب و معنوم اولسونک طریق جودین
مراد الحق قیوم کله رسل الله یا ایدر کله عجز ظهور ایدر
اکهون کز انک و اقامه حضرت تبارک و کرک مریب
افضل حضرت تبارک الهیات و ایا عجز الهیات اولمشدر
غیر صورت نه اولمشدر و جناب حقیقه نسبت از انک

اما طریق جودیت بدین
مالک اولد قیوم فی اظهار و انکھون انک الهیات
و اما او کمال و افتخار و بولور قیوم مناسب و کلام
اشبه ستر هم اولد قیوم جودیت علی و لوف
اولدی بوی جودیه و بی نمایان اولور و بوی طریق جود
زیاده قیوم اولوب و عزالت و انقطاع اولد
کرک و بوی اربعین و خضوت بوقدر زیر جلاله
طریق جودیت کثرینه و خضوت اهدار بیه
و خضوت حاجت بوقدر و بوی طریق کشف و کرامت
بطلوب و کلام و اظهار و بوی بوقدر و کلام
بنا کز کشف و کز انک کثرینه و خضوت اولمشدر و کلام
سویط طریق بوی و اما الله تعالی انک کثرینه و کثرینه
اولد کز کلام و کلام قیوم و لدن بر قیوم سویط
قیوم اسلا اولوب کز شغل مایه زیر و ام ذکر
قیوم اولور اسلا بوی و کلام کلام سویط
قیوم و اما کلام اولد بوی و بوی طریق تکلیف
اسماء الله بوی قیوم جودیت و عزالت بوی
تقر و لوف و کلام تکلیف و اما سویط قیوم و کلام
و بوی طریق کلام و کلام کلام کلام کلام

باشد و بوی طریقه و توفیق اجتهاد و قیود اجتهاد
 مانع سلوک و و صحت بونکایه و لمد و غی نمایانده
 اهل یا نساء امر ضرور بد و مجموع طریقه و مطالبه
 چنانچه اولیای اهل بیت و لکن التوفیق الی الله بعد از انقاس
 الی الخی و غیره است و هر یک بکوی سعاد و بجهت
 حاکم شرع و اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول
 چشمه و اصل اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول
 خلاف شرع شریف نشی ظاهر اولیای اهل بیت شرع و طریقه
 انحال از اهل بیت و کل طریقه بونکایه و لمد و غی نمایانده
 و بعضی مشایخ و اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول
 که بر سر تاویل و توجیه ممکن اولیای اهل بیت شرع و طریقه
 اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول و لمد و غی نمایانده
 اعلام و اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول و لمد و غی نمایانده
 طریقه و اصل اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول و لمد و غی نمایانده
 آنکه کلام اهل حقیقت اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول و لمد و غی نمایانده
 و ابطال این امر ممکن و کلام و معلوم اولیای اهل بیت شرع و طریقه و کید و بول و لمد و غی نمایانده
 و بیحی انکار قرآن کریم و حدیث شریف انکار و لمد و غی نمایانده
 خن را از کلام جعلی و شرع و معنی با بیغ و کلام

بسم الله الرحمن الرحیم

بیان ایدر شرع و دین و توفیق و کلام
 دین من و طریقه و دین و توفیق و کلام
 کتاب و حدیث و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 ایدر سلطان و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 بسم الله الرحمن الرحیم و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 عز و حق و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 باطل که علم طریقه و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 و حکم و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 قول و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 اولیای اهل بیت و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 لکن شرع و طریقه و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 نشان که بوقار و بیان اولیای اهل بیت و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 حاله توفیق و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 مرکز دین و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 باب توفیق و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 مقامات و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 حضرت توفیق و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام
 و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام و توفیق و کلام

بحمد و عذرتی ز بدوب توحید تا بلاله اخلاق
 ذمیه لایانوب الخلاق حیده ظاهر اوله مریدک
 طلیله و تحکک حسن عیینه نفس اوله نوری ظاهر
 اوله لا اله الا الله کلمه سنده مد و شاهه نفس حق طس
 اید و بی جمع اشیا و توحید سینه و اصل اوله
 بلکه هراشیا کک کف و دلیله توحید نه و انقب اوله
 انزال توحید قلبه تا تیر بدوب نفی کید و بی اشیا ت
 محسن قلمه اسماء الله تدربا طبع اید و ب ذکر خیر اصل
 اوله آنکی و قلمه اصل اوله و ب مقامه نفس نفس توحید
 اوله ب محبت الله حاصل اوله و عشق خدا به و اصل
 اوله ب کمال معانی تیرک الله اوله ب هر نفس ک
 جقد فدا الله سیمیه کرب جقد لسان فارغ اوله
 قلب ذکر اوله عشقه و اصل اوله ب کمال سواد
 کور عشق حق باه سوا ک سیر بلوب هر بنه نظر
 اید رسه حقا به نظر اید و ب حقی حاضر بلوب کند و
 حضور حقه سیلوف نفس روح او کده سفل و عباد
 و لیل اوله اسالنه کتمه و ب ز و جنه مطبوعه کن
 انرا مطبوعه کن نفس تریج اید و ب نفس تیرامه
 روحه تریج اوله ب ایک کک از د و اجندن معرفت

مکمل

ملو غوب نفس بجه معرفت حق شایسته رتبه و
 انوشوب بخرد هو اکبر و تریج روح ایه مقید اوله
 روح امریه ماموره و صندله اوله ب حلقه معرفتی
 طو غوب طریق سواد به سلیوب اقلند و ب
 قیض از مکینه یاز بنی نعلیم بجان ایه معنی و کک
 اوله ب قیده علم الیقین حاصل اوله مقام صدقه و اصل
 اوله او جقه مقام سواک الله مقامه در ب مقامه روح
 کرامات و کاشفات ظاهر اوله ب ب مقامه اهلله
 الهام حق اوله زرا نفس تاز کک کک معرفت متعلق
 شیا به مشغوله اوله ب و صلنو و نفس و اجه نور
 ظاهر اوله ب قیل جقد ن انواع الهام ظهور اید و قند
 هر نفس کرب جقد بجه سیمیه کور و جقد فدا
 طالب توحید اوله ب پریشا نکی کور و ججه خاطر
 کور کور مکوت سواک روح نفس ایه عایبه اید
 عقل معاد رفیق اوله ب و نفس و سفل و قیض الله
 معرفت عالمه مکوت سیر اید و ب و جملنه مراد کک
 اوله ب عاراده اخلاصی نوری ظاهر اوله ب عین الیقین
 حاصل اوله ب نور مجتبه و اصل اوله ب و در شیخ مقام
 سیر مع الله مقامه نفس ب و اده مطبوعه اوله ب و

ایسی حق طریق سید
 اید

موصی له به اولو و علم اولو و اقر معرفت
اولیغه صالح اوله ساکن بوده اخلاص بولور
و بشریتان فنا بولوب نور مجید به به اصل اولوب
جمیع اشیا ده قدرت حق مشاهده اید و نفس
کبر و جب جعفر در حق اسمیه کبر و جب جعفر ساکن
بواراده استغراق و ادب کویا کونور ذرات غرق اید
عین الیقین مقام منه و اصل اولو و ماسو کوزین
غالب منصور اولوب کند و وجود حق در حق
مشاهده اید و کفر و الحاله و ابرار را در کنه یک
الامین بلا کمال اولو و عقوبت لایق اولو و منصور
دخی بوجرد غرق اولوب انالحق دیوب خلاص
اولمشده به مقامه اخلاص در حد و کرد
مرشد در غیره مشارکت کریمه سازد کلا و بر
طریق مرشد طیب در اجزای القیبه و اصل
اولمشده را اگر مرشد مقام اولو به جذب به و قلوب
کند و به کلوب یکسره فایده سوا و نماز بوزن
ایلو و فنا و وجود و اصل اولو که در ضا و تسلیم
مقامه بشری مقام سیرت فایده مقامه فاف
اولوب بواراده عقل و فهم مکر اولوب فنا

تجرب

وجود و اصل اولو و مصادف مقامه نفس
چند حق اسمیه کبر و جب جعفر بشریتان فنا بولوب
جمیع اید به بولور و سیرت به به اصل اولو و نفس نفس
را لب اولوب سرو رضا مقامی طلوع اید و امر الیه
مطلع اولوب شهوات کمال اید و وحده توحید
غرق اولو و علم اشیا و اسماء علم اشیا حاصل اولو
اوشان کمال بولوب نور کمال و اصل اولو و هر یک
مطلع اولو و انقیاد مقامه نفس کبر و جب جعفر
تجرب اسمیه کبر و جب جعفر مقام سیر و حجاب فایده اولو
فنا اید و فنا بولوب بقا نور به شفا اولو و جهل موجود
سیر اید حق ضابطی و ضابطی اولوب اصل فقر اولو
بانه دنیا و غیرت بر اولوب مشاهده و معلومه
اهل اولو و کبر بولوب غلبه اخلاص اولو و شاه
و کلا بانه بر اولو و حق الیقین مقامه و اصل
اولوب نفس نفس موصیته اولو بدخی مقام سیر
بانه مقامه بواراده کند و بدیق اید
و الغنی خفا بولور و ظاهرا اشیا و مطلع اولو
بود دخی حق الیقین مقامه سیرت و طریقت و طریقت
و حقیقت بود جمیع اولو و نفس کبر و جب جعفر

اداب بیان اید ساکنه اوله و ملازمه که سلاک
ایده کی طرف حق طریق اعتقاد اید و به اداجی
زیاده غلبت اهتمام اید و قریب بخندن است
کمی تمویب یعنی بوجه و دخی شنید کردن حاجت
سود دخی آوردن غیور و یکنواخت تلقین اید و
ذکر دخی غیور مشغول اولیده و دخی اسلافه
و او یقین منور و سگفته و متقاعدان عزت
و انقطاعه در ایدت اید تا که جبهه بغداد
قدس ستره سکون در فاضل تحصیل سکون شرط
بیان اید که سر و طبع جبهه و یکباره مشهور
اوله و دخی وضو غلبه و دخی سبده و دخی
دفتره ثواب یا یقین ایجاب و دخی خلوت
کثرت و وحدت ذکر کند که تعالی اوله و دخی
دوام صوم و دخی سکون سکون
دوام ذکر التوحید و دخی خلوت
کریمه و دخی پاک اعتقاد و کمال سلام
قلب بخنده و ربط اید شوی مرتبه که جمله
عالم مشایخ اوسمه بوفیق و دخی ایجاب
اوله و دخی اولمان و دخی برادر که دخی

ما دام که میل ابراهیم باطنی و حدیثی بپوشیدن سکر بخیریه
القدس و شیخه اعتراف ترک ابراهیم قیاس و منطق
سابقه را بلوایستیم تا هم ستره و سکر و منطق
و قنای کسبه ایام محبت انیمه و شیخ حظه
ایست سز و ارمیه آنکه طلبا زاده و دلب و زن
ایوب و تنوع شیخ توفیقده و اورد سه قطعا کلام
انیمه سکون مقدسه ذخیره از زنها و کور یک
واقعده و ن برضنه آنیمه انیمه زیاده و شی
اما تنده صاحبانه ایصال اید اگر تعبیر اید سه
جان قولعباده و کلیه اگر تعبیر انیمه ابراهیم انیمه
زیرا کند و به فاله کاه بویله اورد و شیخ حظه
امرا و بقیمه و کبیده و اوله قد و برنج و هم که کرد
کبیده بردن ارفه سی و و کبیده و شیخ ایاز اوزیده
ایکن مرید و تنوع سز و هر نه زمان شیخ که کرد
ایانه خالقه و شیخ سارم و بر نه و آنیمه المومنین
کو کبیده قیوم توابعه سارم المومنین و مومنین
سارم و بر نه کاه و شیخ بویله اید و حقه کاه
غیر که کرده شیخ ارفه سی و و کبیده و شیخ اید که کرد
و کبیده و شیخ کاه سارم با صبه و بر نه اوقده

استعمال اید و کی نسبت مرید استعمال انید و شجک
 الله برشی و بر دکان مقدم او بود بعد و بر و شجک
 کند و بر و بر دکی غنی ثابت تعظیم اید الوب حفظ
 اید و یقین و ارا ق از نسبت بر بره کتیه اگر شج
 حجره سده بلمان اید شود ن توجده قلب اید
 بدست اید بعد کیده و بر شکل اوله قده شج بمان
 نوجده اید ربط قلبه قصورک بود شکل قده
 الشرح حاصل اولور و انما رضاء شجی که زده و هر
 حد مت تکلیف اید سه تا خبر انید و جمله
 اوز رنده تقدیم اید و سببی سوال انید زبرا
 کتیه نصوت فایه خبر اولند بر اید شج بر خضوع
 انجورن چون دیر فلاح بولان و بشل و مرید
 هر قدر حق کند یک جا بنده و شجی هم اید سه
 شجک سون زده انید زبرا غرض اولور انید
 طریقت مرید و زبرا مرید بود رکته کند
 ارا دنی فنا بولش اوله اگر ارا دقا و اید
 اول اهل نفس و مرید صوا اولور اهل حق اید
 و دخی در ویش و اجبه رکته حالی غیر از انانیت
 و شجک اسرار حق حفظه اهتمام اید زبرا خلوت

مکر

سزنده امین اولم بن خالق سزنده امین اولماز و طریق
 ایچره هر تکلیف اولور سه اجزای سعی اید و
 کرج دینیه زبرا طریق آخرت مجاهد اید اولور
 راحته اولماز راحت استین منزلدن قلمرو
 کند و بر صلاح اید نظر لریسه و دعا استه
 مغرور اولیده زبرا مغرور اولد فلاح بولماز
 نفسان حلقه و قبله طرفه نوکر مرید خضوع
 شج حضور دده اگر بلوغ کلور سه رفقا مقرر مای
 اید بود لمسی اولد و بشل و قبله و کونه و ایزو
 بتول انید و اید سنی قبله خوش اله و شج
 اولد و غنی برده حقیقت اید ذکر انید و ذکر
 صحت انید لو اید اوز راه اوله مکر قطع کند
 مانک اولیوب مضطر اولد و لسانی خلد سزور لودن
 غایب حفظ اید و یلان سوبدن زیاده مقنه
 و هر اشتد و کن سوبیده و ریا منتهای غلب
 اصلاح اید و اولان حقیقت تحصیلده سعی
 اید لو و نفس بر جی حوالده محاسبه اید لو
 و بر کتیه حقایق بقیه لو و جمله مغرور ماندن
 و نفسان افراغی فاسد سندن زیاده حد اید

سوزن انید

نشاید بهجت و رحمت اوزن اولوب نوبه اولم
 مجاهدات ایله قلبی حقه اوشدومغده سخی ایله لیس
 و انشاء سلوکه بعضی لم و کور عاری اولدق طریقه ن
 نکول ایسوب اهل سستی کلیمه انواع عبادته مدد و مست
 اوزره اولو و هر مومینه لاندند که افراتی عبادتین
 کچمکه سخی ایله لوشاکه جناب حق سوز مشد رستگار
 اولمغفره ایشا احباب کرام انواع مجاهداتی اختیار ایلدو
 و کندی و نودن غیره یارم اولدند که غیر یار اول جلال ندن
 غافل اولوب کندی و سخی غیر یاری کجوب کمال رضایه
 مظهر اوله و سخی ککولان الطیبات آیدند امثال ایلدو
 حالانیکه سخی ایله لرو و طریقی چلو و نهیمک قول
 صفات لده ایله متصف اولیق طریقی دیندار لیس
 شونلکه چلوریم و بر لایزم اولن لیلر بوسر و نه چلور
 اولدق صفات لهر قلم ایدوب انصاف سخی ایلیوب
 تحصیل ثلوت ایدو و لایزمه که نه لایق و استلایه
 کلان الملقین ده مغموا شد اکل و شرب و سفلی اعتبار
 ایدو لکه زیاده آج و زیاده طوق اولمید و شول اولمک
 طلیعت زیاده قوت بولند اول وقت صاحبی بره
 چمکه سخی مغرور و دینس علاج بود که اکل و شرب

و جومر و لک و عطا سخی ایله لرو وارد ندن
 چلور قله موتون جسد یاه و نوب بقیر بالکیر
 باشی و ندره سیه و هر حاله کورک کند و لور
 و کورک غیره عدالت ایدو لرو و توکلده اولوب
 جناب حق اوزن ضامن اولد خدا اعتماد نام
 ایدو لرو آفرام قبول و رومدن غایت
 احتراز ایدو لرو مکر غایتا سلیحت اولد و تقوی
 جناب حقا ایدو کند اینا نوب لایمغ لمانیت
 ولا مغنی لما متعت حیر صحنه اعتماد ایدو
 قبلین اغیاردن لوب و لایمغ کورم لوده اولوب
 قطع مراتب ایدو لرو و نرسد چار سولر سیفوب
 کوریمه لوعلی ضرر و محققدر همان عزیزه و لایمغ
 و عتوات اوزن اولن لور دن انتقام قبول و اولوب جناب
 و طاعتان تر قیده سخی ایدوب و مغرور و مقید اولد اول
 اولان بود که کور و سالدن اولن سیه جناب حق
 عز ایدو نیرمه اولمید و سا که لایمغ در رسول اکرم
 جیب محترم حقی الله علیه و سلم حضرت نیک شت
 شریفه سنه غایتا رعایت ایدوب و آفتاب کرایمده
 و سخی نایع اولوب اهل بهشت دن عزت و اهل طریق و اهل

[illegible]

مقدم اوله قدر الشهور طريق فقر استند و عدد اوله
تقلا برآمده که نه بوز استغفار و بوز صلوات
شریف و بدین بوز فوجید و التراق و غنی و تجدید
نماز لک قلوب و التین و تجسس صاف اولوب
شریعت مطهریه غایتله رعایت اباد که طریق
جلوسه صوفی اولوب مجلسه منع اولوب و استغفار
اوله غنی مقدار رعایت اولوب لایع من احبیه
تخلو سجه و نیاده و عقیده بیله اولوب مقدر در
اکر بوز نازده قصور ایدر سه مجلسه منع اولوب
تکلیف در دوزخ عداوت طوفانیده و کفر اولسان اوردی
و انواع مجاهد سن آتور سه ترقف بولوب مقبول
اولوب اکر همان بولوش بیله قناعت اید و بی نیاده
هفت الحسه بیله مقبول در مده و امار او قناعت
عقیده اولان اصوله و کجمر لولجا سه و مجلسه
حاضر اولوب و طریق کسب سن کیمان اکل طریق قدون
و کلامر بلکی ترقیه سیدر ممکن اولوب ایدر سه
کوزله اغترسه قدر اولبار و در حق مسایف اولوب که
ساکلورون شول ادم که اختیار یا خود زیاده
تایه یا اهل بیال صاحب اولوبار حلاله قدر لایق

اوليه لمرئيه و در حقي اسمي كه حق اسمي را نه
تقريب اليه و اسماء اذن و بر ميه لمرئيه
ايد رسد و قاله اوليه قله ويره و استقامتي
و در حق و نفس و طبع ظاهر اند و خلاصه اوليه
خلاصت و بر ميه و تر سكه حجاب سني تر لايه
عالمه فتنه امور و الفتنه شده من اقل ايتمه
ناظر اوليه و در اسم خلاصت و مجتهد اوليه
خلاصت و بر ميه حرامه خلاصت شون صلايه كه
دنيا و عقباي كلني الوب عالم معناه مكنوت
خبروت لاهوت اوج عالمه بولاره عاشق اوليه
جواهر سواد نجوب ذوق بولاره و قصه اي اخي معرفه الله
و قول الله اولوب و محمد لمرئيه خرقه قله و
اوليه بولاره و اسم خلاصت و بر لمرئيه اوليه
و بر ميه لمرئيه مقام انبياء و نعمت علماء و قدس
بلان كسيه و بر ميه لمرئيه و حقي خلاصت نعمت مظهر
اوليه لمرئيه كه فقر جمع و خلق و عظم الحكام
و بر ميه همان نعمتي و اسم مظهر و نور
حق و بر ميه كثر علكه جالسه قسمت الزين
خلصه و اوليه كنه و سني بولوب و اصله كاسك

اولو و ز اول زمان البری منع انبوی بیعت و بره
واوالت کشته اهرند و بعضی مجاهد و برعجز بله اهرند
ناگوار می شده اولوب طرف حقدن نویتمه اولجه فتنه
ظهور اید و پ کزو طالب اولور حاصلی و لا غلط و حد
ایتمه ناظر اولوب کیم انجوب آسانده و کلات ایدلو
زیرا امر سوا ک امر اختیار اید و هر کسی اختیارینه قوی
زیاده تکلیف اولجه و دخی و مدینه که زیاده صدقند و زیاده
حرکتند و یجندند حاضر اید و اگر یک عارض اولوب انجوب
نوجود جبروت و برسد یا کتور ککلی مختور اید و صورتند
دوش اولوب مولود و دوش ککی دور اید و زانیور و لجه
و ککلی تنو حقدن نویتمه اید فتنه اگر کتور اید و برسد
نوجود اید اید اگر ککلی اید و برسد اسماء اید مجاهد اسماء
بر و هر نفسی اولوب اولور ذکر اولوبان مولای و دفع
اولوب علیق منع تنو حاصل اولور و بسیار خصصه
هر کسی حاصله نویتمه اگر ککلی اید شریک و کار و تکه
بسیار اولوبی همان ککلی حد فتنه اید علیق الشاه نویتمه
ایده علوم بسیار شده و دخی مجاهد مرتب صحیح ککلی بسیار
کیم بوسه صد اولور و همان نویتمه زیاده ضل اید ککلی
جمله و ز اولوبان نویتمه اید اولور و حصر فتنه و یغانه

و رعن الجبال كطربك الاله

اهتمام ایدوب بوزیدله لوملا آلا اله بیجاکی برده
 لا بلایه و بیجاکی اسما الله و بی بویاده رعایت اولده
 جهایه و سخطاناسی اسما اللهی خریف و تغییر ایلان اشتهالده
 نظر انیوب بویاده مجلسه و ارمون غایتله حید ایلده
 زیر آگاه بر ایلور و خلافت خنده مننه نامور اولور
 بوخده متی بولسیریلوب ادا پالاشه بوزانل انجون
 اصلا ابره نیسه قیدند اولیده و بوشانه بعضی الم
 حارین اولور سه احتیاج کیم موقن کی و حلقه ن بعضی
 سوز لری و سوزن لری اصلا غم چکیوب بلکه الله
 شکر ایلوب کیم کون عبادتله یالده زیر سیر
 آساندر اولور اولان معامله در حقیقتی
 بجهل بوجش نی ظهور اندکه آگاه ایدوب و بر موقن
 یار تیر و شترینه اید و کن معامله بوقیره ایلر آگاه
 سعادت بیلوب شکر ایلر کنی نه کده ویر قصور
 شبت ایدوب بویال کلا کده و کسجه د بویانغ
 و مسکنی الدن بر اقیه کله طریق اهلده بویانغ
 طبر ایدوب ایل طریق و خدمت مع اولوسه
 لازم اولور که اول کسک مراب توجید دن
 قنیه شاعره و بولوب کده و اول مقامدن اعلای

سوز ایدوب اگر اعلایه قادر اولور سه اولده و شمن اولنک
 مقامه و زیاد سیالشوب توجید مشغول اولور تککده و
 اول عدودن قوی اولوب عدونان ضعیفی ظاهر اولجه
 همان حقدن غیر کی کله کتور میسوب و ثلثا حقدن مع الله
 اوله و کلامه و کله طریقته کیرن فقر آتاک و اقدس تغییرده
 چون سوزیاده ن غایت احترام ایلر زیر آگاه ویر
 ضرر در و حایثنی کیدر و توفیق کیرن قوری همان
 کثایت مقداری بر کلامه نفسکی محبت التیم بر حقه ایله
 قائده هر کس حلقه حضور کلامه بر طعنه ایلر بولیر
 و بنیاد ن بر شنی کلامه الله البوب بر بره و ویر
 اقتضا ایلر که اول محله ن صرف ایدر توده حلقه
 لازمه کلامه مخلوقدن بر شنی فیه کتور میسوب حقد
 مرشدی اولان شنی بیایه خاطرینه کتور مکرر کلامه
 کلامه و حقیقت حقد حسن ظن ایدوب کلامه
 لطف و احسان ایدر و توفیق شریعی رقیق ایدر و بویانغ
 اوله فاکه آنا عده ظن جمعی بی کلامه لیسنه طرز اوله
 و فیه کل خاطرینه فکر ایدر اگر برین و طریقته نافع
 اسه و حایثیه و عمل ایدر و اگر بیایه متعلق و طبیعت
 و حقایق موافق و برین و طریقته ضرر ایلر شیطانیه

عمل انجیه و صبر و توکل و کمال فساد اولوب جناب
 حقا که کمال تصرفنه اعتقاد و اولوب مخلوقدن
 برشی امید انجیه که قریباً معضاده چاره خلقی بود قدر
 بود قدری نظر بر ایدر یعنی چهل مخلوق جناب کمال
 ایجاد یله موجوده در و چله سی ازک قبضه تصرفند در
 اولیه اولیخده بر کشته کند و سی کند و باشدن ایشی کزینجه
 حقیقته وجود بولدی ایدی سعی اولنده که بوسر
 کند و بر ظهور ایدوب فوق حضورده اوله پس خبر
 چله اینکاک و اولیا کماله که شایسته که اصدافو
 عالمی مکه نظر انجیوب بونده فقر و معنی و حق بولدی
 عبادت اختیار ایدوب قبل یله عالم مملو که عالمی
 روح و علم معضاده اوله فرق سیر و رزق قصه ندان اولدی
 و توکل در شی التزم که صفه در که جناب حق چو خلق
 اینده که و بر چله صفت ایدر عینه غیره عجاج انجیوب
 اعتقاد ایدوب همان تصویر کند و لوله بود
 چله امور بی جناب حقا اصرار یوب طاعتده اوله
 وسیع ایلوب مخلوقدن هر زره وجوده نه و ناکور
 و مقاسی نه ایدر بر بهر بود و اصل اوله قد نفکر سزید
 ذات حقا و حده تنی شهید ایدوب چله کائنات

نور

ایجاد انجستی و بر شیک اصل بر شیده علاقه سی
 اولوب هب تصرف حقا که وجود حقیقیه موجود
 جناب حقدن غیره اولوب همان وجود و حکم و تقو
 و چهار ظاهر و باطن انکاره قائم اوله و غی غایبان اولوب
 ستر فایک و بقایه هم بایله لریکن بوراه و پنجه کسید
 اعتقاد فساد و ارب الحاد و زندقه بولدی اولدی
 ایشو معضاتی حوشر هم انکاک که جناب حق حلولدن
 و اتحاد و مخلوقد بکر مدن و مکانه و زمانه
 مایه در پس ذات و صفاتند شریکی و نظری بود قدر
 از کیه رایدیدر حتی و قیوم در اعتقاد اهل سنت
 و جماعت موانک اوز ریشه اولمشد بولدی هم ایدر
 ستر وحدتی شریعتیه مخالف اعتقاد ائمه و غایتله
 حذر ایدوب شریعتی معمو کسندن قائلی لسته اولدی
 و قلب کلام مرشدن حالتی تحصیل انکاکه اتمام ایدر
 الامل السو طریقت عینیه شریعت لحدیه
 مخالف اسلام بر شتی بود قدر راجح خلقاً اصلاح
 اکلیوب و اصل اولمه مقادیر اولند و غیره بر پس
 لازم اولان اولدی که ایشو اسراری خانق اکلیوب
 حو نجه قصه ایدوب اولیا ائمه حقدن سوزان

اولیجه زیرا ان سو فطن ایدوب عدو و نوا اولیلر
 حقدی سو خاتمده بیده سی معاذ الله بو و سیده
 من عادی لی ولیا فقیه دارنی بلطرب حدیث قدسی
 امام طیبی و سایر اهل حدیث بیان اینلر که اولیا الله
 عداوت سو خاتمده سبب اولور لیدی غایب ایدر
 که که فایده کی بعضی مشایخ که اتمک کلانند نیچر
 خلاص شیخ صورتیده ابراز اولمش اتمک عرضلری
 اینجیدن اسرار طریقی سرود و نشانده باب اولده
 چکند هر کس اندک حقدی بو قدر و هر یک کثر عله
 موافق جمعی صحیح وارد اهل انصاف قند و نمایاندر
 کن نظر انکار ایدر بقلوب جمعی بو که یوب خطایچیل
 ایدر لر خصوصاً بلیوب و اکثدر و غنی بو مثالی مثالی
 اصلاح ایدر مأمور اولدقه اشتغال عیث اولوب
 خاصه قرردر همان انصاف اهل بلر یوب بویجه
 سکوت لاتیم اولد و غنی اعتراف اتمک کر که و نیم
 کلمات دخی وارد اولمشد که اتمک صاصحبلور
 اهل کمال و کلد و جمعی صحیح دخی ممکن اولمشد ر ایدر
 اوکاتلر با اتمک مروه و در اولمشد مقرر در و مشایخ
 لایعنه که مرید اوکاتلر که اتمک اشتقاق دخی بو قلیوب

اهل سنت و جماعت اعتقاد در تطبیق ایدوب مرید است
 و بنده اوکاتلر مسائل تعلیم ایدر لر و ترا اصلند و اعتقاد
 بلین سکون الحاده و و شمس محقق در بو خصوصه
 اهتمام واجبد معاذ الله صورت حقدی ضلالت
 او غنی غایب میده و حقدی سکون مقدم علم حلق
 بلک کر که و الاختارات مقرر در الیون امام
 غزالی احیاسنده بیان ایدر که مرکه ام اصلند
 علم تحصیل ایدوب سلوک اتم سکون یعنی کشف
 طریق ایدر نیمه سینه فیه اولمشه حال آنکه اولمش مقرر در
 اتمی و ترا بو انشاء اتمک تلبیس کی چوقدر خطا
 عظیم کر قنار اتمدی مقرر در اتمی علم ظاهر ایدر که
 تا که خجرات بوله بونلر لکون امام شعرائی نبینه
 آدلوکاسنده بیان ایدر که قرآن و حدیث شریفند
 چهره در اولمین شیخ و مرشد اوکاتلر اهل طایع اولیلر
 و سیاه مسا اهل اخرت دخی جاهلدر و دخی خفایه
 لایعنه که بکنک تعیین ایدر و کی بخاندن ابرلیسه
 مکرینه شیخ اذن ویر یا خود بالضرورت نقل اقتضا
 ایدر سلامت و انواع ضعیف اندر و را که کی ازیله
 اولی محاربن نقل ایدر سه فلاح بولمش مقرر در

بجهه بویله مشاهده اولاند و خلافت اوج قشرد
 بر قسمی خلیفه الله در که ارشاده کامل اولوب
 تعیین رتبه ایله استخدا اولوب بر قسمی خلیفه رسول
 علیه السلام استعدایند که بر قسمی دخی خلیفه
 بخند و بواج شهنشاه عالماتی وارد که اهل
 معلومه آمدن سی که کشتی خلیفه الله اولوب
 مظهر اسماء و صفات اولوب طریقه کمال بولوب
 صورت او غروسی دخی بولوب اصلا اصول طریقه
 خبر دوا اولوب ظاهرا باطن شرب ارشاد
 و عواید اولوب در لای مستور شیطانی و نور
 مقصد لای جلب دنیا در نجه احقی اولوب لای کز
 قیامت لای قلوب جمل لای نایع اولوب لای کز جهان
 حار از لای او غرایبی محقق بولوب میز آن شریعت
 مظهر در جهان احکام شریعت نکلای و مستحق
 ابدان کس مرشد دکار ضل و مضل اولوب غنای شریعت
 اولوب شرب یابند او غرایبی لای کز که حرکت شریعت
 احکامه رسایت و تعلیم ایدرسد مرشد اولوب
 و دخی خلیفه الله در که صوم وصالدن احقر از لای
 جهان محقر اولوب رسیده ایام و خلیفه الله ماعداد بونون

سنه صائم او کز آن محقر اولوب رسیده صوم دوا بولوب
 بود دخی اولوب ایستد باب اولوب دکر اولوب اور جلد دخی
 کتایب ایدر جمله دن مقصود قسیمی سواد لای کز
 و اما جناب حکاک کزنده اولوب رایشو سر بولوب
 ظهور ایدرسد حصول سی ایدر و هر عار مغلوب
 اکر یوب اولوب ایدر لای رسول اکرم صلی الله
 علیه و سلم حضرت لای بیوردی بولوب خلق کز کز
 رالقیلای قسیمی خلوص ایدر آن عمل کتایب ایدر
 بولوب صدق زیاد اهتمام ایدر لای سلف صالحین
 بولوب زاده چالشوب مراتب عالیله با اولوب
 و دخی ایشو طریقی خلوص مشایخ و اعز کز ایشو
 پالنده اصول و دخی بر نفس اسطرلخا شعمال
 اولوب مشایخ خلوص بولوب مخصوصه اولوب
 ایشو رساله و مقصد کز اولوب دخی جهان مطلوب
 قلب جناب حقایق اولوب دخی سی اولوب که
 بولوب مطلوب اصل اولوب حقیقه ایدر و وجود
 حقایق مظهر اولوب و مشایخ کز ایدر کز لای
 زیارت ایدر که حقایق اولوب و جمل رعایت ایدر
 اولوب تعلیم ایدر زیارت ایدر و شریعت عزای مخالف

وضع و حرکت اید و با اداء و حفظ التیسر و دومی
 معلوم اولسونکه الشیور سالارده ذکر اولنان اسطلاحاتی
 وارکان طریق سبب موشد بود و دیومشایدن
 برینده مرصعت المذنب جلونی املق ملاحظه سینه
 اولنیه البتہ الشیور کان بر شیخ کاملین قبول اید و
 ستر و فزاد مر ضای کوز و ب خلافت مظهر
 اولور سینه فیما اولمد قدر دخی زمر افترا دان صلیح
 اخره کر املک شفا عتدینده و منافع همتی بنده ظاهر
 اولدی باینده سببی از مدد و دخی بجمعه غریز و الحقیق
 شیخ و ارایدی کنی و کز اولنان کفایت مقدار
 اولد خندان بوقدر اده اکثفا اولندی خاتمہ اشکزاره
 واقع قطب العارفین و تابع العالمین و سینه الساکین
 الشیخ غریز هدای محمود افندری قدر ستر العزیز
 حضرت نرسنگ استانی بر میا لوند سجداه و نشین
 اولانی و شیخ کز ایه بیان اید و آیند حضرت غریز
 کزید بل فرق سینه و قدری استانی سعاد نلرند
 ارشاه عتقاد و ساکین الیوب بیک او نور سکر
 نایغند عزم دار بقا الیسلارده عمر ستر عتقاد
 طفسان الیکیم بالغ اولمشدی بعده خلفا کز املرند

بالی کسره لی و تعدد لحد الذین خلیفه اولونیم
 مدت مقام ارشاده اولوب حضرت غریز کز
 حیدرک مسعود افندی تربیه اید و کتدی
 عزم دار بقا اید کده مسعود افندی ستر و نشین
 اولمد و بعده جنت افندی سجاد نشین اولمد
 بعده غفوری مجیدی افندی سجاد نشین اولمد
 بعده وانی زاده افندی بعده شیخ سالارده
 قدر ستر سجاد نشین اولمد و اوج ستر مقداری
 شیخ اولوب کتدی و در حق رضا لیلہ صافه طویل
 مکریمه افعاله اید و ب خلیل افندی کز الدن
 از کزانی کوب شیخ اولوب بعده بنده سالار
 از کزانی آلب شیخ ستر شیخ اولوب کز در
 بقا اید کده صاحب ابراهیم افندی زاده عید خدی
 شیخ اولوب عزم دار بقا اید کده بنده از کزانی
 شیخ اولوب و قافله نکرده ده جلوی شیخ اولمد
 و فاندن فکر شیخ غریز الشیخ عثمان افندی قدر ستر
 العزیز حضرت نری سجاد نشین اولوب اولون کز
 مقداری مقام ارشاده و عزم دار اولوب بیک لوند
 فرق و مضمان شریف قدر الهام رب و اشارت

حضرت بهر آیه بوسیده علی بنی برادرش اقرار دارد
 بر هفتصد و شصت و نوزده و اربعه و اربعه و اربعه
 حق جلاله سکک از و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 اسرارند چندی حق لسان الیه امین
 و حضرت عزیز هدایت نمود و اربعه و اربعه و اربعه
 خطب اوله قلزده اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 و العون ملبور و متواتر و در حلقه العاده و اربعه
 سعادت نوزده و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 و بوعالم فانی و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 آنچه تفرقات ظهوری و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 سوره نازعانه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 مراد نفوس فاضله که او اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 مقارفت اربعه که حضرات قدس مقامند تدبیرات
 امور بیل استخدا و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 مشاهد در حق بوسیده فقیر بیک یون او تو اربعه
 محرم الحرام و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 قدس تر و حق بیک واسطه سبله عزیز و اربعه و اربعه
 حضرت تباریک تر به شریف لوبله و اربعه و اربعه و اربعه
 بوفقیه و حضرت اربعه و اربعه و اربعه و اربعه

۱۱۳

ایچ و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر
 او تو مشایخ بوسیده فقیر مبارکه و اربعه و اربعه و اربعه
 بوسیده که بوسیده فقیر مبارکه و اربعه و اربعه و اربعه
 سکک دید و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر
 میخند اشارت اولوب اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 شریفه ظهور اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 ذی القدر سکک او بوسیده کبر و اربعه و اربعه و اربعه
 تر به شریف لوبله و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 بیور و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 فرق سدسی و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 تباریک شریف مطالب اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 عتقا و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 شریف بیک بوسیده فقیر مبارکه و اربعه و اربعه و اربعه
 الله لوبی حسی و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 آثار غایبان و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 مشایخ کبر و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 و معنوی و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 و محنت و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 ایمان کامل اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه
 اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه

فی حق السلام فی ثلاث حله
 من جملة الحقائق
 و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه و اربعه

2. Hediye-tü's-Sâlikîn Adlı Eserin Yazma Nüshası (2)

محبوب ملا الهیاری سلسله یا ایسا الی اید و بر سر کمال
 لازم او لشکر و حتی صد کاشان سقز میروند و است
 حبیب اکرم و سلی الله علیه و سلم حضرت تلی ای آن الله ربی
 فاحسن تاویسی بیرون شلر پس بر سر سقز شلر لایتم
 اولد بیکر او لاشا بخندن ملا هر ی و باطنی معور بر
 کل کل قرار اینه و کی خنجدن بیفت اید و ب عهد
 غایتله حکم طوطی سراده و منرا ده شکر منبر و
 و خاده اول عهد نه نقصن بتیور بیفتد ثابت اوله
 زینر من ثبوت ثبوت و نیلشدن بر خسته حجره انابت و بیعت
 قانع و بر سر ب تعیین او لک او را دی ترکت اید کون
 اندام حضرت معتر و دن و کون کد و کد استی طوطی بیته غلبه
 تلح اسرار و حقایقه اعترا فایلیور منکر نیلک و دخل
 نغز شلر بیه نظر اید و ب و بیکر قلبیه خلای کد و قی بریه
 زینر حضرت چهلان دن نشاء فایدن اینجوا جنتا مندن
 و طوطی جلوت جله طوطی دن صکر ظهیر و انمشلا کون
 جله سندن افضل و و اولاد و و بر اسرارک منع حق
 کاشا نندن و انقتالی جناب حق و دن سقر و جبهه
 بیان او لشکر و اوله و سقز اکرم سلی الله علیه و سلم
 حضرت تلی ای جبر نیل علیه السلام ملا خدا اید ای اندر نی

حق

حق تقالید و ن امر به تبلیغ اید ای و سقر اکرم سلی الله
 علیه و سلم حضرت تلی ندن حضرت علی کرم الله وجهه
 اخذ اید ای نلد و دن حسن بعس ای الله ای نلد و دن
 حبیب عجمی الله ای نلد و دن و ملا الله ای نلد و دن
 معروف کون خدی الله ای نلد و دن سقز الله ای نلد و دن
 جنید بعسا د ای الله ای نلد و دن محمد شاه و بنو ای الله
 انذار محمود و بنو ای الله ای نلد و دن محمد کبر ای
 الله ای نلد و دن و حتی الدین الله ای نلد و دن جلال الدین
 المستورین ای الله ای نلد و دن شهاب الله بن محمد البتورینی
 الله ای نلد و دن و کون الدین السجانه الله ای نلد و دن طلب
 ملاک و یقه کون بهر ای الله ای نلد و دن نجیب سهر و دی الله
 الله ای نلد و دن علی ای الله ای نلد و دن شیخ ابراهیم الزاهد
 و ککلا و ملا الله ای نلد و دن صبی الله بنه الله و سلی الله ای
 انقد صبی الله بنه الله و سلی الله ای نلد و دن حواجه
 علی الله و سلی الله ای نلد و دن شیخ حمید الله بنه الله
 الله ای نلد و دن احراج بهرام الله ای نلد و دن حضرت تلی ای الله
 دیارایه کطنیه طوطی سما ایله سقز ایلشلا طوطی
 جلوت نیلک ظهیر و ی حاجی بهرام و لیدن او لشکر
 کون و بر سید لرنند و مقعد حق و حضرت اخذ ای و ی ککله

[illegible]

اید و ب قبول ایمان لازم و در کمال طریقی بر نشان و در نه
 او نشان و در بعضی شایان ساد و اولان کلان که
 ظاهر و خلاقه و بیرون و پیل و در توحیه ممکن
 اولد و قد و تصدیق اولنه اولس قد و اصل و احیه
 یاسور اولمنه و غنی ساله بلیم و ایمان علا و در اولنیک
 بر طلی کلان و در تقصود و لری اغیار و یمل و در مشع
 و اسرار الهیه به لایق اولینلر و در ستم و در نایک
 کاملان اهل حقیقت اولوب شریعت غرایب تحقیق
 و ابطال اولنه لریکن و کلد و معلوم و اولسونیک طریقی
 و بعضی انکار و فرزان کریمی و حدیث شریفی انکار و
 اسلام بخردانی لکل جعلنا متکبر شریعت و منها ایشا
 نطقه کریمه بیان اید و شریعت و مراد شریعت غل و
 طهارت و مراد طریقت و واسطه سیوطی جمع الجوامع
 اید لریکن و حضرت علی کریم الله وجهه و در وایت
 اید و سلطان کریمین سلی الله علیه و سلم حضرت لری
 سیود مشهور علی ایامین سن شرافه و حکم من حکم الله
 عز و جل و قد فی قلوب من شاه من عباد و بعضی صل
 یا ملکن علی طریقت و الله تعالی ملک ستم و بر سیم
 سر و در و ککنند و بر سیم و کلمه و جناب حق و لریکن

اولوب

شاهد بود مشاهده انواع کرامات و مکاشفات ظاهر
 اولوب بود مشاهده اعانه الهام چون اوله و نزلش
 نازل کردن کبر و هر چه مشاهده شیشه شش لاولوب
 و سلف و نفس طهره نوری ظاهر اولوب قبل منقذ
 انواع الهام ظهور و این و قلبه هر نفس کبر و بینه
 حق سینه کبر و بینه قلبه فالید و چند اولوب
 پریشانی کبر و بینه شش طهره کبر کل ملکوتی سوره
 روح نقیض به مشاهده شش طهره و حق اولوب
 روح و نفس و عقل و قلب جلیس عرفیه عالم ملکوتی
 سیرا برین و جمله ناله سرادی حق اولوب و اولوب
 نوری ظاهر اولوب برین البقیه حاصل اولوب و اولوب
 محض نیه واصل اولوب و نوری و شش شش و اولوب
 و نفس برادر و طهره اولوب و روح و شش و اولوب
 اولوب و محض اولوب و شش اولوب و شش اولوب
 برین اخلاص برین و شش نوری و شش اولوب
 به واصل اولوب و شش و شش و شش اولوب
 شش کبر و بینه شش و شش و شش اولوب
 برادر و شش و شش و شش و شش اولوب
 برین البقیه مشاهده واصل اولوب و شش کبر و شش

مطلب

مطلب

اولوب کند و وجود حق و حق شش و اولوب
 و شش و برادر و شش و شش و شش اولوب
 شش و شش و شش و شش و شش اولوب
 انما الحق و برین شش و شش و شش اولوب
 حد و کبر و شش و شش و شش و شش اولوب
 و شش و شش و شش و شش و شش اولوب
 واصل اولوب و شش و شش و شش و شش اولوب
 فالید و شش و شش و شش و شش اولوب
 اولوب و شش و شش و شش و شش اولوب
 مشاهده و شش و شش و شش و شش اولوب
 برادر و شش و شش و شش و شش اولوب
 اولوب و شش و شش و شش و شش اولوب
 اسیر و شش و شش و شش و شش اولوب
 هر چه و شش و شش و شش و شش اولوب
 شش و شش و شش و شش و شش اولوب
 شش و شش و شش و شش و شش اولوب
 علم اسما و شش و شش و شش و شش اولوب
 کمال اولوب و شش و شش و شش و شش اولوب
 البقیه مشاهده و شش کبر و شش و شش اولوب

چته شام سیر و خاندن قائم او لوب فضا اند و خلا بر له
بنا اند و به شنا بده سوره و دانسته سیرا بلبله حوت
شنا بطی و خفا فظی و لوب اهل نفس و اوله یا شند و به شیا
ولا خرت بر بار و لوب مشاهد و معاهده اهل اوله و به
تکلیف بر لوب تلوت و خند سرا و له شاه و کدرا یا شند بر بار
اوله حق البیض متاسنه و اسل اوله نفسی نفس مرسته
اوله بد بخنی مقام سیر یا فقه متاسله بر اوله کس و بر
یوقا بهر بار و لوب خطایلو و مظاهر ایشیا به سلطه اولو
بود حق البیض متاسله شریعت و لایق و حقیقت
بر نف و اولو و نفسی کس و به حقه فقه و اسباب
کس و به حقه خیال اوله بر نف و اولو و به خطایلو
واسل اوله کس و به خاتم و خاتم و خاتم و خاتم
بر نف و اولو و به خاتم و خاتم و خاتم و خاتم
نفسی کس و به خاتم و خاتم و خاتم و خاتم
به خاتم و به خاتم و به خاتم و به خاتم
بشیر نف و خاتم و به خاتم و به خاتم
اوله اسل کس و به خاتم و به خاتم
سلامه شاکا و به خاتم و به خاتم
بند که نف و خاتم و به خاتم و به خاتم

[illegible][illegible]

اولود و شیخ حنفی در نه اطراف بقریه و کعبه را اولاد حق
 برنج اویم کردی کعبه بر در آن درستی و دینیه و
 شیخ ایاقا و ذوالفکرین سربین او نویسیه و حریره و بیان
 شیخ کوه در کعبه ایاغه قاضیه و شیخ سلام و بریه
 ایکی اقربین کوه کعبه فیوب تقاضیه سلام سن اله و بریه
 کعبه ی سلام و بریه کعبه دینی بویله اربع و شش خطه ذکر کرد
 عینی برده و شیخه ادق سن و دینیه و شیخ اربعه برادر بویله
 و شش خطه سجاده شده با صبیحه و برینه او نویسیه و استخوان
 ایلده و کی نشسته و مریم استخوان اربعه و شش خطه اله بر روی
 و بر در کعبه مقدم او یوب بعین و بریه و شش خطه کعبه و بریه
 و بر در یکی شیخی غایت عظیم ایلد الموب حفظ اربع و بریه
 و اراقی اذن سن بر بریه کعبه اگر شیخی حجه سن بر ایلد ایلد
 ایسه چو در فی توحه قلبیه استینان اربع بعین کعبه
 و بر شش خطه اولاد حق شیخ جانینه توحه اربع و بریه و
 قلبیه مقصوره ی یوق ایسه شش خطه ایلد ایلد با شش خطه
 حاصل اولاد و انما و شش خطه کعبه و بریه و بریه و
 شش خطه شش خطه اربعه تا خیر اربعه و جمله شش خطه
 اولاد دینه فقیریم ایلیه و سبب شیخی سنو ال اربعه و بریه کعبه
 شش خطه حنفی و لندی برای و م شش خطه بر مخصوص

بگویند

ایچین پنجون دینیه فلاح بر ملاز و بمشعل و بر سید
 هر هفتون حق کعبه ی جانینده و دینی فطریه بر سه
 شش خطه سو دنی و دینیه و تیرا اعتراش اولاد بر سه
 ایسه ملر یقین حرامد و تیرا ملر یقین و دینیه کعبه
 اولاد فی فضا بر ملش اولاد آکرا اولاد فی اولاد سه اولاد
 اصل نفس و مرید هر اولاد اولاد حق اولاد و دینی
 و دینیه واجب و دینیه کعبه و افشا اربعه
 و شش خطه اسرار فی حفظ و اهتمام اید و تیرا شش خطه
 سن نه ایچین اولاد این خالق سن نه ایچین اولاد و بریه
 ایچین هر شش خطه اولاد فی ایسه اجرایه سنی اید و بریه
 کعبه و بریه و تیرا ملر یقین حنفی اید و اولاد و بریه
 ایلد اولاد ملاز و بریه استینان ملد اولاد و شش خطه
 کعبه و بریه سلام اولاد نظر لر بریه و دینیه استخوان بریه
 اولاد و بریه سلام اولاد و بریه فلاح بر ملاز و شش خطه
 و دینیه ملر یقین کعبه دینیه شش خطه حنفی و دینی
 اکثر بلغم کلل را ایسه و فطریه فطریه اربعه و دینیه
 اولاد و بریه کعبه و کعبه و تیرا و بریه و بریه و بریه
 و بریه سنی قبله به قرش اولاد و شش خطه حنفی اولاد و دینی
 بریه و بریه کعبه و کعبه کعبه و دینیه و بریه اربعه

ادب او ذره اوله سکن قطعاً کند و به سالان و لیست
 مضطرب اوله و آسایشی نماند. سن سوز لر و غایت
 حفظ این و یلان سیلانی زیاد و سقنه و هوس
 ایشان و کثی سولیه و دریا شعله نهند یا خلایق
 این و باخلا فی حید و غصیل سخی اید و لر و نفسانی
 هرگاه و محاسبه اید و لر و کسبه سوز و غل اعدیه لر
 و کسبه حصار تله بقیه لر و جهله بحر ساق و و فتنه
 اعتراض فاسد سقنه نه زیاد و حذر این لر و جور و
 و صلابه سخی اید و لر و فاد و ندر چاه لر و قدر و نور
 جسد به و دروب بقیه یا کثی باشی و و نوبینه و
 هرگاه لر و کثی و لر و کثی غیری و عدو اعدیه لر
 و در کثی و او لب جناب حق از او و فتنه او و در کثی
 اعتماد تمام اید و لر و عوام و غیر لر و به و در کثی
 غایت اختر از اید لر سکن غایتله حاجت او لر و فتنه
 جناب حقله اید و کثی این از اید تا یغی لما اعتدلت
 و لا معطی یا متعنه جناب حقله اعتبار اید و به فتنه
 اعدیه و در الموب و نما و کثی و او لب قطع ساق
 اید و لر و ضرر و در سن سوز لر و جناب کثیه لر
 عظیم سوز لر و محقق و نما و عزت و انما او لا لر

و عوا

و خداوند او ذره او و لعل و نه انشام قید و او لیست
 عبادات و طهارات و تریقه سخی اید و جناب عفو و
 مقیم او له او لی و لا نه بود و اکثر عدو و حاکم
 او لی و به جناب حق جزا اید و شبهه او لی و
 سا اکثر لا و ندر که و سن ال اکثر و حبیب محکم و
 صلی الله علیه و سلم حضرت نعلینک سقنه شر بقه سقنه
 غایتله و عایت اید و صاحب کثی سقنه و حق تا یغی و لر
 اهل بد صفتی نه عزت را اهل طریق و اهل سقنه اید
 صحبت و محبت او ذره او لب و فتنه و فتنه و فتنه
 اید و قلبی حقه او و لعل و سقنه سخی اید و لر و کثی سقنه
 و به بعضی اید و کثی و عوام و لر و قدر و طریقت و نکول
 و به بعضی اید و سقنه سقنه اید و عباد و به سقنه و به اوزده
 او لی و لر و هر سقنه لا و فتنه که اقرا بنی عباد و کثی
 سخی اید و لر و کثی جناب حق سقنه و سقنه و سقنه
 اید و فتنه و سقنه کثی اید و فتنه و فتنه و فتنه
 اید و کثی و لر و نه غیری و به و به و به و به و به
 او لب عباد و لر و عوام و او لب کثی و سقنه و به و به و به
 کمال و سقنه سقنه او له و دخی کثی سقنه و فتنه
 امشال اید و به حلال و کثی سخی اید و لر و طریقت و فتنه

طریقت و فتنه

اید و سه فرجه بداید این اگر کجیه اید و سه اسله این
 جوی اسله بر و در هر قفسی اولسه اولور و ذکر اولشان
 سوانع دفع اولور و صلیم سفلیت لری اسله اولور و لری
 غصه مشور هر کسی حاله فریه لری عیال و کجه کیمک شرط
 و تکرر نشاکه بیایان اولور و هر آن کور کل سید فله الله عظیم
 انشا الله فرجه اید و صراحت لیا سوزن و حق جمله مراتب اله
 کلور لیا سلیت حکم بر خوسر سوزن بر حق و هر آن فرجه اید و
 شغل این لری که جمله در و تکرر و در سانی توجیه لری اولور
 و حر و قنیه و عایتی اهتمام اید و بر و سیه لری تکرر لای اله
 و تکرر بر و لای اله و بر یک کجی اسله و الله و حق بر و سیه
 و عایتی لری جهنم و سفلیت نانی اسله و الله عز و جل و حق بر
 اید و اشتغال لری نظار تکرر بر و سیه جمله و در و سیه لری عایتی
 حد و اید لری تکرر کجی بر و لری و حق و تکرر لری عایتی
 اولور بر و حق سخی بر و لری بر و لری و حق لری عایتی
 اسله اید و سخی و حق لری و لری و حق لری عایتی
 لری عایتی و لری و حق لری و لری و حق لری عایتی
 بعضی سوزن لری کجی و سوزن و حق لری و حق لری عایتی
 الله تکرر لری شکر اید و کجی و حق لری و حق لری عایتی
 و تکرر لری اسله اید و لری و لری و حق لری عایتی

ش

شایسته نیجه لری و بر خوسر شینی ظهور و انقار و شکر
 اید و بر و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 سوا سله و بر و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 شکر اید و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 بر و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 بر و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 انکه طریقه و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 اولور لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 و بر و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 اید و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 سوا سوزن و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 تکرر و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 سوا سوزن و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 کجی و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 طریقه کجی و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 سوا سوزن و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 و بر و لری و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 کجی و حق لری و حق لری و حق لری عایتی
 فاخته اسله اید و لری و لری و حق لری عایتی

بمقتضى انفسهم ليس خلوص من اجله اولاً ان عمل كمال شايدين
بمقتضى صدور زياده اهتمام ايداء لرسالت كمال مطلوبين
بديهي لو زياده حال الشوب مراتب عليه به اولد شايدين
و در حال شوب طرقت جلوت شايخ و آخره كرام بانلر
اطلار و در دانش نرسا صلا حاشا استعفاي و لغوي
شايخ خلوص به مخصوصه اولد نين شايخ نسالده
مقتضى ذكر اولد اي حال مطلوب قلب جناب حقه
اولد نين سعي اولد كه بر مطلوب واصل اولوب
حقيقه ابدية و وجه حقايقه مظهر اولد و شايخ
كرامك فتور ليني ذيارت اولد كه حيا نلر نين
وجهه و عايت ايداء اولد نيلر مظهر اولد
ايوب شريف غريب مخالفه و منع و حركه ايداء
افاء و رجعت اتميه لني و حقي سعادت اولد نين شوب
ده ذكر اولد نين مظهر حاشا و اكر كان طرقتي مظهر
مظهر شوب و در مظهر نين به نين مظهر اولد
اولد نين مظهر سندن اولد نين الشيء اكر نين شوب
كلان و فتور لا ايد و نين شوب و عرضا و در نين شوب
و در نين مظهر اولد و در نين شوب اولد و در نين
فتور و در نين شوب و در نين شوب اولد و در نين

[illegible]

عزیز میرزا

مفتی احمد رضا خان
وفات شدہ

مسعود افشاری

چشت محمدا زدی

مجلسی دہلی نکلوانی

مقامی ذرائع کی تلاش

سلامی علیٰ انداز

ابو حنیفه مقداد بن اشعث او لوب کندی ولسی حسرت
 و شاعر بهر سامعونه خلیل اشعثی پدر برادر بهر قصه
 ابو و ب خلیل اشعث یلم او ذیضا مسطلق اشعثی
 الموب شیخ او لوب بعد بهر سلامی اشعثی و ذیضا
 و د الموب شیخ سنه شیخ او لوب عزیم و او بقا الیکه
 صاحبی ابراهیم اشعثی زاد و عبدالحی اشعث
 شیخ او لوب عزیم و او بقا ابله کنی بهر ذریخان
 شیخ او لوب و فاشنه فکری و د چلی محلی اشعثی
 شیخ او لوب و فاشنه فکری و شیخ عزیم السبته
 عثمان اشعثی قدس سره العزیز حضرتشری عباد
 نشین او لوب او بن سنه مقدادری مقام ارشاد
 عزیم و د او لوب بیلک یوز فزونی سنه شریفین
 الکاه و د فاشنه حضرت بهر بهر ابو عبد العزیز
 برادر بهر افشارید لوب بن هفتمه حکمی عزیم و او بقا
 الجملشور و حنا بن جمله سنه اراواح طلیعه لوبی
 شش و ایلوب اسرار دند و خیده بهر حضرت لیا حسنه
 الجلیه امین و حضرت عزیم همایه محلی اشعثی صبر
 لودع و طلیه و لدقل ربع اشتباه او لوب صنف محلی
 و الاستقامه مشهور و مشق اشعثی و مخاوی العکاده

5/15

[illegible]

[illegible]

اولاد و غنم

[illegible]

اسرار وحقائقه اعتراف اليوب منكوبك دخلت فخره نظرية
 ربط قلبه خلقت ربه زوايا محض جعل في شات ايدى الخى اعترافه
 وطريق جلقى جلم طلقه صكرو ظهوره انفسه لكن جعل سنده الفضل
 واطرو دمو بوا ساراك منيع خيرا كائنا ذكروا اقصا الى جناب حقه
 شورا وجهه كميان اوله اوله رسول كرم صلى الله عليه وسلم
 حفرة يدى جبريل عليه السلام اخذ اليك المرون حى حق فقه
 اسرله بليغ المارى رسول كرم صلى الله عليه وسلم حفرة فلو فدا
 حفرة على كرم الله وجهه اخذ اليك المرون حسن نصرك اليك
 المرون حبيب عجم اليك اخذ داوود على الذي اخذ مع
 كرم في الذي اخذ سري سقط اليك اخذ جند فدا دى اليك الذي
 عجم شاهه يفرى اليك اخذ محمود دى يفرى اليك الذي اخذ كرم
 اليك الذي وحى الدين اليك اخذ جمال الدين الذي يفرى اليك
 اخذ سهاى الدين محمد التبريزى اليك اخذ ركن الدين السجاني
 اليك اخذ قطب الدين الاطرش اليك اخذ نجيب كرم وروى
 اليك اخذ شيخ عمر البكرى اليك اخذ شيخ ابراهيم الزاهد الكلا
 اليك اخذ صفى الدين الاردبيلي اليك اخذ صله الدين الاردبيلي
 اليك اخذ خواجه على الاردبيلي اليك اخذ شيخ محمد الدين الاقصرى

اليك

اليك اخذ الحاج بديام الوقى حفرة يدى اليك بوا ايه كلنى طريق اسمها
 ايدى على بانكر طريق جلقى نيلك ظهورى حاجى بديام ودين اوله
 كند و سرهاى لريزى مقعد قدم حفرة اخذك دى كلهم معروف واق بيق
 دى كلهم معروف اليك انك نذير كلمة توحيد وكلمة لوده اسماء وجه
 اقوى او زده فطين اليوب خليفة الملو دى اق بيق مظهر جلاله الملقين
 المرون طوقه يدى جلقى سنو و غا بولوب بروسم ده مقعد قدم
 حفرة فدا ياد اخذاه الشيخ علي فدا بيت اليوب اصول طريق
 اخذ ايدوب مائة محمد تيم مظهر اوب المرون دى سبذ الكين
 قطب الاصلين الشيخ علي محمد فدا فدا ستره العزى حفرة يدى
 بروسم ده مدراس وجامع كبير فدا محكمه ده نيابت خديتة الكين
 جذبه دى حاتبة ظهوره ايدوب حفرة فدا فارغ اولوب حفرة اخذاه
 افتد ياد ببيت ايدوب تكلم سلوك و سرشد كامل اوله لودس
 سنين عده فدا فدا اولوب صكرو كرم سجا نيله اسكنداره
 نشو و غا بولوب شرق وغرب صيت شرفى جلقى جناب حق اتصال
 اليوب محبوب قلوب مؤمنين اوله لودس سبذ ايشو طريقه عليه
 الترام اوله لودس كرم ياد كلمة توحيد دى بوا دى ستره
 نه فدا ياد ايدوسه لطف جوق فدا يدى فدا و بوز كرم استغفاره

[illegible]

۱۳۱

اسم جلاله که نقطه الله در کیمیه بوده اخفا ایله شغل اوله عدد و تعیین
 یو فرد اثناء شغل غصب نفس ظاهر و اید و دفع اید مقید اوله
 سکروه هوا سنجی تعیین اوله کیمیه رده جهر ایله ریاضه صیدانه بری
 شغل اوله بوا اسم و علم ظاهر اید سکروه اسم حق تعیین اوله
 یو اخفا ایله شغل اوله سکروه یا حتی تعیین اوله اسماء باطنه و
 اوله و غنیه یا ایل شغل اوله یو یو یو اخفا ایل شغل اوله سکروه
 قیوم اسم شغل اوله اخفا ایله تکمیل عبودیت یو اسم ظاهر اید
 زمر اید اسم مظهر سلطان کونین علیه افضل الصلوات حضرت نوری
 یو ذکر اوله اسم ایل طریق جلوتی کانی یو اسم قهار یعنی
 کل اشتغال اندیلر خاصه سی نقطه جلده بودور دیو و بعضی شغل
 اوله قیوم سکروه و بود اسم اذن و برسی بلور طریق
 شغل شنجی ساکوتی اندکی سر موندن فعل صحیح و اورد سلوک
 تکمیل سکروه یا بود یا جمیع یا علم یا قاض یا قاضی
 یا باسط یا رب یا صمد یا صمد یا قادر یا قوی یا عزیز
 یا ربید یا صمد یا ظاهر یا باطن یا سلام یا مؤمن یا کافر
 یا کافر اشتغال اوله مجموع اسماء الله و خلق و مختص و متحقق
 مستند حقه و اسرار و لغت معتدله و معلوم و اسرار که طریق

جملو تدبیر سواد ایچق قوتلقده حال ظهور سواد ایچق غیظ ظهور ایچق الکیون
 کونک اعتقاد افندی حضرت یزیدیک و کونک غریز یزیدیک و افندی حضرت یزیدیک
 الهیاتند و انا غیظ اظهار اولمیشند غیظ صبر نهند اولمیشند غیظ غیظ
 حقه نسبت اولمیشد انا طبعی خلق تدبیر سراد عرفان حال
 ظاهر اولد قده سالک اولد یزید غیظ سراد اچکون اولمیشد الهیات
 و انا اولمیشد و افندی اولمیشد بوا یسره قوت مناسب دکلر استبر صبر
 شرم اولمیشد طبعی جملو تدبیر اعلی و اشرف اولمیشد بو و جملو دخی
 نمایان اولمیشد و بو طبعی و حالی زیاده قوتلقده اولوب و غیظ و انقطاع
 اولمیشد کونک و بوند اربعین و خلق یزید و زیاده حال طبعی جملو
 کونک و حقی و خلق اصلید اربعین و خلق نه حاجت یزید و بوند یزید
 کشف و کرامات مطلوب دکلر و اظهار اربع و ظهور و مقبول دکلر
 تنک کتب قصه وفات اکثرند تحقیق اولمیشد همان کونکلر سوانی
 طبعی ایچق و انا الله تعالی فکرند و کونک اولمیشد کونک و کونک
 قوتصدیق دلایه بر اربعین غیظ اولمیشد قلم و اصل اولوب بر انا
 غیظ اولمیشد زیاده انا دکر قلم اولمیشد یزید و بوند
 و اخذ کلام سواد انا قلب و انا کونک اولمیشد ممکن دکر و بو طبعی
 تکمیل اسباب ظهور و انا ایچق قوتصدیق اخلاق و غیظ قوتصدیق
 نکلر

نکلر اولمیشد و الا یچق تکمیل انا عاسی ذر فانی و بوند
 طبعی فانی و کونک غیظ کونک سرکین طبعی دکلر لکن کیدلر
 ترقیه سببه و یزید معاصی و اجتناب باغده و بو طبعی و بوند
 ایچق و قوت و ایچق مانع سلوک و ووصلت یزید اولمیشد غایب
 اعلی یا نکلر اربعین و بوند و کونک طبعی و طبعی جملو
 اولمیشد بوند لکن القدره انا الله بعد انا سواد غیظ و یزید
 بر کونک سواد ایچق جملو صبر جملو سواد اولمیشد یزید و یزید
 کیدلر یزید و یزید و اصل اولمیشد و یزید حال و انا و یزید
 شریع شریع ظاهر اولمیشد اربعین و یزید انا لکن کونک طبعی
 بوند اولمیشد اولمیشد و یزید شریع صناد و اولمیشد کونک
 خلاق کونک یزید و یزید و یزید و یزید و یزید و یزید
 اصل و صبر انا و یزید و یزید و یزید و یزید و یزید
 بو مثالی کونک مقصود لوی اخباری طبعی و صبر و اصل و یزید
 اولمیشد و یزید و یزید کونک اصل و صبر و یزید و یزید
 غیظ و اصطلح ایچق ممکن دکلر و معلوم اولمیشد طبعی و یزید
 انکار قوت کونک و حقیق شریع انکارده انا غیظ و یزید لکن
 جملو سواد و صفا جملو کونک بیان اید شریع و سراد

ندوبیت غدا سر بها جاودان ملو طر بقیدد امام سید علی جمیع المباح
 اولدو کتا بند حضرت علی کرم الله وجهه و ذر وایت ایدر سلطان
 کونین صلی الله علیه و سلم حضرت نبوی بود مشد علم الباطنی سر
 من سرائه و حکم من حکم الله عز وجل بقیدد فی قلوب من شاء من عباده
 بعضی علم باطنی که علم طر بقیدد الله تعالی آن سر بقیدد ابرو سیک سید
 و مکتبند بوسول حکم جناب حق قولند دنیا و دلد و حق قولند قلدین
 انما و احسان ایدر دیکلد اولم او یحیی انکار و محسن جعل و خطا یحکم
 اولدو غیا با ذر لکن شریعت و دوشه قبول و دند و خلایق قبول اولم
 تناکر نو فارده بیاده اولدو همان جناب حق هر حاله توفیق شریفی
 رفیق ایدر استقامتد علم مرئی و ایم ایدر امین **باب ثانی طریقی**
 جلوتد اشتغال اولدان اسما حبیب علم مقامات غا رفیق بیان ایدر
 معلوم اولسونکه سیدنا الکی و قطبنا الوصلین هدای غیر یزحمو انک
 قدس بر حضرت نبوی بود و شلوک سالت لکن اول مقامی سیرده در ذکر
 القلی حقوق اتمک کرک و توبه و تلبی کرک و قلبی شیخه تسلیم و غدا
 آزا ایدر ب توفیق ناز علم اسلو فی ذمه ثواب و اخلاق حمیده ظاهر
 اولم سر بیک طلبید و شیخ حسن عقیلم نفس اولم نور علی ظاهر اولم
 لاله الا الله کلمه مد او متد فی خواطرا ایدر ب جمیع اشیا و توفیق

صداسی

صداسی سمند و اصل اولم بلکه صراشتا نکلند و دلیل توفیق
 واقف اولم جمیع اشیا و توفیق نکلند و واقف اولم اذن توفیق
 قلبه تا توفیق ایدر ب نفی کید و ب اثبات محسن قلد اسما الله تد بحال
 طلوع ایدر ب ذکر قلبی حاصل اولم ایکنی مقامه و اصل اولم مقام
 نفسی نفس اولم او ب محبة الله حاصل اولم و عشق خدایه و اصل
 اولم ب کمال مقامی سیر الی الله او ب قد نفس کید و ب بقیه قد
الله اسم علم کید و ب چقه صفای فارغ اولم قلب نا کرامه عشقه
 و اصل اولم ب کمال سواد ب کجوب عشق حق ایدر سمواتی سیر ایدر ب
 هدیه نظر ایدر حقیق نظر ایدر ب حقیق حاضر بلوب کلد فی حضور حق
 بلوب نفسی روح او کلد عقلی معاد دیل اولم ب سالامه کتور ب روح
 مطیع اولم اسرا مطیع کجی نفسی ترویج ایدر ب نفس اولم و صریح
 اولم ب ایک نکل اذ و لحدید معرفت طوفان نفسی نبی معرفت و فی حال
 اولم ب اغنیون بخره هکذا کبر ترویج روح ایدر مقید اولم ب روح اسیر
 ماسود و صالح اولم ب طلع معرفتی طوفان غروب طریقت کونین سیر
 آیتلد روح فی فیض لیلی مکتبند یاز دینی تعلیم کجیا نایم معلوم و بر
 اولم ب ایک کجی فی طریقت سیرله شرو و اولم ب قلب علم الباطنی
 حاصل اولم مقام صدق و اصل اولم او ب جمیع مقام سیر الی الله مقام

عقوبت لا تلقی اولود منصور در نمی بود خجسته غرق اولوب نا الحقی دیوب
 خاتون اولمش بو مقام اختلافی حله کردی سرشده دی غیر بلی
 مقدار کت کر کن جانم کلا زیاده بقدر سرشده طیب در اجزیه
 الکیمیه بو اصل اولمش اکو سرشده مقدار اولمش جذاب و
 قالوب کند بو کلوب بو کیمیه فاند سوی اولماز بو دنیا ایله فنا
 وجود و اصل اولور که سر رضا نسیم مقام بخشی مقام سیدی قانه
 مقام فانی اولوب بود عقل و فهم منگور اولوب فنا اجود
و اصل اولور سر رضا مقام نفس کبروب جفاجه حی اسمیل
 کبروب جفاجه شیرتین فنا بو حیوه ایله بو سر سخت ایله
و اصل اولور نفسی نفس راشیده بو سر رضا مقام طلوع ایله
اسرار الکیمیه بو مطلع اولوب شعوری کالم ایروب و حد ست
نوحید غریق اولور علم اسماء و اشیا علم انبیا حاصل اولور
استاده کالم بو بو فنا و اصل اولور و هد اشیا بو مطلع
اولور الکیمیه مقام نفس کبروب جفاجه قیوم اسمیل کبروب
جفاجه مقام سیور همان قام اولوب فنا ایله فنا بو بقا
نور یله شفا بو جلم موجوب الکی سیر البیله حق باطنی و مخفی
اولوب اصل تصرف اولور یا اند و فنا و آخر بر بر اولوب

بو مقام انواع کرامات و سکانت ظاهر اولوب بو مقام سکانت
اصل الهام حیوت اولور دیو انفس نا لکن یک معرفه متعلق نسل
شعور اولوب و اصل نور نفس لحمه نور ظاهر اولوب قبل فنا
انواع الهام نفس ایله قلبه نفس کبروب جفاجه هو اسمیل
کبروب جفاجه قلبه قالوب تو مجهله اولوب پیش فنا کبروب جفاجه
حاصل کلور کول ملکوت سمواتی روح نفس ایله معانی ایله
عقل مقام شیرتین اولوب روح و نفس و عقل و قلب جلم معنی
علم ملکوتی سیر ایله و جلم نک سر مقام اولور بود اسرار اخلاص
نور نظر اولوب عین الیقینی حاصل اولوب نور جلم ایله و اصل
اولور و در نفس مقام سیور مع ان مقام نفس بود ان مطمئن
اولور و در مقام نفس ایله و عقل اولور ام معنی اولور خالص
اولور سکانت بود نور اخلاص بود و شیرتین فنا بو بو نور جلم ایله
و اصل اولوب جلم اشیا فنا بو نفس کبروب جفاجه هو اسمیل
جفاجه نفس عقل اسمیل کبروب جفاجه سکانت اسرار استفاده و اسرار
کبراکه نور فنا غریق اولوب عین الیقینی مقام و اصل اولور
ما سکانت کبروب عین اولوب کبروب وجود نفس و حق مقام عین
ایله بو کف و الطاف و اسرار بود ان کبروب الایمان فنا لک اولور

عقل و

شاهانه و معامله اعلیٰ او نه ممکن بود و ب نلوذنی خلاصی اول شاه
 و کلا یا اندک بر او اول حق الیقین مقامه و اصل او له هفتی نفس
 مرصیده اوله یدیحی مقام سیر بانه مقامه بود اراده کد و یی
 یوق ایدله و اسر لغنی خطا بیلور مظلومه شایه مطلع اولور
 بود و حق الیقین مقامه شریعت و طریقت و حقیقت بود
 جمع اولور نفس کبر و ب حقیقه فقط اسرا سیمیل کبر و ب حقه
 جلالت ذات بود غالب اولور بود مقامه و اصل اولان کسند غایت
 تذکره و علمه او نلوذنی کد بود ذنی ایلور بقای ذله ای کشف
 اعلا خطا در نفس کامل مقامه و هر اسما که طلوع ایلور مجلسی
 بود مقامه تنقه بود انسان بود مقامه کفایت بشریت خیر
 ایلور ملکیت توحی ایدله و معلوم اولسو نکه اشو مراتب بعضی
 اشعار اولان حال انکار اسرا و تمیوب اسره و حق اولور و غرض من له
 یدق لم یوق فی حق اسرا هکله حواله لا زمره و ممکن واجب اولماز
 هر حاله ممکن اسکا ذنی خلاصی اولور پس غلط ایدله و ممکن
 و جواب او عا سینه اولور قله و اسرا مقدره در فنا که مضمور
 هکله اولور شایه تمام جمله در سره قوتله بود ایدله محضی تذکره
 و توانست عباد اسره و سا لک و جمع و قدر یقین خبر دار اولور

لا فوله

لازمده فنا که بود بطریق سیدان الکریم قطب الاصلین هکله بی محمود
 اندکی قدس سره و الفیر بن خضر تلمیذ جمع و قدر یقین بیانده نجاة الفریق
 نامنه بود رساله جلیل تحیر ایدله بود بود شریک بود صدای شایه
 رساله بکم ارشاد ایدله و صلاه کواصل خلوت کوجلو اول
 کوان عانی ایدله کوسره بول اکا معلوم اولر حال طریقی ایدله
 عینه و کیده نقطه غنی پس بود مقدار بود ذنی میان اولور زیرا
 بود رساله شونک کم جمعی بود عطر طای بود شونک کم فرقی بود
 للمادی جود بود پس معلوم اولسو نکه اصطلاح صوفیه ده فرقت
 دیکلوری قول کد نه نسبت اولان اینتر غازی اربع کبی
 و فی انسانه لائق اولما لاجله سه فرقی تعبیر ایدله و جمعی دیکلوری
 قوت نسبت و تمیوب الیقین خطاب حقیقی ظهور ایدله محض لطف و اثر
 شید قوت اولور بود ایک ندان لارندله زیرا فرقی اولمین قوت لقی
 بودله و جمعی اولمین معد فرقی بودله فاعله شریعه و آیات فیدله
 فرقه اشارتله و آیات استیعین جمعه اشارتله حاصله جمعی
 و فرقی سران قوت خلق حقیقی محجوب اولمه کد کد خلقه دخی
 حقیقی و حقیقه کد ندان و کد ندان و مد ندان محجوب اولور مع قله
 عید و یقین جمع ایدله و فاد مضکو و قباحه لیل جمعی سها لکله قوتله

خصوصاً که بکم آنست و کلای تا بولرسنی طبعیته عالی مقامی و الله علیه و ارادک
باب ثالث سالک ادا بیا داناید سالک اولدولون اولون که سلوک
 ایلدی طی طریقی حق طریقی اعتقاد ایدوب اولدی سرعایت غایت اعتقاد
 ایدوب و سریلدیشیدن سرتی کتم اقبوب شیخی بود مدعی سینه لرون
 قاجوب بیورد و غی سریدن غیرک و شیخیدن تعلیق ایدوب و کون کردن
 غیر مشغول اولمیه و دخی ایلد او یقوسزنده و سکوت و مغلطین غلبه
 و انقطاع مدامت ایدب شاکه جنبید بیداری قلسی سوسلوک کف
 فاندک تمسکین سکن نشراط ایدب که سوسو جسدیه و عیال مشهور
 اولد و ام و خدو غلبه و دخی سیدیه و دغان فتورینه قواب بازلید
 ایلدی و ام خلوت کتوف و وحدت فکری الله تعالی اولد او بجای و ام
 صوم و وود یحیی و ام سکوت و شیخی و ام ذکر التبی و و ام دفع
 خواطر کون خیر کون شربد یحیی بالک اعتقاد و کمال تسلیم ایلد قلبی
 شیخ و ربط ایدب سون مرتبه که جمله عالم شایخ اوسد بوضی و فیض
 انجی بوشیخدن اولد سر غیر ایند اولد ازیم و زیار سید قلبی غیره و ما و ام
 سبل ایدب باطنی وحدتی بولموش کون شیخ سوط الله و شیخ اعتراضی
 ترک ایدوب قبض و بسطی خاندن ایلد تسلیم نام کوسه و خلوت
 و انقطاع و قندیه کسه ایدب صحبت غیه و شیخ حضور ایدب سرتی

و اسرار

و اسرار بالک طهارتله و ادوب و ذن او بوب او توب و شیخ توجیه
 اولد و س قطعاً کلام اقبیه صکی مقصود فی عرض ایدب و شیخ اکر و دیک
 و اقبیه و بوشنه کتم اقبیه زیاده و دخی اقبیه اما ندر صاحبنا الصیال
 ایدب اکر تغییر ایدب سه جانی قویله و کلبه اکر تغییر انزایسه ابرام اقبیه
 زیار کندی به فاندک کلام اولد و شیخ حضور ایدب الطرافه بقیه و کینه
 اولد قن بویج اوم کوی کیده برون ارفس و دخی و شیخ ایاق
 او زنده ایلک سریلد و تومیه و عینه زمان شیخ کون کده ایاغ فاعله
 و شیخ کلام و یورد کده و دخی بولم ایدب و مصلحت ذن کون غیر یورد
 و سریلد کلام و یورد کده و دخی بولم ایدب و مصلحت ذن کون غیر یورد
 شیخ اقبیه سنی و وعید و شیخ ایلد برامو سوسیه و شیخ سنی کده
 باصعید و یومینه او تومیه و استعمال ایدب و کسینه شریک استعمال ایدب
 و شیخ الله بوشی و یورد کده مقدم او بوب بعد و یورد و شیخ کلام
 کندی و یورد کده شیخ غایت تعلیم ایلد الوب حفظ ایدب و یقین و اسرار
 اذن سوسیه کتمیه اکر شیخ حجه سنده بولما ازیم قبول توجیه قلب
 ایلد استیذان ایدب بعد کیده و بوش کلام اولد قن شیخ جانی توجیه ایدب
 و ربط قلبیه حضور یوقایه مشکل قن او بوب الشرح حاصل اولد
 و انما رضاء شیخ کون و و عینه خدمت تکلیف ایدب س تاجیه اقبیه

و جمله مصطلحات او در سینه تقدیم الیه و سبب بی ثواب انجیمه **برو اکسب**
نقصه فدا تحسیر بر او اندکی برآید **شخصه** بر خصه و می انجامون
د سید فلاح به ملازمت عیش و سراید صرفه حق نزدیکی جانیده دخی
فرام آید **سختین** سوزنی در اندیشه **ترا اعتدلتی** او را در بر ایست
طریق نقد و حسرت **دیو امر** بدو در که کندی از ادبی فنا به روشنی اولم
آگرا از ادبی او دور **او را اصل نفس** و سراید صواب او را اصل حق او ملازم
و دخی در ویش **واجب** فدا که حالتی نیر **اخته** القیوب و **شخصه** کسرا
حفظه **اعتقاد** آید **دیو اخلاق** ستره آیین او ملازمی خالق ستره
امین او ملازم **و طریق** انجیمه **خسته** تکلیف او را در ایست **اجرا** برستی
ایده **ب کویج** در عیم **دیو اخلاق** **آخرب** کجا هرگاه ایل او را در **اعتدالت**
او ملازم **اعتدالت** منواله **قلوب** و **حلقه** کندی به صلاح ایل
نظر برینه و دعا **استخوان** مغز او را در ایست **زیر** مغز او را در **فلاح**
به ملازم **فلاح** **صفتی** **بر** و **قبل** **ملازم** تو که در **مخصوصا** **شیخ** **مضمون**
اگر **بلوغ** **کلور** **ایست** **و فصل** **مغز** **ایست** **او را در** **سلی** **اولی** **در** **عیش** **قلبه**
و گونه **و آیه** **قرینه** **نویز** **انجیمه** **و آیه** **سختی** **قرینه** **قرینه** **و آیه** **سختی** **قرینه**
اولم **و دخی** **بر** **و حقیقت** **ایست** **ذکر** **انجیمه** **و گونه** **قرینه** **صیغه** **ایست** **ایست** **و گونه**
او را در **سکون** **فلاح** **ایست** **و گونه** **ملازم** **ایست** **و گونه** **ملازم** **ایست** **و گونه**

سوزن و دخی

سوزن و دخی **غایت** **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
سوزن **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
ایست **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
کسیه **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
زبان **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
بوتون **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
کند **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
ضامن **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
غایت **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
ایست **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
اعتقاد **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
ملازم **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
محقق **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
فصل **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
اولی **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
و گونه **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**
سختی **مفصل** **ایست** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه** **سوزن** **و گونه**

اعمالی علی غزلت و اصل طریقی و اصل سنت اہل صحیحہ و محبتہ او روز
اولیہ ب توصیہ و انواع مجاہدات اہل قلبی حقیقہ او رشتہ مغربیہ ایدہ لہ
عاشائہ سلوک کہ بعض الم و کردہ عارضی او دہ قد طریقیہ لکن غیر اہل
سنتی کلغہ انواع عبادانہ مدد او رشتہ او اکثر و ہنرموہندہ از اولہ
اقرانی عبادت کہ کجی اہل لہ لہ نہ کہ جناب حق بیور شدہ اسبقوا
الی مغفرت پس اصحاب کرام انواع مجاہدانہ اختیاریہ او ب و کردہ روزانہ
غیور بلادہ من لہ ایدہ کہ غیر بلادہ اہل عبادانہ غافل اولیہ ب کردہ و سنی
غیر بلویہ کجوب کمال رخصت مہر او رشتہ کجی امن الطبیات اہل سنتہ
امثال ایدہ ب حلال و حکم کجی ایدہ لہ و طریقی جہلی و بیک حق اصفا
انہ اہل متصف اولیہ طریقی و یکدہ پس خوف کہ جہلم نیم دیر
لازم اولہ اندوہ و سرور و غیرہ اولہ قد صفات التہی نظم ایدہ ب
اصفا سنی ایدہ ب تحصیل غزلت ایدہ لہ و لازملہ کہ خیر الامور
او سطر اکلا الدین ذمہ خویشی اکل و شرب و اسطا اعتبار ایدہ لہ
زیادہ اجم و زیادہ طوق اولیہ و نور نما کہ طریقیہ زیادہ فوق
ہو لہ اول وقت صاحبی شہواتہ چکہ سنی قدرہ دہر پس عالمی
ہو کہ اکل و شوی غایت اذ ایدہ ب ریاضتہ و حکما حد و عبادتہ
نیچہ زمانہ شغور اولیہ ب طبیعتی قصہ ایدہ خواہند خاک کوی او لہ

[illegible]

[illegible][illegible]

ایدله سه اسم علم ایدله جهل اسم بر در هر حق تعالی اول سه اول و زکرا و الله
 موافق و دفع اول و ب غلیم منفعت حاصل اول و زکرا و الله سه خصوصیت
 هدیه کی حالتی قوی و زکرا و الله کی شرط و کمال و زکرا و الله کی
 همان کون کل صلوات الله علیه الشانه توفیق ایدله عوام و زکرا و الله کی
 سرتاب آله کل و زکرا و الله کی حکم و مخصص و زکرا و الله کی توفیق و زیاده
 شغل ایدله که جهل در نهاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 اهتمام ایدله ب زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 اسماء الله و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 و توفیق ایدله اشتغال نظر ایدله ب زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ایدله زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 بیوک بیلوب ایدله چالته و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 بعضی سوز زکری و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 او زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 بوفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی

قصود

قصود و نسبت ایدله ب بولا بکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ایدله ب توفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ایدله و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 چالش و ب توفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ضعیف و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 مع الله و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 جوی و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 کید و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 صحبت ایدله ب توفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 بولید و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 اقتضا ایدله که اول محله و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 بوفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 حظه و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ایدله و توفیق ایدله که ایدله ب کون کون عباد و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی
 ظن عید و ب کلام لطیفه منظره اول و زکرا و الله کی توفیق و زیاده و زکرا و الله کی

بعد خلفاء کرام ملتون ذلک بالی کسره لی مقلد احمد افندک خلیفه اولوب
 نیچر ملت مقام ارشاد و اولوب حضرت غریزک حنفی کسره
 افندکی تریمه ایدیه کدیه مسی عثمان دارق ایلار کد مسعود افندکی
 سیجا و شین اولمندر **بعد** حضرت افندکی سیجا و شین اولمندر **بعد**
 غفور کجی و افندکی سیجا و شین اولمندر **بعد** و افندکی و افندکی
بعد سیجا و شین علی افندکی قدسی تر سیجا و شین اولمندر اوج
 مقلدکی سیجا اولوب کد و لری مسی زمره مله مسعود خلیل
 افندکی لی برلرینه اصدا ایدیه **بعد** خلیل افندکی الذین ادرختانی
 مسیطر افندکی لوب سیجا اولوب **بعد** یمنه سلاهی افندکی ادرختانی
 الوب برلرینه سیجا اولوب غفور دارق ایلار کد مسی ایلار
 ذاده عبدالحی افندکی سیجا اولوب غفور دارق ایلار کد یمنه ادرختانی سیجا
 اولوب و فاندنمکوه ده و جلیجی کجی افندکی سیجا اولمندر و فاندنمکوه
 شیخ غریزوم السید عثمان افندکی قدسی تر الفریز حضرت لوبی سیجا و
 شین اولوب اولوب یمنه مقلدکی مقام ارشاد غریزوم الوب
 بیلک یوز قرق و مضان شریفه الهام وب و ارشاد حضرت لوب
 بو عبد حاجی لی برلرینه اصدا ایدیه **بعد** تر فطنه مسکوه غفور دارق
 ایلار و درختان حق معلوم سلاک ادرع طلیبه لوبی شاد ایلار سیجا

اسرار ذلک

اسرار ذلک جلیه حضرت لوبی ان الیم آیین **بعد** حضرت غریزوم لوبی کجی و
 افندکی عصر لوبی قطب اولمندر اشتیاء اولوب عند الخواص
 و العوام مشهور و متواتر و درختان العاده زمان سعادت لوبی
 اشیا ظهور ایدیه و کجی دخی شهود و **بعد** بو عالم فانی کجی و افندکی
 کسکوه ادرختان لوبی نیچر فانی ظهور و افندکی فانی کجی و افندکی
 سوره ناز عاتق فاندنمکوه **بعد** فاندنمکوه سوره فانی کجی و افندکی
 اولوب و الله لوبی کجی فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه
 فاندنمکوه لوبی کجی فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه
بعد حتی بو عبد فانی کجی یوز او فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه
 شیخ غریزوم عثمان افندکی قدسی تر حضرت لوبی کجی و افندکی
 عبدالحی افندکی حضرت لوبی کجی تر حضرت لوبی کجی و افندکی
 خطای ایلار کجی ایچره غریزوم و ادرختان ایچره کجی و افندکی
 باشلوی اولوب او فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه
 بوسل لوبی کجی فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه فاندنمکوه
 فاندنمکوه اولوب و الفقیه مقام لوبی کجی و افندکی
 بوسل مسکوه و مضان شریفه ظهور ایلار **بعد** بیلک یوز او فاندنمکوه
 طلوع ذی القعدة سلاک اولوب کجی کجی و افندکی فاندنمکوه فاندنمکوه

آستان علیه شیخ اولاد تهری بیان
 اقبله حضرت غیر از حکم و حدیثی افندی قدس سره سرق العالمی
 بعد از جمله فندی ۱۰۴۱ وفات شد بعد مسعود افندی ۱۰۶۷
 بعد از جمله فندی ۱۰۷۵ غفوری محمود افندی ۱۰۷۷
 دواتی زان محمد افندی ۱۰۸۱ سلاوی علی افندی خلیل افندی
 اور زخان مصطفی افندی ۱۱۱۲ بنه سلاوی علی افندی ۱۱۱۴
 عبدالحی افندی ۱۱۱۶ بنه اسر زخان افندی ۱۱۲۳ ده جلی محمد افندی
 ۱۱۳۰ الت یک عثمان افندی ۱۱۴۱ یعقوب افندی مؤلف هذه الرسالة
 ۱۱۴۱ بعد یوسف افندی ۱۱۵۳ نکاسری محمد افندی ۱۱۵۹
 التي سنه سجده نشینی اولاد علی مصطفی افندی بی بیك بوز
 الا طوقر سنه سجده اقصاء و اجالوسی بدوب و حبه شریفک اون
 بنده دار فاند دار قیام رحلت بیوسر بدوب رحمة الله علیه اجمعین
 بونلر مذکوره محمد رشتی افندی

وادوب کند و اولاد و اخره کلا قدسکوره بیوسر بدوب سرق ترا ویدر
 شیخ اولاد سرقی بیك بوز قرق سنه سرقی رمضان سرقی قدسکوره
 ایدوب قسیر سرقی مصلحه ایدوبی افندی و علقه و علقه
 قسیر لا قسیر نظم جلی مصلحه اولاد سرقی سرقی سرقی سرقی
 سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی
 عالی لوند افندی افندی افندی افندی افندی افندی افندی
 شایخ کریم محبت و خدمت ضایع ایدوبی سرقی و سرقی
 تفکر و سرقی اولاد و سرقی افندی افندی افندی افندی افندی
 جناب حق سرقی سرقی سرقی افندی افندی افندی افندی
 ختم ایدوبی مصلحه سرقی و سرقی
 ایدوبی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی سرقی

اهل سنت و جماعت مذمومی اوزره افعال عباد اختصار خبری و ارمیده الجواب و اورد
 بوصورتك اختصار خبری بی انكار ایدوب عبد المجنون فصل و استطاعت یوقد عیدین
 صادر اولاً افعال حقیقتاً فاعلی حق قل عصفه تلویله دین زید نه لالام اولور الجواب
 تجدید ایمان و نکاح و جمیع انور قتل اولور کلاغ فناوی بحکم
 اهل جنت سانی عربیده و خسه فارسیه الجواب عربی و فارسیه صاوی بحکم

جلوی خلقی دیوای نقشبندی قادری مولوی سعدی رفاغی بدوی عنانی طغیانی

نایان حضرت و سید القدری
 رضی الله

الحق سیدک و مولای طلایه قضی و اردکیت العاصی و انامقربک الهم ان غفوتی
 فلا ينقص منی ملک شئی وان تعدی فلا یزید فی سلطانک شئی وانت تجل من عید
 غیرک و انالاجد من یوحی غیرک فارحی فحق محمّد تعافین من الذنوب برعتک
 یا ارحم الراحمین

بیضا زانغی قوس طاهو مسی قضی التینه جنت خلد برنی الجیون اکابر السیاد
 بیوه جنت لیاک کوفرا ایدسکسن زانغی بیلا اولان بیلا درو تدبیر الیهم
 زاهد فریق حضرت احمدک یاک یم از محبت کند
 چون چهل سال اکیسالیان بکشدت و اصل نزم و حدیث کند

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Amasya'da doğdu. Amasya Büyük Ağa Hafızlık Kur'an Kursu'nda hafızlık; Amasya İmam Hatip Lisesi'nde lise; Samsun 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde üniversite, Diyanet İşleri Başkanlığı Trabzon Akçaabat Darıca Eğitim Merkezi'nde ihtisas eğitimini tamamladı.

Sinop Dikmen, Samsun Bafra ve Amasya Merkez'de İmam Hatip; Erzincan İliç ve Samsun 19 Mayıs ilçelerinde Vaiz; Şanlıurfa İbrahim Halilullah ve Samsun Aşıkkutlu Eğitim Merkezleri'nde Eğitim Görevlisi olarak görev yaptı. Halen Diyanet İşleri Başkanlığı Samsun Aşıkkutlu Eğitim Merkezi'de Eğitim Merkezi Müdürü olarak görev yapmakta olan Metin KOCA evli ve 2 çocuk babasıdır.

İletişim Bilgileri:

e-mail: metinkoca5@hotmail.com

Telefon: 0 530 32181 05